رۆمان

ENDESE

عەتا محەمەد

ڕێبەری کتێبسازە کوژراوەکان

عەبدولخالق خەونی بە کتێبێکی ترەوە دەبینی

وەک هەمیشە بۆ ئاسیا، ناوێک بۆ هەمیشە دەژی.

پێڕست

بەشی یەکەم

سەرلەبەیانیی ١١ی سێپتەمبەر ١٣

منیش دڵنیانیم: ئەوەی دەژی، منم یاخود ناوەکەمە؟

ئێوارەی ١٢ی سێپتەمبەر ٣٣

تەمومژی مەرگی پابلۆ نێرودا: مەرج نییە جەللاد سیمای هەبێت

پاش نیوەڕۆی ١٣ی سێپتەمبەر ٤٣

ڕێگا یەکتربڕەکان: زیاد لە هۆکارێک هەیە بۆ یەکترناسین

شەوی ١٣ی سێپتەمبەر ٥٧

فەرشەکەی سندیباد: کۆبوونەوە لەسەر خوانی کتێب

پێش نیوەڕۆی ١٤ی سێپتەمبەر ٦٩

دروستکردنی مێژوو: تێکەڵبوونی سنووری نێوان واقیع و کتێب

ڕۆمانی چەتەکانی خەیاڵ: ڕێبەری کتێبنووسە نەناسراوەکان

شەوی ١٤ی سێپتەمبەر ٨٥

تارمایی بکوژەکە: ترسیش یەکێکە لە هونەرەکان

کووچە خوێناوییەکان: چیرۆکی ئەوانەی لەسەر خوێندنەوە کوژران

سەرلەبەیانی ١٥ی سێپتەمبەر ١٠١
دەروازەی نهێنی: ترسناکە نەزانیت لە خەونداییت یاخود واقیع
نهێنی ڕەنگی ڕەش: گفتوگۆ لەبارەی هونەری جووتبوونەوە
پیتە نادیارەکان: خوێندنەوەی کاغەزی سپی
ڕۆژی ١٦ی سێپتەمبەر ١٢٥
نامەی یەکەم: گەڕان بەدوای وێنەی شەیتاندا
نهێنی نازناو: شێخ ڕەزا لە دەرەوەی یاساکەیە
نامەی دووەم: نەتوانینی نووسین وەک پڕۆژەیەک بۆ نووسین
نامەی سێیەم: نەنووسین وەک پەتای بارتلیبی
ڕاکردن لە با دا: لەبارەی ئەدەبی بێتاقەتییەوە نادوێم
ڕۆژی ١٧ی سێپتەمبەر ١٦٥

بەشی دووەم
ڕازی ناوەکان: بیرکردنەوە لە نووسینی ڕۆمانێک ١٨٣

بەشی یەکەم

سەرلەبەیانیی 11ی سێپتەمبەر

هەر کەسێک ساتێک لە ژیانیدا هەیە، بێتەوەی بەخۆی بزانێت، هەستدەکات قورسایی کەم دەبێتەوە و سووک دەبێت. ئەم سووکێتییەش پەیوەندی بە جەستەوە نییە، ئەوەندەی تەم و غوبارێکی نیشتوو لەسەر ڕۆح لادەچێت. وەک ئەو پەڕەی لە باڵندەیەک بەردەبێتەوە و شنەبایەک سوک سوک بەرەو لایەکیتری دەبات. یاخود بۆ ماوەیەکی زۆر لەنێوان ئاسمان و زەویدا دەمێنێتەوە، تا لە جێگایەکی دوور دەکەوێتە سەر زەوی. ئەم بەیانییە مریەم وابوو، وەک پەڕێک بەدەم شنەباوە، چارەنووسی بەرەو ئاراستەیەکیتر دەڕۆیشت. بەوپێیەی هەستی دەکرد لەشی سووکترە و حەزی نەدەکرد وەک هەر ڕۆژێکیتر، کە لە ماڵەوەیە و ناچێتە سەر کار، تا درەنگ لە جێگادا بمێنێتەوە. وەک ئەوەی هێزی کێشکردنی زەوی لەسەر جەستەی کەم بووبێتەوە و نە لەسەر زەوی بێت، نە لە ئاسمان.

کاتێکیش شێرکۆ بەو بەیانییە، بەدەم هەڵگرتنی کوپە قاوەکەی و گوێگرتن لە هەواڵەکانی کەناڵێکی کوردی، درێژەی بە قسەکانیدا و وتی: کوردبوون شتێک نییە وەک تەماتە، یاخود باینجان وابێت، بەڵکوو لای هەریەکەمان مانایەکی هەیە. بۆ نموونە لای سواڵکەرێک، ئافرەتێکی لەشفرۆش و بازرگانێک، وێنەی جیاوازی هەیە و ناکرێت ئەوانە هەر هەموویان یەک وێنایان بۆ کوردبوون هەبێت... ئەوکاتە مریەم لە مێزی نانخواردنەکە دوورکەوتبوەوە و گەیشتبووە ژووری نووستنەکە

و بەساردییەکەوە ئاوڕی دایەوە، هەرئەوەندەی سەری لە دەرگاکەوە دیاربێت، وتی: ئەو فەلسەفانە بۆ خۆت هەڵبگرە، چونکە من ئەمڕۆ لێت جیادەبمەوە و نامەوێت بتبینمەوە. بەدوای ئەو قسەیەدا، دەرگاکەی داخست و ئاگای لەوە نەبوو، شێرکۆ قاوەکە دەبات بۆ دەمی، یاخود هەر لە بۆشاییدا رایدەگرێت. یاخود ڕاستتر هیچ بۆی گرنگ نەبوو، هەرچۆن پەرچەکرداری شێرکۆشی بۆ گرنگ نەبوو، بەوەی چی دەڵێت. بەڵکوو بە لەش سووکییەوە دوای ئەوەی دەرگای ژووری نووستنەکەی بە کلیل داخست، بەرەو ئاوێنەی خۆگۆڕینەکە ڕۆیشت و کەمێک لە خۆی راما. دواتر دەستی بە داکەندنی جلەکانی کرد، کە عەزییەکی پەمەیی تەنک بوو. ئەگەرچی کەمێک دوودڵ بوو لە داکەندنی ستیان و مایۆکەی، بەڵام بەو هەستی سووکێتییەی هەیبوو، ئەوانیشی داکەند و بە ڕووتی بەرانبەر خۆی وەستا. لەوکاتەدا گوێی لە زەنگی تەلەفوونەکەی بوو، بەڵام نەیویست دەستبەرداری ئەو هەستە خۆشەی خۆی ببێت، کە وەک پەڕێک وابوو لە بۆشایی ئاسماندا و وەڵامی تەلەفوونەکەی نەدایەوە. چونکە گومانی کرد شێرکۆ بێت. پاشان هەردوو دەستی خستە ژێر مەمکەکانی و کەمێک بەرز و نزمی کردنەوە. ئەگەرچی مەمکی کەمێک گەورەتر دیاربوون لەچاو مەمکی ژنانی هاوتەمەنی و هەمیشە سەرنجی کەسانیتریان ڕادەکێشا، بەتایبەت کاتێک دەچوو بۆ هۆڵی مەلەکردن، دەیبینی چۆن سەرنجی پیاو و ژنان ڕادەکێشن، بەڵام ئەم بەیانییە هەستی کرد سووکترن لە جاران. هەموو شتێک سووکتر بوو لە ڕۆژانیتر. پاشان کەمێک جوڵا و لەلاوە سەیری سمتی خۆی کرد و لەو چەمانەوە نەرمەی ڕوانی، کە لە خوارووی پشتییەوە وردە وردە دەستپێدەکات. بەهێواشی دەستی پێدا هێنان، تا گەیشتنە سەر ڕانەکانی و بزەیەکی کرد. وەک ئەوەی بیر لە دوێنێ عەسر بکاتەوە، کە هەر دوای ئەوەی لە کارەکەی گەڕایەوە، ئەگەرچی هیلاکیش بوو، بە شێلە کەوتە لێکردنەوەی

مووی لەشی و تا نزیکی ئێوارەی خایاند. بەڵام ئەو هەستەی ئێستا هەی بوو، پەیوەندی بەو موو هەڵگرتنەوە نەبوو، بەڵکوو ئەو بەدرێژایی شەو نەنووستبوو تا گەیشتبووە ئەو بڕیارەی بەیانی بە شێرکۆ بڵێت دەمەوێت جیاببینەوە. ئەگەرچی چاوەڕوانی ئەو بێدەنگییەی شێرکۆی نەدەکرد. بەخۆی وت: کێ نالێت ئەویش هەمان ئەو هەستەی منی نییە و ئێستا ئەویش خۆی وەک پەڕێک نابینێت لە هەوادا.

ئەو پێش ئەوەی بەیەکەوە بنوون، مریەم هەموو جلەکانی داکەند و لەژێر ڕووناکیی کزی گڵۆپەکەدا بەڕووتی پاڵکەوت. ئەگەرچی شێرکۆ کەمێک ماندوو دەبینرا و زۆر نەبوو کۆمپیوتەرەکەی کوژاندبووەوە و ئەو کۆمەڵە کاغەزەشی کۆکردبووەوە و ڕێکیخست، کە ماوەیەک خەریکی نووسینە تیایاندا، بەڵام پاش ماوەیەک و دوای ئەوەی ئەو بۆنە فێنکەی لەشی مریەم بەژوورەکەدا بڵاوبووەوە و گەیشتە ئەم، ڕووی تێکرد و دەستی خستە سەر مەمکی و بەهێواشی یاری پێکردن. شێرکۆ زۆرجار باسی بۆنی مریەمی کردبوو، پێی وتبوو بۆنێکی فێنک لە لەشییەوە دێت. مریەمیش ڕاهاتبوو لەوەی هەرگیز بۆنی قورس و گەرم بەکارنەهێنێت و هەرجارێک بچووایەتە دووکانی بۆن فرۆشییەوە، زۆر بەدوای ئەو بۆنانەدا دەگەڕا، کە هەستی فێنکییان دەبەخشی. هەرچۆن نەیدەهێشت بۆن عەرەق لە بن باڵ و ناو ڕانییەوە بێت، چونکە دەیزانی شێرکۆ بەو بۆنە بێزارەبێت و خۆی دوور دەگرێت. ئەوکاتەی سووڕی مانگانەشی بۆ دەهات، بەدزییەوە بۆنی خۆی دەکرد، یاخود هەر کە دەگەیشتە ماڵەوە، خۆی دەشۆرد. ئەم بۆ خۆشی بەو بۆنە بێزاردەبوو، کە لە هەندێک ئافرەتەوە دەهات، بەتایبەت ئەو ژنە ڕووسییە قەڵەوەی ساڵانێک لەمەوبەر پێکەوە ئیشیان دەکرد و هەموو مانگێک ئەم چەند ڕۆژێک، تا ئەو لە سووڕی مانگانەکەی دەبووەوە، لەکاتی ئیشدا بێمیزاج دەبوو، یاخود هەندێکجار بۆنی لەشی، ئەمی تووشی ژانەسەر دەکرد.

مریەم وا هەستی دەکرد زەمەن لەو ساتی پێکەوەبوونانەدا و ئەوکاتەی لەگەڵ شێرکۆدا دەنوێت، کورت دەبێتەوە یاخود دەوەستێت. وەک ئەوەی زەمەن لەگەڵ خێرایی جووڵە و باوەش پێداکردن و دەستگێران بە لەشی یەکدا، خاوببێتەوە. مریەمیش زۆرجار لەدوای جووتبوونیان و لاچوونی شێرکۆ و سڕینی لەشی، یەکسەر سەیری کاتژمێرەکەی تەنیشتی خۆی دەکرد، وەک ئەوەی بیەوێت بزانێت زەمەن وەستاوە یا نا. بەڵام ئەمجارە جیاواز لە هەموو جارێکیتر، ئەوکاتەی شێرکۆ بەدەنگێکی خنکاوەوە وتی: ماریا یەک تۆز قاچت بەرزکەرەوە... هەموو شتێک وەک شکانی باڵەخانەیەکی شوشە، لە مریەمدا شکاو هاڕەی کردە خوارەوە. ئەگەرچی مریەم بۆ ساتێکی کەم ویستی خۆی گێل بکات، بەڵام ئەو لەگەڵ بیستنی ناوی ماریا، گەڕابووەوە ناو زەمەنی ئاسایی و نەیتوانی لەو ساتە ئەفسوناوییە بەردەوام بێت. هەربۆیە بێئەوەی هیچ بڵێت، سوک پاڵی بە شێرکۆوە نا، خۆی لەژێری دەرکرد و چەرچەفەکەی لە خۆیەوە ئاڵاند. بێئەوەی سەیری شێرکۆ بکات، کە تا ماوەیەکی کەم بە بێدەنگی چاوەڕوانی کرد. بەڵام دواتر هیچی نەوت و ئەمیش لەسەر جێگاکەی خۆی ڕاکشا.

مریەم پشتی کردبووە شێرکۆ و سەیری دیوارەکەی بەرانبەری دەکرد و نەیدەویست بگری، کاتێک بیری لەوە دەکردەوە، دەبێت ماوەی چەند بێت، شێرکۆ وەک ماریا لەگەڵیدا نووستبێت. یاخود دەیویست خۆی دڵنیابکات کە ماریا تەنها ناوێک بێت و شێرکۆ بەدەمیدا هاتبێت. بەڵام دەشێ ئەوە لە هەرکاتێکیتردا ئاسایی بێت، جگە لەناو جێگادا. ئەم بۆی گرنگ نەبوو ماریا کێیە، ئەوەندەی بیری لەوە دەکردەوە خۆی لە کەیەوە لە خەیاڵی شێرکۆدا، بۆتە ماریا و وەک مریەم لە شێرکۆدا مردووە. ئەمەش زۆر بریندراری دەکرد. وەک ئەوەی چەند وەختە لای شێرکۆ خۆی نەبووبێت و کەسێکیتر بووبێت. بەدرێژایی شەو نەیتوانی

بنووێت. هەرجارێک دیمەنی شێرکۆ دەهاتەوە بەرچاوی، کە لە کاتی جوتبووندا چاوی دەنوقاند، وا هەستی دەکرد هەموو ئەو جارانە شێرکۆ سێکسی لەگەڵ وێنەیەکیتردا کردبێت، کە لە خەیاڵیدا بووە، نەوەک لەگەڵ ئەمدا.

لەبەردەم ئاوێنەکەدا دەستی بە لەشی خۆیدا دەهێنا و سەیری خۆی دەکرد، وەک بیەوێت دڵنیابێت لەوەی ئەم خۆیەتی نەوەک ماریا. بڵێی ناوەکان بمانکەن بە کەسێکیتر؟

***

شێرکۆ دوای ئەوەی دڵنیابوو مریەم وەڵامی تەلەفوونەکەی ناداتەوە، هەستا و لە دەرگاکەیدا. بەڵام مریەم بێئەوەی چاو لەسەر وێنە ڕووتەکەی خۆی لابەرێت لە ئاوێنەکەدا، هیچ وەڵامی نەدایەوە. بەڵکوو لەو ساتەدا بیری لەوە دەکردەوە، زۆرجار مرۆڤ دواتر و درەنگ دەزانێت، خۆشەویستی ژیانی مرۆڤەکان وێران دەکات.

شێرکۆ چەند جارێکیتر لە دەرگای دایەوە، بێئەوەی هیچ وەڵامێک بدرێتەوە. ناچار لەبیەرخۆ وتی: باشە... بەڵام تەنها دەمەوێت ئەو کاغەزانەم پەبدەیتێ، کە لەسەر کۆمەدییەکە دامناون.

مریەم بە هەمان ئارامییەوە بەدەست قژی شانەدەکرد و هەرجارێک بەشێوەیەک ڕێکی دەخست و لێی ڕادەما، وتی: تکایە دەتوانیت کاتێکیتر بیانبەیت.

پاش کەمێک گوێی لە داخستنی دەرگای دەرەوە بوو. بێئەوەی بزانێت، کە ئیتر هەرگیز شێرکۆ نابینێتەوە.

دوای ئەوە مریەم بەهەمان هەستی سووکییەوە، کە لە بەیانی زووەوە بڕیاری جیابوونەوەکە پێیبەخشیبوو، بە ڕووتی لەسەر سیسەمەکە ڕاکشا و بیری لەوە دەکردەوە: بڵێی هەر لەسەرەتاوە، کاتێک لەگەڵ

شێرکۆ بڕیاری پێکەوە ژیانمدا، هەڵە نەبوویم؟ یا ئەمە پەیوەندی بە جیاوازیمانەوە هەیە وەک دوو جۆر مرۆڤ، کە هەریەکەمان شتێکی جیاواز لەویتردا دەبینێت و دەیەوێت. بەوەی ئافرەت دەیەوێت کاتێک پیاو دێتە ناوییەوە، بۆ ئەبەد بمێنێتەوە. ئەوانیش دەیانەوێت وەک باڵندە بڕۆن. بەڵام ئەوەی سەیربوو بەلای مریەمەوە، ئەوەبوو ڕقی لە شێرکۆ نەدەبووەوە، هەرچۆن زۆربەی چیرۆکی خۆشەویستییەکان دەگۆڕێن بۆ ڕق. بیری لە شەڕ و ناشتبوونەوەکانی نێوانیان کردەوە، کە زیاتر لەسەر شتی بچووک بوون و پاش ماوەیەک لە بێدەنگ بوون، کاتێک شێرکۆی بانگ دەکرد یاخود کە دەچووە لایەوە، ئاسایی دەبوونەوە. مریەم نەیدەویست زۆر لەگەڵ شێرکۆدا بڵێت تا نەتۆرێت، چونکە دەیزانی شێرکۆ کەللەرەقییەکی تێدایە و دەتوانێت بە هەفتە ببێت بە بەرد لە ماڵەکەدا، شێرکۆ خۆی ئەمەی وەک سیفەتێکی خراپی خۆی بۆ مریەم باسکردبوو. چەند جارێکیش ئەمە ڕوویدابوو، هەربۆیە مریەم نەیدەهێشت شێرکۆ بگاتە ئەو ڕادەی بێدەنگ بوونە. تەنانەت لەکاتی سێکسیشدا ئەمە ڕوویدا بوو، کاتێک مریەم بێدەنگ پاڵکەوتبوو، بێئەوەی هیچ بکات. شێرکۆ پێی وتبوو بەم بێدەنگی و جوڵەنەکردنەت، هەستێ ئەوەم دەدەیتێ من لاقەت بکەم، یاخود فەرمانبەرێکی سێکس بم لەلات، نەوەک تەواوکەری یەکتریین. ئەمەش وایکردبوو ژوورەکە بەجێبهێڵێت و بڕوات لە هۆڵەکە بنوێت. بەڵام ئەوە کاتێک بوو، کە مریەم نەیدەزانی لەوکاتانەدا دەبێت چی بۆ شێرکۆ بکات و چ جۆرە قسەیەکی بۆ بکات. مریەم بیریشی لە ساتە جوان و خۆشەکانی نێوانیان دەکردەوە، بەتایبەت کاتێک پێکەوە دەنووستن، شێرکۆ دەیزانی چۆن یاری لەگەڵ لەشی ئەمدا بکات و دەشیزانی دەبێت چی بۆ بکات تنا تەواو بیوروژێنێت. بەتایبەت بە زمانی، کە مریەم هەموو جارێک پێیدەوت ئەم زمانە سەگبابەت شێتم دەکات. مریەم

دوای ئەو بڕیارەش نەیدەتوانی ڕقی لە شێرکۆ بێت. بەخۆی وت: بڵێی بڕیارێکی پەلەم نەدابێت؟ وتنی ناوێک بەسە بۆ ئەوەی هەموو شتێک کۆتایی بێت؟

***

ماڵەکە تەواو کپ و بێدەنگ بوو، مریەم هەستی بە تینوێتی کرد، ویستی هەستێت تا بەرەو مەتبەخەکە بچێت، بەڵام هەستیکرد لەشی سووکێتییەکەی پێشتری نەماوە. وەک ئەوەی گومان و بیرکردنەوەکانی گەڕاندبێتیانەوە سەر زەوی. خۆی خستە سەر لا، تا هەوڵبدات هەستێت، لەوکاتەدا چاوی بەو لاپەڕانە کەوت کە لەسەر کۆمەدیەکە بوون و پێشتر شێرکۆ داوای کردبوون. کەمێک دوودڵ بوو، بەوەی پێشتر سەیری نووسین و شتە تایبەتەکانی شێرکۆی نەکردبوو، تەنانەت مۆبایل، یاخود ئەگەر شێرکۆ بیری بچوایە ئیمەیل یاخود فەیسبوکەکەی دابخاتەوە، ئەم هەوڵینەدەدا سەیریان بکات. چونکە دەیزانی سەیرکردنی شتە تایبەتەکان، مانای بوونی گومانێک دەدات و ئاماژەشە بۆ ئەوەی، کە نە شێرکۆ و نە ئەمیش، بە هەڵبژاردنی خۆیان لەگەڵ یەکتر ناژین. بەڵام ئەم بەیانییە خۆی درێژکرد و کاغەزەکانی سەر کۆمەدییەکەی بەرەو لای خۆی هێنا. جارێکیتر کەوتەوە سەرپشت و هەر بە ڕووتی، پاش ڕێککردنی پشتییەکەی ژێر سەری، دەستی بە خوێندنەوەی یەکەم بەشی دەستنووسەکەی شێرکۆ کرد، کە ڕۆمانێک بوو بەناوی (سوارەکانی تەنیایی)یەوە، وەک لە یەکەم لاپەڕەدا نووسرابوو.

***

منیش نازانم
ئەوەی دەژی، منم یاخود ناوەکەمە؟

ئێستا تۆ شوناسنامەکەت سەیربکە و لە ناوی خۆت ڕابمێنە: ئایا تۆ هەر ئەو کەسەیت، لەوێدا ناوەکەی نووسراوە؟ ئەی بۆ کەسێکیتر نیت؟ ئایا هەر ناوێك، کەسێکیترمان لێ دەخولقێنێت؟ ئەوەی لە ئێمەدا جێگیرە، خۆمانین یاخود ناوەکانمانە؟ یاخود هیچمان جێگیر نین و دەگۆڕێین؟ هەرچۆن لەژیاندا هەندێك سات هەیە، کاتێك پێدەخەینە ناوییەوە، ئیدی ئێمە مرۆڤەکەی پێشتر نین و ژیانمان ئاراستەیەکیتر وەردەگرێت. ئیدی ئێمە ئەو کەسە نابین، کە پێشتر بووین. هەرکەسێکیش دەتوانێت ئەو وێستگانە لەژیانیدا بدۆزێتەوە، کە تیایدا بەڕادەیەك گۆڕاوە، وەك ئەوە وایە بووبێتە کەسێکیتر. هەرچۆن ناوەکانیشمان دەگۆڕدرێن.من بۆخۆم کاتێك بیر لەو ڕێکەوتانە دەکەمەوە لە ژیانمدا ڕوویانداوە و بە قوڵیی لە گەوهەرەوە منیان گۆڕیوە، ئەو کەسایەتییانە دەبینمەوە، کە لەم ژیانە کورتەمدا هەمبوون، ئەگەرچی هەموویان هەر لەژێر یەك ناودا ژیاون و یەك ناویان هەڵگرتووە. کاتێك تۆ گەنجێکی شەرمن بوویت و هاتوچۆی مزگەوتت دەکرد و لە نوێژەکانتدا کز دەوەستایت، وەك ئەوەی خوا بەتایبەت چاوی لێت بڕیبێت... ئایا هەر ئەو کەسەیت، دواتر بۆ خوێندن چوویتە بەغدا و شەو هەبوو بە سەرخۆشی

بە شەقامە چۆڵەکانیدا دەسوڕایتەوە و ڕووە و تاریکییەکە جنێوت دەدا؟ پاشان ئەوکاتەی لەنزیک کەنارەکانی دەریای ئیجە، بەلەمەکەتان لەبەر قورسی و کۆنی، خۆی لەبەردەم شەپۆلی دەریادا نەگرت و قلپ بووەوە، تۆ هەر ئەو کەسەی پێشوو بوویت، کاتێك دڵڕەقانە دەبەیەکی بەتاڵت لەدەست منداڵێك ڕفاند و دەتویست لەو دەریا شێتەدا ژیانی خۆتی پێ ڕزگار بکەیت؟ چاویشت لە منداڵەکە بوو بەدەم هاوارەوە بۆ هەتا هەتا نوقم دەبێت و دەریا هەڵیدەلووشێت؟ ئایا تۆ لە هەموو ئەو ساتانەدا هەر خۆت بوویت و هەر کەسەکەی پێشترت بوویت؟ یاخود هەرجارە و دەگۆڕایت بۆ کەسێکیتر و ژیانی کەسێکیتر لە تۆدا دەستی پێدەکرد؟ کەسێك جیاوازتر لەوەی پێشووت. ئایا تۆ دەتوانیت بەدرێژایی تەمەنت یەك وەڵامت هەبێت بۆ پرسیاری: من کێم؟ ئەوکاتەی موسوڵمانێکی ئیماندار، یاخود چەپ و بێباوەڕ بوویت، تۆ هەر یەك کەس بوویت؟ ئەوکاتەی لە ڕیزی شۆڕش بەناوی ئازادییەوە دەجەنگایت، هەر ئەو کەسە بوویت دوای شۆڕش بووە بازرگانی نەوت؟ یاخود چەندان کەسایەتی جیاوازیت و لە پشت ناوێکەوە خۆت حەشارداوە؟ وەك ئەوەی ناوەکان ئامرازێك بن بۆ خۆحەشاردان و ناو ڕواڵەت بێت و مرۆڤیش گەوهەر بێت. ئەی ئەو کچەی بەناوی شەرەفەوە لە ڕێگایەکی چۆڵ دەکوژرێت و لاشەکەی فڕێدەدرێت، هەر ئەو کچۆڵەیەیە کە ڕۆژانێك بە خەونێکی زۆرەوە لە ئایندە و گەورەبوون و ژیانی دەڕوانی؟ ئەوەی گۆڕا، کچەکە بوو یاخود ناوەکەی وەك سۆزانی؟ یاخود هەردووکییان؟ ئەوەی لە ئێمەدا دەگۆڕدرێت خۆمانین یاخود ناوەکانمانە؟ وەك ئەوەی ئێمە لەو پاڵەوانانە نەچین، کە لە سەرەتا تا کۆتایی فیلمەکان، بەدکار و خراپەکار، یاخود عاشقن. بەڵکوو ئێمە لە ژیانماندا چەندین کەسایەتی جیاواز دەژین. هەرچۆن دەشێ چەندینجار بەناوی جیاوازەوە بژین.

ئێستا واز لە ناوی خۆت بهێنە و ئەو کتێبە بچووکە بەدەستەوە بگرە،

کە لەزۆربەی ماڵەکاندا هەیە و ناوی (ناوی کوردی بۆ منداڵان)ە و چاو بە پەڕەکانیدا بخشێنە. لەناو ئەو ناوە زۆرەی بۆ کوڕان و کچان نووسراون، با ناوی (ئازاد) بە نموونە وەربگرین و ئەندێشەی ئەوە بکەین، چەند کەس لەژێر ئەو ناوەدا پۆلێن دەکرێت؟ یەك کەس، یاخود بیست، سەدان و هەزاران کەس؟ من بۆ خۆم نازانم و دڵنیانیم لەو ژمارەیە، چونکە دەشێ لە ئێران، پاکستان، ئەفغانستان و هیندستانیش زۆر کەس هەبێت ئەو ناوەی هەڵگرتبێت. بەڵام ئەوەی دڵنییام لێی، ئەوەیە من چەند کەسێك بەو ناوەوە دەناسم، (هەرچۆن دەشێت تۆش چەند ئازاد ناوێك بناسیت)، وەك ئازاد شەوقی، ئازاد سوبحی و...

من هێشتا چاوم لەسەر ناوی ئازادە لەناو لیستی ناوەکاندا و لەخۆم دەپرسم: ئازاد سوبحی کێیە، چۆنە و چییە؟ بڵێی پێناسەی من بۆ ئەو، پەیوەندی بە ناسینی منەوە نەبێت بۆی؟ ئەگینا لە وردەواڵەفرۆشێکی سەر شەقامێکی شاری (فری تاون)ی سیرالیون، کە لە ژێر کەپرێکی بچووکی لە گەڵا دروستکراو دانیشتووە، یاخود لە نانەوایەکی بەرشەلۆنە، کە تا مەچەکی لە هەویردایە و لە ژێرزەمینی بینایەکی کۆندا سەرقاڵی کارە، لەبارەی ئازاد سوبحییەوە بپرسیت، ئەوا تەنها شانێك هەڵدەتەکێنن و ڕوو وەردەگێڕن تا خەریکی کاری خۆیان بن، یاخود بەسەرسامییەوە لێتدەڕوانن وەك ئەوەی لە پرسیارەکەت تێنەگەیشتبن. بڵێی تەنها وەسفکردنی شێوەی ئەو کەسەی دەیناسین، بەس بێت بۆ جیاکردنەوەی لە ملیۆنان کەسی دیکە، کە دەشێت هەمان وەسف بیانگرێتەوە؟ یاخود دەبێ باسی شیعر و تابلۆ و تایبەتمەندییەکانیتری ئەو کەسانە بکەین، کە لەوانیتریان جیادەکاتەوە؟ خۆ ئەگەر بمانەوێت زیاتر لەگەڵ یاریی ناوەکاندا بڕۆین، ئەوا با گریمانەی ئەوە بکەین، ئازاد سوبحی ناوێکی خوازراوبێت و لە ڕاستیدا ئەو کەسەی من دەیناسم، ناوێکیتری هەبێت؟ لەم دۆخەدا ئایا ئەو

کەسـە کێیـە، مـن بەنـاوی ئـازاد سـوبحییەوە دەیناسـم و وێنەیەکـی لـە یادەوەریـی منـدا هەیـە؟ ئایـا ئـەوەی لـە منـدا دەژی، ناوەکەیـە یاخـود کەسـەکە خۆیەتـی؟ ئایـا ئـەوەی لـە خەیـاڵ و بیرەوەریـی منـدا دەژی، کەسـەکەیە یاخـود ناوەکەیەتـی؟

مـن بۆخـۆم تـا ئێسـتا ڕێکەوتـی چەنـد کەسـێکم کـردووە، تـا نـاوی سیانییان وەك نـاوی مـن وایـە و یەکێکیـان لـە چلەکانـی سـەدەی بیسـتدا ژیـاوە و مـن لـەو وێنـە ڕەش و سـپییە کۆنانـەدا بینیومـە، کـە ڕەفیقـی وێنەگـر لەسـەرەتای شـەقامی پیرەمێـرد، بـە جامخانـەی دووکانەکەیـدا هەڵیدەواسـین. یەکێکیتریشـیان ناوەکەیـم لـە گۆڤارێکـدا بەنـاوی (ئەدەبـی بێگانـە)وە بینیـوە، کـە دەوروبـەری سـاڵی ١٩٨٢، چیرۆکێکـی ئەمریـکای لاتینـی وەرگێڕاوە بـۆ کـوردی. ئەگەرچـی دەشـێ کەسـێك ئێمـەی لێتێکـەڵ بێـت، بـەڵام مـن دڵنییـام ئـەو کەسـانە، هیچیـان مـن نیـن.

لـە کتێبـی ناوەکانـدا، کۆمەڵێـك نـاوی زۆر هەیـە بەپێـی ئەلـف و بێـی کـوردی ڕیزکـراون، بـەڵام لەوێـدا تەنهـا نـاوەکان بوونیـان هەیـە و هیـچ مرۆڤێـك ئامـادە نییـە و دەشـێ نـاوی تێـدا بێـت، هیـچ کەسـێك خـۆی لـە پشـتییەوە نەشـاریتەوە، یاخـود ڕۆژێـك کەسـی پێـوە بانـگ نەکرێـت، بـەڵام نازانـم بـۆ کاتێـك لـە نـاوەکان ورد دەبمـەوە و دەیانخوێنمـەوە، وێنـای کەسـانێکییان بـۆ دەکـەم، سیما و ژیانییان ئەندێشـە دەکـەم و زۆر ڕووداوی ژیانیـان دێـت بەخەیاڵمـدا. وەك ئـەوەی بەڕاسـتی هەبـن، یاخـود هەبووبـن. چونکـە ناوەکانیـش دەتوانـن وەك ئێمـە بژیـن و بەدرێژایـی مێـژووش، نـاو زۆر هەبـوون، کـە ژیـاون و لەوانەیـە ئێمـە بیانناسـین، بێئـەوەی لـە ڕاسـتیدا کەسـێك بووبـن. لەدنیـای نووسـیندا نموونەی ئەمـە زۆرە و زۆرجار نووسـەرێك لەبـەر هـەر هۆکارێـك بووبێـت، بەنـاوی کەسـانی وەهمییـەوە نووسـیویەتی. دیـارە ئەمـەش جیـاوازە لـەوەی بـە نـاوی خـوازراو ناودەبرێـت و زۆر کـەس پەنـای بـۆ دەبـات. بـۆ نموونـە ئێمـە دەزانیـن (نالـی) ناوێکـە (مـەلا خـدر)

خواستوویەتی تا شیعری بەناوەوە بنووسێت، بەڵام (مەهدی حەیدەر) کێیە، کە ڕۆمانی (جیهانی سەددام حسەین)ی بەناوەوە نووسراوە و لە کۆتایی ٢٠٠٢دا (بڵاوکراوەکانی الجمل) چاپی کردووە و کەس نایناسێت و نازانرێت لە ڕاستیدا ئەو کەسە کێیە، لەپشت ئەو ناوەوە ئەو ڕۆمانەی نووسیوە؟ بەڵام تا ئێستاش کە قسە لەو ڕۆمانە بکرێت، هەر باسی مەهدی حەیدەر دەکرێت وەك نووسەرەکەی. بڵێی بەڕاست مەهدی حەیدەری وەهمی و نەبوو، ئەو ڕۆمانەی نەنووسیبێت؟ هەرچۆن هەندێکجار لێکۆڵەرەوەیەك هەڵدەستێت بە ساغکردنەوەی شیعرێکی نالی، لەبەرئەوەی گومان دەکات نالی نەینووسی بێت، تا سەرئەنجام بۆی دەردەکەوێت ئەو شیعرە نالی نەینووسیوە. ئایا دەبێت ئەو شیعرانەی مەلا خدر بەناوی نالییەوە نووسیونی، لەوانە جیابکەینەوە کە نالی نووسیونی (کە زۆر کەس پێیوایە بە ناوی نالییەوە نووسراون).

سەلاحەدینی ئەیوبی (١١٣٨ - ١١٩٣) ٥٥ ساڵ ژیاوە، بەڵام ناوەکەی، تا ئێستا نزیکەی ٨٢٠ ساڵە دەژی. هەربۆیە ئێستا دەتوانم ئەو نهێنییە بڵێم کە ئەوەی دەژی، ناوەکانە نەوەك کەسەکان. ئەو کەسەی لە ساڵی ٣٩٩ی پێش زایینیدا ژەهرەکەی خواردەوە، بۆ هەتایە مرد، بەڵام تا ئێستا سوکرات لەگەڵماندا دەژی. هەرچۆن مەلا خدر لە ئەستەنبول گۆڕغەریب دەبێت، بەڵام نالی هەر لەژیاندا ماوە و دەشێ لە کۆڵانێکی ئەستەنبول چایچی بێت، یاخود لە وێستگەی شەمەندەفەرێکی شارۆچکەیەکی دووری ئەنادۆڵ فەرمانبەر بێت و بەدەم ڕێبوارانەوە پێبکەنێت. خۆ دەشێت ڕۆژێك لە فەرمانگەیەکدا ڕێکەوتی مەستوورەت کردبێت، بەپێکەنینەوە کارەکەتی ڕایی کردبێت و تۆ نەتناسیبێتەوە. لەوانەشە ڕۆژێك لە قاوەخانەیەکی بچووکی پاریسدا، کوپێك قاوەی بۆ دانابێت و بە بزەیەکەوە، دوای ئەوەی سەیری ئەو کوردییەی کردووە کە دەیخوێنیتەوە، پرسیبێتی تۆ کوردیت؟

بەلام تۆ نەتزانیبێت ئەو خانمە کرێکارە، مەستوورەیە.

مێژوو تەنها سەرزەمینی مرۆڤە ڕاستەقینەکان نییە، بەڵکوو ناوەکانیش وەك ئێمە ژیانی تێدا دەکەن. لەگەڵ ئێمەدا ئەنکیدۆ، یولیسیس، سیدهارتا و هەزاران ناویتر دەژین، کە دەشێ ڕۆژێك کەسێکی ڕاستەقینە نەبووبن و تەنها ناو بووبن. ئەمەش ڕووداوێکم بەیاد دەهێنێتەوە، کە لە زۆر شوێن و کاتی جیاوازدا ڕوویداوە و من ئەوەیان دەگێڕمەوە، کە پەیوەندیی بە فەرمانڕەوایی بەعسییەکانی عێراقەوە هەیە لەدوای ڕووخانی دەسەلاتی سەددام حوسەین لە ساڵی ٢٠٠٣ و لەناو بەڵگەنامە و نووسراوە نهێنییە زۆرەکاندا، چیرۆکێکی سەیر و سەمەرەی یەکێك لە کارمەندی دەزگا نهێنییەکانی ئەو ڕژێمە ئاشکرا بوو، کە بەرپرسی تۆڕێکی سیخوڕیی دەبێت لە کوردستاندا و لەناو ئەو کەسانەی سەرپەرشتییان دەکات، چەند ناوێکی وەهمی هەیە، کە خۆی دروستی کردوون و ڕاپۆرت بەناویانەوە دەنووسێت و کار و چالاکییان بۆ دروست دەکات، تا لەو ڕێگایەوە بتوانێت تۆڕەکەی چالاك نیشان بدات و متمانەی زیاتری پێبکەن. ئاشکرابوونی چیرۆکی ئەو کارمەندەش لەبەر دروستکردنی کەسانی وەهمی، لە ڕێگای ئەو فەرمانی لە سێدارەدانەیەوە دەزانرێت، کە لە دژی دەرکراوە و لە دۆسییەکەیدا هەڵگیراوە. هەمیشە دەسەلاتەکان زیاتر لەناوی خوازراو و کەسانی وەهمی دەترسن، وەك لە کەسە ڕاستەقینەکان. هەربۆیە یەکەم کار لە شۆڕشەکاندا دەکرێت، گۆڕینی ناوی شۆڕشگێڕەکانە و کردنیانە بە کەسانی وەهمی و نەناسراو.

بەلام ئەوە ترسناك نییە، لەگەڵ ئێمەدا چەندین ناوی وەهمی و ئەندێشەکراو بژین و بتوانن وەك ئێمە مووچە وەربگرن، بەشداری هەڵبژاردن بکەن، وتار و کتێب بنووسن و کۆمپانیا و خانوویان بەناوەوە هەبێت، بەڵکوو ترسناك ئەوەیە مرۆڤ لەساتێکدا بۆی دەربکەوێت، ئەم خۆی هیچ نییە، جگە لە ناوێکی وەهمی، کە وا

مریەم هەستا و بە تەنها ڕۆبێکی نیلیی تەنکی لەبەرکرد، کە نەخشی ئەژدیهایەکی چینی لە پشتیدا بوو، بەرەو مەتبەخەکە ڕۆیشت و بیری لە یاریکردنی مەمکی نەدەکردەوە، کە جارجار لە درزی ڕۆبەکەوە یەکێکیان دەهاتە دەرەوە. دوای ئەوەی قاوەیەکی دەمکرد، درزێکی خستە پەنجەرەکە و جگەرەیەکی داگیرساند. ئەو پێشتر ڕاتەهاتبوو لە ژوورەوە جگەرە بکێشێت، بەلام وەک ئەوەی لەبەیانییەوە بووبێتە کەسێکیتر، شتەکان گۆڕابوون. ئەگەرچی دەیویست خۆی لابدات لەوەی جارێکیتر بیر لەوە بکاتەوە، ئێستا ئەم مارپایە یاخود مریەمە.

ژنێکی لە پەنجەرەکەوە بینی، بەدیار سەگەکەیەوە وەستابوو، کە لەبن دارێکدا میزی دەکرد. بەخۆی وت بلێی ژیان لەگەڵ سەگێکدا ئاسودەتر نەبێت؟ بەلام هەرزوو ئەو بیرۆکەیەی لە مێشکی خۆی دەرکرد و هەستی کرد بیرکردنەوەش لێی، ناشرینە. چونکە ئەگەرچی ئەو هەموو ساتە خۆشانەی لەگەڵ شێرکۆدا هەیبوون، نەبنە بیرەوەری، بەلام جوانیی خۆیان هەیە و بەشێکن لەخۆی. بەتاییەت شێرکۆ، کە دەیزانی چۆن یاری لەگەڵ لەشیدا بکات. ئاخر ئەمە گرفتێکی گەورەی بوو لەگەڵ (ئاکام)دا.

سالانێکی زۆر تێپەڕیوە بەسەر ناسینی ئاکامدا و زۆرجار خۆی لاداوە لە بیرکردنەوە لێی. چونکە ترسناکترین وێنە ئەوەیە مرۆڤ لەبەردەم خۆیدا، خۆی ناشرین ببینێت. ئەوکاتەی شووی بە ئاکام کرد، کچێکی گەنج بوو، وەک زۆر کەسیتر لەسالانی شەڕی ناوخۆ و گرانییەکەی نەوەدەکاندا، خەونی بەوەوە دەبینی کوردستان جێبهێڵێت و بەرەو خۆرئاوا هەڵبێت. بەلام نەیدەتوانی وەک کوڕانی خزم و ناسیاو جانتایەک هەڵبگرێت و دوای قاچاخچییەک بکەوێت و دۆڵ و چیا و دەریاکان ببڕێت. هەربۆیە ئاکام ئەو فرسەتی هەڵهاتنەی هەبوو، ئەگەرچی دوای سێ ساڵ کاتێک لێی جیابووەوە، پاساوی ئەوەی

دەمێنایەوە، ئاکام لەناو جێگادا جگە لە پەیکەرێک، هیچیتر نییە و هیچی پێناکرێت. بەلام بۆ خۆی دەیزانی درۆ دەکات، هەربۆیە تا ئێستاش خۆی لە بیرکردنەوە لەو ڕووداوە دەدزێتەوە. کاتێک ئاکامی لە سەفەرێکی بۆ کوردستان ناسی، وەک کوڕە مەغریبییەکە چۆن شەوێک ئەمی تووشی وەهمی خۆشەویستی کرد، ئەمیش پێشتر ئەو یارییەی لەگەڵ ئاکامدا کردبوو، چونکە نەیدەویست لە کیسی بچێت.

دوای چەند ساڵێک تەنیایی، لە شارێکی ساردی وەک ستۆکهۆڵمدا، پیاسەی شەو درەنگان، بەدەم بەرزکردنەوەی پێکی شەرابەوە لە بارێکدا و قاقالێدان لەگەڵ هاوڕێیانیدا، سەفەرکردن بۆ وڵاتانی دوور و ناسینی زۆر کەس، هەستی کرد ئەم ژیانەشیان دووبارەکێتره و لەگەڵ خۆیدا دەیبات. چونکە دەیزانی ئەو ژیانی تەنیاییە ماندووی دەکات، کە وەک کۆچەرییەک خۆی دەبینی. هەربۆیە کاتێک شێرکۆی ناسی، جیاواز لە پیاوەکانیتر، نەیدەویست تەنها بۆ جارێک یاخود چەند جارێک دڵوەتی سەر جێگای بکات. بەڵکوو دەیویست بمێنێتەوە و بەیانییان کەسێک هەبێت لەگەڵیدا نان بخوات، بتوانێت لەگەڵیدا بیر لە ساڵێک و دوویتر بکاتەوە. پلانی سەفەر دابنێن و لە کڕینی شتی ماڵەکەدا ڕای خۆی بدات. هیچ نەبێت کەسێک هەبێت قسەی بۆ بکەیت و شەڕی لەگەڵ بکەیت. ئەوکاتە حەزێکی زۆری هەبوو بۆ جێگیربوون. کاتێکیش زانی شێرکۆ منداڵی نابێت، وا خۆی نیشاندا هیچ بۆی گرنگ نییە. بەڕاستیش بۆی گرنگ نەبوو، چونکە شێرکۆی خۆشدەویست و ملمنییەکەیی بەلاوە جوان بوو. هەربۆیە ئێستا کە بیر لە شێرکۆ دەکاتەوە، دەزانێت زۆرجار وەک منداڵێکی خۆی هەڵسوکەوتی لەگەڵ کردووە و نازی داوەتێ. ئیدی هەرزوو شێرکۆ ماڵی گواستەوە بۆ ماڵەکەی ئەم، کە تەنها کلێبخانەیەکی بچووک و دوو جانتای لەگەڵ خۆیدا هێنا. چونکە وا ڕێککەوتن، شتەکانیتری نەهێنێت، لەبەرئەوەی

پێویستیان نییە. ئێستا نزیکەی حەوت ساڵ بەسەر ئەو ڕۆژەدا تێپەڕیوە. لەو ماوەیەشدا زۆر شت گۆڕاوە. مریەم لە خۆی پرسی: بەڕاست بەدرێژایی ئەم ساڵانە، شێرکۆم خۆشویستووە؟ ئەم گومانە ئازاریدا، بەوەی دەترسا ئەم چەند ساڵە، بێئەوەی بەخۆی زانیبێت، جارێکیتر لە وەهمی خۆشەویستیدا ژیابێت و درەنگ پێیزانی بێت.

ئەو ڕۆژە کەمێک لەبەردەم تەلەفیزیۆن دانیشت و سەیری دیمەنی ڕمانی دوو تاوەرەکەی نیۆرکی کرد، کە زۆربەی کەناڵەکان سەرقاڵی یادکردنەوەی ئەو ڕووداوە بوون و چار لەدوای چار دیمەنی خۆپیاکێشان و ڕمانی دوو تاوەرەکەیان لێدەدایەوە. دڵنیابوو ئەو هەستەی بەیانی نەماوە و لەجێگای ئەوە، هەستی بە لەشگرانی کرد. بەتایبەت کاتێک لەگەڵ ڕمانی دوو تاوەرەکەدا، کتوپڕ ئەو ڕۆژەی هاتەوە یاد، لەوکاتەی فڕۆکەکان خۆیان دەکێشن بە دوو تاوەرەکەدا، ئەم لە ژووری ئوتێلێکی بچووکی بەرشەلۆنە لەگەڵ کوڕێکی مەغریبیدا نووستبوو، کە ئێستا چەندی کرد ناوەکەی بیرنەکەوتەوە. چونکە بەڕاستی هەوڵیدابوو فەرامۆشی بکات. ئەو کوڕە زۆر لێزانانە لە کافیتریایەکدا لێینزیک بووەوە. بەڵام هەردوای ئەو شەوە زانی ئەو کوڕە یەکێکە لەوانەی لە باڕ و کافیتریاکاندا بەدوای ئەو ئافرەتانەدا دەگەڕێن، کە لە تەنیاییدا سەفەر دەکەن و ئەمانیش دەتوانن لە ڕێگای نیشاندانی خۆشەویستی و سەرسامبوون پێیان، چەند شەوێکیان لەگەڵدا بەسەربەرن. پێشتر بەسەرهاتی وای بیستبوو. بەڵام زیاد لە ڕێگایەک هەیە بۆ فریودانی مرۆڤ، هەمیشە خۆشەویستی ئاسانترینیانە. ئەم یادگارییە ناخۆشە، ئەو گومانەی خۆی بیر بردەوە، کە کەمێک پێشتر سەبارەت بە وەهمی خۆشەویستی لای دروست ببوو. بەوەی مرۆڤ لە خۆشەویستیدا داخوازییەکانی زیاتر و زیاتر دەبێت. بەڵام کوڕە مەغریبییەکە، وای لێکرد شەوێک لە وەهمی خۆشەویستیدا بژی و دەبوو ئەم زۆر وەک

نێچیرێک لێی هەڵبێت.

ئەو ڕۆژە هیچ بیری لەو بەشە نەکردەوە، کە لە دەستنووسەکەی شێرکۆی خوێندبووەوە. ئەگەرچی لەکاتی خوێندنەوەیدا، باسکردنی لە (ناو) بەوشێوەیە، بە لایەوە سەرنجڕاکێش بوو.

***

www.fb.com

Omer.Tarxani.9

ئێوارەی ١٢ی سێپتەمبەر

مریەم دوای پیاسەیەکی زۆری بێ مەبەست لە سەنتەری شار و سەردانیکردنی چەند دووکانێکی گەورەی پێڵاو و پۆشاک فرۆشتن، پاشان دانیشتن لە قاوەخانەیەکی شەقامی (درۆتنین گاتان) بە تەنیا، درەنگانێک گەڕایەوە ماڵەوە و ئارەزووی لە نانخواردن نەبوو. هەرچۆن نەیویست ماڵەکەش ڕۆشن بکات و تەنها چەند مۆمێکی داگیرساند. پێدەچوو بەدرێژایی ئەو ڕۆژە چاوەڕوانی شتێک بووبێت، ئەویش تەلەفوونی شێرکۆ بێت. ئەو بێدەنگییەی شێرکۆی بەلاوە سەیربوو.

دەمەو عەسر تا کەمێک بێزاری خۆی کەم بکاتەوە، زەنگی بۆ ڕووناکی هاوڕێی لێدا و کەمێک قسەی لەگەڵکرد. هەر ئەوکاتە وا ڕێکەوتن سبەینێ عەسر بچێت بۆ ماڵی ڕووناک لە گەڕەکی ئەکالا، چونکە چەند هاوڕێیەکیتریشیانی دەعوەتکردووە. کاتێک مریەم پرسیاری ئەوانیتری لێکرد، ڕووناک بەدەم پێکەنینە درێژەکەیەوە وتی پێت نالێم با بەیانی خۆت بیانبینیت. کاتێک چوو لە ژووری نووستنەکە خۆی بگۆڕێت، چاوی کەوتە سەر دەستنووسەکەی شێرکۆ و بیری کەوتەوە، کە لە دوێنێوە نەوەک هیچی لێنەخوێندۆتەوە، بەڵکوو نەشیبەرژاوەتە سەر ئەوەی بیریشی لێبکاتەوە. دوای خۆگۆڕین، دەستنووسەکەی هەڵگرت و بەرەو مەتبەخەکە گەڕایەوە.

لەم تەنیاییە کوشندەیەدا، وەک ئەوەی گەڕابێتەوە ساڵانێک لەمەوبەر

پێش ئەوەی شێرکۆ بناسێت، دەیویست بیر لە هیچ نەکاتەوە. مریەم یەکەمجاری نەبوو بۆنی تەنیایی بێزاری بکات. ئەو زۆرجار لەکاتی قسەکردن لەگەڵ هاوڕێ ژنەکانیدا وتبووی من تەنیایی خۆی نا، بەڵکو بۆنەکەی دەمکوژێت و وەڕسم دەکات. ڕقم لە بۆنی ئەوماڵەیە، کە بەتەنیا تیای دەژیم. هاوڕێکانی بەم قسەیەی پێدەکەنین. تەنانەت زۆرجار ویستبووی بە چوونە دەرەوەی شەوان و ناسینی پیاوانیتر، ئەم بۆنی تەنیاییە بکوژێت. بەڵام بەلایەوە ئەوە ترسناک بوو، پیاوەکان تەنیاترت بکەن. ئەو دەیزانی ئافرەت بوونەوەرێکی تەنیانشینە و کاتێک خوڵقێنرا، بۆ ئەوە بوو تا تەنیایی ئادەم بکوژێت. هەربۆیە هەرگیز ستایشی تەنیایی نەکردووە و نەیتوانیوە وەک دایکی، لەگەڵ تەنیاییدا هەڵبکات. بیریەتی دوای مردنی باوکی، دایکی بەدرێژایی ساڵانێکی زۆر، بە تەنیا لە گۆشەیەکی حەوشە دادەنیشت و زۆرجار دەگریا، بێئەوەی کەس گوێ بە گریانی ئافرەتێکی تەنیا بدات و لە پەراسووەکانی، پیاوێکی بۆ بخوڵقێنرێت، تا تەنیاییەکەی بکوژێت.

لە نزیک پەنجەرەکە دانیشت و دەستی بە خوێندنەوەی بەشێکیتری دەستنووسەکە کرد.

***

لە دووەمین جەنگی جیهانیدا، وڵاتی سوید بەشداریی ئەو شەڕە کاولکارەی نەکرد، ئەورووپا لەناو غوباری شاری ڕووخاو، سەرما، برسێتی، سەربازگەکانی ڕاگواستن، کوژراو و بریندارەکانیدا دەگەوزا. ئەویش بەوەی توانرا سوید وەك وڵاتێکی بێلایەن بهێڵرێتەوە و لایەنگری هیچ بەرەیەکی شەڕەکە نەکات و لەو چارەنووسە تاڵە بپارێزرێت، کە ڕووبەڕووی وڵات و شارەکان ببووەوە و یەك بەدوای یەك لەژێر بۆمب و زنجیری تانکدا وێران و خاپوور دەبوون. هەرچەندە کەسانێك هەن ئەم هەڵوێستەی دەسەڵاتدارانی سوید، لە ڕوویەکی ئەخلاقییەوە سەیردەکەن و پێیانوایە بەجۆرێك یارمەتیدەری درێژبوونەوەی تەمەنی نازییەکان و جەنگەکە بووە.

لەبەرانبەر بێلایەنیی سویدییەکان، ئەڵمانەکان کە خەونیان دەستبەسەراگرتنی جیهان بوو لەڕێگای ئەو سوپا دڕندە و دڵڕەقەیانەوە، کە وا دەردەکەوتن لە یەکێك لە داستانە کۆنەکانی گریکەوە هاتبێتنە دەرەوە و هەر سەربازێکیان دوای مردنی زیندووببێتەوە، مەرجییان لەسەر سویدییەکان ئەوەبوو: تا پیشەسازییە جەنگی و سەربازییەکەیان بەردەوام بێت و بتوانن چەك و تەقەمەنیی پێویست بۆ سوپاکەیان دابین بکەن، دەبێت سویدییەکان کەرەستەی خاو لە ئاسن و دار و... دابین بکەن و ڕێگا بە تێپەڕبوونی سوپا و کەلوپەلی جەنگییش بدەن لەوێوە بەرەو وڵاتی نەرویژ بڕوات، کە کەوتبووە ژێر دەستی نازییەکانەوە.

بەڵام مرۆڤ ئەو بوونەوەرەیە لەسەر خەون دەژی، ئەگەرچی مەرج نییە خەونی هەر کۆیلەیەك ئازادی بێت، بەڵام لەپاڵ ئەو کۆیلانەی تەسلیم بە قەدەری خۆیان ببوون و لەژێر قامچی و کاری قورسدا دادەڕزان، هەبووە خەونی ئازادی وەك پشکۆیەك لەدڵیدا گەشاوەتەوە، ئەگەرچی ئەو خەونە گەیاندبێتییە ئەشکەنجە و خاچ. ئەو درەوشەیەش هێزی ژیانە. ئێمەی مرۆڤ خەونمان هەیە و دەزانین هەموو خەونێکیش قوربانیی خۆی دەوێت. هەربۆیە لەژێر سایەی ئەو ڕێکەوتنەدا، لە سوید

ململانێ و بەرهەڵستیی نازییەکان و کۆمەکی ئەو جولەکانەش دەکرێت، کە لەترسی کوورەکانی سوتاندن هەڵهاتوون، یاخود دەربازیان بووە. هەروەك چۆن لە ناوچە و شوێنەکانی تر یارمەتی یاخی و تێکۆشەرانی دژ بە نازییش دەدرێت. ئەمەش وا دەکات جموجۆڵێکی زۆری سیخور، هەواڵگر و بکوژانێکی زۆر لەو وڵاتەدا هەبن، کە وەك زۆر شتیتری ژیان، لە لۆچەکانی مێژوودا خۆیان و ناوەکانیان ون دەبن و شوێن پێیان لەسەر بەفری ئەو وڵاتە جێ نامێنێت. پاشان هەر لەو ماوەیەدا چەندین مردنی تەمومژاویش ڕوودەدەن و نهێنییەکانیان ئاشکرا نابن.

لەو ساڵە سەخت و دژوارانەی جەنگەکەدا، کە مردن باڵی بە سەرزەمینی ئەورووپادا کێشابوو، لە سەربازگەکانی مردن و کاری قورس، لە سەرما و برسێتیدا گیانی جەنگاوەران و مرۆڤە شەکەت و برسییەکانی دەچنییەوە، نازییەکان چەند بنکە و نووسینگەیەکی نهێنی لە سوید دادەمەزرێنن، تا لە ڕێگایەوە کاروباری ناردنی کەرەستەی خاو، کاری سیخووری و هەواڵگری ڕێکبخەن و بشتوانن زۆر بەڵگە و شتی بەنرخ بگەیەننە ئەوێ و حەشاریان بدەن، تا نەبن بەژێر دار و پەردووی ئەورووپاوە و بفەوتێن. بەڵام لەگەڵ ڕووخانی دەسەڵاتی نازییەکان لە ئەڵمانیا، ئەم بنکانەش تیادەچن و دەفەوتێن، یاخود دەستدەگیرێت بەسەر نووسراو و بەڵگەنامەکانیاندا و بە تێپەڕینی ڕۆژگار فەرامۆش دەکرێن، یاخود وەك ئەرشیف لە ژووری تایبەتدا هەڵدەگیرسێن و دەرگایان لەسەر دادەخرێت، کە لەوانەیە چەند ساڵ جارێك، کەسێك بۆ کاری لێکۆڵینەوە ڕێگای نەکەوێتە لایان و پەڕەیەکییان هەڵبداتەوە. بەڵام لەناو ئەو دەزگا و نووسینگە نهێنییانەدا، یەکێکیان تەواو فەرامۆش دەکرێت و هیچی لەبارەوە نازانرێت، وەك ئەوەی هەر بوونی نەبووبێت. بەوەی لە پەنهانییەکی تەواودا بووە و لە سەروبەندی کەوتنی نازییەکانیشدا هەموو ڕێکخەر و سەرپەرشتیارانی ئەو دەزگا نهێنییە، لەماوەیەکی نزیك

بەیەکدا تیادەچن و ئەمەش وا دەکات ئەو دەزگایە، بەخۆی و کارە سەیر و نهێنییەکانییەوە، بەتەواوەتی ون ببێت.

***

ئەو دەزگا نهێنییەی نازییەکان لە شاری ستۆکهۆلم و لە ژێرزەمینی یەکێك لەو ئەپارتمانانەی ناوەندی شاردا دروستیدەکەن، کە لە کۆندا جێگای هەڵگرتنی بەرمیلە شەراب بوون، کاری چاودێری کردنی جۆرێك لە نووسەر بووە، کە خولیایەکی سەیریان بۆ نووسین هەبووە و هەستاون بەنووسینی چیرۆك و ڕۆمان، بێئەوەی ناوی خۆیانیان خستبێتە سەر، یاخود ئەگەر لەبەر هەر هۆیەك پێویستی کردبێت، ئەوا لەژێر ناوی خوازراو و وەهمیدا نووسیویانن و ڕۆژێك بەدزییەوە لەسەر ڕەفەی کتێبفرۆشییەك یاخود لەناو کتێبی پۆلێنکراوی کتێبخانەیەکدا جێیانهێشتوون تا بەوشێوەیە و لەو ڕێگایەوە بگاتە دەستی خوێنەر.

ئەم خولیا سەیرەی ئەو نووسەرانە هەیانبووە، بەوپێیەی مێژوویەکی دوور و درێژی هەیە و ڕەگی دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمانێکی زۆر کۆنتر لە سەدەی بیست و دەرکەوتنی ڕژێمە هاوشێوەکانی نازییەکان، تەنها بۆ دەربازبوون نەبووە لە چاودێریی وردی ڕژێمەکان بەسەر خەیاڵیانەوە، یاخود تەنها بۆ دژایەتیکردنی دەسەڵات و دەزگا سەرکوتکەرەکان نەبووە، وەك وا بەدەردەکەوێت و وا هەستدەکەین ئەوە ڕێگایەکی خۆشاردنەوە بووبێت. بەڵکوو لەپشت ئەم خولیایەوە بڕوا و عەشقێکی سەیر بۆ خودی نووسین وەستاوە، وەك دواتر بۆم دەردەکەوێت و ئەگەر دەرفەتم هەبوو، کاتێکیتر بەوردی لەبارەیانەوە دەدوێم و هەوڵدەدەم لە نموونەی دیاری ئەم نووسەرانە بدوێم، کە کتێب وەك کلیلی جیهان دەبینن.

کاتێك بەرێکەوت ڕازی ئەو جۆرە نووسەرە و کاری چاودێریکردنی وردی ئەو دەزگا نهێنییەی نازییەکانم بۆ ئاشکرابوو، بەوەی چۆن کووچە و کۆڵان، چاپخانە، کتێبخانە و کتێبفرۆشیی شارەکان بەدوای ئەو نووسەرە سەیر و کتێبە دەگمەن و تەمومژاویانەدا گەڕاون و ڕاپۆرتی وردییان لەبارەیانەوە نووسیوە و بۆ ئەم دەزگا نهێنییەیان ناردووە، ئەویش لەڕێگای تۆڕێك لە سیخوڕ و ڕاپۆرتنووسەوە، کە لەزۆربەی شار و پایتەختەکانی دنیادا بڵاوببوونەوە، هەستمکرد بەرەو دنیایەکی پڕ ڕاز و ترسناك هەنگاو دەنێم. دنیایەك سیخوڕ و بکوژی کارامە و چالاك خوڵقاندوویانە و ڕاوی ئەو کتێبانە و نووسەرە نادیارەکانیان دەکەن. بێئەوەی دڵنیابم لە گەڕانەوەم لەو سەرزەمینە دۆزەخییەی ئەو دەزگایە خوڵقاندوویەتی، بەوپێیەی دواتر بۆم دەردەکەوێت، هێشتا ئەو دەزگایە، یاخود هاوشێوەی ئەو دەزگایە، لە زۆر شوێنی دنیادا ماوە و بەوردی کاردەکات، ئەگەرچی ئەندامەکانی سیمایان نییە و ناناسرێن و وەك تارمایی، ڕەفە و باوەڵە پڕ لە کتێبەکان، بەدوای نووسەرە نەناسراوەکاندا دەپشکنن. پاشان زانیشم ئەو دەزگایە مێژوویەکی کۆنی هەیە و تەنها پەیوەست نییە بە نازییەکانەوە. هەربۆیە کاتێك ویستم بەسەرهاتی ئەو کتێبنووسە نادیار و نەناسراوانە بنووسمەوە، کە زۆربەیان لەلایەن بکوژانی نەناسراو و بێ سیمای ئەو دەزگایەوە کوژراون، بڕیارمدا دوای نووسینی هەربەشێك لەم کتێبە، نووسخەیەکی بەدزییەوە بنێرم بۆ (ع.م)ی هاوڕێم، تا لە فەوتان دەربازی بکەم، یاخود ئەگەر پیاوە بێ سیماکانی ئەو دەزگا نهێنییە توانییان شوێن پێم هەڵبگرن و بمدۆزنەوە، ئەوا ئەوەندەی بتوانم، بەشەکانی ئەم کتێبە، لەفەوتان ڕزگار بکەم و چەند مردنێکی گوماناوی و کوشتنی نهێنی، لەژێر تەپ و تۆزی مێژوودا دەربهێنم. هەرچۆن دوای چل ساڵ لە مردنی تەمومژاویی پابلۆ نێرودا بەوەی

لە ١٩٧٢دا ژەهرخواردوو کرابێت، وادەکات گۆڕەکەی هەڵبدرێتەوە و پشکنین بۆ ئێسك و پروسکەکەی بکرێت، وەك ئەوەی گومان بکرێت لەوەی مردنەکەی پەیوەندی بە کاری ئەو دەزگا نهێنییەوە هەبێت و ئەوان کوشتبێتیان.

***

مریەم هەر دوای خوێندنەوەی ئەو بەشە، هەستیکرد خەوی دێت. لەوکاتەدا بیریکەوتەوە، تا ئێستا شێرکۆ نەگەڕاوەتەوە بۆ ماڵەوە. ئەگەرچی ئەم ئەمڕۆ بەو مەبەستە ماڵەکەی چۆڵ نەکردبوو، بەڵام زانی ئەگەر شێرکۆ بگەڕایەتەوە، ئەوا دەستنووسەکەی لەگەڵ خۆیدا دەبرد. نەیویست بیر لەوە بکاتەوە ئێستا دەبێت لە ماڵی کێ بێت؟ بڵێی لای ماریا یاخود کەسێکیتر نەبێت؟ نەیویست خۆی بەو پرسیارانەوە سەرقاڵ بکات، بەڵکو چوو پاڵکەوت و ئەو ماوەیەی تا چاوی چووە خەو، بیری لە پەیوەندی نێوان خۆشەویستی و موڵکداری دەکردەوە. ئەگەرچی پێشتر بەهەر بیانوویەک بێت، نەیهێشتبوو لە ئاکام منداڵی ببێت، چونکە بۆ خۆی دەیزانی هەرئەوەندەی جێگا قاچی خۆی لەم وڵاتەدا کردەوە، ئەوا لێی جیادەبێتەوە، هەربۆیە هەرجارێک لە باسی منداڵ خستنەوەدا، بیانوویەکی دەهێنایەوە و بەدزی ئاکامەوە، حەپی بەکاردەهێنا. ئیتر وا ڕێککەوت تا ئێستاش منداڵ دروست نەکات، بەڵام وەک ئافرەتێک لە نهێنی خۆشەویستی دایک بۆ منداڵەکەی تێدەگەیشت. کە چۆن لەگەڵ ئەو خۆشەویستییە زۆرەدا، سەرئەنجام دایک ڕازی دەبێت بەوەی منداڵەکەی کەسێکیتری خۆش بوێت و لەگەڵیدا بڕوات. بەتایبەت کوڕ، کە ئامادەیە لەبری دایکی، ئافرەتێکیتری خۆش بوێت. لەم کاتەدا ئەو شەڕ و ئاژاوانەی بیرکەوتەوە، کە بەردەوام لەنێوان دایکی و ئەو براژنەکەیدا هەبوون و بزەیەکی بۆ کرد.

مریەم بەخۆی وت: ئارەزووی موڵکداری، خۆشەویستی ناکوژێت؟ چونکە مرۆڤ کاتێک دەتوانێت خۆشەویستی بکات، کە توانای هەڵبژاردنی هەبێت. ئەگینا بە ناچارکردن، هیچ مانایەک بۆ خۆشەویستی نامێنێتەوە. دەزانم شێرکۆ هێمنە، بەڵام هیچ پاساوێک نییە بۆ بێدەنگی ئەمجارەی و تەنها وشەیەکیشی نەوت. وەک ئەوەی من هیچ بایەخێکم نەبێت لە ژیانیدا.

بەنیازی ئەوەی تەلەفوونی بۆ بکات، کەمێک خۆی جوڵاند. بەڵام هەرزوو پەشیمان بووەوە و هەوڵیدا بیر لەو چەند ڕۆژە پشووەی بکاتەوە، کە مابووی. بەدەم سەرزەنشتکردنی خۆیەوە، بەوەی خۆشی نەفام هاتە بەرچاو، کە لەسەر شتێکی سادە، بڕیاری جیابوونەوەیدا. حەزیدەکرد زوو ڕۆژ ببێتەوە. چونکە هەستیدەکرد دوای هۆگربوون بەکەسێکەوە، ئیدی بە تەنیا شەوەکان قورس و بێزارکەر تێدەپەڕن. ئەگەر نەگەڕایەوە؟ وای بە خۆی وت و نەیویست بیر لە وەڵامی ئەو پرسیارە بکاتەوە، هەربۆیە بێویستی خۆی دەستی بەرەو جێگاکەی شێرکۆ درێژکرد و بیری لەو دوو فەسڵە دەکردەوە، کە خوێندبوونییەوە، بێئەوەی شتێکی ئەوتۆیان لێتێبگات. بەخۆی وت: ئەم کەسە هێمنەی من ناسیومە، دەیەویت باسی چی بکات؟ ئەم دەزگا نهێنییە چییە و ئەی بۆ باسی مەترسی دەکات، وەک ئەوەی بترسێت کەسانێک چاودێری بکەن؟ بڵێی ئەم شتانە نووسینی خۆی بن، یا...

هەستیکرد ترس وەک تەم لەسەر دڵی دەنیشێت. بەخۆی وت: بڵێی ئەو ترسە سەرچاوەکەی ئەوەبێت هێشتا شێرکۆم خۆشدەوێت؟

***

www.fb.com

Omer.Tarxani.9

پاش نیوەڕۆی ١٣ی سێپتەمبەر

شێرکۆ زەنگی لێنەدا. مریەم تا درەنگ لەناو جێدا مایەوە و جارجار بۆ دڵنیایی سەیرێکی مۆبایلەکەی دەکرد. پێش ناسینی شێرکۆ، وا هەستیدەکرد، ئەو ژیانە ژیاوە، کە خۆی ویستوویەتی و ئەوەی لە ژیاندا ویستوویەتی، کردوویەتی و پەشیمان نییە لێیان. بەڵام ئەوەی ڕادەبووڕێت، تەنها دەبێتە بیرەوەری و ناتوانێت ئەو بۆشاییانەی ناومان پڕ بکاتەوە، کە ئێستا هەمانە. هەروەک ئاگرێک وایە، لە ڕۆژێکی سارددا چەند بیری لێبکەینەوە، ناتوانێت گەرممان بکاتەوە. خۆشەویستی، پێکەنین، سێکس و هەموو ئەوەی ڕادەبووڕێت، دەبنە یادەوەری و هیچیتر. هەربۆیە مرۆڤ بوونەوەرێکی برسییە و هەست بە تێربوون ناکات. لە خۆشەویستییەک دێتە دەرەوە، هەوڵی دۆزینەوەی کەسێکیتر دەدات. دوای نووستن لەگەڵ کەسێکدا، هەوڵی دووبارە کردنەوەی دەدەین. بەخۆی وت: عەشقێک تا مردن بمانبات، تەنها لە داستان و فیلمەکاندا هەیە.

کاتێک لە هەندێک ئیشی ماڵەکە بووەوە، کە زیاتر بۆ خۆ سەرقاڵکردن خەریکیان بوو، پارچەیەک نانی بە پەنیرەوە خوارد و قاوەکەشی هەڵگرت لە دووکانێک بیکڕێت و بەدەم ڕێگاوە بیخواتەوە. حەزی دەکرد زوو ئەم ماڵە بێدەنگە بەجێبهێڵێت. لەناو دەرگاکەدا گەڕایەوە و چوو بەشێک لە دەستنووسەکەی هێناو کردییە ناو جانتا چەرمە گەورەکەی شانی، تا ئەگەر تاقەتی هەبوو، بەدەم ڕێگاوە و لەناو مێترۆدا بیخوێنێتەوە. یا

ئەگەر وا ڕێکەوت و گونجا لەلای ڕووناک بمێنێتەوە، ئەوا دەتوانێت هەر بیخوێنێتەوە.

تا گەیشتە وێستگەی شەمەندەفەرەکە، بیری لەوە دەکردەوە، کە پێشتر بەخۆی وت لە ڕابردووی خۆی پەشیمان نییە. کاتێک پارەی قاوەکەیدا، بەخۆی وت: ئێمەی مرۆڤ هەمیشە وا خۆمان دەردەخەین لە ڕابردوومان پەشیمان نین، چونکە ئەمە پاساوێکە بۆئەوەی بۆ بەرانبەری بسەلمێنین، کە بە قەناعەتی خۆمانەوە ژیاوین و کەسە ترسنۆک و ڕاڕاکان لە شتێک پەشیمانن، کە کردوویانە. ئەوکاتە هەستیکرد لەشی لە شەرمدا گەرم داهات، چونکە ئەوکاتەی بیرکەوتەوە، کە ئاکامی ناسی و دەیزانی لەپێناو گەیشتن بە خۆرئاوا، درۆی لەگەڵ خۆی و ئەویشدا کردووە. بەڵام ئەی بۆ دەبێت بەخۆم بڵێم پەشیمان نیم لە ڕابردووم؟ خۆ من فریشتە نیم و مرۆڤم، مرۆڤیش هەڵە دەکات. پاشان خۆ ناکرێت لەسەر ئەو ڕابردووەم لێپرسینەوەم لەگەڵ بکرێت. کێ لێپرسینەوەم لەگەڵ بکات؟

کاتێک لە شەمەندەفەرەکەدا دانیشت و ویستی دەستنووسەکە دەربهێنێت، پەرداخە قاوەکەی لەدەست کەوت و ئاتاگا لەبەرخۆیەوە جنێوێکیدا. ناچار هەستا و شوێنەکەی گۆڕی. تا خۆی لە چاوی ئەو چەند کەسەی دەوری بشارێتەوە، کە بەدیقەتەوە سەیریان دەکرد. دەستی بە خوێندنەوەی ڕۆمانەکە کرد.

***

ڕێگا یەکترپڕەکان
زیاد لە هۆکارێک هەیە بۆ یەکترناسین

لەم بەشەدا باس لەو ڕێکەوتە دەکەم، بێئەوەی مەبەستم بووبێت، تێیدا دەستم دەگاتە نهێنییەکی گەورە، ئەویش کڕینی کتێبێکی سەیرە و لەو ڕێکەوتەشەوە ماریا لەهەمان ڕۆژدا دەناسم، کە بەشدار دەبێت لە ڕووداوەکانی دواتردا. من هەمیشە ژیانم وەك دەریایەکی شێت بینیوە، کە فڕێدرابینە ناوییەوە و تیایدا زۆر ڕێکەوت چاوەڕوانمان بێت، بێئەوەی بیرمان لێکردبێتنەوە. ئیدی ژیان وایە و زۆر بەو پەڕە دەکات، بەڕێکەوت لە باڵندەیەکی تیژ تێپەڕ بەربێتەوە و شنە بایەکی، بتوانێت بە ئاراستەیەکیتردا ببیات. چارەنووسی منیش ئاوا بوو. ئەگەرچی لەکاتی خۆیدا نەمدەزانی ئەو ڕێکەوتە وا دەکات ژیانم بە ئاراستەیەکیتردا بڕوات. عاشقەکان باشترین کەسانێکن لە نهێنی ڕێکەوت تێبگەن.

یەکێـك لـەو ڕۆژە بێزارکەرانـەی سـەرەتای پاییـز بـوو، کـە لەنـاکاو کـەش و هـەوا گـۆڕا و بـاران بەخـوڕ دەسـتی بەبارینکـرد، کاتێـك خـۆم بـەو کتێبفرۆشـییەدا کـرد، کـە کتێبـی کـۆن و دەسـتی دوو دەفرۆشـێت، ئیـدی چارەنووسـی مـن بـە ئاراسـتەیەکیتردا ڕۆیشـت. مـن دەزانـم لـە ژیانـی هـەر کەسـێکدا سـاتگەلێك هـەن، ئەگـەر هاتـوو بەدوایانکـەوت، ئـەوا ئیـدی لـەدوای ئـەو سـاتەوە، مرۆڤەکـەی پێشـوو نابێـت. عاشـقە مەزنەکانیـش ئەوانـەن بـێ هیـچ نەخشـەیەك، دەشـێ لـە خەونێکـەوە یاخـود لـە بینینێکـەوە، گەرداوێـك لـە ژیانیانـدا هەڵبـکات و ئیـدی تـا مـردن مرۆڤەکـەی پێشـوو نەبـن. هەرچـۆن دەشـێ خوێنـەر، بـازرگان، دز و شـاعیر و هەرکەسـێکیتر، سـاتێکی وا لەچـارەی نووسـرابێت. وەك چـۆن بەسـەر کـوڕە قـژ خاوەکـەی گەڕەکمانـدا هـات.

چیرۆکـی کـوڕە قـژ خاوەکـە: هەبـوو نەبـوو لـە گەڕەکەکەمانـدا کوڕێکـی دڵپـاك و خۆشـخەیاڵ هەبـوو، کـە تـا ئێسـتا و دوای تێپەڕینـی سـاڵانێکی زۆر، وێنەیـم هـەر لەبەرچـاوە. ئـەو کـوڕە ماڵیـان دوو کـۆڵان لـەولا ماڵمانـەوە بـوو، دوای ئـەوەی سەرسـام بـوو بـە خەونـی گۆڕینـی دنیـا، بـووە بکوژێکـی کارامـە و ئیـدی مرۆڤەکـەی ئەوسـا نەمـا، کـە ناسـیبوومان. بیرمـە لەکۆتایـی دەیـەی حەفتـای سـەدەی ڕابـردوودا، زۆرجـار ئـەو کـوڕە قژێکـی خـاوی بەسـەر ناوچەوانیـدا بەردەدایـەوە و بـە بیجامەیەکـی خەت خەتـەوە لەبـەردەرگا دادەنیشـت و بـەدەم گوڵەبـەڕۆژە خواردنـەوە سـەیری ئێمـەی منداڵانـی گەڕەکـی دەکـرد، کـە خەریکـی یاریکـردن بوویـن، تـا ڕۆژێـك دراوسـێیەکی هاوتەمەنـی خـۆی باسـی سـتەم و چەوسـاندنەوەی کـوردی بـۆ دەکات بەدەسـتی داگیرکـەران. ئیـدی لـەوە بـەدوا ئـەو کـوڕە دەبێتـە کەسـێکیتر. دیـارە زۆربـەی مرۆڤـەکان لـەو تەمەنـەدا خـەون بەگۆڕینـی دنیـاوە دەبینـن و شۆڕشـەکانیش بـۆ بەردەوامبوونیـان، پشـت

بەو خەونە دەبەستن کە لەخەیاڵی هەر گەنجێکدا بڵێسە دەدات. ئیدی دوای ماوەیەك کوڕە گەنجەکە دەبێتە ئەندامی حزبێکی بەرهەڵستکار و ناوێکی خوازراو وەردەگرێت و بۆ گۆڕینی دنیا بەو شێوەیەی لە خەیاڵیدایە، دەست لە کوشتنی هیچ نەیارێکی حیزبەکەی ناپارێزێت و لە شاردا بە کاری کووشتنی نهێنییانەی نەیار و دوژمنەکانی حیزب هەڵدەستێ. تا بەیانییەك ئەوکاتەی قوتابی ناوەندی بووم و دەچووم بۆ قوتابخانە، لاشەکەیم بینی لە قەراغ شیوەکەی گەڕەکمان، لە خوێنی خۆیدا گەوزابوو. ئەو بەیانییە جانتا پڕ لە کتێبەکانم فڕێدا و بەراکردن گەڕامەوە و بە هەناسەبڕکێ ئەو هەواڵەمدا بە دایکم لە دەیەی هەشتای سەدەی ڕابردوودا، هەر وامانەمزانی دنیا هەریەك دنیایە و یەك خەونیش هەیە بۆ گۆڕینی. هەربۆیە زۆرجار ڕێکەوتی شەڕ و کوشتنی بێڕەحمانەی نێوان حیزبە سیاسییەکانمان دەکرد و دەمانبینین چۆن دڵڕەقانە دەست لە خوێنی یەکتر ناپارێزن. وەك ئەوەی دەجەنگا، مرۆڤەکان نەبووبێت، بەڵکوو خەونەکانیان بووبێت.

لەژیانی هەریەکێکدا ساتگەلێك هەن، هەرچۆن بەسەر ئەو کوڕە گەنجەدا هات، چارەنووسمان بۆ ئەبەد دەگۆڕێت. بەلام ئەوەی لەدوای ئەو ڕۆژە باراناوییەی سەرەتای پاییز لە مندا گۆڕا، ژیانم بوو ئەوەك خۆم. بەوەی ژیانم ئاراستەیەکی دیکەی وەرگرت. من ئەو ڕۆژە کە خۆم کرد بە دووکانی کتێبفرۆشییەکەدا. هیچ نەخشە و پلانێکم نەبوو،

دەشێ یەکێك لە پەنهانترین و پڕ نهێنیترین شوێن، کتێبفرۆشی و کتێبخانەکان بێت. ئەوەی جیهانیشی دۆزییەوە، کتێب بوو. کتێبخانەکان وێڵگەیەکی بێبراتەوەن، بەوپێیەی هەر کتێبە و کۆمەڵێە نهێنی لەخۆیدا حەشارداوە، یاخود بەسەر نهێنیتردا دەکرێتەوە و مرۆڤیش بریتییە لە کەڵەکەبوونی کتێب و دەستنووسەکان. ئەوەی

بیردەکاتەوە، کتێبەکانن، هەرچۆن ئەوەی مرۆڤ و دنیا دەگۆڕێت هەر کتێبەکانن. ئەمەش وام لێدەکات بڵێم هەموو شتێك كۆتایی هەیە، تەنها کتێبەکان نەبێت، کە بێکۆتان.

من خۆم دەناسم و دەزانم یەکێکم لەوانەی شەیدای کتێبن و زۆرترین کاتی دەستبەتاڵیم لەناو کتێبخانەکاندا بەسەردەبەم، سەیری پێرستی کتێبەکان دەکەم و لە چاپ و جۆری لاپەڕەکانیان ورد دەبمەوە، تەنانەت بە بۆن تەمەن و مەرەکەبەکانیان دەناسمەوە. من بەڕادەیەك سەراسیمەی کتێبم، کە خەون بەوەوە دەبینم ماڵەکەم کتێبخانە گشتییە بازنەییەکەی ستۆکهۆڵم، یاخود ئەوەی ئەسکەندەرییە بوایە و هەموو تەمەنم لەناو دێڕ و ڕاڕەوەکانیدا بەسەر ببردایە. زۆرجار گوماندەکەم ئەم شەیدابیەی من بۆ کتێب، جۆرە نەخۆشییەك بێت، کە هەرگیز نامەوێت چاك ببمەوە لێی، چوونکە من ئارەزووم لەوەیە لە خەیاڵی کتێبەکاندا... لەگەڵ عاشق و خیانەتکار و شۆڕشگێڕی ناوکتێبەکاندا بژیم، نەوەك لە واقیعدا. تەنانەت بیرەوەریی من لەگەڵ ئەو شارانەی پیایاندا ڕۆیشتووم، یاخود سەردانم کردوون، ناگەڕێتەوە بۆ شەقام، باڵەخانە، یاخود ئافرەت و شوێنی کات بەسەربردن. بەڵکوو پەیوەندیی بە کتێبخانەکانیانەوە هەیە، ئەگەر هیچیشم لە زمانەکانییان نەزانیبێت، هەر حەزمکردووە بەنێوان ڕەفەکانیاندا بگەڕێم و سەیری کتێبەکانییان بکەم. کتێبخانەکان چەند بەو پارچە مووزیکانە دەکەن، کە لەگەڵ گوێگرتنمان لێیان، ئیدی هەستدەکەین شتێك لە ئێمەدا دەگۆڕدرێت. من هەمیشە خووم وابووە و چووبێتمە هەر شارێکەوە، یەکەم شوێن بەدوای کتێبفرۆشییەکانیدا گەڕاوم و سەردانم کردوون، حەزمکردووە کتێبخانە گشتییەکانیان ببینم و لە نەخشەسازی و جۆری کتێب و چاپەکانییانەوە، توانیومە وێنای شارەکە بکەم.

ناسینی من بۆ ماریا، هەر دەگەڕێتەوە بۆ یەکێك لەو شوێنە پڕ

ڕازانەی شەقامی (دڕۆتنین گاتان)، کە کتێبی کۆن و دەستی دوو دەفرۆشن. ئەو کتێبانەی خاوەنەکانییان لەپێویستیدا دەیانفرۆشن، یاخود میراتگرەکان لەبەرئەوەی پێویستیان بە شوێنەکانییانە، دەیانەوێت لە کۆڵیان ببنەوە و جێگاکانیان بۆ شتێکیتر بەکاربهێنن. ئیدی ڕۆژێکی باراناوی بوو، کە ماریام لەوێدا ناسی... لەو کتێبفرۆشییەی دەکەوێتە کۆلانێکی باریکی سەر شەقامی دڕۆتنین گاتان و بەچەند پلەیەك بۆی دادەبەزیت، کە زیاتر پیرێکی ئارام و لەسەرخۆی لێدادەنیشت و هەمیشە کوپێك قاوە لە بەردەمیدا بوو. ئەگەر کەسێکیش پرسیاری لێنەکردایە، ئەوا چاویلکەکەی دانەدەگرت و هەر سەرقاڵی خوێندنەوە دەبوو. ئافرەتێکی باریکیش، کە پێدەچوو لە پەنجاکانی تەمەنیدا بێت و زیاتر بە تەنوورەیەکی درێژەوە دەبینرا، لەوێ کاری دەکرد و کتێبەکانی بەپێی بەشەکانییان جیادەکردەوە و لەسەر ڕەفە تەختەکان دایدەنان.

ئێستاش بیرمە پێش چەندین ساڵ، کاتێك ڕێم کەوتە ئەو کتێبفرۆشییە و بەدوای ڕۆمانێکی بچووکدا دەگەڕام، ویستم پرسیار لەو پیاوە بکەم ئێستا پیرتر بووە، وتی: ولیەم. ئیدی تێگەیشتم ناوی (ولیەم)ە و وەك بۆی باسکردووم، خانەوادەکەیان زیاتر پیشەیان کتێبفرۆشی بووە و ئەم پیشەیەی بە میرات بۆ ماوەتەوە. ئیدی لەوە بەدواوە زۆرجار ڕێکەوتووە بۆ ماوەیەکی کورت من و ولیەم قسەمان بەیەکەوە کردبێت.

لەدوای گەیشتنم بەم شارە، بەردەوام هاتوچۆی ئەم کتێبفرۆشییەم دەکرد، کە لەبەر نزمیی دەرگاکەی، دەبوو لە چوونە ژوورەوەدا، سەر دانەوێنیت. لەم کتێفرۆشییەدا کتێبم بە نرخێکی هەرزان دەستدەکەوت. هۆیەکیتریش هەیە بۆ ئەم ئارەزووە زۆرەی من بۆ کتێبخانەکان هەمە و دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی منداڵیم، کە لە ئێستادا نامەوێت هیچی

لەبارەوە بڵێم، چوونکە پێدەچێت دواجار ئەوەی لەپشت گێڕانەوەی هەموو ئەم بەسەرهاتانەوە وەستابێت، ئاشکراکردنی ئەو نهێنییە بێت و کاتێکیتر هەوڵی گێڕانەوەی دەدەم.

هەمیشە چوونی من بۆ کتێبخانەکان ئەو هەستەی داوەتێ، کە بەیانییەکی زووی پڕ لەتەم، لە شارێکی نەدیدە و نەناسدا پیاسەدەکەم، بە کووچە و کۆڵانە زۆر و زەبەندەکانیدا دەگەڕێم، بێئەوەی ناونیشانێکی دیاریکراو لە خەیاڵمدا بێت. من لە شارێکدا دەبووم، کە هەر دەروازەیەکی بەسەر چەندین ڕاز و نهێنیدا دەکرێتەوە. ئەو دەروازانەش کتێبەکانن.

ڕۆژێکییان ولیەم بە تەنیا بوو، پاش کەمێک وردبوونەوە، وتی: تۆ ئێستا لە وڵاتێکی ڕۆژئاوا دەژیت، چ جیاوازییەک دەبینیت لەگەڵ ڕۆژهەڵاتدا؟ منیش لەبەرئەوەی نەمدەتوانی بە سویدی باش قسەبکەم، بەشەرمەوە باسی ئەوەم بۆ کرد، یەکەم جیاوازی هەستم پێکردبێت، زەمەنە. پێچەوانەی ئەوەی بۆی دەچین، زەمەن لە وڵاتی من خێرا و پڕ لە ڕووداوە، بەڵام لێرە زەمەن زۆر خاو دەڕوات و ئاساییە مرۆڤ بزانێت دوای شەش مانگی تر نیوەڕۆکەی لە کام چێشتخانە نان دەخوات. ئەم خاوی زەمەنەش، سزایەکی سەختی پەناهەندەیە کاتێک دەگاتە ئێرەو لە کەمپێکدا دایدەنێن. وای بۆ دەچم کاری سەرەکیی کەمپەکانیش کووشتنی ئەو زەمەنە خێرایەی ناومان بێت، تا لەگەڵ ئەم زەمەنە خاوەی ئێرەدا ڕابێین. بۆ نموونە کەسێک لە وڵاتێکی پڕ کێشەی ئەمریکای لاتینەوە هەڵدێت، کە ڕۆژێک خەباتی کردووە ڕژێمێک بگۆڕێت و ژیانی پڕ لە جوولە و ڕاکەڕاک و خۆحەشاردان بووە، بەڵام لێرە لە کەمپێکدا دایدەنێن تا کاتەکانی بەدەم هەڵهاتن و ئاوابوونی خۆرەوە بەسەربەرێت. یاخود لە گۆڕانی وەرزەکان وردبێتەوە. ئەمەش سزایەکی لەسەرخۆیە، تا بەزەمەنی ئێرە ڕادێت. لەوباوەڕەدام

ڕاهاتن لەگەڵ جۆری خواردن و پۆشاك و ئەو شتانە، ئاسانترە وەك لە ڕاهاتن بەم زەمەنە خاوە.

***

من حەزم لە ڕۆژی تەڕوتووش و بارانـاوی نییـە. ئـەو ڕۆژەش تـازە گەیشتبوومە سەرەتای شـەقامی (درۆتنیـن گاتـان)، کـە بـاران دەسـتی پێکرد و هەر زوو شەقامەکان لە ڕێبوار چۆڵ بوون. لەژێر ئەو لێزە بارانەدا، وام بەباش زانی خۆم بگەیەنمە کتێبفرۆشییەکەی ولیەم و کەمێک خۆم بە سەیرکردنی کتێبەکانەوە سەرقاڵ بکەم، تا بارانەکە خۆش دەکاتەوە. ناو کتێبخانەکە چۆڵ بوو. ولیەمیش، کە هەمیشە بە خۆی و چاویلکە و ڕیشە سپییەکەیەوە سەری بەسەر کتێبێکدا دادەنەواند و بێئاگا لە دونیا، خەریکی خوێندنەوە دەبوو، ئەو ڕۆژە لە جێگاکەی ئەو، کوڕێکی گەنج دانیشتبوو، کە پێشتر ڕێکەوتیم نەکردبوو. دوای ئەوەی بەسەر سڵاوم لێکرد، بەرەو بەشی چیرۆك و ڕۆمانەکان ڕۆیشتم.

کتێبفرۆشییەکە شێوەیەکی باریك و درێژی هەیە، کە جگە لەوەی تا بنمیچەکەی، ڕەفەی پڕ لە کتێب بوو، لە ناوەڕاستی دووکانەکەشداو بەهەمان ئاراستەی درێژییەکەی، ڕەفەی باریك و درێژ هەبوون و کتێبفرۆشییەکەیان کردبوو بە چەند ڕاڕەوێکی باریکەوە، کە هەر هێندە بواری تێپەڕینی کەسێکی دەدا. ئەو ڕۆژە دەنگی موزیکێکی نەرم تێکەڵ بە بۆنی قاوە، دەڕژایە ناو کتێبخانەکەوە.

هێشتا لە دەرەوە باران بەخوڕ دەباری و منیش کاتێکی زۆرم بەدەستەوە بوو، هەربۆیە بەوردی سەیری ناونیشانی ڕۆمانەکانم دەکرد و جارجار یەکێکیانم لەناو ڕەفەکان دەردەکرد و چاوێکم پێدا دەخشاند.

ئەو ڕۆژە لەوێدا ڕێکەوتی ماریام کرد و ڕێگای ژیانمان یەکتریی بڕی، دوای ئەوەی لە گۆشەی بنەوەی دووکانەکەدا، کە کەمێك ڕووناکی

تێیدا کزبوو، من ناونیشانی کتێبێک سەرنجی ڕاکێشابووم بەناوی «چەتەکانی خەیاڵ - ڕێبەری کتێبنووسە نەناسراوەکان»ەوە و خەریکی خوێندنەوەی پێڕست و بەرگی پشتەوەی بووم، کاتێک ماریای ڕەنگ زاکاو و لاواز، کە تیشێرتێکی ڕەش و پانتۆڵێکی جینزی لەبەردابوو، ناتاگا خۆی پێمدا کێشا و لەژێر لێوەوە داوای لێبوردنی کرد و بەو ڕەنگە زەرد و غەمبارەیەوە، جانتا زەیتوونییەکەی هەڵکێشایەوە و سەرداخستوانە لەسەرخۆ دوورکەوتەوە. بێئەوەی کەسمان بزانێت هەر ئەو ئێوارەیە بەڕێکەوت لەسەر یەک مێزی قاوەخانەیەک دادەنیشین و ئیتر زۆر ڕۆژی تەمەنمان تێکەڵ بەیەکتر دەبێت، دوای ئەوەی ماریا لە قاوەخانەکە، لەبەر نەبوونی شوێن، داوای یارمەتیم لێدەکات تا بۆ خواردنەوەی قاوەکەی، لەسەر ئەو کورسییە چۆڵەی بەرانبەرم دابنیشێت. بێئەوەی بزانێت من هەر ئەو کەسەی ناو دووکانی کتێبفرۆشییەکەم، تا سەر هەڵدەبڕم و سەیری دەکەم.

من ئەو ڕۆژە کتێبێکی سەیر و ئافرەتێکی سەیر و نهێنی ئامێز هاتنە ژیانمەوە، دوای ئەوەی بڕیارمدا کتێبی «چەتەکانی خەیاڵ» بکڕم و چوومە لای کوڕە گەنجەکە پارەکەیمدا و ئەویش وەک پیشەی هەندێک کتێبفرۆشی دیکە، ناوی کتێبەکە و نووسەرەکەی لە لیستی کتێبە فرۆشراوەکاندا نووسی و پارەکەی لێوەرگرتم. پاشان بزەیەکی بۆ کردم و وتی: بارانەکە خۆشی کردۆتەوە. منیش بۆ دڵنیایی سەیرێکی دەرەوەم کرد و تەنها بزەیەکم بۆ کرد. ڕۆژانێک دوای ئەو ڕێکەوتەی ماریام تێدا بینی، ئەویش پێیوتم، کە هەر ئەو ڕۆژە هەستی کردبوو پیاوێکی سەیر هاتۆتە ژیانییەوە. پیاوێک لە جوگرافیایەکی دوورەوە هاتووە و وەک ڕەشەبا لەژیانی ئەمدا هەڵدەکات.

***

مریەم سوورهەڵگەڕا بوو. هەستیدەکرد دڵی خێراتر لێدەدات و هەوای ناو شەمەندەفەرەکە دەیخنکێنێت. هەر کە شەمەندەفەرەکەش وەستا، بێئەوەی بۆی گرنگ بێت گەیشتۆتە کوێ، بەپەلە دابەزی و لەسەر کورسییەکی چاوەڕوانی دانیشت. دەیزانی کاتێک لەو بەشەدا ناوی ماریای خوێندەوە، ئاوا دۆخی تێکچوو. بڵێی ماریا هەبێت، یاخود خەیاڵێکە و ئەو شەوە بەدەمی شێرکۆدا هات؟ ئەوەی ئەم ڕۆمانە دەگێڕێتەوە، شێرکۆیە یا کەسێکیتر؟ لەوکاتەدا حەزی دەکرد بگەڕێتەوە و نەچێت بۆ ماڵی ڕووناک. کە بیری لە تەنیایی ماڵەکە کردەوە، پەشیمان بوەوە. بەڵام بیرۆکەیەکیتری بۆ هات و هەر کە شەمەندەفەرێکیتر هات، بەنیازی ماڵی ڕووناکی هاوڕێی سەرکەوت. ئەگەرچی هەستی بە ماندوێتی دەکرد.

***

یەکەم شت دوای دەرگا کردنەوە، ڕووناکی بینی و دوای سڵاوکردن و باوەش بەیەکداکردن، دەنگی شەوبۆ و هەڵاڵە لە ژووری دانیشتنەکەوە هات، کە یەکێکیان وتی: بەرەڵا ئەوە بۆ وا درەنگ گەیشتیت؟ مریەم زانی ئەوە دەنگی هەڵاڵەیە و هەستیکرد ئەم گاڵتەکردنە لەم ماندوێتییەیدا، سەرەتایەکی باش نییە. هەربۆیە هەوڵیدا خۆی لە گاڵتەکانییان لابدات، چونکە ئەمە یەکەمجاری نەبوو لەگەڵیاندا کۆببێتەوە و دەیزانی کاتێک پێکەوە دەبن، ئەوەی هەیە و نییە دەیڵێن. لەگەڵ ئەوەشدا زۆر بەگەرمی باوەشی بە شەوبۆ و هەڵاڵەدا کرد، کە ساڵانێکی زۆرە دەیانناسێت. بەتایبەت هەڵاڵە، کە سەرەتا هەردووکیان لە شارێکی باکووری سوید دەژیان و ئەویش دوای جیابوونەوەی لە مێردەکەی، گواستییەوە بۆ ستۆکهۆڵم و لەوکاتەشەوە پەیوەندییان بەردەوامە. ڕووناک بە پێکەنینەوە وتی: ئێستا تۆ لەنێوان سێ بێوەژندایت، کە هەر بە بۆنی پیاو مەست دەبن. هەڵاڵە هەڵیدایە و وتی: مەگەر خۆت، ئەگینا من هەفتەی

پێشوو بەشی شەش مانگ خۆم لە پیاو تێرکردووە. ڕووناک گەڕایەوە و بەسەرسامییەوە وتی: ئەی بۆ باست نەکردووە؟ بابە تۆش خوا پێداویت. شەوبۆش وتی: هەفتەی پێشوو بە پاڕانەوەوە هات تا شیلەی بۆ بکەم. هەلالە بە قاقاوە وتی ئەرێ ئەو شیلەیە چی بوو، تووکی حەوت پشتیشی دەردەهێنا. کابرا ناهەقی نەبوو دەیویست بیخوات. هەلالە دەیزانی بەو قسانە، ڕووناک دەجوڵێت و کەیفی ساز دەبێت.

مریەم بێدەنگ گوێی لێ گرتبوون و هەوڵیدەدا بێتاقەتی پێوە دیار نەبێت. بەڵام کە ڕووناک سەیری کرد و وتی: ئەها دادەم تێرە هیچ ناڵێت. مریەم فرسەتی هێنا و بەو درۆیەی چاوەڕێی نامەیەکی گرنگە، داوای کۆمپیوتەرەکەی لێکرد و چووە ژووری ئەودیو. خێرا چوو سەیری لاپەڕەکەی شێرکۆ بکات لە فەیسبوک و بزانێت شوێن پێی ماریا نادۆزێتەوە. بەڵام بۆ ماوەیەک دەستی بە کۆمپیوتەرەکەوە وشک بوو، کاتێک بینی لاپەڕەکەی شێرکۆ داخراوە.

ماوەیەکی زۆری پێچوو، تا ڕووناک هاواری کرد و وتی: مریەم وەرە ئەم مایۆیانەم تازە کڕیوە، بزانە جوانن. کە گەڕایەوە ئەودیو، شەوبۆ وتی: ئەم مایۆ یەک تاڵیانە لە تەڵە دەچن، خۆ ئەگەر بەمانە ڕاو نەکەیت، ئەوا دەست لە خۆت بشۆ و بچۆ بۆ خانەی پیران. ڕووناکیش بەرپەرچی دایەوە و وتی: حەدت چییە ئێستاش ئەوەی من لەوەی تۆ تەڕترە. ئەگەر ڕاست دەکەیت ڕۆژێک وەرە دەچین بۆ مەلە، بزانە لە تۆان کەمتر ڕاو دەکەم. لەگەڵیدا هەستا و عەزییەکەی توند نووساند بە لەشییەوە و چەند جارێک سمتی بادا.

مریەم تا ئەوکاتە لەو پرسیارە دەترسا، کە هەلالە لێی کرد و وتی: چییە وا بێتاقەتیت و هیچ ناڵێیت، خۆ عادە نیت؟ ڕووناک و شەوبۆ پێکەنین، مریەمیش هەرنەوەندەی وت کە لە دوێنێوە ژانە سەرێکی توندی گرتووە. ڕووناک وتی: تۆ قەیناکا، گرنگ ئەوەیە شێرکۆ نەیگرێت و

پێی بکرێت. هەستە کچێ بچین شتێک ئامادەبکەین. لەگەڵیدا دەستی مریەمی گرت و بەرەو مەتبەخ ڕۆیشتن.

مریەم بەدەم جنینی خەیار و کاهووەوە، هەر خەیاڵی لای ماریا بوو. دەیویست بوارێک بدۆزێتەوە و زوو بڕوات، چونکە دەیزانی ئەمانە بە ساڵ پێکەوەبن، هەر لەم ئاوازە دەخوێنن و دڵنیاش بوو دوای نانخواردن، ڕووناک بەوردی بۆ هەلالەی دەگێڕێتەوە هەفتەی ڕابردوو چیکردووە و لەگەڵ کێدا نووستووە. چونکە ئەو ئارەزوویەکی زۆری لە باسکردن و گوێگرتن بوو لەوەی کەسێکیتر لەسەر جێگا دەیکات. هەلالەش ئەوەی دەزانی و زۆرجار بۆ خۆی شتی پێوەدەنا و بە تام و چێژێکی زۆرەوە باسی ئەوەی بۆ ڕووناک دەکرد، کە لە جێگادا کردوویەتی.

ڕووناک هەر لەدوای کوژرانی مێردەکەیەوە لە ڕووداوێکی تەمومژاویدا لە مۆسکۆ، ساڵانێکی زۆر بوو بەتەنیا دەژیا، دوای ئەوەی دوو منداڵەکەی توانیبیان بچنە شوقەی خۆیان. ڕووناکیش پەیوەندیی زۆر بوو لەناو کوردەکاندا و هەر لە گەنجی شاگرد ڕێستورانت بۆ شۆفێری تەکسی و دووکاندار و کوردانی شارەکانیتریش هاتوچۆیان دەکرد. تەنانەت جارێک لە کۆتایی نەوەدەکاندا مریەم بیری لەوە کردەوە دایکی بە قاچاخ بهێنێت، ڕووناک خەڵکی بۆ پەیداکرد لە تورکیاوە تا ستۆکهۆڵمی بهێنن. بەڵام دایکی نەیتوانی بگاتە تورکیا و لە سنووری تورکیا لەسەر هێستر کەوتبووە خوارەوە و قاچی شکابوو. بەڵام هەلالە دوو جار جیابببووەوە و وەک خۆی باسی دەکرد، دوو قۆڵبڕ مێردی بوون، کە دەیانوویست بە پێدەریکەن. هەلالە زیاتر حەزی لە کاری ناو ڕێکخراوەکانی ژنان و کۆبوونەوە و خۆپیشاندانەکان بوو. ئەو هەمیشە حەزی لە گاڵتە دەکرد و زۆر زوو لە قسەکانیدا دەیوت: بەشەرەفم لە کوردستان بووینایە لەسەر ئەم قسانە بە بەرد دەیانکوشتین. هەرچۆن نەگەڕێی وەک ئەوان

گاڵتەی دەکرد، بەڵام سەرەتای نەوەدەکان لە ڕێگای شووکردنەوە بێتە سوید، بەڵام هەر مانگێک ناخایەنێت، مێردەکەی لێیجیادەبێتەوە. ئەمیش لەوکاتەوە بیر لە شوو ناکاتەوە و ماوەی چەند ساڵێک لەگەڵ کوڕێکی سویدیدا ژیا و ئێستا سەگێکی لە ماڵەوە بە تەنیا جێهێشتووە.

ڕووناک بتڵێک شەرابی هێنا و وتی: دەزانم شەوی خواردنەوە نییە و لەوانەیە بەیانی بچن بۆ کار، بەڵام هەر پێکێک دەخۆینەوە تا شەرممان بشکێت. خۆشی پەرداخەکانی بۆ پڕکردن. لەوکاتەدا تەلەفزیۆنەک خۆکوژێکی لە سوریا نیشاندا، کە پێش خۆتەقاندنەوەی، لەناو ئەو لۆرییەی ئامادە کرابوو بۆ تەقاندنەوە، باسی ڕۆیشتن بۆ بەهەشت و گەیشتن بە حۆرییەکانی ئەوێی دەکرد و هەڕەشەشی لە بێباوەڕان دەکرد.

هەڵاڵە ئاوڕی دایەوە و وتی: سەیری ئەمەش ناکەیت... ئا یەکێکتان ئەو کەناڵە بگۆڕێت.

بەدرێژایی دانیشتنەکە مریەم بێدەنگ بوو. تەنانەت ئەوکاتەی باسی جل و پێڵاو کڕینیشیان کرد، ئەم هەر بە ماتییەکەوە سەیری دەکردن، چاوەڕێی دەرفەتێکی دەکرد، هەستێت و بگەڕێتەوە بۆ ماڵەوە. ئەگەرچی ڕووناک زۆری پێوت، بەڵام ئەو بەبیانووی ئەوەی کاری گرنگی هەبە و هەردەبێت بگەڕێتەوە، خواحافیزی لێکردن.

تا ئەوکاتەی مریەم گەیشتە وێستگەی شەمەندەفەرەکە، هەستی بە دڵتەنگی دەکرد. بەڵام پەیوەندی بە هاتنەکەیەوە نەبوو، چونکە دانیشتن و کۆبوونەوەکانی ماڵی ڕووناک هەروابوون. ئەو بەدرێژایی دانیشتنەکە، هەر خەیاڵی لای شێرکۆ بوو. لە شەمەندەفەرەکەدا بۆ جاری دووەم هەمان بەشی دەستنووسەکەی، بەوردی خوێندەوە، وەک ئەوەی بەدوای ماریانادا بگەڕێت

***

گاڵتەی دەکرد، بەڵام سەرەتای نەوەدەکان لە ڕێگای شووکردنەوە دێتە سوید، بەڵام هەر مانگێک ناخایەنێت، مێردەکەی لێیجیادەبێتەوە. ئەمیش لەوکاتەوە بیر لە شوو ناکاتەوە و ماوەی چەند ساڵێک لەگەڵ کوڕێکی سویدیدا ژیا و ئێستا سەگێکی لەماڵەوە بە تەنیا جێهێشتووە.

ڕووناک بتڵێک شەرابی هێنا و وتی: دەزانم شەوی خواردنەوە نییە و لەوانەیە بەیانی بچن بۆ کار، بەڵام هەر پێکێک دەخۆینەوە تا شەرمان بشکێت. خۆشی پەرداخەکانی بۆ پڕکردن. لەوکاتەدا تەلەفزیۆنەکە خۆکوژێکی لە سوریا نیشاندا، کە پێش خۆتەقاندنەوەی، لەناو ئەو لۆرییەی ئامادە کرابوو بۆ تەقاندنەوە، باسی ڕۆیشتن بۆ بەهەشت و گەیشتن بە حۆرییەکانی ئەوێی دەکرد و هەڕەشەشی لە بێباوەڕان دەکرد. هەلالە ئاوڕی دایەوە و وتی: سەیری ئەمەش ناکەیت... ئا یەکێکتان ئەو کەناڵە بگۆڕێت.

بەدرێژایی دانیشتنەکە مریەم بێدەنگ بوو. تەنانەت ئەوکاتەی باسی جل و پێڵاو کڕینیشیان کرد، ئەم هەر بە ماتییەکەوە سەیری دەکردن. چاوەڕێی دەرفەتێکی دەکرد، هەستێت و بگەڕێتەوە بۆ ماڵەوە. ئەگەرچی ڕووناک زۆری پێوت، بەڵام ئەو بەبیانووی ئەوەی کاری گرنگی هەیە و هەردەبێت بگەڕێتەوە، خواحافیزی لێکردن.

تا ئەوکاتەی مریەم گەیشتە وێستگەی شەمەندەفەرەکە، هەستی بە دڵ تەنگی دەکرد. بەڵام پەیوەندی بە هاتنەکەیەوە نەبوو، چونکە دانیشتن و کۆبوونەوەکانی ماڵی ڕووناک هەروابوون. ئەو بەدرێژایی دانیشتنەکە، هەر خەیاڵی لای شێرکۆ بوو. لە شەمەندەفەرەکەدا بۆ جاری دووەم هەمان بەشی دەستنووسەکەی، بەوردی خوێندەوە، وەک ئەوەی بەدوای ماریادا بگەڕێت

***

شەوی ١٣ی سێپتەمبەر

کاتێک مریەم گەیشتە ماڵەوە، هەوڵیدا خۆی سەرقاڵبکات، ماوەیەک بەرانبەر تەلەفیزیۆنەکە دانیشت و بەدەم گۆڕینی کەناڵەکانەوە، تەلەفوونی بۆ دوو هاوڕێی کرد و دەیویست تا بۆی دەکرێت درێژە بە قسەکردن بدات. درەنگانێکیش ڕووناک تەلەفوونی بۆ کرد و پرسیاری بێتاقەتی ئەمڕۆی لێکرد. بەڵام مریەم بە پاساوی نەخۆشی، خۆی لە پرسیارەکەی دزییەوە و نەیویست هیچ لەبارەی پەیوەندی خۆی و شێرکۆوە باس بکات، چونکە دەیزانی ڕووناک وەک هەمیشە قسەکانی دەباتەوە سەر سێکس و ئەمیش بەتایبەت دوای ئەوەی ئێوارە زەنگی بۆ تەلەفوونەکەی شێرکۆ لێدا و داخرابوو، هیچ تاقەتی ئەو باسانەی نەبوو.

ئێوارە یەکەم شت دوای دانانی جانتاکەی، هێشتا پێڵاوەکانی دانەکەندبوو، تەلەفوونەکەی دەرهێنا و زەنگی بۆ ژمارەکەی شێرکۆ لێدا. بەڵام هەرزوو زانی ژمارەکە داخراوە. بەرەو تەوالێتەکە چوو، چونکە هەستی کرد دەیەوێت بڕشێتەوە. ماوەیەک لەبەردەم دەسشۆرییەکەدا مایەوە و بەخۆی وت: بەڕاست من بۆ وادەکەم؟ دوای ئەو هەموو شکست و ناخۆشییەی ژیانم و سەردانی کردنی پزیشکی دەروون، من خۆم ڕاهێنا هەرگیز نەگەڕێمەوە سەر ڕابردووم و خۆمیان پێنازارنەدەم. من کە هیچم لەدەست نەیەت و شێرکۆش خۆی شاردبێتەوە، ئیدی بۆ خۆم ئازار بدەم. بەڵام هەر ئەوکاتە بەخۆشی وت: بۆ ئێمەی ڕۆژهەڵاتی، ڕابردوو

وەک ڕەگ وایە و هەرگیز ناتوانین خۆمان لە ڕەگەکانمان ڕزگار بکەین.

بەڵام ڕووناک هەمیشە ڕێگایەک دەدۆزێتەوە بۆئەوەی بیباتەوە سەر باسی سێکس و وەک مریەم چەند جارێک پێی وتبوو، لای ڕووناک خان هەموو ڕێگاکان دەچنەوە سەر سێکس، وتی: کچێ دەمویست شتێکت بۆ باسبکەم، بەڵام دوێنێ بوار نەبوو. پاشان تۆش زوو هەستایت و ڕۆیشتیت. بیرتە جارێک باسی کوڕێکم بۆ کردیت، لە خۆپیشاندانەکەی ئەم دواییەدا لە سەنتەری شار ناسیم؟ لەم ئێوارانەدا تەلەفوونی کرد و بینیم. دواتر چووینەوە لای خۆم و شەو مایەوە. مریەم بە سەرسوڕمانەوە وتی: چ زوو گەیشتنە ئەوە؟ ڕووناک بەدەم پێکەنینە درێژەکەیەوە وتی: ئێ کچێ منیش حەزم لێیەتی و تەنیایی بەرگە ناگیرێت. ئێ خۆ لە ئەفغانستان ناژین.

مریەم وەک جاران ئارەزووی بەردەوامی دان و گوێگرتنی لەو قسانە نەبوو، ئەگەرچی لەگەڵ ڕووناکدا زۆر یادگارییان بەیەکەوە هەبوو. زۆر شەو بەیەکەوە مابوونەوە و ئاگاداری زۆربەی سەرچڵییە سێکسییەکانی بوو. کاتێکیش تەلەفوونەکەی داخستەوە، وەک ئەوەی بیەوێت هەموو شتێک فەرامۆش بکات، دەستی بە خوێندنەوەی بەشێکیتری ڕۆمانەکە کرد.

***

فەرشەکەی سلێمان
کۆبوونەوە لەسەر خەیاڵی کتێب

لەم بەشەدا دەمویست باسی هەندێک نهێنی ژیانی ماریا بکەم، چۆن لە خێزانێکدا بەتەنیا و بێئەوەی هیچ خوشک و برایەکی هەبێت، گەورەبووە و کتێب خوێندنەوە دەبێتە پەناگایەک بۆی. تا سەرئەنجام سنووری نێوان واقیع و کتێبی لەلا تێکەڵ دەبێت. هەروەها دەمویست باسی هەستی قووڵی ئەو، بە تەنیایی و ئەو ڕەشبینییە بکەم، لە پشت هەوڵی خۆکوشتنییەوە وەستاوە. بەڵام هەوڵدەدەم خۆم لەو باسانە بدزمەوە و لەجیاتی ئەوە، باسی ئەو ڕۆژە بکەم، کە لە قاوەخانەکە پێکەوە دانیشتین. چونکە لای من کاتێک تاقەتێک ڕەشبینانە سەیری دونیا دەکات، هەستدەکەم جیهان هاوسەنگی تێکچووە. ماریا یەکێک دەبێت لەو کەسانەی سنووری نێوان واقیع و کتێبیان لا تێکەڵ بووە و لەدی نازانێت لەو لێرەدا دەژی، یاخود لەوێ لەناو کتێبەکاندا. ئەمەش بەدبەختییەکی گەورەیە.

کاتێـك مـن ماریـام لـەو ڕۆژە باراناوییـەی سـەرەتای پاییـزدا ناسـی، ماوەیەكـی كـەم بـوو لـە ئەزموونێکـی سـەرنەكەوتووانەی خۆكوشـتن هاتبـووە دەرەوە، (وەك دواتـر زانیـم) و هێشـتا كاریگەرییەكانـی لەسـەر مابـوو. ژاكاوی و ڕەنگـی زەرد و ئـەو ماندویـی و نیگەرانییـە زۆرەی لـە جولـەی دەسـت و لێویـدا دەبینـرا، بەپەلـە جگەرەكێشانی و جوڵانـی چاوی بەمـلاولادا، ڕاسـتەوخۆ لـەو ڕۆحـە پـڕ لـە نیگەرانییەیـەوە سـەرچاوەی دەگـرت، كـە بەچەشـنی پایزێكـی درەنـگ وەختـی دەكـرد. ئـەو ڕۆژەی لـە قاوەخانەكـە یەكترمـان بینییـەوە و زانـی ڕێكەوتـی هەمـان پیـاوی نـاو كتێبفرۆشـییەكەی كردۆتـەوە، بەخۆشـحاڵییەوە دانیشـت و ئـەوە بووە سـەرەتای یەكترناسـینمان.

ئـەو ڕۆژە بەهـۆی بارانەكـەوە، قاوەخانەكـە قەرەباڵـغ بـوو. توانیبـووم لـە گۆشـەیەكدا و ڕووبـەڕووی جامخانەكـە و ڕووە و دەرەوە جێگایـەك بـۆ دانیشـتن پەیـدا بكـەم. دوای ماوەیـەك لـە دانیشـتن، لەگـەڵ ماریـا كەوتمە قسـەكردن و زیاتـر لەبـارەی كتێبـەوە دوایـن و جـار هەبـوو وا ڕێكدەكـەوت هەردووكمـان وەك یـەك سەرسـامیمان بـۆ كتێبێـك هەبێـت، ئەمـەش ئـەوی زیاتـر خۆشـحاڵ دەكـرد و وای لێدەكـرد بەخۆشـی و پەلەییـەوە لەبـارەی كتێبەكـەوە بدوێـت و باسـی بـكات. قاقـا لێبـدات و لەگەڵیـدا دەسـتەكانی بەیەكـدا بكێشـێت و خـۆی بـە پشـتدا بخـات. لەوكاتانـەدا هەسـتمدەكرد مـن لەبـەردەم منداڵێكـدام، كـە نایەوێـت گـەورە ببێـت. وەك ئـەوەی هەموو سادەییەك، بەشـێكی زۆر لـە منداڵێتـی لەخۆیـدا هەڵبگرێـت. یاخـود پێدەچوو كتێبـەكان نەهێڵـن گـەورە ببێـت. ئـەو وتـی: پێچەوانـەی زۆر كـەس، كە حەزدەكـەن خۆیـان لـە كەسـایەتی نـاو ئـەو كتێبانـەدا بدۆزنـەوە و وا دەزانـن نووسـەرەكە خـەون و خەیـاڵ یاخـود ژیانـی ئەمانـی نووسـیوەتەوە و بەرجەسـتەی كـردووە، مـن لەگـەڵ هـەر كتێبێكـدا، هەسـتدەكەم بەشـێكی

من لەجیهانی ناو کتێبەکەدا جێدەمێنێت و بۆ هەتا هەتایە لەوێدا دەژی. دەزانی تا ئێستاش بەشێکی من لە ژووری سۆزانییەکانی دیستۆفسکی و لای هێرمان هیسە و چوزانم زۆریتردایە. هەربۆیە من ئەوکاتە دەزانم چێژی کتێبێکم کردووە، کە بەشێك لە من، لەوێ بەجێبمێنێت. لەم ڕۆژانەدا ڕۆمانێکی پاسکال کینیاری فەرەنسیم خوێندەوە بەناوی (هەموو سپێدەکانی جیهان)ەوە، کە ڕووداوەکانی لە ١٦٥٠دا ڕوودەدەن و لەبارەی دو سانت کۆلومبی میوزیسیان و ژەنیارەوەیە. ئەو ڕۆمانە کورتە لەبارەی خۆشەویستییەکی سەیرەوەیە و وا هەستدەکەم تا ئێستاش من لەوێ بم و گوێ لە پارچە میوزیکەکانی دو سانت بگرم، کە بۆ تارمایی ژنە مردووەکەیی دەژەنێت، کە هەموو ڕۆژێك دێت بۆ سەردانی. هەر لەبەر ئەو خۆشەویستییەی بۆ ژنەکەی هەیەتی و دەیەوێت میوزیکی بۆ بژەنێت، دەستبەرداری پارە و ئاڵتوونی پادشا دەبێت و نایەوێت ببێتە ژەنیاری کۆشك. بەلاتەوە ئەم خوەی من، کارێکی شێتانە نییە؟

من پێکەنیم و وتم: من ئەو ڕۆمانەم نەخوێندۆتەوە و تەنها بە فیلم بینیومە، کە وابزانم پاسکال خۆی لەگەڵ ئالان کۆنرۆی دەرهێنەردا سیناریۆی بۆ نووسیوە و فیلمێک ی جوانە. دەزانی من لەو باوەڕەدام ڕۆمانەکان هاوسەنگی جیهان ڕادەگرن. ئەویش بەسەرسامییەکەوە وتی: مەبەستت لە هاوسەنگی جیهان چییە؟ منیش کەمێك سەرم لێنزیك کردەوە و درێژەم پێدا: گرفتی مرۆڤ ئەوەیە بوونەوەرێکی کامڵ نییە و ڕۆمانەکان دەتوانن یارمەتیمان بدەن تا ئەو ناکامڵییەمان پڕ بکەینەوە و هاوسەنگی خۆمان و جیهان ڕابگرین. تۆ بیهێنە پێش چاوت ئەگەر ژیان، ڕۆمان و هونەری گێڕانەوەی تێدا نەبووایە، چەند نوقسان و سامناك دەبوو؟ من لە منداڵیمدا زۆر سەفەرم لەگەڵ سندیبادا دەکرد و بە فەرشەکەی ئەو، دەچوومە زۆر جوگرافیا و شوێنی سەیرەوە. ئەگەرچی ئەوسا نەمدەزانی و ساڵانێکی زۆری ویست تا لەوە تێبگەم،

کە سندیباد دەیتوانی قەرەبووی خەونی فڕین و دەربازبوون لە هێزی کێشکردنمان بۆ بکاتەوە، بەوپێیەی ئێمە بوونەوەرانێکی بێباڵین لەگەڵیدا دەستمکرد بە پێکەنین. بەڵام ماریا وتی: دەشێ فرانکشتاین و فاوست و زۆریتر نوقسانیمان پڕ بکەنەوە، یاخود بەرجەستەی خەونێکمان بکەن، ئیدی شەڕانگێز بێت یا نا. بەڵام دەبێت ژیانمان لەگەڵ ئەراندیرای هەرزەکاری ڕۆمانەکەی مارکیزدا، کە تەنکی لەپێنو پارەدا بە گاڵتی دەدات و سەرباز و دەستگێڕ و کرێکار یەک لەدوای یەک سەرەی بۆ دەگرن تا لەگەڵیدا بنوون و ئەویش زۆرجار لەتاو ئازار دەگری و دەپاڕێتەوە، کە ئیدی بەرگە ناگرێت. پارسەنگی چ خەونێکمان بۆ دەداتەوە؟ خەونی لەشفرۆشی؟ وای وت و بێئەوەی چاوەڕوانی وەلام بکات، بەدەم بزەوە هەستا و بەرەو دەرەوە ڕۆیشت.

ئەگەرچی من ویستم درێژەی پێ بدەم و بۆی ڕوونبکەمەوە، مەبەستم لە پڕکردنەوەی ناکاملی و نوقسانی، تەنها بەرجەستەکردنی خەون و خەیاڵەکانمان نییە، بەڵکوو هونەری گێڕانەوە کۆمەکمان دەکات تا ژیان و مرۆڤ قووڵتر و فرە مانادار ببینین. بەڵام لێگەڕام بۆ کاتێکیتر لەو بارەیەوە لەگەڵیدا بدوێم.

ماریا بۆ جگەرەکێشان دەچووە دەرەوە و لەبەردەم قاوەخانەکەدا بە نائارامی و سەیرکردنی ڕێبوارانەوە، زوو زوو نەفەسی لە جگەرەکەی دەدا. بەڵام ئەمجارە، ئاوڕی دایەوە و بە بزەیەکەوە، کە زیاتر غەمباریی تێدابوو، سەیریکردم. کاتێک هاتەوە ژوورەوە، بە شێرزەییەوە پرسیاری ئەوەی لێکردم ئەمڕۆ لە کتێبفرۆشییەکە چ کتێبێکم کڕیوە؟ منیش بەهێمنی پێموت دەزانی من مەبەستم ئەوە نەبوو، کە هونەری گێڕانەوە تەنها توانای بەرجەستەکردنی خەون و خولیاکانمانی هەیە، بەڵکوو دەمویست بڵێم ئەوەی مرۆڤی دروستکرد، گێڕانەوە بوو. مێژووی مرۆڤیش لەو ساتەوە دەستپێدەکات، کە توانی بەسەرهاتێک بگێڕێتەوە و

ئیدی لـه جیهانـی ئـاژەڵان دابـڕا. هەسـتمکرد پێویسـت نـاکات زیاتـر لـەو بارەیـەوە بدوێـم، بەتایبـەت کـە ماریـام وا بینـی خەیاڵـی لـە شـوێنێکیتر بێـت. هەربۆیـە دەسـتم بـرد و کتێبەکـەم بـۆ درێژکـرد، لەگەڵیـدا نازانـم بـۆ وتـم: لـەوە دەچێـت کتێبێکـی سـەیر بێـت. بەتایبـەت ناونیشـانەکەی زۆر سەرنجڕاکێشـە «چەتەکانـی خەیـاڵ - ڕێبـەری کتێبنووسـە نەناسـراوەکان». لەگەڵیـدا درێـژەم پێـدا و وتـم: ئەگـەر ئـارەزوو دەکەیـت، ئـەوا دەتوانیـت بیخوێنیتـەوە، چوونکـە دڵنیـام ئەگـەر تـۆ چێـژی لێببینیـت، ئـەوا بـەلای منیشـەوە کتێبێکـی سـەرنجڕاکێش دەبێـت. لەگـەڵ وتنـی ئـەم ڕسـتەیەدا پەشـیمان بوومـەوە، بـەوەی لـە موجامەلەیەکـی هەرزەکارانـەی دەکـرد. بـەلام مـن زیاتـر مەبەسـتم لـەوە بـوو، پێـی بڵێـم زەوقـی خوێندنەوەمـان لە یەکـەوە نزیکـن. بـەلام زۆرجـار جیـاوازی هەیـە لەنێـوان ئـەوەی دەیڵێیـن، لەگـەڵ ئـەوەی مەبەسـتمانە بیڵێیـن. هەربۆیـە بەناچـاری درێـژەم پێـدا و وتـم: تـۆ دەزانیـت ئـارەزووی ئێمـە بـۆ کتێبـەکان، لەیەکـەوە نزیکـن. ئەویش بـەدەم سـەیرکردنی کتێبەکـە و هەڵدانـەوەی لاپەڕەکانییـەوە وتـی: نـا، کتێبەکـە زۆر گـەورە نییـە و حەزدەکـەم ڕۆژێـك بەیەکـەوە بیخوێنینـەوە... لەوانەیـە ئـەوەش ئەزموونێکـی خـۆش بێـت، ڕۆژێـك دوو کـەس لـە کەنـار دەریـا، یاخـود لەنـاو باخچەیەکـدا بەیەکـەوە کتێبێـك بخوێننـەوە. لەگەڵیـدا سـەری هەڵبـڕی و بـە هێمنییـەوە پرسـی: تـۆ دەڵێـی چـی؟ ئەگەرچـی ئـەو پێشنیازە لەنـاکاو و سـەیر بـوو، بـەلام بـێ دوودڵـی ڕازیبـووم.

دوای ئـەوە ڕێککەوتیـن ڕۆژی شـەممە، ئەگـەر ئاووهـەوا خـۆش بـوو، ئـەوا لـە کەنـار دەریـا کتێبەکـە بخوێنینـەوە.

***

دەریـا بەخـۆی و هێمنییە کپەکەیەوە، یاخود شەپۆلە سەرشـێتەکانییەوە، زۆر بـە بیابـان دەکات و هەردووکیشـیان بـە کتێبێکـی گـەورە دەکـەن.

دەشێ ئەمەش نهێنی ئەو هەستی ناکۆتاییە بێت، کە لە پشتیانەوە وەستاوە. کاتێك لەمبارەیەوە لەگەڵ ماریا قسەم کرد و پێموت: بڵێی ئەم هەستی ناکۆتابوونە، هۆکاری ئەوە نەبێت کە زۆربەی پێغەمبەرەکان یا خەڵکی بیابانبوون، یاخود بۆ ماوەیەك بیابان نشین بوون. ماریا وەك ئەوەی پێشتر بیری لە شتێکی وا نەکردبێتەوە، بەسەرسامییەوە سەیری کردم و شانێکی هەڵتەکاند. منیش هەر بۆ خۆشی درێژەم پێدا و وتم: لە کۆندا کەنارەکانی دەریای سپی، فەیلەسوفی بەرهەم دەهێنا، بەڵام بیابان پێغەمبەرەکان. ماریا پێکەنی و بەگاڵتەوە وتی: ئەم وڵاتە پڕ بەفر و دارستانەی ئێمەش، کڵاو و دەستکێشی بەرهەم هێناوە. بەدوای قسەکەیدا، هەردووکمان دامانە قاقای پێکەنین.

ئەو ڕۆژە ماریا لە کەنار دەریا، گەشتر و ئارامتر دەینواند. کاتێکیش ئەو کەشتییە گەورانەی بەرەو وڵاتانی فینلاند، تالینك و زۆر شوێن و دوورگەیتری دونیا بە بەردەمماندا تێدەپەڕین و لە سەربانەکانیانەوە گەشتیار و موسافیرەکانیانمان زۆر بچووك دەبینی و دەمانبینین خۆیان داوە بەسەر ئاسنی قەراغی کەشتییەکەدا و لەناو دەریاوە سەیری دیمەنی کەنار دەریا دەکەن و وێنەی دەگرن. ماریا تا تێپەڕبوونی ئەو کەشتییە زەبەلاحانە، لێیان ڕادەما. کاتێکیش لەسەرخۆ و ئارام دەڕۆیشت تا لە قەراغی ئاوەکە کەمێك بەتەنیا پیاسەبکات، من سەیری بەلەم و دەریا ئارامەکە و ئەوم دەکرد، کە با یاری بە قژ و جلە تەنکەکەی دەکرد. ئەویش بەقەراغ ئاوەکەدا دەڕۆیشت و لێدەگەڕا شەپۆلەکان خۆیان بدەن بە قاچیدا، یاخود لەسەر بەردە لووسەکان دەوەستا و سەیری ئەوبەری کەنارەکەی دەکرد. پێدەچوو خۆشی سەرسام بێت بەو ئارامییەی ئەو ڕۆژە تێیدا دەژیا. لای من لەنێوان ئارامی و هەستکردن بە جوانی، پەیوەندییەکی شاراوە هەیە و هەموو بەرکەوتنێکم لەگەڵ جوانی، بەجۆرێك ڕووبەڕووبوونەوەمە لەگەڵ ئارامیدا. دەشێ ئەمەش نهێنی

چێژوەرنەگرتنی من بێت لە میوزیکی دەنگ بەرز و پڕ هەراو زەنا، یاخود ئەو تابلۆیانەی ڕەنگەکانیان زۆر خێرا و توند تێکەڵی یەکتر دەبن.. چونکە هەستدەکەم ئەوانە ئارامیم پێنابەخشن.

دوای کورتە پیاسەیەك، ماریا گەڕایەوە لام و منیش هێشتا هەر لەسەر ئەو بەتانییە خۆڵەمێشییە ڕاکشابووم، کە ماریا لەگەڵ خۆیدا هێنابووی. جگەرەیەکی داگیرساند و بەدەم تێکردنی دوو کوپ قاوەوە، لەسەر لا ڕووە و من خۆی درێژکرد و وتی: دەتوانین دەست بە خوێندنەوەی کتێبەکە بکەین، با یەکەمجاریش لە تۆوە دەست پێبکەین.

ئەگەرچی پێموت: لەوانەیە هەڵە و بەجوانی گۆنەکردنی پیتە بزوێنەکانی ئەم زمانە قورس و سەیرە، چێژی گوێگرتنت بکوژێت. بەڵام ئەو وتی: دەتوانیت لەسەرخۆ بیخوێنیتەوە و من دەمەوێت چێژ لە دەنگت ببینم. ئەوەبوو من لەناو دەنگی بەرکەوتنی شەپۆلی دەریا بەکەنارەکە و زیقە زیقی باڵندەکانی دەورمان، دەستم بە خوێندنەوەی کتێبەکە کرد.

جارجار ماریا قژی لادەدا، باری پاڵکەوتن، یاخود دانیشتنەکەی دەگۆڕی و لەپشت چاویلکە ڕەشە گەورەکەیەوە دوور دەیڕوانی و بەئارامییەوە گوێی لە من دەگرت. منیش هەندێکجار لە وەستان و پشووە کورتەکانمدا، سەیری ئەو تاتۆیەم دەکرد، کە لەدەفەی شانیدا نەخشێنرابوو. تاتۆکە شەش ئەستێرەی قەبارە جیاواز بوو، کە قەبارەی هیچیان هێندەی ئەوانی دیکە نەدەبوو. لە ڕیزبوونە نارێکەکەشیانەوە وا بەدەردەکەوتن هەڵڕژابن یاخود کەوتبنە خوارەوە.

ئەو ڕۆژە تا ئێوارەیەکی درەنگ، کە خۆر کەمێك تینی تێدا دەمێنێت و وادەکات هێشتا شەوەکان ڕەنگیان شینێکی تەڵخ بێت، بە نۆرە ئەو ڕۆمانە بچووکەمان خوێندەوە و جارجاریش کەمێك پشوومان

دەدا، یاخود لەدوای تەواوبوونی بەشێک، ماریا چاوی دەنوقاند و لە فکرەوە دەچوو، یاخود کەمێک پیاسەی دەکرد و بە بێدەنگی دەگەڕایەوە لەشوێنێکی کتێبەکەدا، ماریا وتی: دەزانی هەرگیز لەوباوەڕەدا نەبووم ئەم ڕۆمانە ئەوەندە سەیربێت، چەندیش بیر لە ناوی (ڕۆلف فالک)ی نووسەرەکەی دەکەمەوە، نایەتە یادم پێشتر بینیبێتم یاخود ڕێکەوتیم کردبێت. لەوەش سەیرتر ئەوەیە ئێمەی لەم کەنارەدا کۆکردەوە. دواتر لەگەڵمدا دەستی بە کۆکردنەوەی شتەکان کرد. منیش نەمدەزانی ئەم قسەیە، سەرەتایەک دەبێت بۆئەوەی دواتر من و ماریا پرسیار لە ژیانی یەکتر بکەین و وەک کتێبێک خۆمان بۆ یەکتر بکەینەوە.

لەناو کزەی ئەو ئێوارەیەدا و بەدەم قسەکردنەوە، بڕیارماندا ماوەیەک بەناو دارستانەکەدا بڕۆین تا دەگەینە وێستگەی شەمەندەفەرەکە. لەوێدا زانیم ماریا منداڵییەکی پڕ لە تەنیایی بەسەر بردووە، بەوپێیەی هیچ برا و خوشکێکی نەبووە و ئەم لە تەمەنی پێنج ساڵیدا دەبێت، کاتێک دایکی بەجێیان دەهێڵێت و تا ئێستاش هیچ هەواڵێکی نازانێت، جگە لەوەی وەختی خۆی بیستبووی لە شارێکی بچووکی بەرازیل دەژی. ماریا هەر لە منداڵییەوە زۆر هۆگری باوکی بووە و وەک خۆی باسی کرد، لەو کچانە بووە بێ ئارامانە چاوەڕوانی گەڕانەوەی باوکیان دەکەن. بەڵام پێش دوو ساڵ لەمەوبەر باوکی بەشێوەیەکی تەمومژاوی دەمرێت. کە لێمپرسی مەبەستی لە تەمومژاوی چییە؟ ئەو وتی: مردنەکەی وەک کارێکی خۆکوژی سەیرکرا، بەوەی ڕۆژێک دەچێت بۆ ڕاو و نیدی کە هێنایانەوە، فیشەکێک لەسەر دڵی درابوو. ئەگەرچی پێشتر هیچ ئاماژەیەک نەبوو بۆئەوەی ڕۆژێک خۆی بکوژێت، تەنانەت نەشیهێشتبوو بزانم شێرپەنجەی هەیە و من لە ڕێگای یاداشتی ڕۆژانەکەیەوە زانیم.

•••

ئەگەرچی کات درەنگ بوو، بەڵام مریەم خەوی زڕابوو. دوای ئەوەی دەستنووسەکەی لە تەنیشتییەوە دانا، ماوەیەک لە جێگاکەیدا تەپاوتلی کرد و بیری لەوە دەکردەوە، چۆن شێرکۆ ئاوا بەئاسانی ڕۆیشت و خۆی ون کرد؟ بڵێی پێشتر بڕیاری جیابوونەوەی نەدابێت؟ دەکرێت کەسێک بێنەوەی یەک وشە بڵێت، ئەو چەند ساڵە فەرامۆش بکات و بڕوات؟

مریەم لە بیرکردنەوەکانیدا هەستی بە بوونی جۆرێک لە پەشیمانی دەکرد. بەڵام وەک زۆرجاریتر بە خۆی وتبوو، ئەم ڕقی لە شێرکۆ نییە و دەکرێت، لە خاڵێکدا ناکۆک بن، بەڵام ئەی ئەو هەموو شەو و ڕۆژەی بەیەکەوە بردویانەتە سەر؟ دەشێ شێرکۆ نیازی هەبووبێت لەگەڵ کەسێکیتردا بژی، بەڵام باوەڕیشی نەدەکرد ئاوا بێدەنگ بڕوات و هیچ دەنگی نەمێنێت. ئەو تەنها شتێک بەلایەوە گرنگ بووبێت، ئەم دەستنووسە بوو، کەچی نەک نەگەڕاوەتەوە تا بیبات، بەڵکوو هەر لێشی نەپرسیوەتەوە.

ڕۆژێک هەڵاڵە باسی ئەوەی بۆ کرد، کە لە دایکییەوە تەمەن بووە خەفەت بۆ هیچ پیاوێک نەخوات. چونکە باوکی لەسەروو ئەوەی ژنی بەسەرهێنا، بۆ ئافرەتیش هاتوچۆی بەغدای دەکرد. دایکیشی دەبوو لەناو کۆشێک منداڵ و خەفەتدا دابڕزێت. هەڵاڵە دەیوت ئەوان چۆن دەتوانن بەپێی میزاجیان ئافرەتەکان بگۆڕن، ئەمیش بەپێی ئارەزووەکانی دەیانگۆڕێت. ئەگەر پیاو حساب بۆ هەست و سۆزم نەکات، من بۆ بیریان لێبکەمەوە. جیاوازی ئێمە و ئەوان ئەوەیە کە ئەوان بەپێوە میزدەکەن و ئێمەش بە دانیشتنانەوە. مریەم دەیزانی هەڵاڵە ناحەقی نەبوو، بەوەی ڕێکەوتەکانی ژیانی وابوون، لەش و لارە سێکسییەکەی سەرنجی زۆر پیاوی ڕادەکێشا، بەڵام هەموویان تەنها لەشیان دەبینی. وەک خۆی دەیوت کەس برینەکانی ناوم نابینێت. هەموو هەر ئەوەیان لێت دەوێت، کە خۆیان دەیانەوێت. هەربۆیە خۆشەویستی هیچ نییە

جگە لە درۆیەک زیاتر. خۆرئاواش فێری کردم بۆ ڕابردوو نەژیم.

ئەگەرچی مریەم لە دۆخی هەلآلە تێدەگەیشت، بەلام لەگەڵ ئەو ڕایەیدا نەبوو، کە هەمیشە خۆشەویستی و ڕابواردن یاخود کات بەسەربردنی تێکەڵ بەیەک دەکرد و ئەوەی بۆی گرنگ بوو، تەنها ئەوەبوو ساتەکانی خۆش تێپەڕن. خۆ مریەم ساتەکانی خۆش بوون لەگەڵ شێرکۆدا، ئەگەرچی وەک هەر دوو کەسێک کە پێکەوە دەژین، ئەمانیش هەندێک کێشەی بچووک لەنێوانیاندا هەبوو، بەلام هیچ شتێک لە ژیاندا تەنیا نییە، بەڵکوو هەر شتێک دژەکەشی لەگەڵدایە، وەک ژیان و مردن. هەربۆیە خۆشەویستیش بەشێک لە ئازار لەخۆیدا هەڵدەگرێت. وەهمی ئێمەی مرۆڤ ئەوەیە تەنها خۆشەویستیی خۆی دەبینین.

ئەوشەوە مریەم نەیزانی کەی خەوی لێکەوتووە. بەلام بۆ بەیانی بیری مابوو، شەو بیری لە پەیوەندی نێوان خۆشەویستیی و ڕێکەوتەکانی ژیان کردبووەوە، هەرچۆن ئەو ڕۆژە باراناوییە لەنێوان ماریا و... بەخۆی وت لەنێوان ماریا و کێدا ڕوویداوە؟

***

پێشنیوەڕۆی ١٤ای سێپتەمبەر

مریەم لە چوونە دەرەوە پەلەبوو، دەیویست هەندێک پێداویستی خواردن بکڕێت و زوو بگەڕێتەوە ماڵەوە. چونکە ماوەی پشووەکەی لە تەواوبووندا بوو، دەیویست کەمێک نەخشە و پلان بۆ کاتەکانی دابنێت. بەڵام کلیلەکەی بۆ نەدۆزرایەوە. جانتا و چەکمەجە و ناو قاپی سەر مێزی نانخواردنەکە گەڕا، بەڵام بێ سوود بوو. گەڕایەوە و دوای ئەوەی جانتاکەی شانی فڕێدایە سەر زەوی، چوو لەسەر قەنەفەکەی ژووری دانیشتن، پاڵیدایەوە. باشترین شتێک بیری لێکردەوە، ئەوەبوو واز لە چوونە دەرەوە بهێنێت و بچێت لەژێر دووشی حەمامەکە دابنیشێت. ئەو زۆرجار لەکاتی وەڕسیدا وای کردووە.

کە جلەکانی داکەند، ڕای گۆڕی و بانیۆکەی پڕ کرد لە ئاو و لەناویدا ڕاکشا. چاوی نوقاند و نەیویست بیر لە شێرکۆ بکاتەوە. سەرەتا بیری لەو چەند ڕۆژە پشووە کردەوە کە مابووی، دواتر هەندێک ڕووداوی ژیانی بە خێرایی هاتەوە یاد، ئەو کوڕە گەنجەی هەموو ڕۆژێک لە ڕێگای قوتابخانە لە سابونکەرانەوە دوای دەکەوت تا دەگەیشتە نزیک دوا ناوەندیی سلێمانی لە گەڕەکی سەرکارێز، ئەوجارەش ئاراسی پورزای وێرای لە دالانەکەی حەوشە بە خێرایی ماچی بکات، لەناکاو شەوبۆی هاوڕێی ئەو سەردەمەی بیرکەوتەوە، کە لەنێوان خۆیاندا نامەی دڵدارییان بەناوی کوڕانی جۆراوجۆرەوە بۆ یەکتر دەنووسی و دەیاندا

بەیەکتر. جارێکیان زۆر بەو نامەیە پێکەنین، کە مریەم بە خەیاڵی کوڕە میوەفرۆشێکەوە بۆ شەوبۆی نووسی و هەر شوێنێکی لەشی بە میوەیەک چوواندبوو. لە حەقی ئەوەش شەوبۆ نامەیەکی بەناوی شاگرد ئاسنگەرێکەوە بۆ دەنووسێت و تیایدا باسی ئەوەی بۆ کردبوو کەی بێت ئەڵقەڕێزی دڵی بۆ بکاتەوە و دڵی بە دڵییەوە لەحیم بکات. مریەم بزەیەکی بۆ کرد و هێواش هێواش خۆی نوقمی ئاوەکە کرد و ساتێک لەبنی بانیۆکەدا مایەوە. لەوکاتەدا بیری لە شەوبۆ دەکردەوە، کە دوای ئەو نامەیە پەیوەندییان بچڕا، چونکە شەوبۆ لەلایەن براکەیەوە نامەی میوەفرۆشەکەی پێ گیرابوو، کە لەسەری لێدانێکی باشی خواردبوو، ئیتر نەیانهێشتبوو هاوڕێیەتی مریەم بکات، دوای ئەوەی شەوبۆ زۆر سوێندی بۆ خواردبوون، کە مریەم بۆ گاڵتە ئەو نامەیەی بۆ نووسیوە.

کاتێک سەری لە ئاوەکە دەرهێنا، بەخۆی وت: شەوبۆ لەسەر ناوی ئەو کوڕە لێدانی خوارد کە نەبوو، تەنها لەسەر ناو لێدانی خوارد. دەڵێی ناوەکان بەڕاستی کەسانێکن و نایانبینین. شێرکۆش باس لە شتێکی وا ناکات؟ لەوێدا حەزی کرد زوو خۆی بشوات و بگەڕێتەوە لای ڕۆمانەکە.

هەر بە سەری نیوە تەڕەوە دانیشت و بێئەوەی بەخۆی بزانێت، دوو فەسڵی لە دەستنووسەکە خوێندەوە.

دروستکردنی مێژوو
تێکەڵبوونی سنووری واقیع بە کتێب

ئێمە لە کوێدا دەژین؟ ئەو ڕۆژە لە گەڕانەوەماندا، ماریا ئەم پرسیارە سەیرەی لێکردم، بەڵام چاوەڕوانی وەڵامی نەکرد و هەر خۆی پێیوتم دەزانی مرۆڤ وا هەستدەکات ئەو ماوە کەمەی لەژیاندا هەیەتی، هەمووی لەناو واقیعدا دەژی. بەڵام زۆرجار پرسیار لەخۆم دەکەم و دەڵێم: بڵێی ئێمە هەموو ژیانمان لەناو واقیعدا بێت، یاخود بەشێکی لە دەرەوەی واقیعدا دەبەینەسەر؟ مەبەستی ئەو لە (دەرەوەی واقیع)، وەك بۆی ڕوونکردمەوە، ئەو ڕووبەرە دروستکراوە بوو، کە مرۆڤ لە ڕێگای گێڕانەوە و درۆوە دروستی دەکات و تێشیدا دەژی. بۆ نموونە کاتێك ئێمە بەدرۆ باسی سەفەرێك دەکەین بۆ کەسێك، کە نەمانکردووە، ئایا ئێمە بەجۆرێك لەناو ئەو ناواقیعەدا ناژین؟ ئایا کێ دەڵێت ڕووداو و بەسەرهاتەکانی ناو مێژووش دروستکراوێکی وانین و ئێمە وەك حەقیقەت سەیریان ناکەین؟ هەربۆیە لەم بەشەدا دەمەوێت کورتەیەك لەبارەی ئەو ڕۆمانە بنووسمەوە، من و ماریا لەکەنار دەریادا خوێندمانەوە و هەستدەکەم سنووری واقیع و خەیاڵی تێکەڵکردووە، یاخود دەیەوێت مێژوویەك دروست بکات. ئەگەرچی دەشێ زۆر کەس کورتکردنەوەی کتێب، وەك کارێکی نەکردە و تەنانەت خیانەتکردن لە

کتێبەکە ببینن، بەڵام نابێت ئەوەمان لەیاد بچێت، کە لە مێژوودا ئەو کتێبانە کەم نین، فەوتاون و ئێمە لە ڕێگای نووسینی کەسانیترەوە، زانیاریمان لەسەریان هەیە. ئەگەرچی ئەو کتێبانە فەوتاون، بەڵام ئێمە وێنایەکمان لەسەریان هەیە.

ڕۆمانی «چەتەکانی خەیاڵ - ڕێبەری کتێبنووسە نەناسراوەکان»، کە من و ماریا لە کەناری دەریا و بەیەکەوە خوێندمانەوە، ڕۆمانێکی کورت بوو لەبارەی دەستەیەکی نهێنیی سێکەسییەوە، دوای ئەوەی نازییەکان لە دووەمین جەنگی خوێناوی و کاولکاریی جیهاندا، دەستدەگرن بەسەر بەشێکی زۆری ئەوروپادا، لە ستۆکهۆڵم دروست دەبێت و کاریان نووسینی ڕۆمانە بەدزییەوە.

ئەم دەستە نهێنییە، کە هەرگیز خۆیان ئاشکرا ناکەن و نازانرێت کێ بوون، بەوەی ناوی وەهمی و نەناسراو لەسەر بەرگی کتێبەکانیان دەنووسن، یاخود جار هەبووە بێئەوەی هیچ ناوێک لەسەر بەرگی کتێبەکە دابنێن، چوون بەدزییەوە کتێبەکەیان لەسەر ڕەفەی یاخود لەنێوان کتێبەکانی کتێبفرۆشییەک بەجێهێشتووە. سەیر و سەمەرەی کارەکەشیان ئەوە بووە، کە هەر کەسێکیان ڕۆمانێکی نووسیوە، دوای ئەوەی لەشێوە و قەبارەی کتێبدا ڕێکیخستووە و بەرگی بۆ دروستکردووە، ڕۆژێک بەدزییەوە لە گۆشەی ڕەفەی سێهەمی کتێبخانەیەکدا بەجێیهێشتووە. ئیتر وای لێدێت گۆشەی سێهەمی ڕەفەی هەر کتێبخانەیەک، دەبێتە شوێنی ئەو کتێبە نهێنییانەی بەدزییەوە نووسراون.

ئیدی شەڕ و ململانێی ئەو کتێبە نهێنییانە دەستپێدەکات و ئەو دەستەیەش بە تەنیا نامێنێتەوە، بەوەی کتێبنووسیتر پەیدادەبن و وای لێدێت ئەم خولیایە، پەلبهاوێت بۆ هەموو بابەتەکانیتری نووسین و تەنها

لەو ڕۆمانانەدا نەمێنێتەوە، کە لەوکاتەدا زیاتر بیرۆکەی سیاسی و دژ بە نازییەکان زاڵە بەسەریاندا، بەڵکوو نازییەکانیش گرووپی هاوشێوەی ئەو دەستەیە دروستدەکەن و لە ڕێگایانەوە شەڕی (کتێبنووسە نەناسراوەکان) دەکەن. تەنانەت ئەم شەڕ و ململانێیەی نێوان کتێبنووسە نادیار و نەناسراوەکان پەلدەهاوێت بۆ شار و پایتەختەکانیتری دونیا. ئەمەش دەبێتە جێگای مەترسی و وەك لە ڕۆمانەکەدا و لە یەکێك لە ڕاپۆرتەکانی هەواڵگری نازییەکاندا باسکراوە، داوای دامەزراندنی دەزگایەکی تایبەت دەکرێت، تا بتوانن لە ڕێگایەوە چاودێریی ئەو کتێبانە و نووسەرە نادیارەکانییان بکەن و بۆ خۆشیان دەستەیەکی نهێنیی هاوشێوەی ئەو نووسەرانە دروست بکەن، کە کاریان دژایەتی کردنی بیر و باوەڕی ئەو نووسەرە نادیارانە بێت. دیارە نازییەکان دەترسن لەوەی خەیاڵێك هەبێت لە دەرەوەی سنووری دەسەڵاتی ئەواندا بێت. ئیدی شەڕێکی نادیدە و نادیار لەنێوان ئەو کتێبنووسانەدا دەستپێدەکات، کە زۆرجار ڕووبەڕووی کوشتنی تەمومژاوی دەبنەوە.

ڕۆمانەکە لەو ساتەوە دەستپێدەکات، کە شارەوانیی ستۆکهۆڵم بڕیاری ڕووخاندنی خانوویەکی کۆن دەدات لە یەکێك لە کۆڵانە باریکەکانی گەڕەکی گەملەستاند لە ناوجەرگەی شاردا. ئەو خانووە لەکاتی دووەمین جەنگی جیهانیدا، ماوەیەك دەستەیەکی نهێنیی نازییەکان لەم شارەدا بە دزییەوە تیایدا ژیاون و ئەو خانووەشیان وەك بارەگای هەواڵگری بەکارهێناوە. لەکاتی ڕووخاندنی خانوەکەدا، سنوقێکی پڕ لەکتێب و بەڵگەنامە لە ژورێکی بچووکی نهێنیدا دەدۆزرێتەوە، کە هەر لەدوای چۆڵکردنییەوە لەلایەن نازییەکانەوە تا ئەوکاتە، هیچی لەبارەوە نەزانراوە. ئیدی لیژنەیەکی چوار کەسی دادەنرێت بۆ لێکۆڵینەوە لەو کتێب و کاغەز و بەڵگەنامانەی لەناو سندوقەکەدان و یەکێك لەو چوار کەسە، نووسەرێکی بەتەمەنە بەناوی (لەندەرسۆن) و لەکاتی دووەمین جەنگی

جیهانیدا، ئەم وەك گەنجێك لە ستۆکهۆلم خەریکی ڕۆژنامەفرۆشی بووە. ڕۆمانەکە، ئەم نووسەرە پیرە دەیگێڕێتەوە و بە وردی و شارەزاییەکی زۆرەوە باسی ئەو ماوەیەی ژیانی دەستە نهێنییەکە و ڕیزبەندیی کتێبە نهێنییەکان دەکات و کورتەیەك لەبارەیانەوە دەنووسێت و بە وردی بەڵگەنامەکان دەپشکنێت. چوونکە (وەك دواتر دەزانین) خۆی یەکێك بووە لەو سێ کەسەی دەستە نهێنییەکەیان پێکهێناوە و تەنها کەسی دەربازبووی دەستەکەشە، نەکوژرابێت.

بەڵام دوای تێپەڕینی ئەو هەموو ساڵە و کاتێك خەریکی لێکۆڵینەوە و پشکنینی بەڵگە و نووسراوەکانی ناو سندوقەکەیە، ئەو نووسەرە پیرە بۆی ئاشکرا دەبێت، کە دەزگای هەواڵگریی نازییەکان بە وردی هەوڵی چاودێریکردنی دەستەی نووسەرە نەناسراوەکانی داوە و بەدوای کتێبە نهێنییەکانیشیاندا گەڕاوە و ئاگاداریان بووە و ئەوەندەی توانیویەتی، کۆیکردونەتەوە.

ئەندەرسۆن ئەو بەڵگەنامانەش دەبینێت، لەبارەی ئەو نووسەرانەوەن، دەزگا هەواڵگرییەکە گومانی لێکردوون و بەوردی شوێن پێی هەڵگرتوون و تەنانەت لە ڕاپۆرتێکدا ناوی دوو کەسیشی بۆ ئاشکرادەبێت، کە نازییەکان لەو سەردەمەدا گومانیان لێکردوون و کوشتویانن و لەکاتی خۆیدا نەزانراوە کوژراون، بەوپێیەی لە ڕووداوی تەمومژاویدا و بەجۆرێك کوژراون، وەك مردنی ئاسایی بەدەرکەوتوون.

ڕۆمانەکە باسی ئەو مێژووە فەرامۆشکراوە دەکات، کە کتێبە نهێنییەکان ڕووبەڕووی نازییەکان دەبنەوە و چەندین ڕۆمانی سەیر و سەرنجڕاکێشیشیان باسدەکات، کە دەست نازییەکان کەوتوون و لەو سندووقەدا پارێزراون و ماریا زۆر سەرسام بوو پێیان. هەربۆیە هەولدەدەم ئەگەر توانیم، لە کاتێکیتردا باسی چەند دانەیەکیان بکەم. چوونکە ئەم کتێبەی من و ماریا ئەو ئێوارەیە لە کەناری دەریا،

بەناوی (چەتەکانی خەیاڵ) خوێندمانەوە، خۆی یەکێک بوو لەو کتێبە نهێنییانە، وەك دواتر زانیمان و بەدوایدا گەڕاین.

ماریا، دوای ئەوەی لە ڕێگا داوەتم کرد تا لەماڵەوە نانی ئێوارە پێکەوە بخۆین، بڕیاریدا بێتەوە لام و وەك وتی بەیانی هیچ شتێکی وای نییە بیکات، هەربۆیە حەزناکات بەتەنیا بێت. ئەو شەوە تا درەنگانێك لەسەر قەنەفە چەرم ڕەشەکەی ژووری دانیشتن قاچی درێژکرد و بەدەم قاوە خواردنەوەوە، لەبارەی ڕۆمانی چەتەکانی خەیاڵەوە زۆر دوا و منیش سەرسامیی خۆم بەرانبەر ئەو ڕۆمانە نهێنییانە دەردەبڕی، کە لەکتێبەکەدا باسکرابوون، بەتایبەت ڕۆمانی (ڕێگایەکی تر بۆ مردن).

بە ماریام وت: نازانم بۆ هەستدەکەم ئەم کتێبە لەلایەن کەسێکەوە نووسرابێت، لە بنەچەدا خەڵکی ئەم وڵاتە نەبێت و لەوانەیە کەسێکی وەك من غەریبە بێت. ئەوەی ئەم گومانەشم لا دروستدەکات، دووریی ئەو خەون و خەیاڵەیە کە لە پشت نووسینی ئەم ڕۆمانەوە وەستاوە، بە بەراورد لەگەڵ ئەو خولیایەی لەپشت نووسین و گێڕانەوەی ڕۆمانی سویدییەوە هەیە، کە زیاتر گرنگی بەگێڕانەوەی شتی ژیانی ڕۆژانە دەدەن. تۆ هەست بەو جیاوازییە ناکەیت؟ ماریا بەسەرسامییەوە سەیری کردم و وتی: دەزانی من بیرم لە شتێکی وا نەکردبووەوە.

لەگەڵ سەیرکردنەکەیدا هەستم کرد کتێبەکە زۆر ڕۆژێتر کۆمان دەکاتەوە، بەڵام ئەوەی ئەندێشەم نەدەکرد، ئەوەبوو خۆمان ڕۆژێك ببینە یەکێك لە ئەندامانی ئەو دەستە نهێنییەی بەدزییەوە ڕۆمانیان دەنووسی و لە ڕەفەی سێیەمی کتێبخانەکان بەجێیان دەهێشتن، تا چیرۆکی ئەو کتێبنووسە نادیارانە تەواو نەبێت و فەرامۆش نەکرێن.

***

ئەو شەوە ماریا هەر لەسەر ئەو قەنەفەیەی ژووری دانیشتن،

وەك منداڵ نووست و بەیانی زوو بێئەوەی من ئاگاداربم، ڕۆیشتبوو. ئەگەرچی ئەو پێی وتبووم هیچ شتێکی وای نییە بیکات و ناشچێت بۆ سەرکار. ئیدی نزیکەی هەفتەیەك نەمبینییەوە و هیچ هەواڵێکیشیم نەزانی. لەو ماوەیەشدا دووجار زەنگم بۆ ئەو ژمارە تەلەفونە لێدا، کە ئەو پێیدابووم، بەڵام هەمیشە داخرابوو. لەو هەفتەیەدا حەزم کرد جارێکیتر و بەتەنیا، ڕۆمانی (چەتەکانی خەیاڵ) بخوێنمەوە. ئەوەبوو ئێوارەی ڕۆژی هەینی، کاتێك لە کار گەڕامەوە، دانیشتم و دەستم بە خوێندنەوەی ڕۆمانەکە کرد.

***

ڕۆمانی چەتەکانی خەیاڵ
ڕێبەری کتێبنووسە نەناسراوەکان

ئەمڕۆ ڕۆژێکی سارد و تاریکی مانگی دیسەمبەرە و ستۆکهۆڵم وەک ورچێکی سپی لە خەونێکی قوڵدایە. کاتێک بەئاگاهاتمەوە، وەک هەموو ڕۆژێکیتر لە ئەژنۆ و پشتمدا هەستم بەئازار کرد. بەهۆی کەم خەویشەوە، لەشم قورس و بێ حەوسەڵە بووم. هەربۆیە بەلەش گرانییەکەوە قاوەم دەمکرد و چووم لە پەنجەرەی موبەقەوە سەیری دەرەوە بکەم و کەمێک لە شەقامە چۆڵەکە ڕابمێنم. ئەگەرچی من چێژ لەو دیمەنە کپە نابینم. بەڵام ئەوە بووبووە خوو لەلام و نازانم بۆ هەمیشە وا هەستدەکەم بەیانییەک کە لە پەنجەرەکەوە دەڕوانم، دەبینم من لە شارێکیتردام، شارێکی نامۆ و سەیر.

هێشتا سەیری دەرەوەم دەکرد، کاتێک زەنگی تەلەفونەکە لێیدا و پاش وەڵامدانەوەم، دەنگێکی هێمن وتی: بەڕێز ئەندەرسۆن خۆشحاڵم باشبن و نەبمە مایەی بێزاریتان. من لە شارەوانی ستۆکهۆڵمەوە تەلەفۆنتان بۆ دەکەم تا پێتان ڕابگەیەنم، بەڕێزتان دەستنیشان کراون بۆ کارێک پەیوەندی بە هەندێک بەڵگەنامە و کتێبەوە هەیە. منیش کە بەپێوە وەستابووم، لەبەر ئازاری قاچم، دانیشتم و پرسیم: چ بەڵگەنامە و کتێبێک؟ دەنگەکە بەهەمان هێمنییەوە وتی: لەکاتی کاری تێکدان و

نۆژەنکردنەوەی یەکێك لە خانووەکانی گەڕەکی گەملەستاند، سندوقێکی پڕ لە بەڵگەنامە و کتێب دۆزراوەتەوە، کە پێدەچێت بگەڕێتەوە بۆ سەردەمی جەنگی جیهانیی دووەم، واتا ئەوکاتەی ئێوە لە هەرەتی گەنجیدا بوون. هەربۆیە لیژنەیەکی چوار کەسی دانراوە تا کاری ساغکردنەوە و ڕێکخستنییان بۆ بکەن و بەڕێزتان یەکێکن لەو چوار کەسە.

پاش نیوەڕۆ، دوای ئەوەی باش خۆم پێچایەوە تا سەرما دزە نەکاتە لەشمەوە، گۆچانەکەم هەڵگرت و بەرەو بینای شارەوانی کەوتمە ڕێ. لەوێ ئافرەتێکی باڵابەرز هەمان ئەو قسانەی لە تەلەفوونەکەدا پێموترابوو، بەکەمێك وردەکارییەوە بۆ باسکردمەوە. بەڵام من نیگەرانییەك وەك تەم لەسەر دڵم نیشتبوو، لە پشت چاویلکەکەمەوە، چاوم بڕیبووە جێگایەکی دوور. چوونکە ئەو سندوقە وەك پێیانوتم، دەگەڕایەوە بۆ ئەو سەردەمەی من وەك گەنجێك بەڕۆژ کاری ڕۆژنامەفرۆشیم دەکرد و شەوانیش بەخوێندنەوە و نووسینەوە سەرقاڵدەبووم، ئەگەرچی تا ئەوکاتە هیچ کتێبێکم بڵاونەکردبووەوە. من نیگەران بووم لەوەی ئەمە چ ڕێکەوتێکە هاتۆتە بەردەمم و لەم تەمەنەدا من دەباتەوە بۆ ئەو ڕۆژگارە تاریکانەی زۆر ڕووداوی نهێنی و تۆقێنەر تێیدا ڕوویدا. پاشان گەڕانەوە بۆ ساڵانێکی وا، وەك هەڵدانەوەی گۆڕێکم دەبینی، نەوەك گەڕان بێت بەدوای گەنجینەیەکی شاردراوە لە دورگەیەکی چەپەکدا. بەڵام من خۆمدایە دەست ئەو یارییەی چارەنووس لەگەڵمدا دەیکات و وا ڕێککەوتین لە ڕۆژی دواترەوە دەست بەکاربکەم.

***

سپێدەی ڕۆژی دواتر، کاتێك زەنگی کاتژمێرەکە لێیدا، من بەخەبەربووم. بەشێکی زۆری شەوەکەی تووشی خەوزڕاندن بووبووم،

هەربۆیە لەکاتی دیاریکراودا گەیشتمە ئەو ژوورەی بۆمان دانرابوو. من سێ هاوکارەکەمم نەدەناسی و ئەوان پێش من لەوێ بوون. دوای ئەوەی دوو کرێکار سندوقەکەیان هێنا و بەئەسپایی لە ناوەڕاستی ژوورەکە دایاننا، یەکێکیان کلیلێکی گەورەی لەسەر سندوقەکە دانا و بێدەنگ ڕۆیشتنە دەرەوە.

سندوقەکە ڕەنگی قاوەییەکی تۆخ بوو، بە ئاسن نەخشی جۆراوجۆر و نووسینی لەسەر کێشرابوو، کە لە ناوەڕاستیدا خاچێکی شکاوە هەبوو. بۆ ماوەیەك ژوورەکە بێدەنگ بوو. سێ هاوکارەکەم سەیری منیان کرد و تێیانگەیاندم سندوقەکە بکەمەوە. ئەوەبوو دوای کردنەوە و هەڵدانەوەی سەری سندوقەکە، بینیمان کۆمەڵێك کاغەز و کتێبی تێدایە، کە بەشێوەیەکی جوان و بەپێی بەروارەکانیان ڕێکخرابوون. ئیدی کاری ئێمە دەستی پێکرد و دەبوو ئەو کاغەزانە بپشکنین تا بزانین چییان تێدا نووسراوە و لەبارەی چییەوەن.

دوای ئەوەی چاویلکەکەم لەچاوکرد، یەکەم کاغەزم هەڵگرت و پاش چاوخشاندنێك پێیدا وتم: ئەم کاغەزە بە ئەڵمانی نووسراوە. پاشان بڕیارماندا دوو مێزی گەورە لەیەك بدەین و کاغەزەکانی لەسەر هەڵبچنین و لەسەر مێزێکی بچووکیش کتێبەکان دابنێین، کە ژمارەیان بیست کتێب بوو. بۆ خۆشمان بەدەوری مێزەکاندا دانیشتین.

دوای ئەوە دەستمانکرد بە جیاکردنەوەی کاغەزەکان، ئەویش بەپێی ئەو زمانانەی پێیان نووسرابوون، کە ئەڵمانی، ئیسپانی، سویدی و دوو دانەشیان بە فەرەنسی بوون. ئەو ڕۆژە کارەکەمان وا دابەشکرد، کە هەر دوو کەسمان خەریکی پێداچوونەوە و خوێندنەوەی بەشێکی ڕاپۆرتەکان بێت و سەرنجی خۆیان لەبارەیانەوە بنووسن. لە نیوەڕۆشدا هەرچوارمان کۆببینەوە و ڕای خۆمان لەبارەیانەوە بڵێین.

لەنیوەڕۆدا و پاش کۆبونەوەمان لەدەوری مێزێکی بچووك، هەر

چوارمان کەمێک بێدەنگ دانیشتین، وەك ئەوەی هەریەکێکمان خۆی بۆ قسەکردن ئامادە بکات. دوای ئەوە و پاش گۆڕینەوەی ڕا و سەرنجەکانمان، گەیشتینە ئەو باوەڕەی ئەو نووسراوانە بگەڕێنەوە بۆ بەشێکی تایبەت لەناو پۆلیسی نهێنیی نازییەکان (گێستاپۆ)، کە لەگەرمەی جەنگی جیهانیی دووەمدا و لەناوەڕاستی ١٩٤٣ بەدواوە، بەنهێنی لە ستۆکهۆڵمدا دەبن و خەریکی کارێکی سەیربوون، ئەویش چاودێریکردنی خەیاڵە لە ئەوروپادا. ئەم چاودێریکردنەش لەڕێگای گەڕان بەدوای ئەو کتێب و نووسراوانەوە بووە، بە نهێنی بڵاوکراونەتەوە، بێئەوەی نووسەرەکانیان دیار یاخود ناسراوبووبن. بەرپرسان و کارمەندە سەرەکییەکانی ئەو بەشە نهێنییەی گێستاپۆ، لەدوای شکست و ڕوخانی ڕایخی سێیەم لەکۆتایی جەنگەکەدا و لەکاتی هەڵهاتن و خۆ ونکردنیاندا، نایانپەرژێتە سەر فەوتاندنی ئەو سندوقە، وەك لەگەڵ ڕاپۆرت و نووسراوەکانیتردا دەیکەن. پاشان ئەو دەستەیە لەکاتی هەڵهاتنیاندا و لە ٢٩ی یۆنیۆی ١٩٤٥، لە gårdsjö لە ڕووداوێکی نادیاری شەمەندەفەردا هەموویان تیادەچن، وەك دواتر بۆم ئاشکرا دەبێت. ئەویش کاتێك بەدوای زانیاری لەبارەی ئەو بەشە نهێنییەی گێستاپۆدا گەڕام. ئیدی ئەم سندوقە، نزیکەی نیو سەدە لەو ژوورە بچووکەدا دەمێنێتەوە، بێئەوەی کەس هیچی لەبارەوە بزانێت.

لەناو نووسراوەکاندا، نووسخەی دووەمی ڕاپۆرتێك هەبوو، بەئەڵمانی لە ٥ای نۆڤەمبەری ١٩٤٣ نووسرابوو. ئەو ڕاپۆرتە نێردرابوو بۆ بەرلین و تێیدا باس لە دۆزینەوەی دەستەیەکی نهێنیتری کتێبنووسان کرابوو، دوای بەرشەلۆنە و پاریس، کە گێستاپۆ توانیبووی بەیارمەتی باوەڕپێکراوە سویدییەکانیان بیدۆزێتەوە. بەڵام تا بەرواری نووسینی ڕاپۆرتەکە، نەتوانرابوو شوێن پێی کتێبنووسەکان هەڵبگرن و بیاندۆزنەوە. بەڵکوو تەنها توانرابوو بوونی دەستەیەکی وا ئاشکرابکەن، کە کاریان نووسین و

بڵاوکردنـەوەی کتێبێـک یاخـود ڕۆمانێکیـان بـووە بەدزییـەوە و دوور لـە چـاوی سانسـۆر. هـەر لـە ڕاپۆرتەکـەدا نـاوی ئـەو کتێبـە نووسـرابوو، کـە دەزگای هەواڵگریـی توانیبـووی بەڕێکـەوت لـە یەکێـك لـە کتێبخانەکانـی سـتۆکهۆڵمدا بیدۆزێتـەوە، ئەویـش پـاش ئـەوەی کارمەندێکییـان لـە کتێبخانەیەکـدا دەیبینێـت و نـاوی نووسـەرەکەی سـەرنجی ڕادەکێشـێت، بـەوەی دوای گـەڕان و پشـکنین، دەردەکەوێـت نووسـەرێك نییـە بەنـاوی «پۆسـتان ئـۆك بێرى»یـەوە و ڕۆمانەکـەش هیـچ نووسـخەیەکیتری نییـە. ئەمانـەش لەگـەڵ ناوەڕۆکـی ڕۆمانەکـەدا، گومانـی ئەوەیـان لا دروسـتدەکات. چالاکـی کتێبنووسـە نەناسـراوەکان، گەیشـتبێتە سـتۆکهۆڵمیش.

لەڕاپۆرتەکـەدا کورتەیـەك لەبـارەی ڕۆمانـی ڕێگایەکیتـر بـۆ مـردن»ی پۆسـتان ئـۆك بێرییـەوە نووسـرابوو، ئەویـش بـەم شـێوەیە: ڕۆمانەکـە چاپێکی ناشـرین و پـڕ هەڵـەی هەیـە و پێناچێـت پیتـی چاپخانـە لـە چاپەکەیـدا بەکارهاتبێـت، بەڵکـوو زیاتـر بـە چاپـی دەسـت نووسـراوە و باس لـە کوڕێکی گەنجـی شـەرمن و بێدەنـگ دەکات لـە شـاری بەرلیـن، پیتچنـی ئـەو چاپخانەیەیـە، کـە ڕۆژنامـەی (دێـر شـتورمەر)ی نازییـە دەسـەڵاتدارەکانی لێچاپدەکرێـت و ڕۆژێـك بەهـۆی شـڵەژانییەوە، دوای ئـەوەی لەسـەر ڕێگای کارەکـەی، ئـەو کچـەی ماوەیەکـە لای خۆیـەوە و یەکلایەنـە خۆشـی دەوێت، بەیانـی باشـی لێـدەکات، ئیـدی ئـەم بەدبەختـە بەڕادەیـەك دەشـڵەژێت و بارودۆخـی تێکدەچێـت، کـە ئـەو ڕۆژە لـە کاتـی کاردا تووشـی هەڵەیەکـی قـورس دەبێـت. بـەوەی لـە ڕێکخسـتن و پیتچنینـی لاپەڕەکانـی ڕۆژنامـەی (دێـر شـتورمەر) و لـە وتارێکـی هیتلـەردا، دوو هەڵـە دەکات. بـەوەی لـە دوو وشـەدا، شـوێنی دوو پیـت دەگۆڕدرێـت، کـە مانـای ناشـرین دەدەن و مانـای ڕسـتەکە تـەواو دەگـۆڕن. ئیـدی بـۆ ماوەیـەك لەلایـەن دەزگای گیسـتاپۆوە بـەوردی چاودێـری دەکرێـت و لێپێچینـەوەی لەگـەڵ دەکرێـت تـا بزانـن ئـەو هەڵەیـە چـۆن و بۆچـی ڕوویـداوە؟ دوای ماوەیـەك لێکۆڵـەری

دۆسییەکەی لە پۆلیسی نهێنی، بانگی دەکات و پێیدەڵێت: لەگەر ئێمە بۆ چاودێریکردنی هەر گومان لێکراوێک فەرمانبەرێک دابنێین، ئەوا پێویستمان بە ژمارەیەکی خەیاڵیی لە کارمەند دەبێت تا فریای کارەکانمان بکەوین، هەربۆیە دەبێت لەمەودوا تۆ خۆت هەفتانە ڕاپۆرت لەسەر بیرکردنەوە و ئەندێشەکانی خۆت بنووسیت و بۆمان بهێنیت. باسی هەموو ئەو شتانەمان بۆ بکە، لەو ماوەیەدا دەیانکەیت و بیریان لێدەکەیتەوە، یاخود دێن بەخەیاڵتدا. ئیدی ڕۆمانەکە دەبێتە گێڕانەوەی بیرکردنەوە و ئەندێشە و خەونەکانی کوڕە گەنجەکە لە شێوەی چیرۆکدا و وەك ڕاپۆرت لەسەر خۆی دەنووسێت. بەڵام دوای ئەوەی کوڕە گەنجەکە خۆی دەکات بە دوو کەس، تا یەکێکیان بتوانێت ڕاپۆرت لەسەر ئەویتریان بنووسێت، سەرئەنجام یەکێك لە کەسایەتییەکانی ئەو کوڕە گەنجە دەمرێت، ئیدی کەسایەتییەکەیتریشیان بیر لە ڕێگایەکی مردن دەکاتەوە، تا بگاتەوە بە هاوەڵەکەی.

ئەو ڕۆژە، هەرچوارمان گەیشتینە ئەو باوەڕەی ئەو دەستە نهێنییەی سەر بە گێستاپۆ بووە و کاریان چاودێریکردن و گەڕان بووە بەدوای کتێبە نهێنییەکان و نووسەرە نەناسراو یاخود دەمامکدارەکانیاندا، لەو بەروارەوە دەسپێدەکات، کە ڕۆمانی (ڕێگایەکیتر بۆ مردن)یان تێدا دۆزیوەتەوە. هەربۆیە دەبوو ئێمەش ڕاپۆرتەکانیتر لەسەر ئەو بەروارە ڕێکبخەین و ڕیزیان بکەین. لەوباوەڕەشدا بووین، کوی ئەم کارانە نزیکەی پێنج ڕۆژی پێویست بێت، تا بتوانین لەوماوەیەدا ڕاپۆرتێکی ورد لەسەر ئەو بەڵگەنامە و نووسراوانە بنووسین، کە نزیکەی نیو سەدەیە لەناو ئەو سندوقەدا چاوەڕوانن.

ئەو ڕۆژە من زیاتر بێدەنگ بووم و گوێم لە گفتوگۆی سێ کەسەکەیتر دەگرت، چوونکە من ئاگادارمانە گەڕابوومەوە ئەو ساڵانەی ڕاپۆرتەکانی تێدا نووسرابوون و وەك گەنجێك کاری ڕۆژنامەفرۆشیم

دەکرد. لەناکاو لەبەرخۆمەوە و وەك ورتە ورتێك وتم: پۆستان ئۆك بیری بمایە، ئەوا رۆماننووسێکی سەیری لێدەردەچوو. سێ هاوکارەکەم، کە هەرسێکییان لە من گەنجتر بوون، بێدەنگ بوون و بەسەرسامییەوە سەیریان کردم، تا یەکێکیان پرسی: تۆ ئۆك بیرییت دەناسی؟ خۆ بەپێی راپۆرتەکە، ئەو بوونی نییە! من بێدەنگ بووم و وا خۆم نیشاندا، وەك ئەوەی گوێم لێی نەبووبێت. بەڵام دڵنیابووم ئەگەر ئۆك بیری زوو بەو گەنجێتییە نەکوژرایە، پاش ئەوەی رۆژێکی تەمتوومان، لەسەر شۆستەی شەمەندەفەر دەکەوێت و لەوکاتەدا شەمەندەفەر لێیدەدات و دەمرێت.

هەر ئەو رۆژە بریارمدا بەدەم کارەکەمەوە، بەسەرهاتی ئەو کتێبنووسە نەناسراوانە بنووسمەوە، کە لەساڵانی دووەمین جەنگی جیهانییدا، هاورێم بوون و تەنها من توانیم لە کوژران دەربازبم.

***

دوای خوێندنەوەی ئەو دوو فەسڵە لە رۆمانەکە، مریەم کتوپر هەستا و چوو ناو کتێبخانە و ئەو چەکمەجانە بەدوای رۆمانی (چەتەکانی خەیاڵ) دا گەرا، کە شێرکۆ شتەکانی خۆی تیادا هەڵدەگرت. بەوردی ناو کتێب و نێوان کتێبەکانیشی پشکنی، چاوی بە کاغەزە پەرشوبڵاوەکانیشدا گێرا، جگە لە لاپەرەیەک کە هەندێک ناوی کتێبخانە و شەقام و ناوی چەند کەسێک، کە بەکورتی چەند دێرێک لەبارەیانەوە نووسرابوو، هیچیتری دەستنەکەوت.

دواتر مریەم لە نهێنی ئەم لاپەرەیە تێدەگات و دەزانێت ئەم ناوانە کێن. دوای ئەوەی کلیلەکەی لە بنی گیرفانی جانتای شانەکەیدا دۆزییەوە، بە نیازی بازارکردن چووە دەرەوە و دەیویست بەدەم رێگاشەوە زەنگ بۆ چەند هاورێیەکی شێرکۆ لێبدات و سۆراخێکی شێرکۆ بکات، چونکە

هەستی دەکرد ڕووداوی ناو دەستنووسەکە دەیترسێنێت، ئەگەرچی باش لە وردەکارییەکەی تێنەدەگەیشت و نەیدەزانی ئەمە یاداشتێکی ڕاستەقینەیە، یاخود بەسەرهاتێکی خەیاڵییە. بەڵام ئەو کاغەزەی دۆزییەوە و چەند ناوێکی تیادا نووسرابوو، هەندێکیانی لەو چەند فەسڵەدا بینیبوو، کە خوێندبوونییەوە و هەمووشیان کەسانێک بوون کوژرابوون. بەڵام مریەم لە چوونە دەرەوەکەیدا ڕێکەوتێکی سەیری بۆ پێشدێت، کە دواتر دەرگای ڕازێکیتر بە ڕوویدا دەکاتەوە.

***

شەوی ١٤ای سێپتەمبەر

مریەم درەنگ گەڕایەوە ماڵەوە، ئەگەرچی لەم مانگەدا ڕۆژ زۆر درێژدەبێتەوە لە شاری ستۆکهۆڵم و خۆر تا درەنگانێک ئاوا نابێت و هەست بە بوونی ئێوارە ناکەیت، بەڵام مریەم ماندوو بوو، پێرانەگەیشتبوو بازاڕیش بکات، چونکە کاتێک دوای نیوەڕۆ لەماڵ چووە دەرەوە، زەنگی بۆ دوو هاوڕێیان لێدا و بەدەم وردە قسە و گلەییەوە باسی شێرکۆی کردبوو، چونکە نەیدەویست ڕاستەوخۆ هەواڵی بپرسێت و بچێتە وردەکاریی ڕۆیشتن و دیار نەمانەکەیەوە. بەڵام لە قسەکانیانەوە دڵنیابوو ئەوان هیچ هەواڵێکی نازانن. کە دووەمین تەلەفوونی داخستەوە، لەناکاو کەسێک لە تەنیشتییەوە وتی بەیارمەتیت..

کاتێک مریەم ئاوڕ دەداتەوە، ڕادەچڵەکێت. بەوەی شێرکۆی لە تەنیشت خۆیەوە بینی. بەڵام هەرزوو پێش ئەوەی باوەشی پێدا بکات، هەڵوێستەیەکی کرد، کاتێک کەسەکە پێی وتبوو بێزەحمەت گوێم لە دەنگت بوو بە کوردی قسە دەکەیت، ویستم پرسیارێکت لێبکەم. چونکە من نەشارەزام لەم شارەدا. مریەم چەند ساتێکی ویست تا هاتەوە سەرخۆی و دڵنیابوو ئەو کەسەی لەبەردەمیدا وەستاوە، شێرکۆ نییە. ئەگەرچی زۆر شێوەی بەو دەکات. مریەم هەر زوو تێدەگات ئەو کەسەی زۆر بە شێرکۆ دەکات، لە شارێکی باکووری سوید دەژی و کێشەی پاسپۆرتی هەیە لە کونسوڵخانەی عێراقی، بەوەی گرفت لە ناوەکەیدایەو ناتوانێت

پاسپۆرت دەربهێنێت. دوای ئەوەی چەند جارێکیش بە تەلەفوون و نامە لەگەڵیاندا خەریک بووە، ئەنجامی نەبووە، ناچار بڕیاریداوە خۆی بێت و بچێتە لایان. بەپێکەنینەوە بە مریەمی وتبوو خۆت دەزانیت ئێمەی کورد هەموومان بەجۆرێک کێشەی ناومان هەیە. ئەو کەسە غەریبە، کە دواتر بە شێرزاد خۆی بە مریەم ناساندبوو، پرسیاری ئەدرەسی ماڵی هاوڕێیەکی کردبوو، بەوەی چۆن دەتوانێت بۆی بچێت، چونکە لە نیوەڕۆوە تەلەفوون بۆ هاوڕێکەی دەکات، بەڵام تەلەفوونەکەی داخراوە. شێرزاد هەر بەپێکەنینەوە وتبووی ئێمەی خەڵکی شارە بچووکەکان، دەڵێی نابینایین لەم شارە گەورەیەدا. بەڵام مریەم کەمتر سەرنجی لای قسەکانی بوو، خۆنەویستانە فەرمووی لێکرد بۆ خواردنەوەی قاوەیەک. مریەم شتێکی نەبوو بیکات، هەربۆیە تا ئەوکاتەی هاوڕێکەی شێرزاد تەلەفوونی کرد، لەسەر کورسییەکانی بەردەم کافیتریایەک دانیشتن و دوای ئەوەی بەناوێکیترەوە خۆی بە شێرزاد ناساند و وتی ناوم بەهارە، لەسەر پارچەیەک کاغەز بەوردی چۆنییەتی ڕۆیشتنی بۆ ئەدرەسەکە بۆ شێرزاد نووسی و پرسیاری ئەوەی لە شێرزاد کرد، خەریکی چییە. شێرزادیش بەدەم سەیرکردنی کاغەزەکەی لە مریەمی وەرگرت، وتی وەک پێموتیت ناوەکەم کێشەی تێدایە و کونسوڵخانەی عێراقیش پاسپۆرتم ناداتێ. چونکە ناوی خۆمْ نییە. مریەم بە هێمنییەوە وتی نا مەبەستم ئەوە بوو بەگشتی چی دەکەیت؟ شێرازد پێکەنی و وتی ئەها... ڕۆژانە بەدەم چاوەڕوانیی ئێوارەوە، کاتەکانم لە ئیشکردن لە خانەیەکی پیران بەڕێ دەکەم. مریەم بەسەرسامییەوە پرسی: بۆ بەدەم چاوەڕوانیی ئێوارەوە؟ شێرزاد پاڵی دایەوە و خۆی لە تیشکی خۆرەکە دوور خستەوە و وتی لەبەرئەوەی من دوو کەسم، بە ڕۆژ ئەو بەشەم دەژی کە وەک هەر کەسێکیتر مرۆڤە، لە ئێوارەشەوە بەشەکەیترم دەست بە ژیان دەکات، کە نووسەرە. شێرزاد قاقایەکی لێدا و وتی هیوادارم نەترسابیت لەوەی

دەلێم دوو کەسم. مریەمیش وتی نا... بەڵام حەزدەکەم بزانم ئێستا لەگەڵ کامیاندا دانیشتووم؟ شێرزاد بە شڵخییەوە سەیری کاتژمێرەکەی کرد و وتی ئەمڕۆ لە پشوودام و بەشە نووسەرەکەم دەڵێ، چونکە ئەوێترم ئارەزووی لە سەفەر نییە.

پێش جیابوونەوە، شێرزاد ژمارە تەلەفوونەکەی خۆی بە مریەم دا و مریەمیش حەزی دەکرد لێی بپرسێت تۆ ناوت شێرزاد نییە، بەڵام بیری کردەوە خۆشی ناوی بەهار نییە و هەر کەسێک لە ساتێکدا پێویستی بەم یارییە هەیە تا لە پشت ناوێکەوە خۆی بشارێتەوە. بەڵام لەو ساتەدا نەیدەزانی ئەوەی دەژی، ناوەکانە نەوەک مرۆڤەکان. کاتێک گەڕایەوە ماڵەوە، بیری لەوە دەکردەوە ئەمڕۆ هەستێکی جیاوازی هەبوو، کاتێک وەک بەهار لەگەڵ شێرزاددا دانیشتبوو، بەلایەوە سەیر بوو، کاتێک وەک بەهار خۆی ناساند بە شێرزاد، شتێک لە ناوەوەیدا گۆڕابوو.

ئارەزووی لە نان خواردن نەبوو، خۆی گۆڕی و چوو بەلای خوێندنەوەی دەستنووسەکەی شێرکۆوە.

تارمایی بگوژەکە
ترسیش یەکێکە لە هونەرەکان

پەیوەندی نێوان مرۆڤ و ترس، پەیوەندییەکی قوڵ و کۆنە. من لەو باوەڕەدام چەندە سەرکەشی و بوێری لە پشت دروستبوونی مرۆڤەوە وەستاوە، ئەوەندەش ترس ڕۆڵی لە مێژوودا گێڕاوە. بۆ نموونە دەشێت ترس لە بەردەم ڕووبارێکدا، هۆکاری دۆزینەوەی بەلەم بووبێت، نەوەك ریسك کردن لە خۆدانە دەست خوڕپی ئاوێك. بەڵام جۆرێك ترس هەیە کە هەموو بوونەوەرێك هەستی پێدەکات و پەیوەندی بە داهێنانەوە نییە، ئەوەندەی پەیوەندی بە مردن و تیاچوونەوە هەیە و ئەمەش خاڵی هاوبەشی نێوان بوونەوەرەکانە. بڵێی چ ترسێك لەپشت ئەو خولیایەوە وەستابێت، کە کتێبنووسە نەناسراوەکان هەیانبووە، بەوەی کتێبیان بەدزییەوە نووسیبێت و هەربەدزیشەوە لە ڕەفەی کتێبخانەیەکدا جێیان هێشتبێت؟ ئایا تەنها لە ترسی ستەم و سەرکووتکردن، خۆیان شاردۆتەوە؟ دەشێ لەکاتێکیتردا بۆ وەڵامی ئەم پرسیارە بگەڕێم. چونکە ئێستا من دەمەوێت باسی ئەو گومان و ترسە بکەم. کە ڕۆژێك ماریا بۆنی کرد، بەوەی چۆن لە ماوەی ئەو هەفتەیەی یەکترمان نەبینی، نهێنییەکی سامناکی بۆ ئاشکرا دەبێت و وا دەکات سنووری نێوان واقیع و کتێبەکەی لێتێکبچێت و هەست بە ترسبکات و پێمبڵێت: (چەتەکانی خەیاڵ) ڕۆمان نییە، بەڵکوو یاداشتێکی ڕاستەقینەیە.

چاوەڕێی بووم و لەڕێگای ماڵەوە بوو خۆش زۆر هەوا شەممە
تێوارەی لێیدا و لە ژمارەیەکی تەلەفوونەکەم زەنگی کاتێك کرد، دەکرد،
شەمەندەفەرم لێبوو. لەوکاتەدا چەند سەرخۆشێك بە گوێ ماریام دەنگی
نەناسراوەوە دووربکەومەوە. کەمێك ناچاربووم من و وەستان لەولامەوە هاوار و
هات ویستم من کرد. ناتارامی و پەشۆکان بە هەستم لەدەنگی ماریادا
بۆ هەفتەیە ئەم و روویداوە چی بزانم بەوەی بکەمەوە، هێمنی کەمێك
و دەدزییەوە وەلامدانەوەم لە خۆی ئەو بەلام نەبووە؟ هەواڵێکی هیچ
(مارییە وێستگەی لە ئێستا هەر لێکردم داوای بێتارامانە جارێك چەند
کە گەڕامەوە، شوێنە ئەو بەرەو ناچار بمبینێت. میترۆ ی(تۆریەت
دەبوو ماریا لەوێ چاوەڕوانم بکات.

دوای نزیکەی بیست خولەك، گەیشتمە وێستگەی مارییە تۆریەت و بێئەوەی ماریا هیچ قسەم لەگەڵ بکات، لە پێشمەوە ڕۆیشت و سواری شەمەندەفەرێك بوو، بێئەوەی بۆی گرنگ بێت بەرەو کوێ دەڕوات. کە لە بەرانبەریدا وەستام، ئەوم زۆر پەشۆکاو بینی. داوام لێکرد لەسەر دوو کورسی چۆل دابنیشین، بەلام ئەو وتی: نا... باشترە لێرەدا و لەنزیك دەرگاکەوە بوەستین، ئەوەك لەپڕ دابەزین. ئەو قسانەی ماریا سەرسامی کردم و ئەویش سەری لێمنزیك کردەوە و یەکسەر دەستی بە قسەکرد و وتی: دەزانیت هەستدەکەم (چەتەکانی خەیاڵ) ڕۆمان نەبێت، بەڵکوو زۆر بە بیرەوەری دەکات. بەلام بیرەوەریی کێ، ئەوە نازانم. ئەم بەیانییە بە کارێك ڕێمکەوتە کتێبخانەی شار، دوای تەواوبوونی کارەکەم، زۆر گەڕام بەدوای نووسەری ڕۆمانی (چەتەکانی خەیاڵ)دا و لە فەرمانبەرەکانیش پرسیارم کرد، بەلام بێسوود هیچ زانیارییەکم دەستنەکەوت و نووسەرێك نەبوو بەو ناوەوە. لەوکاتەدا وا هات بە خەیاڵمدا بچم لە ئەرشیفی ڕۆژنامەکاندا بەدوای ڕووداوەکانی سەروەختی دووەمین جەنگی جیهانیدا

بکەرێم، ئەوەبوو لە ڕۆژنامەی داگێنز نیهێتەری مارسی ١٩٤٤دا، هەواڵی مردنی پرۆستان ئۆکمێریم دۆزییەوە، لەوەش توشی شۆکی کردم لە هەواڵەکەدا باس لە کەسێك کرابوو، بەناوی ئۆکبێرییەوە و ملەوستای ناوەندی بووە، لەو بەروارەی لە ڕۆمانەکەدا نووسراوە، بە ڕووداوی شەمەندەفەر مردووە، بەوشێوەیە مردووە وەك لە ڕۆمانەکەدا باسکراوە. لەوکاتەدا هەستم بەترس کرد، چونکە تێگەیشتم ئەمە ڕێکەوت نییە. ئەوەی زیاتر ترساندیشمی ئەوەبوو، یەکێك لە ڕاپۆرتە نهێنییەکانی ناو ڕۆمانەکە، ئەگەر بێتەوە یادت، باس لەوە دەکات، کە بەفەرمانی گێستاپۆ، ئۆکبێری بەدەستی گەنجێکی سکۆنەیی باوەڕپێکراوی خۆیان، بەشێوەیەك دەکوژرێت، کە هەرگیز نەبێتە جێگا گومان و وەك مردنێکی ئاسایی یاخود کاری خۆکوشتن سەیر بکرێت، ئەویش بە پاڵنانی بۆ ژێر پێچکەکانی شەمەندەفەرێك لە ڕۆژێکی تەمتوومانـدا. ئیدی ئەمە تووشی گومانی کردم و دوای ئەوە بەدوای چارەنووسی ئەکسلبێری هاوڕێی ئۆك بێریشدا گەڕام، کە لە ڕۆمانەکەدا بەهەمان شێوە باسی مردنی کراوە، دوای ئەوەی گێستاپۆ شوێن پێی هەڵدەگرێ و دەزانێت دوو ڕۆمانی بەنهێنی نووسیوە و لە کتێبخانەکاندا بەدزییەوە دایناون، بێئەوەی ناوی خۆیانی لەسەر بنووسێت.

من بێدەنگ و سەرسامانە سەیری ماریام دەکرد، کە تەواو خۆی لێمنزیك کردبووەوە، تا کەس گوێی لە دەنگی نەبێت. جارجار کەمێك دووردەکەوتەوە تا بواری تێپەڕینی ئەو ڕێبوارانە بدات، کە دەیانویست دابەزن، یاخود بەدوای جێگایەکی دانیشتندا دەگەڕان. ماریا چاوی تێبڕیم و وتی: تۆ دێتەوە یادت لە ڕۆمانی (چەتەکانی خەیاڵ)دا ناوی ئەکسلبێری لە ڕاپۆرتێکدا هاتبوو، کە دوو ڕۆمانی نووسیوە و بەپێی یەکێك لە ڕاپۆرتەکان، شەوێك سەرخۆشێك چەقۆیەك دەدات لەلا ملی و هەر ئەو شەوە دەمرێت. دەزانیت ئەو هەواڵەش لە ڕۆژنامەکانی

ئەوکاتـەدا بڵاوکراوەتـەوە و ئـەوان وایـان نووسـیوە، کـە ئەکسـلبێری لـە کۆلانێکـی سـوودەرمالم بەدەسـتی سەرخۆشـێك دەکوژرێـت، بێئـەوەی دەسـتگیر بکرێـت؟ ئەمانـە وایـان لێکـردم گومـان بکـەم، کـە ئـەو کتێبـەی خوێندمانـەوە و نـاوی (چەتەکانـی خەیـاڵ)ە، ڕۆمـان نییـە. بەڵکـوو نازانـم... مەسـتدەکەم یاداشـتێکی ڕاسـتەقینە بێـت.

منیش بە ساردییەکەوە وتم: یاداشتی کێیە؟

ماریـا تـەواو نائـارام بـوو، سـەری خسـتە سەرشـانم و هەناسـەی بـەر ملـم دەکـەوت و جارجـار دەیـوت نازانـم... نازانـم... بەسەرسـامییەوە وتـم: کەمێـك هێمـن بـەرەوە، لەوانەیـە ئەمـە تەنهـا ڕێکـەوت بێـت و هیچیتـر. پاشـان دەتوانیـن ئـەو کتێبـە فەرامـۆش بکەیـن، یاخـود بیفەوتێنیـن و لەبیـر خۆمانـی بەرینـەوە.

کتوپـڕ ماریـا سـەری هەڵبـڕی و وتـی: مـن باوەڕناکـەم ئەمـە ڕێکـەوت بێـت. ئەوکاتـە شـەمەندەفەرەکە لـە وێسـتگەیەك وەسـتا و خەڵکێکـی زۆر دابەزیـن و سـەرکەوتن، لـە نزیکـی داخسـتنەوەی دەرگاکـەدا بـوو، ماریـا بەشـێوەیەك دەسـتی گرتـم و ڕایکێشـام بـەرەو دەرەوە، کـە خەریـك بـوو ببـم بـە دەرگاکـەوە. هـاوارم کـرد: چـی ڕویـداوە وا هەڵسـوکەوت دەکەیـت. بـەڵام ئـەو وەڵامـی نەدامـەوە و بـەرەو دەرگای چوونـە دەرەوە ڕایکێشـام. کاتێـك بـە قادرمەکانـدا سـەردەکەوتین، ماریـا ئـاوڕی دایـەوە و وتـی: لـەوە دەچێـت تـۆ تێبینیـت نەکردبێـت؟ منیـش بـە پێکەنینـەوە وتـم ماریـا دەتەوێـت شـێتم بکەیـت، تێبینـی چیـم نەکـردووە؟ ئەویـش وتـی ئـەو پیـاوەی لـە گۆشـەکەی پشـتەوەت ڕۆژنامـەی دەخوێنـدەوە. منیـش قۆڵی ماریـام گرت و پێمـوت گوێبگـرە ڕۆژانـە بەهـەزاران کـەس لـە شـەمەندەفەرەکاندا ڕۆژنامـە دەخوێننـەوە، پاشـان ئـەوە چ پەیوەندییەکـی بـە ژیانـی منـەوە هەیـە؟

ماریـا کـە لەسـەر قادرمـە کارەباییەکـە ڕووبـەڕووم وەسـتابوو تـا چاودێریـی دواوە بـکات و دڵنیابێـت کـەس بەدوامانـەوە نییـە، وتـی بـۆ

منیش سەیرە، بەڵام باوەڕ دەکەیت ئەگەر پێتبڵێم ئەمڕۆ لە چەند شوێنێکدا ڕێکەوتی هەمان پیاوم کردووە و هەستم کردووە چاودێریم دەکات. لەهەمووی سەیرتر ئەوەیە کە یەکەمجار لە هۆڵی کتێبخانەکەدا هەستم پێکرد چاودێریم دەکات.

من بە پێکەنینەوە وتم: بەڵام من هیچ پەیوەندییەك لەنێوان ئەم خەیاڵانەی تۆ و کتێبێکدا نابینم، کە بەڕێکەوت کڕیومە. دەشێ ئێمە هەندێکجار شتەکان لەخۆمان ئاڵۆز بکەین. تۆش لەو باوەڕەدا نیت؟

ماریا لەسەرخۆ، وەك ئەوەی بیەوێت شڵەژان و نائارامییەکەی بشارێتەوە، یاخود بیەوێت هێمن بەدەربکەوێت، وتی: ئەوەی بۆتە جێگا بایەخم، ئەو لێکچوونە سەیرەیە لەنێوان ڕووداوی ڕۆمانەکە و واقیعدا هەیە. وەك دەزانیت بەپێی ڕۆمانەکە بێت، دەستەی کتێبنووسە نەناسراوەکان لە سەردەمی دووەمین جەنگی جیهانیدا و لە ستۆکهۆلم، سێ کەس بوون و چارەنووسی دوانیان لە ڕۆمانەکەدا ئاشکراکراوە، بەوەی لەلایەن گێستاپۆوە کوژراون. بەڵام ئەوەی جێگا پرسیارە بۆ من، ئەوەیە ئەی سێیەم کەسیان کێ بووە و چی بەسەرهاتووە؟ بڵێی ئەوەیان نەبێت ڕۆمانەکەی نووسیبێتەوە؟ ئەی بۆ ئەم کتێبە گەیشتە دەستی تۆ؟

❊❊❊

ئەو شەوە ماریا لای من مایەوە و نەیوێرا بەتەنیا بێت. من ئەگەرچی باوەڕم بەم ڕێکەوتانە نەدەکرد، لەنێوان واقیع و ئەو کتێبە بچووکەدا هەبوو، بەڵام ئەو شەوە لەسەر داوای ماریا نووسخەیەکم لەبەر ڕۆمانەکە بۆ گرتەوە، بێئەوەی بزانین دواتر ئەم نووسخە لەبەرگیراوەیە دەبێتە هۆی کوشتنی ماریا، لە پارکێکدا.

ئەو شەوە، دوای ئەوەی چیرۆکی (کووچە خوێناوییەکان)م بۆ

ماریا گێڕایەوە، ماریا وەك جاری پێشوو، لەسەر قەنەفە چەرم ڕەشەکە نەنووست. بەڵکوو درەنگانێك لەدەرگای ژوورەکەمیدا و چاوەڕوانی وەڵام نەبوو، بەڵکو خۆی کرد بەژووردا. ئەو شەوە بۆ یەکەمجار هەستم کرد نووستن لەگەڵ ئافرەتێکی غەمگین، وەك فڕین وایە لە ڕۆژێکی تەمدا.

***

کاتێک مریەم ئەو دێڕەی خوێندەوە: نووستن لەگەڵ ئافرەتێکی غەمگین، وەک فڕین وایە لە ڕۆژێکی تەمدا، خۆنەویستانە لاپەڕەکەی دانا و بەرەو تەوالێتەکە ڕۆیشت، لەوکاتەی ویستی دەرگاکەی بکاتەوە، پەشیمان بوەوە و چوو لە مەتبەخ جگەرەیەک بکێشێت. هەستی بە تووڕەیی دەکرد، نیوەی جگەرەکەی مابوو، کە لە تەپڵەکێکدا پلیشاندییەوە و پەنجەرەکەی بە کراوەیی بەجێهێشت و گەڕایەوە بۆ لای ڕۆمانەکە. بە لەشگرانییەکەوە خۆیدا بەسەر جێگە خەوەکەیدا و کەمێک لە بۆشایی ژوورەکە ڕاما و بیری لەوە دەکردەوە، چۆن لەم دۆخە دەربچێت و لەگەڵ جێهێشتنەکەی شێرکۆدا ڕابێت، یاخود فەرامۆشی بکات. لەوکاتەدا قسەیەکی شێرزادی بیرکەوتەوە، کە ئەمڕۆ لە وەڵامی ئەوەی چۆن لەو شارەی باکووری سوید گیرساوەتەوە، باسی ئەوەی بۆ کردبوو، کە جارێک بڕیاریداوە خۆی لە ڕابردووی خۆی بشارێتەوە، شارێکی دوور و چەپەکی هەڵبژاردووە و ناوی خۆشی گۆڕیوە تا جارێکیتر وەک کەسێکیتر، کەسێک بێ ڕابردوو لە دایک ببێتەوە. مریەم بە قووڵی لە سەختیی ئەو بڕیارەی شێرزاد تێدەگەیشت، بەتایبەت لەوکاتەدا بەناوی بەهارەوە گوێی لە شێرزاد گرتبوو. لەوکاتەدا ئەم خۆی نەبوو، بەڵکوو کەسێکیتر بوو ناوی بەهار بوو.

خۆی خستە سەر لاو دەستی بەخوێندنەوەی بەشێکیتری ڕۆمانەکە کرد.

کووچە خوێناوییەکان
چیرۆکی ئەوانەی لەسەر خوێندنەوە کوژران

ژیـان وەك نووسـین نییـە، هـەر کاتێکـدا ویسـتمان، بتوانیـن چاکـی بکەیـن و پاکنووسـی بکەیـن. بەڵکـوو زۆر شـت لـە ژیانـدا تەنهـا یەکجار دەرفەتـی ڕوودانـی هەیـە و گەڕانـەوەی مەحاڵـە. وەك ئـەوەی ئێمـە لەبـەردەم کامێرایەکـدا بیـن و هـەردوای پەنجەپیانانیـدا، ئیـدی بـۆ هەتـا هەتایـە وێنەکـە بگیرێـت و توانـای گۆڕینیمـان نەبێـت. هەرچـۆن ئۆدیـب لـە گوناهـی ئـەوەی لەگـەڵ دایکیـدا نووسـت و خواوەندەکانـی تووڕەکـرد، دەبـوو چـاوی خـۆی دەربهێنێـت و ژیـان هیـچ دەرفەتێکیتـری نەدایـە. ماریا ئـەو شـەوە لەبـەردەم ترسـێکی وادابـوو، کـە ڕۆمانـی (چەتەکانـی خەیـاڵ) لەگـەڵ خۆیـدا بمانبـات و چارەنووسـمان بـەرەو شـوێنێك ببـات، کـە هەرگیـز خەیاڵمـان زەفـەری پێنەبردبێـت. هەربۆیـە ئـەو شـەوە حەزمکـرد بەسـەرهاتی کووچـە خوێناوییەکانـی بـۆ بگێڕمـەوە تـا ئارامـی بکەمـەوە و کەمێـك لـە خەیاڵەکانـی دووری بخەمـەوە. دەشـێت ئەمـەش یەکێـك بێـت لـە سـیحرەکانی هونـەری گێڕانـەوە.

ئەو شەوە ماریا غەمبارتر دەبینرا و هەندێکجار لە فکرەوە دەچوو. لەسەرخۆ داوای لێکردم گڵۆپەکان بکوژێنمەوە تا ماڵەکە تاریک بێت. منیش چەند مۆمێکم داگیرساند و دوای ئەوەی درزێکم خستە پەنجەرەی مەتبەخ، پێموت: دەتوانیت هەرلێرە جگەرە بکێشیت و پێویست ناکات بچیتە دەرەوە. بزەیەکی بۆ کردم و هەستا قاوەیەك دەمکات.

لەناو دەنگی تەقەی کوپ و کەوچکدا، گوێم لە ماریا بوو وتی: دەزانیت لێرە ئەم بێ دەربەستییەی مرۆڤ بۆ ڕابردوو ئازارم دەدات، بەوەی ئێمە مرۆڤەکانمان بێ ڕەگ قبووڵە و هیچ بۆمان گرنگ نییە ئەوانە لە چ ڕابردوویەکەوە هاتوون و کێن. ئایا سۆزانییەکیش هەروا ناژێ؟ بەوەی بۆی گرنگ نییە بەرانبەرەکەی کێیە و لەگەڵیدا دەنوێت؟ لەلایەکیترەوە لە ڕابردووش دەترسم و نامەوێت ڕەگێك بۆ خۆم دروستبکەم و دامبکوتێت و بمکاتە زیندانیی، چونکە من دەمەوێت خۆم بم. ئەمەش دژ یەکییەکی ناخۆشە لە مندا. ماریا بەدەم پێکەنینەوە کۆتایی بە قسەکانی هێنا. لەوکاتەدا خەریکی ڕێکخستنی مێزی نانخواردن بووم و دەمویست شتێك بۆ خواردن ئامادەبکەم، کە خۆنەویستانە پرسیم: مەبەستت چییە؟ ئەویش بەدەم دانانی کوپی قاوەکەیەوە وتی: مەبەستم لە ژیانی ناو شەمەندەفەر و دەرەوەیەتی. من وای بۆ دەچم جۆرێك لە ژیان هەیە وەك ئەوە وایە ئێمە لە شەمەندەفەرێکدا بین و بەڕێکەوت یەکتر ببینین و یەکتر بناسین. لەوانەشە پێکەوە نان بخۆین و بشخەوین، بێئەوەی یەکتر بناسین و بزانین کێین. یاخود هەر بۆمان گرنگ نەبێت ڕابردووی یەکتر بزانین. دواتر هەریەکە و لە وێستگەیەك دادەبەزێت و لەوانەیە هەرگیز ڕێکەوتی یەکتر نەکەینەوە. ڕێشدەکەوێت دوای دابەزینمان بیرمان بکەوێتەوە، کە ناوی

یەکتریشمان نەزانیوە، چونکە بۆمان گرنگ نەبووە پرسیار لە یەکتر بکەین. لە شەمەندەفەرەکەدا مرۆڤ دەبێتە بوونەوەرێکی بێ ڕەگ و بێ سیما. مەبەستم لەوە نییە ئێمە بۆ ناسینی هەریەکێك پێویستمان بە زانینی بنەچەکەی هەبێت و مێژوویەکی دوور و درێژ لە پشتییەوە بخوێنینەوە، وەك ئەو ڕەگەی کەسانی دەرەوەی شەمەندەفەرەکە هەر لە خانەوادەی پادشا و بنەماڵەکان بۆ خۆیانی دروستدەکەن و دەیانەوێت بەو ڕەگ دروستکردنە، پیرۆزی و مەزنییەك بۆ خۆیان دروستبکەن. یاخود کەسانێکیتر، بێ ویستی خۆیان، بەر نەفرەت دەخات، وەك جولەکە و قەرەج و زۆریتر. بەڵکوو من مەبەستم لە سیما و مێژووی مرۆڤ خۆیەتی. گرفتەکە لای من ئەوەیە چ لە شەمەندەفەرەکە، یاخود لە دەرەوەی بێت، هەردووکیان هەر بە ئازارن بۆ من. بۆ نموونە من نازانم تۆ کێیت و چی بوویت، هەرچۆن منیش نەزانراوێکم بۆ تۆ، کەچی ئەوەتا ئەم شەو بەتەنیا پێکەوەین. هەستدەکەم ئێمە دوو کەسی بێ سیما بین لەبەردەم یەکتردا و بێ سیمایی یەکتریشمان قبوولە. هەرچۆن لەو ئاهەنگانەدا ڕوودەدات، کە بەشداربووانی دەمامك دەپۆشن، تا خۆیان لەیەکتر بشارنەوە و ببنە نەناسراو. پێتوانییە پرسیاری ئەوەی تۆ کێیت؟ هێندەی ئەو پرسیارە گرنگ بێت کە دەڵێ من کێم؟

منیش بە پێکەنینەوە وتم: دەشێ تا ئەو ڕادەیە هاوڕات بم، کە لەسەر ئاستی ناسینی مرۆڤ وەك تاك قسە دەکەیت، ئەگینا ڕەگ و بنەچە، دەمانباتەوە سەر ڕەگەزپەرستییەکی نووستوو لەناوماندا و هەموو سنووردانانێکی وا لەگەڵ ئەویتردا، دان نەنانە بەویتردا. با بەسەرهاتی ئەو باڵەخانەیەت بۆ بگێڕمەوە، لە ئەستەنبول دەسووتێت، وەك جارێکیان لە ڕۆژنامەیەکدا خوێندمەوە. یەکێك لەوانەی بەهانای گیرخوواردوانەوە دەچێت، دوای ئەوەی لەپێناو ڕزگارکردنی کەسێکدا ژیانی خۆی دەخاتە مەترسییەوە، کاتێك دەزانێت ڕزگاربووەکە کوردە، پەشیمان دەبێتەوە لە

کارەکەی و سەرزەنشتی خۆی دەکات. دەشێ ئێمە لە شەمەندەفەرەکەدا تورکێك، عەرەبێك، جولەکە و هیندییەکی سورمان قبوول بێت، بەڵام لەدەرەوەی شەمەندەفەرەکە... ماریا قسەکانی پێبڕیم و وتی: من مەبەستم لەوەیە زۆرجار ڕێکدەکەوێت کەسێك بناسین، بێئەوەی بزانین ئەو کێیە و لێیدەگەڕێین بەتێپەڕینی کات بیناسین.

منیش بە شۆخییەوە وتم: زۆرجار ناسینی پێشوەخت هیچ لە هاوکێشەکە ناگۆڕێت. بۆ نموونە لەو وڵاتانەی ئێمە، هەر دیکتاتۆر و ستەمکارێك، بەناوی دیموکراسییەوە قسەدەکات و ئێمەش دەیناسین. بەڵام ئەم ناسینە هیچ لە بابەتەکە ناگۆڕێت و ژمارەی قوربانییان کەم ناکاتەوە. چونکە لەوانەیە ئەو خۆی نەناسێت و نەزانێت دیکتاتۆرە. دڵنیام تۆ ئەو ڕووداوە دەزانیت، کە بە (گرێی ستۆکهۆلم) ناسراوە و تێیدا چەند دزێك لە بانکێکدا کۆمەڵێك کەس بە بارمتە دەگرن، کەچی بارمتەکراوەکان عاشقی بارمتەکارانیان دەبن و پەیوەندی خۆشەویستی لە نێوانیاندا دروستدەبێت، بێئەوەی پێشتر یەکترییان ناسیبێت. ئەگەر دەتەوێ بزانیت من کێم، ئەوا حەزدەکەم چیرۆکی (کووچە خوێناوییەکان)ت بۆ بگێڕمەوە. دوای ئەوە بەرانبەری دانیشتم و وتم: هەبوو نەبوو لە وڵاتێکی پڕ لە نەوتی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، کە دیکتاتۆرێك فەرمانڕەوایی دەکرد و بۆنی نەوتی لێدەهات، لەو وڵاتە شارێك هەیە ناوی سلێمانییە و لەو شارەدا دەستەیەك کتێبخوێنی نهێنی هەبوو. ئەو وڵاتە بەهۆی خەونە سامناکەکانی دیکتاتۆرەکەوە، هەموو شتێك تیایدا یاساغ دەکرێت و سیخووڕ و هەواڵگر وەك چاوی سەرۆك خۆی بن، بە وڵاتدا بڵاودەکرێنەوە و چاودێریی خشەی مار و مێروش دەکەن و منداڵان دەکەن بە سیخووڕ بەسەر باوانیانەوە. هەموو شتێك یاساغ دەکرێت، کە سەرۆك حەزی لێیان نییە و دەبێت خەڵکی ئەو شتانەشیان خۆشبوێت، کە سەرۆك حەزی لێیەتی و ئەو

کتێبانـەش بخوێننـەوە، کـە سـەرۆك نووسـیوونی یاخـود حـەزی لێیانـە. ئـارەزووی شـێتانەی سـەرۆك، وڵات تووشـی شـەڕێکی وێرانکـەر دەکات لەگـەڵ دراوسـێکەیدا، کـە نـاوی ئێرانـە. نەهامەتـی ئـەو دەسـتە کتێبخوێنـە لەوکاتـەوە دەسـتپێدەکات، کـە بـە بڕیـاری سـەرۆك، زۆربـەی کتێبـەکان یاسـاغ دەکرێـن و بینینـی هـەر کتێبێکـی یاسـاغیش بەکەسـێك، حوکمەکەی کووشـتن دەبێـت. ئیـدی ئـەو دەسـتە کتێبخوێنـە ناچاردەبـن لەڕێگای قاچاخچـی و کۆڵبەرەکانـی سـەر سـنوورەوە کتێـب پەیدابکـەن، کـە بەنـاو شـەڕگە و کوشـتارگای سـوپا شـەڕکەرەکاندا و بـە ڕێـگای پەنهـان و پڕ مەترسـیی نـاو چیـا و دۆڵەکانـدا دەڕۆیشـتن تـا کتێبییـان بـۆ بهێنـن. هەفتـەی شـەوێکیش بەدزییـەوە لـە ماڵـی یەکێکیـان کۆدەبوونـەوە، تـا لەبـارەی کتێبـەوە بدوێـن و شـیعر و چیرۆکـە دڵپەسـەندەکانیان بـۆ یەکتر بخوێننـەوە. بـەڵام ئەمـان ناتوانـن تـا سـەر خۆیـان لـە چـاوی سـیخوڕەکان بشـارنەوە و لـە ڕێـگای شـوێنپێ هەڵگرتنـی قاچاخچییەکـەوە، دەدۆزرێنەوە و شـەوێك هەموویـان دەکوژرێـن. یەکێـك لـە دەسـتەی کتێبخوێنـە نهێنییەکە، کوڕێکـی مێرمنداڵـی تاقانـەی دەبێـت و بەدزییـەوە (بەومەرجـەی لای هیـچ کەسـێك باسـی نـەکات) باسـی ئـەو دەسـتە نهێنییـە و کۆبوونـەوەی شـەوانەی بـۆ دەکات، تـا ئەگـەر شـتێکی لەنـاکاوی بەسـەرهات، کوڕەکـەی نهێنییەکـە بزانێـت. ئـەوە دەبێـت دوایەمینجـار، کاتێـك بارێـك کتێبیـان بـۆ دێـت، باوکـی کـوڕە مێرمنداڵەکـە، بـۆ کۆبوونـەوەی دەسـتەکەیان دەڕوات، تا سـەیری ئـەو کتێبانـە بـکات، لـە ڕێـگای دوور و پڕ مەترسـییەوە گەیشـتوون. هـەردوای چەنـد مەترێـك دوورکەوتنـەوەی لـە ماڵـەوە، دەنگـی تەقـە دێت و کاتێـك کوڕەکـەی ڕادەکاتـە دەرەوە، تەرمـی باوکـی دەبینێـت بـەدەم گیـان دەرچوونـەوە چـاوی لـە تاریکییەکـە بڕیوە. کـوڕە مێرمنداڵەکە بـۆ ڕۆژی دواتر دەزانێـت، ئـەو شـەوە هەمـوو دەسـتەی کتێبخوێنـە نهێنییەکـە، کاتێك بە ڕێـگاوە بـوون بـۆ شـوێنی یەکتـر بینینەکـە، هەریەکـە و لەکووچـە یاخـود

تولاّنێکدا کوژراون. بەڵام ئەوکاتە کوڕە مێرمنداڵەکە نەیدەزانی دوای ساڵانێك و لەشەوێکی درەنگدا، ئەم چیرۆکەی باوکی لەبەردەم تۆدا دەگێڕێتەوە.

***

ئەوشەوە ماریا داوای کرد نووسخەیەك لەبەر ڕۆمانی (چەتەکانی خەیاڵ)ی بۆ بگرمەوە.

***

مریەم چاوی تەواو قورس بوو بوو، دەستنووسەکەی دانا و چاوی نوقاند. بیری لەو ڕۆژە دەکردەوە، بەدەم پیاسەی کەناری ئەو دەریاچەیەی دە خولەکێک لە ماڵیانەوە دوورە، شێرکۆ ئەم ڕووداوەی بۆ گێڕابووەوە. ڕووداوی کوشتنی باوکی و ئەو دەستە کتێبخوێنەی شەوێک هەموویان دەکوژرێن. مریەم لەوکاتەدا بیرۆکەیەک وەک بروسکە هات بە خەیاڵیدا، کە بەیانی دوای ئەوەی بەتەنیا خەریکی ئامادەکردنی نانی بەیانی دەبێت، بیری دەکەوێتەوە.

www.fb.com

Omer.Tarxani.9

سەرلەبەیانی ١٥ی سێپتەمبەر

مریەم ئەرکانەی هێلکەیەکی شکاند و ویستی بیکاتە ناو تاوەکەوە، ئەو بیرۆکەیەی شەوی بیرکەوتەوە، کە بەدەم خەوەنوچکەوە ڕاگوزەر بە مێشکیدا هاتبوو، ئەویش سەبارەت بەوە بوو، شوێن پێی ڕووداو و ئەرکەسانە هەڵبگرێت، کە لە ڕۆمانەکەدا باسیان کراوە. چونکە ئەو بەسەرهاتەی باسی کوشتنی کتێبخوێنەکانی دەکرد، گومانی ئەوەی لا دروست کرد، ئەم ڕۆمانە یاداشت یاخود بیرەوەری شێرکۆ خۆی بێت و بەم شێوەیە نووسیبێتییەوە. بەڵام ئەگەر گومانێکی واش ڕێی تێبچێت، ئەوا نەیدەزانی لەکوێوە دەست بە گەڕان و پشکنین بکات. پاشان لە خۆی پرسی: دەبێت ئەم ڕۆمانە بۆ کێ نێردرابێت، وا سەرەتای هەر بەشێکی بەشێوەیەک نووسراوە، وەک ئەوەی لەگەڵ یەکێکدا بدوێت.

ئەو بەیانییە ڕووناکی هاوڕێی تەلەفوونی بۆ کرد و وەک هەمیشە بەدەم گاڵتە و پێکەنینەوە باسی ئەوەی بۆ کرد، کە کۆتایی هەفتە بەنیازە شەوێک لە ماڵی خۆیان کۆببنەوە و مریەمیشی بۆ ئەوە دەعوەت کرد. بەڵام مریەم بەهەر بیانوویەک بێت خۆی دزییەوە، ئەگەرچی نەیدەزانی لەو شەوە تا درەنگانێکی شەو، ئەم لەگەڵ شێرزاددا دەبێت و لەو بارەی دەستنووسی ڕۆمانەکە و خۆی و شێرکۆشی بۆ دەردەکەوێت. سەرلەبەیانیدا گفتوگۆکەی لەگەڵ ڕووناکدا زوو کۆتایی پێ بهێنێت، چونکە پەلەبوو بەشێکیتر لە ڕۆمانەکە بخوێنێتەوە.

دەروازەی نهێنی
ترسناکە نەزانیت لە خەوندایت یاخود واقیع

لە ڕاستیدا ئەگەر بەدەست خۆم بوایە، ئەوا لەم بەشەدا درێژەم بە گێڕانەوەی هەندێک وردەکاری و لایەنی شاراوەی بەسەرهاتی دەستەی کتێبخوێنە نهێنییەکان دەدا، کە شەوێك لە ترۆپکی دەسەڵاتی بەعسییەکاندا هەموویان دەکوژرێن. ئەویش نەك لەبەرئەوەی هەمیشە وا هەستدەکەم شتێك هەیە و نەمتوانیوە بیگێڕمەوە، بەڵکوو زیاتر لەبەرئەوەیە چارەنووسی من لەوکاتەوە دەگۆڕدرێت، کە باوکم کاتێك لە کۆڵانە تاریکەکەدا، لە خوێنی خۆیدا دەگەوزا، بەچپەوە پێراگەیشت پێمبڵێت: تا دەتوانیت ئەم وڵات و سەرزەمینە جێبهێڵە، کە جێگای کتێبی تیا نابێتەوە. من حەزم دەکرد باسی ئەو کتێبانە بکەم، کە باوکم گرنگیی بە خوێندنەوەیان دەدا و ئەو کتێبخانە نهێنییەش، کە لە خانوویەکی گڵی گەرەکی سابوونکەراندا دروستیان کردبوو و ئێستا هیچ شوێنەوارێکی نەماوە و لە جێگایدا ئەپارتمانێکی گەورە دروست کراوە. من حەزم دەکرد باسی هەموو ئەو شتانە بکەم، چونکە ئەوە گێڕانەوەیە ناهێڵێت فەرامۆشیی زەفەرمان پێبەرێت. بەڵام ئەو ڕۆژەی ماریا نووسخەیەکی لەبەرگیراوەی ڕۆمانەکەی لەگەڵ خۆیدا برد، من ڕێگام کەوتە لای کتێبفرۆشییەکە و نهێنییەکی گەورەم بۆ ئاشکرا بوو.

ئـەو بەیانییــە، ماریــا زوو لەخــەو هەســتا و بــەدەم خــۆ گۆڕینــەوە، پاروویـەك نانـی خـوارد، بێئـەوەی بچێتـە بـەردەم ئاوێنـە و بـۆ ماوەیەكـی زۆر بوەسـتێت تـا خـۆی جـوان بـكات (وەك پێـی وتبـووم ئـەو حـەزی لـە وەستانی زۆری بـەر ئاوێنـە نییـە، چونكـە دەبێـت وەك كەسـێكیتر لـە خـۆی رابمێنێـت، ئەمــەش ناڕەحەتـی دەكات). ئـەو بەیانییـە ماریـا پەلـەی بـوو، چونكـە دەیویسـت فریـای كارەكـەی بكەوێـت، كـە لـە دووكانێكـی پۆشـاك فرۆشـی كاری دەكـرد. لەنـاو دەرگاكـەدا بـۆ جارێكیتـر سـەیری جانتاكـەی شـانی كـرد، وەك ئــەوەی بیەوێـت دڵنیابێـت نووســخە لەبەرگیراوەكــەی رۆمانـی (چەتەكانـی خەیـاڵ)ی پێیـە. منیـش بـە پێكەنینــەوە وتــم: ئێسـتا تـۆ وەك پیـاز دەمبینیـت یاخـود كاهـوو؟ ماریـا پێكەنـی و بـەدەم چوونـە دەرەوەوە وتـی: هەنـار.

شـەو كاتێـك لەبـارەی ناسـینی ئەویتـر و مرۆڤـی نـاو شـەمەندەفەرەكەوە دەدوایـن، مـن بـە شـۆخییەوە باسـی جۆرەكانـی مرۆڤـم بـۆ ماریـا كـرد، لـە پەیوەنـدی ئێمـە پێیانـەوە. وتـم: جۆرێـك مـرۆڤ هـەن، هـەر بـە پیـاز، یاخود تەماتـە دەكـەن، هەرچەنـدە پـڕ ڕاز و نهێنـی خۆیـان بەدەربخـەن، بـەڵام چەنـد تـوێ تـوێ پاكیـان بكەیـن، كەچـی هـەر دەگەینـە توێیەكـی تـر لـە پیـاز یاخـود سـێو، بـەوەی هیـچ ڕاز و نهێنییـەك لـە پشـت توێكڵەكەیانـەوە نییـە. هەشـن وەك هەنـار یاخـود كیـوی وان و لـە پشـت توێكڵەكەیانـەوە شـتێكیتریان حەشـارداوە. بـە پێكەنینیشـەوە وتـم: مرۆڤیـش هەیـە بـە كاهـوو دەكات، بـەوەی دەر و نـاوی نییـە.

ماریـا بـەم لێكچواندنـە زۆر پێكەنـی و بـەدەم پێكەنینیشـەوە نـاوی میوە و سەوزەی تری دەبرد و پرسیاری لێدەكردم، چ مرۆڤێك بەوانە دەكات؟

***

بڕیارم دابوو ئێوارە سەرێك لە کتێفرۆشییەکە بدەم، ئەگەرچی ماندووی ڕۆژێکی پڕ لەکار بووم، بەوپێیەی ماوەی چەند ساڵێك بوو بە ڕێکەوت لە کارگەیەکی دروستکردنی مۆم وەك کرێکار کارم دەستکەوتبوو. لەگەڵ کردنەوەی دەرگای کتێبفرۆشییەکەدا، بۆنی قاوە شالاوی بۆ هێنام و بەهۆی دەنگی ئەو زەنگۆڵە وردانەی بەسەرو دەرگاکەوە هەڵواسراون و لەگەڵ چوونە ژوورەوەدا دەلەرنەوە و دەنگێکی خۆش دەردەکەن، ولیەمی پیر سەری هەڵبڕی و بێئەوەی چاو لەسەرم لابەرێت، تا گەیشتمە بەردەمی هەر لێم ورد دەبووەوە. کاتێك سلاوم لێ کرد، بەدەم وەلامدانەوەوە دەفتەری کتێب فرۆشتنەکەی دەپشکنی، تا لەسەر لاپەڕەیەك وەستا و لێی پرسیم: چەند ڕۆژێکە چاوەڕوانتم تا دڵنیابم لەوەی تۆ کتێبێکت نەکڕیوە بەناوی (چەتەکانی خەیاڵ)ەوە؟ چونکە بەپێی وەسفی ئەو کوڕەی ئەو ڕۆژە لێرە بووە، گومانم کرد تۆ ئەو کتێبەت کڕی بێت. منیش بێئەوەی گرنگییەکی زۆر نیشان بدەم، بەسەر وەلامم دایەوە و لەگەڵیدا پرسیم: هیچ هەڵەیەك هەیە؟ ئەویش بەپێکەنینەوە وتی: دەتوانیت کوپێك قاوە بێنیت و کەمێك لام دانیشیت.

دوایەمین کڕیاری ناو کتێبفرۆشییەکە، پیاوێکی بالا بەرز بوو، بەدەم خوێندنەوەی ناونیشانی کتێبەکانەوە، بەرەو دەرەوە ڕۆیشت و کەمێك لەبەر دەرگاکە وەستا و سەیری ئەملا و ئەولای شەقامەکەی کرد و پاشان لەچاو ون بوو. دونیا وردە وردە تاریك دادەهات و کتێبفرۆشییەکەش چۆڵ بوو بوو. کاتێك لەبەرانبەر ولیەم دانیشتم، کە وەك خووی هەموو کتێبفرۆشییەکی دەستی دوو، بەدەوریدا کۆمەڵێك کتێبی زۆر لەسەر یەك هەڵچنرابوون، وتم: ئەگەر شتێك هەیە ئێستا دەتوانیت پێم بڵێیت. ئەویش کتێبەکەی ژێر دەستی داخستەوە و بەبزەیەکەوە، دوای ئەوەی چاویلکەکەی داگرت، وتی: دەکرێ بزانم ئەو کتێبەت بۆ کڕیوە؟ پرسیارەکەی ولیەم بەلامەوە سەیربوو، بە سەرسوڕمانەوە وتم: هەست

ناکەیت پرسیارێکی سەیر دەکەیت؟ پاشان تۆ کتێب دەفرۆشیت و هەر کڕیارێکیش ئازادە لەوەی چ کتێبێك دەخوێنێتەوە. با وای دابنێین ناونیشانەکەی سەرنجی ڕاکێشام و حەزم کردووە بیخوێنمەوە. بەڵام ئەو بەدەم سەر ڕاوەشاندنەوە وتی: ئەو شتانە دەزانم... منیش مەبەستمە بزانم بۆ بەتایبەت ئەو کتێبەت کڕیوە؟ ئەی خۆ کەسیتر ئەو کتێبەی نەبینیوە یاخود نەخوێندۆتەوە؟ نەمتوانی سەرسوڕمانی خۆم بشارمەوە، وتم: پرسیارێکی دیکەی سەیرتر، بەڵێ کەسێکیتریش خوێندویەتییەوە. بەڵام بۆ دەپرسیت؟ ئایا هیچ شتێك هەیە لەبارەی ئەو کتێبەوە و بتەوێت پێم بڵێیت؟

ئەوکاتە ولیەم سیمای کەمێك گۆڕا و سەری لێم نزیك کردەوە و وتی: باخۆمان گێل نەکەین، چونکە هەردووکمان دەزانین لەبارەی چییەوە قسە دەکەین، ئەگەر نەشزانیت، ئەوا من ئێستا پێت دەڵێم کە ئەو کتێبە، کتێبێکی سەیر و ناوازەیە و بەهەڵە گەیشتۆتە دەست تۆ. دیارە هەڵەی تۆ نییە، بەڵام دەبێ لە نزیکترین کاتدا ئەو کتێبە بگێڕیتەوە. منیش ویستم دۆخێکی گاڵتەئامێز دروستبکەم، وتم: لەکاتی وادا مرۆڤ خۆنەویستانە دەبێتە بازرگان، بەوەی نرخی کاڵاکە بەرزدەکاتەوە، بەڵام من بیرم لەوە نەکردبووەوە ڕۆژێك ببمە بازرگانی کتێب. بەڵام ولیەم بە جدییەتی پێشووەوە وتی: قسە لەبارەی پارەوە نییە، چونکە ئەو کتێبە لەتوانایدا هەیە چارەنووسی ئەو خوێنەرانەی بگۆڕێت، کە بەهەڵە دەگاتە دەستییان، بەوەی ڕووبەڕووی مەترسییان بکاتەوە. هەستمکرد پێویستی خۆم لەسەر کورسییەکە پاڵمدایەوە و ڕەنگم گۆڕا، چونکە ترس و قسەکانی ماریام بیرکەوتەوە. پرسیم: لە مەبەستت تێناگەم. ئەویش وتی من دەزانم ساڵانێکە تۆ هاتوچۆی ئێرە دەکەیت و دەشزانم زۆر بەوردی کتێبەکان دەپشکنیت و سەیریان دەکەیت، دەبینم بەچاوێکی پڕ لە ئارامی و میهرەبانییەوە بەسەر کتێبەکاندا دەگەڕێیت، وەك ئەوەی

بترسیت بشکێن. بەپێی ئەزموونی خۆم دەزانم هەموو خوێنەرێك وانین. پاشان لە ئارەزووی تۆ بۆ ئەو کتێبە سەیرانەش دەگەم، کە بەوردی بەدوایاندا دەگەڕێیت. ئەمەش وا دەکات هیچ گومانم نەبێت لەوەی تۆ دەبوو یەکێك بیت لەو خوێنەرە دەگمەنانەی، ئەگەر بۆ جارێکیش بووە، لە نووسینێکی ئەلبەرتۆ مانگوێلی ئەرجەنتینیدا بیت، ئەوەی کتێبێکی گەورەی هەیە بەناوی «مێژووی خوێندنەوە»وە، نازانم ئەو کتێبەت خوێندۆتەوە یا نا؟ بەهەرحاڵ هەموو ئەمانە وادەکەن متمانەم بەوە هەبێت، کە ئەوە ڕێکەوت نییە ئەو کتێبە گەیشتبێتە دەست تۆ.

منیش بە پێکەنینێکی تاڵەوە وتم: خەریکە دەمترسێنیت. بەڵام ولیەمی پیر بەدەمم هەستانەوە وتی: نا... من ڕاستیت پێدەڵێم و دەبێت هەوڵبدەیت ئەو کتێبە زوو بگێڕیتەوە بۆ جێگای خۆی. تۆ هیچ لەبارەی ڕۆلف فالکی نووسەری ڕۆمانەکەوە دەزانیت؟

منیش پێموت: هاوڕێکەم گەڕاوە بەدوای ئەو ناوە و کتێبێتری ئەو نووسەرەدا، بەڵام هیچ شتێکی لەبارەیەوە دەستنەکەوتووە، وەك ئەوەی کەسێکی وا بوونی نەبێت. ولیەمیش وتی: ئەمە ڕازەکەیە. چونکە کەسێك نییە ناوی ڕۆلف فالك بێت.

ئەو ڕۆژە ولیەمی کتێبفرۆش، دوای ئەوەی پەیمانی لێوەرگرتم بەزووترین کات ڕۆمانەکە بگێڕمەوە، پاشان لەبەر ئەو ئەگەرەی، کە دەشێ من بێ ئاگایانە هەنگاوم نابێتە ناو یارییەکی ترسناکەوە، هەوڵیدا هەندێك نهێنیم لەبارەی ڕۆمانەکەوە بۆ باس بکات.

وەك ولیەم وتی، دوای ئەو ڕۆژەی من ڕۆمانی (چەتەکانی خەیاڵ)م تێدا کڕی بوو، تێبینی دەکات کەسانێکی نامۆ و نەناسراو هاتوچۆی کتێبفرۆشییەکە دەکەن و بەوردی سەیری کتێبەکان دەکەن، وەك ئەوەی بەدوای شتێکی دیاریکراودا بگەڕێن. بەو ئەزموونەش لە کارەکەیدا هەیەتی، دەزانێت کێشەیەك ڕوویداوە. ئیدی دەچێت

دەفتەری کتێبفرۆشتنەکە دەهێنێت و ناوی ئەو کتێبانە وردبینی دەکات، کە لەو ڕۆژەدا فرۆشراون، کە ئەم لەوێ نەبووە. کاتێکیش ئەو ناوە نامۆیەی ڕۆلف فالکی نووسەری ڕۆمانی (چەتەکانی خەیاڵ) دەبینێت، تێدەگات کتێبێك بەهەڵە فرۆشراوە. چونکە وەك خۆی وتی، زۆر بەدوای ناوی ڕۆلف فالکدا دەگەڕێت، بێئەوەی هیچی لەبارەوە بدۆزێتەوە. پاشان لە وەسفی کڕیاری کتێبەکەدا، وەك کوڕە گەنجەکە بۆی باسدەکات، وامەزندە دەکات، من ئەو کتێبەم کڕی بێت. ئەگەرچی لەبەر دڵنیایی خۆی، پرسیاری لە چەندین کڕیاریتریش کردووە.

کاتێکیش لەبارەی ڕۆلف فالکەوە پرسیارم لێکرد و وتم: ئەو ڕۆمانە چ گرنگییەکی هەیە؟ کتێبفرۆشەکە دەرگای نهێنی کتێبنووسە نەناسراوەکانی بەڕوودا کردمەوە، چونکە وەك پێیوتم، دەترسا بەهۆی ئەو کتێبەوە ڕووبەڕووی مەترسی ببمەوە.

ولیەم بەرەو ژوورێکی بچووکی پشتەوەی بردم، کە پڕبوو لە کتێبی کۆن و دانسقە و مێز و قەنەفەیەکی بچووکیشی لێ بوو. بە دیوارەکانیشیدا سەعاتێکی گەورەی کۆن و تابلۆیەك و وێنەی چەند نووسەرێك هەڵواسرابوون. لەو ژوورەدا باسی کتێبنووسە نەناسراوەکانی بۆ کردم.

لە مێژووی نووسیندا و لە سەردەمە جیاوازەکاندا، جۆرێك نووسەر هەبوون، نووسین و دەستنووسەکانیان بەناوی خوازراو، یاخود ناوی وەهمی و تەنانەت جاریش هەبووە بەبێ ناوی نووسەر بڵاوکردۆتەوە و کتێبەکانیان بەو شێوەیە دەستاو دەستی کردووە. ئەگەرچی هەندێکیان لەترسی کوشتن، لە مێخدان و سووتاندن بە دەستی فەرمانڕەوا و پیاوانی ئایین ئەم کارەیان کردووە، بەڵام هەشیان بووە ئەوەندە مەزن لە کردەی نووسینی ڕوانیوە، لەبەردەم سیحر و جوانیی پیت و وشەدا، خۆیان فەناکردووە و زاڵبوون بەسەر ئەو نێرگسییەتەی لە

ڕۆحی نووسەراندا بڵێسە دەدات، ئەویش بە نەنووسینی ناوی خۆیان، یاخود نووسین بەناوی وەهمییەوە. بەڵام ئەو کتێبنووسە نەناسراوانە، هەمیشە دوژمنیان هەبووە و بەدوایاندا گەڕاون و هەیان بووە ڕووبەڕووی مردن کراوەتەوە. ئیدی لە هەر سەردەمێکدا ئارەزووی نووسین بەناوی خوازراوە یاخود ناوی وەهمییەوە درێژەی هەبووە و تا ئێستاش لە زۆر وڵاتدا کەسانێك هەن لەبەر هەر هۆکارێك بێت، بەناوی خوازراوەوە دەنووسن. بەڵام نووسەرانی وەك ڕۆلف فالك لەوانیش جیاوازن.

منیش وتم: ئەوە شتێکی نامۆ و نەزانراو نییە باسی دەکەیت، چونکە لە دونیای نووسینی ئێمەشدا بەکارهێنانی ناویتر یاخود ناوی خوازراو هەبووە. بەڵام وەك دەڵێیت، کتێبەکەی ڕۆلف فالك جیاوازیی چییە لەوانیتر؟ ولیەمیش وتی: کە ڕۆمانەکەت گەڕاندەوە، ئەوکاتە بەوردی لەوە دەدوێین.

***

مریەم هەستی بە ئازار و ناڕەحەتی کرد لە بەرموسەڵانیدا و ماوەیەکە بەهۆی هەوکردنێکی کەم لە میزەڵانیدا، نەیدەتوانی بۆ ماوەیەکی نەقد میز ڕابگرێت، بەڵام بوونی ناوی ولیەم وای لێکرد ئازارەکە لەبیر خۆی بەرێتەوە، چونکە دڵنیابوو پێشتر ئەو ناوەی بینیوە. هەستا و چوو ئەو پەڕەیەی هێنا کە لەناو کاغەزەکانی شێرکۆدا دۆزیبوویەوە و لەوێدا ناوەکەی ولیەمی بینی، کە لە تەنیشتییەوە وەسفێکی کەمی شێوە و ڕوخساری کرابوو، پاشان هەر بە کورتی نووسرابوو لە ڕووداوێکی تەمومژاویدا دەکوژرێت. پاشان ناوی ماریای بینی و بەهەمان شێوە وەک چۆن لە ڕۆمانەکەدا وەسف کرابوو، ئاوا بە کورتی وەسفێکی کەم کرابوو، هەروەها لە تەنیشتییەوە نووسرابوو: کتوپڕ ون دەبێت، یاخود خۆی دەکوژێت و گومان دەکرێت کوژرابێت. مریەم کاغەزەکەی لەگەڵ

خۆی هەڵگرت، تا لە هەر شوێنێکدا ناوێکی نەناسراوی بینی، لە لیستی ئەم ناوانەدا بۆی بگەڕێت. چونکە وای بۆ چوو، ئەو ناوانەی لەو پەڕەیەدا نووسراون، ئەو کەسایەتیانە بن، کە لە ڕۆمانەکەدا باسکراون.

دوای ئەوەی پەردەی ژوورەکەی لادا، گەڕایەوە بۆ لای ڕۆمانەکە.

نیلێتی ڕەنگی ڕەش

گفتوگۆ لەبارەی هونەری جووتبوونەوە

من لە شوێنێکدا باسی ئەوەم کرد، نووستن لەگەڵ ئافرەتێکی غەمگین، وەك ڕۆیشتن وایە بەتەمدا. دەشێ ئەم لێکچواندنە لەیەك کاتدا مانایەکی جوان، یاخود ناشرین لەخۆیدا هەڵبگرێت و ئەو مەبەستە ئاشکرانەبێت کە لەپشتییەوە هەیە. بەڵام بۆ من، ڕۆژە تەمەکان، لەو ڕۆژە پڕ ڕازانەن، کە لە منداڵییەوە ئارەزوویەکی سەیرم بۆی هەیە و هەمیشە حەزم لە ڕۆیشتن بووە بەناو ئەو تەمانەی قورس دەنیشنە سەر ڕێگاکان و مرۆڤ نازانێت چی لە دەوروبەری هەیە. ئیدی هەر هەنگاوێك دەبێتە ئاشکراکردنی نەزانراو و نادیارێك. ماریاش ئاوا بوو.

کاتێـك لای ولیەمـی کتێبفـرۆش هاتمـە دەرەوە، دونیـا تـەواو تاریـك بووبـوو. زەنگـم بـۆ ماریـا لێـدا و داوام لێکـرد ببینیـنـم. وا ڕێکەوتیـن پـاش کەمێکیتـر لەنـاو وێسـگەی شـەمەندەفەری ناوەنـدی شـار و نزیـك دووکانـی گوڵفرۆشـییەکە یەکتـر ببینیـن. مـن پێـش ئـەو گەیشـتمە ئـەو شـوێنە و لـە دوورەوە بینیـم جیـاواز لـە ڕۆژانـی پێشـوو، خـۆی گۆڕیـوە و تەنورەیەکـی پەڕپـەڕەی کـورت و رینکۆتێکـی ڕەشـی لەبەردایـە. لـە وێسـتگەکە چووینـە دەرەوە و لەبـەر ماندوێتـی ماریـا، وەك خـۆی وتـی، لـە نزیکتریـن کافـێ دانیشـتین، ئەگەرچـی قەرەباڵـغ بـوو. بـەڵام پـاش ماوەیـەك، هەرچەنـدە کزەیەکـی دەهـات، هەسـتاین و هـەر بـەو شـەقامەدا بەرەو کەنـاری کەنداوەکـە چوویـن. ئـەو شـەوە باسـی بینینـی ولیەمـی کتێبفـرۆش و ئـەو قسـە و باسـانەم بـۆ ماریـا کـرد، کـە لەنێوانمانـدا ڕوویـدا بوو. ماریـاش بێدەنـگ گوێـی لێگرتبـووم و مانـدوو دیاربـوو. بـەڵام لەکەنـار دەریاکـە، هەندێکجـار بێدەنـگ دەڕۆیشـتین و ماریـا دەسـتی لەنـاو گیرفانـی رینکۆتەکەیـدا بـوو. جاریـش هەبـوو لەبارەی جوانـی کەنـار ئاوەکـە، یاخـود باسکردنی سـەفەرەوە دەدوایـن و لـە قسـەکانی ماریـادا وا بەدەردەکـەوت، زۆر پێویسـتی بـە سـەفەر هەبێـت، ئەگـەر بـۆ ماوەیەکـی کورتیـش بێـت. لـە شـوێنێکدا کـە شۆسـتەکە پێچێکـی تێدەکـەوت و دەچـووەوە کەنـاری ئاوەکـە، بـە ماریـام وت: چۆنـە لەوێـدا دابنیشـین. ئەویـش بەسـەر لەقانـد ڕەزامەنـدی دەربـڕی و لاماندایـە ئـەو پێچـە تاریکـەوە و بەرانبـەر ئاوەکـە پاڵمـان بەدیـواری شۆسـتەکەوەدا. ماوەیـەك بێدەنـگ تێپـەڕی، تـا مـن دەسـتم بـرد و دەسـتم خسـتە گیرفانـی رینکۆتەکـەی ماریـا و دەسـتیم گـرت. ئەویـش لەسـەرخۆ یـاری بـە پەنجەکانـم دەکـرد و چـاوی بڕیبـووە شـوێنێکی دوور. کاتێـك لێمپرسـی ماریـا دەسـتت زۆر سـاردە، سـەرمات نییـە؟ ئەویـش هیچـی نـەوت و تەنهـا لێیڕوانیـم. وتـم ماریـا چـاوت

زۆر سەیرە.. بەوەی شتێك لە غەم وەك تەم لە سەری نیشتووە. ئەو تەمەش سیحرێکی سەیری داوە بە چاوت. ماریا تەنها بزەیەکی کرد و لەگەڵیدا پەنجەکانمی گوشی. دەمویست پێی بڵێم ماریا تۆ چەند بەتەم دەچیت. بەڵام لەوکاتەدا ئەو سەیری کردم و وتی: دەزانی بیر لە دوێنێ شەو دەکەمەوە، ئەوکاتەی پێکەوە نووستین، تۆ هەندێك شتت لەبارەی جووتبوون و پێکەوە نووستنەوە وت.. بیرت ماوە؟ منیش وتم کام قسەیەیان؟ ئەویش وتی: ئەوەی باسی هونەری جووتبوونت دەکرد. دەزانی سەیربوو بەلامەوە، چونکە من پێشتر وا بیرم لێنەکردبووەوە.

دوێنێ شەو دوای گێڕانەوەی بەسەرهاتی کووچە خوێناوییەکان و باسکردنی ئەوەی چۆن لە شەوێکدا ئەو خوێنەرانە دەکوژرێن، کە یەکێکیان باوکم دەبێت، ماریا پرسیاری ئەوەی لێکردم چۆن گەیشتمە ئەم وڵاتە. منیش ئارەزووم نەبوو هەموو ئەو ڕۆژانە بەیاد بهێنمەوە و بەکورتی باسی ئەوەم بۆ کرد چۆن لەترسی ئاگری شەڕی نێوان عێراق و ئێران، کە نەمدەویست بمکەنە سەرباز و لە چاڵێکدا بکوژرێم، بەیانییەك زوو بەرەو دێیەکی دوور هەڵدێم و ماوەیەك وەك سەربازی هەڵهاتوو لەوێ دەژیم. بەڵام تا دەهات بارودۆخەکە بەرەو خراپتر دەڕۆیشت و سوپاکەی سەددام دەستی بگەیشتایەتە هەرشوێنێك دەیسووتاند، لەلایەکیتریشەوە هێزە بەرهەڵستکارەکانی سەددام لەنێوان خۆیاندا لە شەڕێکی خوێناویدا بوون. ئیدی بەناچاری لەوێشەوە لەگەڵ سێ کەسیتردا قاچاخچییەکمان پەیداکرد و ڕێگای سنووری ئێرانمان گرتەبەر. بەڵام شەوێك لەڕێگا دوای ئەوەی کەوتینە بۆسەوە و لەگەڵ یەکەم دەسڕێژدا، قاچاخچییەکەمان کوژرا. ئیدی ماوەی چەند شەو و ڕۆژێك لەناو چیا و دۆڵەکاندا گیرمان خوارد، تا توانیمان خۆمان تەسلیمی سوپای ئێران بکەین و ماوەی دوو ساڵ لە زیندان و

ئۆردوگایەکی دووردا بەسەربرد، کە هەروەك زیندان وابوو. تا دواتر توانیم لە ڕۆژێکی چلەی زستاندا، وەك پەناهەندەیەك بەخۆم و تەنها جانتایەکی شانەوە بگەمە ئەم شارە. هەستمکرد باسکردنی ژیان لە گوندێکدا وەك سەربازێکی ڕاکردوو، هەڵهاتن لەدوای قاچاخچییەکەوە بەرەو وڵاتێکی نامۆ و ئەو ژیانە پڕ لە چەرمەسەرییە، زۆر سەرنجی ماریایان ڕاکێشابوو، کە دڵنیابووم وەك ئەوە وا بوو بەلایەوە، فیلمێکی سەرنجڕاکێشی بۆ بگێڕمەوە. بەڵام ترس، ئازار و عەشق لەو شتانەن دەبێت خۆمان ئەزموونی بکەین، تا لە تامەکەی تێبگەین.

ئەو شەوە کاتێك هەستم بە ماندوویتی کرد و چووم بنووم، لە درەنگانێکدا ماریا دەرگای کردەوە و بێئەوەی ژوورەکە ڕووناك بکاتەوە، هاتە ناو جێگاکەمەوە. کاتێك لەشی بەر لەشم کەوت، زانیم ڕووتە و بۆنی مێیایەتی ئەو، شتێکی لە مندا بەئاگا هێنایەوە. شتێك وەك ئەوەی چەندین ساڵ بێت لەژێر چیایەکی سەهۆڵیندا نووستبێت و ئێستا گەرمی ژیانی تێگەڕابێتەوە. بەرەو ماریا وەرچەرخام و لە تاریکییەکەدا سەیرم کرد. ئەویش بەهەموو سووك و سۆڵیی جەستەیەوە فشاری دەخستە سەر لەشم. هەستمکرد ئافرەت قورساییەکی زۆر ناسکی هەیە و پێچەوانەی یاساکانی فیزیا کاردەکات و دەشتوانێت بەرپەرچی هەموو یاساکان بداتەوە. پێیوتم: مەبەستت چی بوو ئێوارە وتت مرۆڤ دوو جۆری هەیەو یەکێکیان لە بەرزییەوە سەیری خوارەوە دەکات و ئەویتریشیان بەپێچەوانەوە لە خوارەوە سەیری سەرەوە دەکات. دەستم برد و پەنجەم خستە ناو قژییەوە، وتم: ماریا تۆ دەتوانیت بیرێك بهێنیتە بەرچاوت، کە کەسێك لە بنەکەیدایە؟ ئایا ئەو کەسە بۆ کوێ دەڕوانێت؟ دیارە ئەو کەسە بەردەوام سەیری سەرەوە دەکات و بەهیوایە کەسێك بێت و ڕزگاری بکات. بەڵام جۆرەکەیتری مرۆڤ ئەوەیانە کە لەدەمی بیرەکەدا وەستاوە و سەیری بنی بیرەکە دەکات.

ماریا بە چپەوە وتی: مەبەستت لەم دوو کەسە چییە؟ منیش وتم ئەوەی بنی بیرەکە سەیری ئایندە دەکات و بیر لە ڕابردوو ناکاتەوە. بەڵام ئەوەی سەرەوە بیر لە ڕابردوو دەکاتەوە، بەوەی ئەو کەسە چۆن گەیشتۆتە ئەوێ.

دەمزانی ماریا لە تاریکییەکەدا چاوی تێبڕیوم و بەهێواشی پەنجەی لەسەر پشتم دەجوڵاند و کاتێك هەناسەی دەدا، مەمکی بەر سنگم دەکەوت. من وای دەبینم هەرکاتێك مرۆڤ لەسەر شاخێك یاخود قەڵایەکەوە، سەیری شارێك دەکات، بیر لە ڕابردووی ئەو شارە دەکاتەوە. بەڵام کاتێك لەناو شارەوە سەیری بەرزاییەك دەکات، بیر لە ئایندە دەکاتەوە. ئەمە لەکاتی جووتبووندا زۆر بەڕوونی دیارە. کاتێك ئافرەت، وەك لەبنی بیرەکەدا بێت، پاڵدەکەوێت و باوەش بەو پیاوەدا دەکات لەسەرییەوەیە، ئەوا باوەش بە ئایندەدا دەکات و دەیەوێت دڵنیابێت لە ئایندە. بەڵام کاتێك هەر ئەو ئافرەتە دەچێتە سەرەوە و سەیری پیاوەکە دەکات لەژێرییەوەیە، ئەوا بیر لە ڕابردوو دەکاتەوە. بۆ پیاوەکەش هەروایە. دەشێ ئەم پەیوەندییە لەسەر ئاستی کلتوورەکانیش گرنگی هەبێت و لای ئێمە، لەکاتی جووتبووندا زیاتر ئافرەت لەژێرەوەیە، چونکە زیاتر غەمی ئایندەیەتی و دەیەوێت باوەش بە ئایندەیدا بکات و دڵنیابێت. بەڵام پیاو لەسەرەوەیە، چونکە زیاتر غەمی ڕابردوویەتی و سەیری ڕابردووی ئافرەتەکە دەکات. تەنانەت ئەم بۆچوونە بۆ تێڕوانینی نێوان ئێمە و ئێوەش ڕاستە. تۆ سەیری گۆی زەوی بکە، دەبینیت ئەورووپا دەکەوێتە بەشی سەرەوە و ئێمەش دەکەوینە خوارووی ئەورووپاوە. کاتێك ئێوە سەیری ئێمە دەکەن، کۆشکی پڕ کەنیزەك، حەرەمسەرا، پیاوانی دڵڕەق و چیرۆکی سەیر و سەمەرەی عەشق و ئایینەکان، فەرش و دەف دەبینن. کە ئێمەش لە ئێوە دەڕوانین، وەك ئەوەی بەسەرمانەوە بن، ڕابردووتان فەرامۆش

دەکەین و ئێوە وەك ئاینده و هێمای پێشکەوتن دەبینین. تۆ بیرت لەو شێوازی جووتبوونە کردۆتەوە، کە پێیدەڵێن فەرەنسی؟ دەزانیت ئەو شێوازە ناوێکیتری هەیە و پێشی دەوترێت شێوازی ئاژەڵی. چونکە هەر بە شێوازی جووت بوونی مەڕ و ماڵات دەکات و کەسیان لە سەرەوە، یاخود لە ژێرەوە نییە. بەڵکوو هەردووکیان ئاسۆیین و ڕوویان بەرەو یەك ئاڕاستەیە. دەشێ ئەو ناوەی دووەمیان تەنها بۆ ئەوە نەگەڕێتەوە، کە لە شێوە جووتبوونی ئاژەڵە، بەڵکوو بۆئەوە بێت، کە لەو شێوازەدا نە ڕابردوو، نە ئاینده بوونی نییە. بەڵکوو تەنها ئێستا هەیە. هەروەك مەڕ و ماڵات، کە تەنها ئێستایان هەیە.

ماریا بەدەنگێکی نزم وتی: هەرگیز وابیرم لە جووتبوونی نێوان نێر و مێ نەکردۆتەوە و ناشمەوێت ئێستا بیر لە ڕابردوو، یاخود ئاینده بکەمەوە. دوای ئەوە هەستم کرد هەناسەی نزیك دەبێتەوە لێم و دەستی گرتم و لەسەر کەمەری خۆیی دانا.

وتم: ماریا بۆ بیر لەو قسانەی دوێنێ شەو دەکەیتەوە؟ ئەویش وتی: چونکە بێئەوەی بمەوێت، هەموو ئەمڕۆ بەپێی ئەو بۆچوونەی تۆ سەیری دەوروبەرمم کردووە، بەڵام من نە ڕابردوو، نە ئایندەی تۆم ناوێت. بەڵکو ئێستاتم دەوێت و حەزناکەم نە لەناو بیرەکەوە سەیرت بکەم، نە لە دەمی بیرەکەوە. منیش وتم: دەتەوێت وەك کەسێکی ناو ئەو شەمەندەفەرە بم، کە خۆت باست کرد؟ ماریا وتی: نا... ئەوەش ئاسان نییە. پاشان وتی: هەستدەکەم ئێرە ساردە و باشترە کەمێك پیاسە بکەین. منیش دەستم لە گیرفانی دەرهێنا و لەسەرخۆ بە کەناری ئاوەکەدا کەوتینە ڕێ. لە شۆستەکەی ئەوبەرمانەوە چەند کەسێك وەستابوون و سەرقاڵی قسەکردن بوون. وتم: ماریا سەیرکە... مرۆڤەکان چەند بە دوورگە دەکەن. وەك ئەوەی هەریەکەیان دوورگەیەکی تەنیا و تەریك بێت، لەم زەریایەی ناوی ژیانە. بەڵام ماریا

بێدەنگ لە تەنیشتمەوە دەڕۆیشت. لەناکاو وتی: حەزدەکەم چیرۆکێکم بۆ بگێڕیتەوە. منیش بەسەرسامییەوە وتم: چیرۆکی چی؟ ئەویش وتی: چیرۆکێك لەبارەی هەرچییەکەوە بێت، گرنگ نییە. چونکە دڵنیام تۆ دەتوانیت تام و چێژ بدەیت بەو شتەی دەیگێڕیتەوە. پاش کەمێك بیرکردنەوە وتم: هەبوو نەبوو لە سەردەمێکدا هێشتا نە شەو بوونی هەبوو، نە تاریکی و سێبەر، شارێکی دڵگیر و قەشەنگی پڕ لە باخچەی ڕازاوە هەبوو، هەموو ڕەنگە ئاڵ و والاکان لە ڕازاندنەوەیدا بەکارهێنرابوون و تەنها ڕۆژ لەو شارەدا بوونی هەبوو. خەڵکی ئەو شارەش ڕەنگساز بوون و کاریان دروستکردنی ڕەنگ و بازرگانی کردن بوو بە ڕەنگەکانەوە. کاروانەکان باری ڕەنگی سور و زەرد و سەوزیان بەرەو ناوچە دوورەکان دەبرد، ڕەنگەکانیان بە کارامەییەوە تێکەڵ بەیەکتر دەکرد و ڕەنگی تریان لێدروستدەکردن و دەیانفرۆشتنەوە. ڕۆژێك سەیردەکەن ڕەنگێکی ناشرین و غەمهێنەر لەناو بۆتە و کەمۆڵەی ڕەنگ دروستکردنەکانیاندا پەیدابووە. ئەو ڕەنگەش، ڕەنگی ڕەش دەبێت. ئیدی خەڵکەکە بەو ڕەنگە غەمباردەبن و ترسیان لێدەنیشێت، بەوەی هیچ جوانییەکی تێدا نابینن. تا دێت ڕەنگی ڕەش زیاتر و زیاتر دەبێت و بازرگان و ڕەنگگرەوەکانیش دەستەوسان دەبن لەبەردەم ئەو ڕەنگە غەمهێنەرەدا. تا ڕۆژێك وێنەکێشێك تابلۆیەك بە ڕەنگی ڕەش دەکێشێت و جوانییەکی سیحرئامێزی تێدا دەدۆزێتەوە و ئیدی خەت خۆش و وێنەکێشەکان لە تابلۆکانیاندا ڕەنگی ڕەش بەکاردەهێنن و جوانی و ڕەونەقێکی سەیر لە ناشرینیی ڕەشدا دەدۆزنەوە. لە دوای ئەوەوە مرۆڤ نیوەی ڕۆژ ڕەش دەکات و سێبەر و تارمایی بۆ شتەکان دەدۆزێتەوە، تا جوانییان کامل بێت.

***

لەگەڵ خوێندنەوەی دوا دێڕی ئەو بەشەدا، زەنگی مۆبایلکە لێیداو مریەم هێند بەپەلە هەستا، سەرسمێکیدا و خۆی بە دیوارەکە گرتەوە. هەر کە گوێی لە دەنگەکە بوو لەو سەری هێڵەکەوە دەهات، ناسییەوە دەنگی شێرزادە. سەرەتا مریەم هەستی بە شڵەژان کرد و کەمێک تێکەڵ و پێکەڵ وەڵامی دایەوە، تا وردە وردە ئارامیی بۆ گەڕایەوە.

شێرزاد ئەوەی بە مریەم وت، کە بەیانی لە کونسوڵخانەی عێراق بووە و کارەکەی هیچ ئەنجامێکی وای نەبووە، ئیدی بڕیاریداوە بمێنێتەوە و چەند ڕۆژێکی پشوو لە ستۆکهۆڵم بەسەر بەرێت. دوای ئەوە پێشنیاری بۆ کرد، ئەگەر کاتێک بۆی کرا و ئارەزووی لێبوو، ئەوا دەتوانن یەکتر ببینن. مریەم هیچ وەڵامێکی دیار و ڕێکی نەدایەوە، جگە لەوەی وتی: ئەگەر کاتم هەبوو خۆم تەلەفوونت بۆ دەکەم. دوای ئەوە شێرزاد، پێش ئەوەی کۆتایی بە گفتوگۆکەیان بهێنێت، وتی: ئەم شارە لەم وەرزەدا ئەوەندە ڕەنگینە دەڵێی بەتایبەت بازرگانی ڕەنگی هەیە و لە ڕێگای دوورەوە بارە ڕەنگی بۆ دەهێنن.

مریەم پەلە بوو لە داخستنەوەی تەلەفوونەکە، چونکە ئەو بەشەی تازە لە خوێندنەوەی ببووەوە و لەبارەی سێکسەوە بوو، زۆر سەرنجی ڕاکێشابوو، دەیویست بەراوردی ئەوەی لەو بەشەدا نووسرابوو، بەو ساتانە بکات کە لەگەڵ شێرکۆدا نووستبوو. هەرچەند ئەو ساتی پێکەوەبوونانەی دەهێنایەوە یادی خۆی، تارمایی شێرکۆی زیاتر لە پشت دێڕەکانەوە دەبینی، بەوەی شێرکۆ بۆ خۆی ئاوا سەیری ئەو پەیوەندییەی دەکرد. لەناکاو بیری دوا قسەی شێرزادی کەوتەوە، کە باسی لە بازرگانی ڕەنگ کردبوو، وەک چۆن لەو حیکایەتەدا هاتبوو، کە پێش کەمێک خوێندبوویەوە. هەستی کرد شتێک پاڵی پێوە دەنێت بۆ بینینی شێرزاد. دەستی برد و بەو نیازەی دوای نیوەڕۆ کاتی هەیە بۆ بینینی، زەنگی بۆ ژمارەکەی لێدا، وەک ئەوەی شێرزاد چاوەڕوانی

ئەم بێت، یەکسەر وەڵامی دایەوە. مریەم لەوێدا و نەیزانی بۆ ڕای گۆڕی و سبەینێ دوای نیوەڕۆی دانا بۆ یەکتر بینین، ئەویش لە مەیدانی سلوسن. تا ئەو یەکتر بینینەش، کاتێکی زۆری لەبەردەمدا بوو. چووە بالکۆنەکە و لەگەڵ خۆیدا پاکەتی جگەرەکەی و کوپێک قاوە و دەستنووسی ڕۆمانەکەی برد.

***

پیتە نادیارەکان

خوێندنەوەی کاغەزی سپی

ئەمڕۆ، کاتێک بە ڕێگاوە بووم بۆ لای کتێبفرۆشییەکەی ولیەم، بیرم لەو چیرۆکە دەکردەوە کە ئەو ئێوارەیە لە خەیاڵمدا بوو، دەمویست بۆ ماریای بگێڕمەوە، کاتێک لە کەناری کەنداوەکە پیاسەمان دەکرد. بەڵام نازانم بۆ لە جێگای ئەم چیرۆکە، چیرۆکی (شاری ڕەنگەکان)م بۆ گێڕایەوە. ئەو چیرۆکەی ویستم بۆی بیگێڕمەوە، باسی لە کەسێك دەکرد، پێچەوانەی هەموو مرۆڤێك، دوو ڕۆحی دەبێت، واتا بە دوو ڕۆحەوە دەژی. لەکاتێکدا حەزی لە پیاسەی شەو درەنگان دەکرد، لەهەمان کاتدا چێژی لە گەرمای ڕۆژە درێژەکانیش دەبینی. کاتێك عاشقی کچێکی قژ کاڵی باڵابەرزی گەڕەکەکەیان دەبوو، لە هەمان کاتدا ڕۆحەکەیتری شەیدای کچێکی باڵاکورتی قژ ڕەش دەبوو. کە بە شەوقەوە دەیویست کتێبێك بخوێنێتەوە، لەهەمانکاتدا خەو دەیبردەوە. کاتێك دەیویست پشتگیری لە ئازادی مرۆڤ بکات، لەهەمانکاتدا پاساوی بۆ سەرکوتکردن دەهێنایەوە. ئەوکاتەی پڕ دەبوو لە ژیان و دەیویست باوەش بە ژیاندا بکات، لەهەمانکاتدا ڕۆحەکەیتری، بیری لە خۆکوشتن دەکردەوە. تا سەرئەنجام هاوسەنگی تێکدەچێت و شێت دەبێت. ئەمە تەنها چیرۆکێك بوو، ویستم بۆ ماریای بگێڕمەوە.

وەك دامنابوو، دونیا تەواو تاریك ببوو، کاتێك گەیشتمە کتێبفرۆشییەکەی ولیەم. دەرگاکەم کردەوە و بەئەسپایی چوومە ژوورەوە. بەڵام ڕاستەوخۆ کەسم نەبینی. تا دوای کەمێك گوێم لە خشەخشی قاچێك بوو لە ژوورەکەی دواوە هات و دەنگێك، کە دەنگی ولیەم بوو، وتی: دوو ڕۆژە چاوەڕوانتم. وەرە قاوەیەك تێکە و بچینە ژوورەکەی دواوە. بەلامدا تێپەڕی و چوو دەرگاکەی دەرەوە دابخات. لەگەڵیدا وتی: ئەم نەخۆشی شەکرە نەفرەتییە وا دەکات هەر بەرێگای تەوالێتەوە بیت. لەگەڵ قسەکەیدا پێکەنی و دووجار بە شانمیدا کێشا.

کاتێك بێئەوەی هیچ بڵێم، (ڕۆمانی چەتەکانی خەیاڵ)م دایە دەستی، ڕووی کرایەوە و بە خۆشییەوە لێیوەرگرتم. کتێبەکەی لە دەستیدا ئەمدیو و ئەودیو پێکرد و چاوی بە نووسینەکانیدا گێڕا. لەگەڵیدا وتی: دەبێت ئێستا نهێنی هاتوچۆ و گەڕانی وردی ئەو کەسە نامۆیانە بدۆزینەوە، کە ماوەیەکە دێنە ئێرە. تۆ دەزانیت هەر کتێبێك لەمانە، کە نووسەری نادیار و نەناسراو دەیاننووسێت و بەدزییەوە لە جێگایەکدا جێدەهێڵرێن، لە شوێنێکیدا نامەیەك یاخود زانیارییەکی نهێنی بۆ ئەو خوێنەرە هەیە، کە کتێبەکەی دەکەوێتە دەست. تۆ هیچ شتێکی وات نەبینیوە لەم ڕۆمانەدا؟ منیش بە سەرسامییەوە وتم: نا. دوای ئەوە ولیەم زەڕەبینێکی هێنا و هەندێك لاپەڕەی پێ سەیر کرد. پاشان کتێبەکەی دانا و چوو مۆمێکی هێنا. بەدەم داگیرساندنییەوە وتی: مرۆڤ بوونەوەرێکی ئاڵۆزە و دەشێ لەیەك کاتدا هەم فریشتە و هەم شەیتانیش بێت. من ئەگەرچی لە مەبەستەکەی تێنەگەیشتم، وتم: وەك ئەوەی دوو ڕۆحی هەبێت. ئەویش سەیری کردم و وتی: وەك ئەوەی دوو ڕۆحی هەبێت. پاشان دوایەمین لاپەڕەی کتێبەکە، کە نیوەی سپی بوو، بە وریاییەوە لەسەروو مۆمەکەیەوە ڕاگرت و بە هێواشی

دەستی دەگێڕا تا گەرمیی مۆمەکە لەژێرەوە بە شوێنە سپییەکاندا بگێڕێت و لەبەر خۆشییەوە دەیوت: ئێستا ئێمەش لەگەڵ شەیتانەکەدا دەجەنگین. هەستم کرد وردە وردە شتێك وەك تارماییەکی ڕەش لە گۆشەیەکی ڕووبەرە سپییەکەدا بەدەرکەوت و ولیەم لەخۆشیدا پێکەنی. من چەند خۆم جوڵاند نەمتوانی ئەو تارماییە ڕەشە جوان ببینم و بزانم چییە، بەڵام ولیەم مۆمەکەی دوور خستەوە و زەڕەبینەکەی هەڵگرتەوە. منیش بێدەنگ سەیرم دەکرد. ولیەم وتی: ئەوەتا دەبینیت. کتێب و زەڕەبینەکەی بۆ درێژ کردم و منیش لێم وەرگرت تا سەیری ئەو تارماییە بکەم، کە لە لاپەڕەکەدا بەدەرکەوت. بە یارمەتی زەڕەبینەکە توانیم بەروارێکی کاڵ و ناوێك ببینم لە لاپەڕەکەدا نووسرابوو. بە ولیەمم وت: ئەم بەروار و ناوە مانای چییە لێرەدا بە نهێنی نووسراون؟ پاشان تۆ ئەمەت چۆن زانی؟

ولیەم بە خۆشییەوە پاڵیدایەوە و هەر لە جێگای خۆیەوە درزێکی کردە پەنجەرەکەی تەنیشتی، کە بەسەر تاریکیدا دەیڕوانی. جگەرەیەکی داگیرساند و وتی: نهێنی ئەو بەروار و شوێنە ئەوەیە، کە نووسەری ئەم کتێبە، کات و شوێنی کتێبی داهاتوو بە خوێنەری ئەم کتێبە دەڵێت. لەم ڕێگایەشەوە ئەو نووسەرانە پەیوەندی بەیەکەوە دەکەن و لەیەکتر ون نابن. ئەو نووسینەش بە ئاوی پیاز دەنووسن، کە بەگەرم کردنی، ڕەش دادەگەڕێت و بەدەردەکەوێت. ئێستا ئێمە نهێنی کتێبی داهاتوومان کەوتۆتە دەست. ئەمەش مەترسییەکی گەورەیە. بەڕاست تۆ ئەم ڕۆمانەت خوێندۆتەوە، باسی چی دەکات؟ منیش ئەوەندەی توانیم، کورتەیەکم لە ڕۆمانی چەتەکانی خەیاڵ بۆ باسکرد و ولیەمیش بە دیقەتەوە گوێی لێگرتبووم و بە پەنجە یاری بە ڕیشی دەکرد. کاتێکیش لە باسی ڕۆمانەکە تەواوبووم، وتم: تۆ بۆ ئەم شتانە بۆ من باس دەکەیت؟ ولیەم بێئەوەی وەڵامم بداتەوە، هەستاو لە

پەنجەرەکـەوە، دوای ئـەوەی دایخسـت، سـەیری تاریکییەکـەی دەرەوەی کـرد و وتـی: سـەیرە ئـەوەی تـۆ لـەو ڕۆمانـە باسـی دەکەیـت، زۆر بـە نووسینەوەی مێـژووی دەسـتەی کتێبنووسـە نهێنییـەکان دەکات. ئەمـەش لـە کاتێکدایـە، دوو ڕووداوی سـەیر لەئـارادان. یەکێکیـان گومـان کردنـە لـە مەرگـی پابلـۆ نێرودا و ئـەوی تریشـیان دیارنەمانـی کتێبفرۆشـێکی خەڵکـی ڕۆژهەڵاتـی ناوەڕاسـتە لـە باشـووری سـوید. بەڕاسـت تـۆ خەڵکـی کوێیـت؟ منیـش بەسـادەیی وتـم خەڵکـی کوردسـتانم. ئەویـش سەرسـامی خـۆی نیشـاندا و وتـی: دەزانیـت ئـەو کتێبفرۆشـەی لـەم وڵاتـەدا دیـار نەمـاوە، کـوردە. گەڕایـەوە شـوێنەکەی خـۆی و لەسـەر کاغەزێـك شـتێکی نووسـی، دوای ئـەوەی لـە چەکمەجەیەکـدا قەڵەمێکـی دەرهێنـا. بـەڵام دوای ئـەوەی کاغەزەکـەی دایـە دەسـتم، بینیـم هیچـی لەسـەر نەنووسـراوە. ئەویـش بـە بزەیەکـەوە چاوێکـی لێداگرتـم و وتـی: دوای ئـەوەی چەتەکانـی خەیاڵـم خوێنـدەوە، یەکتـر دەبینینـەوە. منیـش وام نیشـاندا لـە مەبەسـتەکەی تێگەیشـتووم، کاغەزەکـەم خسـتە گیرفانمـەوە و بەنیـازی ڕۆیشـتن لـە دەرگای پشـتەوە، هەسـتام.

***

مریـەم ڕۆمانەکـەی لەسـەر مێـزە بچووکەکـەی تەنیشـتی دانـا و سـەیری باخچەکـەی بەردەمـی کـرد. هەسـتی بـە بۆشـاییەکی سـەیر دەکـرد لـە ناوەوەیـدا. بیـری کـردەوە باشـترە بچێـت کاتژمێرێـک وەرزش بـکات و ئەگـەر ئارەزووشـی کـرد، کەمێـک مەلـە بکات. دوای ئـەوەی جلـی وەرزش و مەلەکردن، دەبەیـەک ئـاو، خاولـی و دوو سـێو و مۆزێکـی لە جانتایەکی شان کرد، جووتێـک نەعلـی سـووکەڵەی لـە پێکـرد و بـەرەو هۆڵـی وەرزشـەکە ڕۆیشـت، کـە هـەر سـەد مەترێـک لـە ماڵەکەیـەوە دوور بـوو.

نزیکـەی سێ چارەکـە سـەعات، لـە هۆڵـی وەرزشـکردنەکە مایـەوە و بـە

درێژایی ئەو ماوەیەش، لە ڕێگای هێدفۆنی مۆبایلەکەیەوە، گوێی لە گۆرانی گرتبوو. کە هەستی بە ماندوێتی کرد و جلە تەسکەکانیشی، کە تەواو بە لەشیدا نووسابوون، پەڵەی عارەق لەسەری بڵاوبووبوونەوە، بەرەو بەشی خۆشۆردنەکە ڕۆیشت و دووشێکی کرد و مایۆ و ستیانێکی ڕەشی لەبەر کرد و چوو بۆ حەوزی مەلەکردنەکە، کە لەگەڵ چوونە ناو ئاوەکەیەوە، هەستی بە ئارامی کرد. دوای ماوەیەک هاتە دەرەوە و لە سەر کورسییەک دانیشت و لەژێر هەستێکی کەم بە برسێتی و بەدەم سەیرکردنی مەلەکەرانەوە، لەسەرخۆ دەستی بە میوە خواردن کرد. ئەوەی خۆش بوو بەلایەوە، ئەوەبوو بیری لە هیچ نەدەکردەوە.

بۆ شەوەکەشی نەیویست بگەڕێتەوە سەر ڕۆمانەکە، لەجیاتی ئەوە تەلەفوونێکی بۆ خوشکی کرد لە سلێمانی و دواتریش بەدەم سەیرکردنی تەلەفزیۆنەوە، لەگەڵ هەلالەدا قسەی کرد.

***

www.fb.com

Omer.Tarxani.9

ڕۆژی ١٦ای سێپتەمبەر

بەیانییەکی گەرم بوو. مریەم زوو بەئاگاهات و یەکەم شت بەدەم خۆکێشانەوەوە بیری لێکردەوە، بینینەکەی شێرزاد بوو. وەک ئەوەی تازە بیری لێبکاتەوە بۆ دەیویست بیبینێت؟ لەوانەیە ئەو لێکچوونە بوو بێت لەگەڵ شێرکۆدا هەیبوو؟ نەیویست زۆر خۆی بەوەوە سەرقاڵبکات و لێگەڕا بۆ کاتی یەکتربینینەکە. چونکە چەند ڕۆژێکی کەمی مابوو پشوەکەی تەواو ببێت و بگەڕێتەوە سەر کار. پاشان هەر ئاوا بۆ ماوەیەک لەناو جێگاکەدا مایەوە و هەر بەو شێوەیەش دەستی بە خوێندنەوەی ڕۆمانەکە کرد، وەک ئەوەی بیەوێت تەواوی بکات و بزانێت چی ڕوودەدات.

نامەی یەکەم
گەڕان بەدوای وێنەی شەیتاندا

هاوڕێی ئازیزم (ع.م)
پاش سلاو و ڕێز
ئەگەرچی ئێمە لەترسی ئاشکرابوونی ئەو نووسینانەی لەبارەی کتێبنووسە نەناسراوەکانەوە بۆت دەنێرم، وا ڕێکەوتبووین تۆ نامەم بۆ نەنووسیت و تەنها هەوڵی پاراستن و هەڵگرتنی ئەو نووسینانە بدەیت، کە بۆتی دەنێرم. ئەگەرچی دەشێ ئەم ترسەی من، هیچ پاساوێکی نەبێت. بەڵام شتێك لە ناوەوەمدا پێمدەڵێت من پێم ناوەتە ڕووبەرێکی پڕ ڕاز و سامناکەوە. چونکە دوای دانیشتنم لەگەڵ ولیەمی کتێبفرۆشدا و کاتێك زۆرێك لە ڕۆژنامە عەرەبی و (ئێس فێ دێ)و (داگینس نیهێتەر)ی سویدیی ٨ی ئەپریل گەڕام، بینیم زۆربەیان لە لاپەڕەی کلتوریاندا لەبارەی هەوڵی هەڵدانەوەی گۆڕەکەی پابلۆ نیرۆداوە نووسیویانە و باسی ئەو گومان و تەمومژە دەکەن، لەمردنی نیرۆدادا هەیە، کە لە ٢٣ی سێپتەمبەری ١٩٧٣دا و هەر ١٢ڕۆژ دوای کودێتاکەی ژەنەڕاڵ پینۆشیە دژی سیلڤادۆر ئەلەندی. بەپێی قسەکانی (مانۆیل ئارایا)ی تەمەن ٦٥ساڵ، کە چالاکوانێکی پارتی کۆمۆنیست و هاوەڵی نیرۆدا بووە، نیرۆدا دوای چەند کاتژمێرێك لە لێدانی دەرزییەك لە نەخۆشخانەی سانتا

ماریا لـە سـانتیاگۆی پایتەخـت، مـردووە. زۆربـەی ئەوانـەش نێزودایـان لـە دوا ڕۆژەکانیـدا بینیـوە، جەخـت لـەوە دەکەنـەوە بـاری تەندروسـتیی نێـرودا بەدەسـت شـێرپەنجەی پرۆسـتاتەوە هێنـدە خـراپ نەبـووە تـا ئـاوا کتوپـڕ بیکوژێـت. پاشـان بەپێـی گێڕانـەوەکان بێـت، نێـرودا هەسـتی بـە چاودێری و ڕاوەدونـان کـردووە و بیـری لـەوە کردۆتـەوە شـیلی بەجێبهێڵێـت و گوانزالـۆ مارتینـزی کونسـوڵی مەکسـیکیش لـە سـانتیاگۆ، پێشـنیاری ئـەوەی بـۆ کـردووە لەڕێگای ئەوانـەوە لـە ٢٤ی سـێپتەمبەردا شـیلی بـەرەو مەکسـیك بەجـێ بهێڵێـت. بـەڵام ڕۆژێـك پێـش ئـەوە مـردووە. ئایـا ئـەو گومانکردنـە گۆڕەکـەی تـا لەڕێـگای پشـکنینەوە ڕاسـتیی مردنەکـەی بزانـن و دیارنەمانـی کتێبفرۆشـێك لە باشـووری سـوید بەناوی (عومـەری مەکتەبە)وە و گەیشتنی ڕۆمانـی (چەتەکانـی خەیـاڵ) بەدەسـتم، تەنهـا ڕێکەوتـن؟ پاشـان بیرمـان نەچێـت پابلـۆ نێـرودا ناوێکـی خـوازراوی (ریـکاردۆ ئەلیسـیر نێفتالـی ریـیس باسـوالتۆ)یە، کـە لـە ١٢ی یولـی ١٩٠٤ لەدایـك بـووە و لـە تەمەنـی ١٦ ساڵیدا نازنـاوی پابلـۆ نێـرودا بـۆ خـۆی هەڵدەبژێرێـت. بـەڵام ئـەوەی لە مردنـی عومـەری مەکتەبـەدا سـەیرە، ئەوەیـە نـۆ مانـگ ون دەبێـت تـا ڕاوچییـەك لـە زەلکاوێکـدا تەرمەکـەی دەدۆزێتـەوە. ئایـا ئـەو کـە لـە ٤ی مانگـی ئۆگوسـتی ٢٠١٢ لەماڵـی کچەکـەی دەردەچێـت و نـۆ مانـگ ون دەبێت تـا لـە ١ی مانگـی ئایـاری ٢٠١٣دا دەیدۆزنـەوە، هیـچ ئاماژەیەکـی تێدایە بـۆ چەمکـی لەدایکبوون؟ ئەگـەر منـداڵ نـۆ مانگـی پێویسـت بێـت بـۆ لەدایکبـوون، بـەڵام ئەمیـش ونبوونەکـەی نـۆ مانگـی پێدەچێـت تـا دەدۆزرێتەوە. بـەڵام بـە مردوویـی. ئـەوەی مـن گومانـی لێدەکـەم کـە ئـەم نۆ مانگـی ونبوونـەی سـیمبولێك بێـت بـۆ ئاشـکرابوون و لەدایکبوونـی ڕازێك. بەهەرحـاڵ دوێنـێ نامەکەتـم خوێنـدەوە و لـە ئێسـتادا ناتوانـم هیـچ ڕوونکردنەوەیـەك لەسـەر پرسـیار و گومانەکانـت بـدەم. چونکـە ئـەو شـتانەش

بۆ خۆم نادیار و نائاشکران و منیش بۆ خۆم لەکەسێك دەچم، کە شەوێکی نووتەك بەچرایەکەوە ڕێ بکات و بتوانێت تەنها تا سنووری ڕوناکیی چراکە ببینێت و نەزانێت لەولاترەوە و لە تاریکییەکەدا چی هەیە. هەربۆیە حەزدەکەم لەم نامەیەدا باسی دوای سەردانی کردنەکەمت بۆ بکەم بۆ لای ولیەمی کتێبفرۆش. ئەوەبوو کاتێك لای ئەو هاتمە دەرەوە و دەمویست لەڕێگای کولانێکی لاوەکییەوە بگەمەوە سەر وێستگەی شەمەندەفەر و بەرەو ماڵەوە بڕۆم، کە هیچ ڕێبوارێکی پێدا نەدەڕۆیشت و تەنها دەنگی خرمە خرمی باران دەهات. لەناکاو گوێم لە دەنگی پێی کەسێك بوو لەدوامەوە. منیش خۆنەویستانە ئاوڕم بۆ دایەوە، بەڵام لەبەر ئەو شەپقە گەورەیەی لەسەریدا بوو، نەمتوانی دەموچاوی ببینم. نازانم بۆ وا هەستم کرد سەرخۆش بێت. ئەگەرچی گوێم پێنەدا، بەڵام کەمێك خێراتر لە پێشوو لە ڕۆیشتن بەردەوام بووم. کتوپڕ لەدواوە هێرش کرایە سەرم و بە پاڵێك درام بە دیوارەکەدا و کەوتم. هێرش بەرەکە گورج پەلاماری جانتاکەی دام و لە شانی کردمەوە و هەڵهات. من بۆ ماوەیەك لەجێگای خۆم نەبزوام و سەیری ئەو کەسەم دەکرد، کە بە جانتاکەی منەوە هەڵدەهات. تەنها کارێك کردم ئەوەبوو دڵنیابم لەوەی کاغەزە سپییەکەی ولیەم لە گیرفانمدایە. من ناتوانم لەوە زیاتر لەو ڕووداوە بدوێم و هیچ ڕاڤەیەکیشم بۆی نییە، بەوەی بڵێی ئەو کەسە لانەوازێك نەبووبێت و بە ئومێدی شتێکی گران بەها، پەلاماری جانتاکەمی نەدابێت؟ یاخود بەڕاست بڵێی پەیوەندییەکی بە ڕۆمانی (چەتەکانی خەیاڵ)ەوە نەبێت؟ من هیچ وەڵامێکی ئەم پرسیارەم لا نییە و ناشمەوێت خۆمی پێوە خەریك بکەم، چونکە زۆرجار مرۆڤ پێویستی بەوەیە سەرچاوەی ترس و نیگەرانی لە خۆی دووربخاتەوە و هەولبدات ڕۆتینی ژیانی تێکنەچێت.

تەنانەت تا گەیشتمە ماڵەوە و دواتریش ماریا لە دەرگایدا، هەولمدا

هیچ بیر لەوە نەکەمەوە، کە روویدا. بەڵام کاتێك پرسیاری ئەوەم لە ماریا کرد، کە ئەو بەنیاز نەبووە شەو بێتەوە لام، ماریا وتی:: ئێوارە کە گەڕاوەتەوە، بینیویەتی دەرگای ژوورەکەی شکێندراوە و شتەکانی دراون بەسەر یەکدا، بەڵام هەستی نەکردووە جگە لە دیارنەمانی نووسخە لەبەر گیراوەکەی ڕۆمانی چەتەکانی خەیاڵ، هیچ شتێك رابێت. منیش پرسیاری ئەوەم لێکرد پۆلیسی ئاگادار کردۆتەوە، ماریا بە غەمبارییەوە سەری راوەشاند و وتی: بەڵام هەستدەکەم ئەو کەسەی ئەو کارەی کردووە، تەنها بەدوای ڕۆمانی چەتەکانی خەیاڵدا گەڕاوە و هیچ مەبەستێکیتری نەبووە. من نەمویست باسی پەلاماردانەکەی خۆمی بۆ بکەم، تا نەترسێت. بەڵام ئەوەش جێگای گومانم بوو، بۆ ئەو کەسە چۆتە سەر ماڵی ماریا، نەوەك من؟ وەك ئەوەی ئەو کەسە ئاگاداری هەندێك وردەکاری بێت و بزانێت ڕۆمانەکە لە ماڵی مندا نییە. ئەوکاتە بەپەلە هەستام و بەرەو تەنەکەی خۆڵەکە چووم، چونکە بیرم کەوتەوە لەکاتی کۆپی کردنی ڕۆمانەکەدا، بەهۆی هەڵەی منەوە، ناچاربووم بەشی یەکەمی دووجار کۆپی بکەمەوە. چونکە ناشرین دەرچووبوو، کە بێ گوێ پێدان فڕێمدابووە ناو تەنەکەی خۆڵەکەوە و وەك دەزانیت، بۆتم ناردووە.

ئەوشەوە ویستم کەمێك ترسی ماریا بڕەوێنمەوە، هەربۆیە هەوڵمدا چیرۆکێکی بۆ بگێڕمەوە لەبارەی وێنەی شەیتانەوە. وتم: جارێکیان خۆشنووسێك دەبێت، کاری لەبەرنووسینەوەی دەستنووس و نامە دەبێت و یەکێك دەبێت لە ناسخە بەناوبانگەکان، کە دەیتوانی بەشێوەیەکی جوان و سەرنجڕاکێش لاپەڕەی دەستنووسەکان بڕازێنێتەوە و وێنە و زەخرەفەی ڕەنگا و ڕەنگیان تێدا بکێشێت. ناسخەکە بەو تەمەنەی لەگەڵ بیت و وشەدا بەسەری بردووە، دەگاتە ئەو باوەڕەی لەناو ئەو هەموو دەستنووس و بەیاز و کەشکۆڵانەی هەیە، دەشێ دانەیەك یاخود

زیاترینان، شەیتان نووسیبێتی. بەڵام ئەو کتێبە کامەیە کە نووسەرەکەی خودی شەیتان خۆیەتی و دەشێ لەبەرگی کەسێك یاخود ناوێکدا نووسیبێتی؟ ئەم پرسیارە ئۆقرە لە ناسخەکە هەڵدەگرێت و ئەو ساڵانەی لە تەمەن ماویەتی، تەرخانی دەکات بۆ گەڕان بەدوای ئەو کتێبەی شەیتان نووسیویەتی، کە دەشێت زۆر نهێنی تیادا پەنهان کرابێت. بەڵام ئەو دەبوو خاڵێك دیاری بکات تا لێیەوە هەنگاوبنێت و دەست بە گەڕان و پشکنین بکات. هەر بۆ ئەو مەبەستە لەخۆی دەپرسی: بڵێی جێ پەنجەی شەیتان لەسەر جوانی نەخشێنرابێت، یاخود هەموو شیعرێکی لەنگ و ناشرین کاری ئەوە؟ ئەو لەپشت هەموو ڕوون و ئاشکراییەکەوە وەستاوە، یاخود تەمومژ و ئاڵۆزی لە کاری ئەون؟ ئیدی ناسخەکە دەستنووس و پشت دێڕەکانیانی بۆ تارمایی و وێنەی شەیتان دەپشکنی، تا سەرئەنجام نهێنییەکەی دۆزییەوە و توانی تارمایی شەیتان لە پشت هەموو جوانییەکەوە بدۆزێتەوە، کە لە کتێبەکاندا هەیە، نەوەك ناشرینی. بەوەی هەموو بەرهەمهێنانێکی جوانی، ڕازی نەبوون و کوشتنی ئەو وێنەیەیە کە جیهان هەیەتی و ئەمەش لە دیدێکی شەیتانیانەوە سەرچاوە دەگرێت، بەوپێیەی فریشتەکان پارێزەری ئەو جوانییەن کە هەیە. کاتێك ناسخەکە گەیشتە ئەم دەرئەنجامە، هەوڵیدا بۆ خۆی ئەزمونی بکات و بیری لە نووسینی شیعرێك کردەوە، کە هەموو توانا و کارامەیی خۆی لە هونەری شیعر، تیا بەکاربهێنێت. ئەوەبوو چەند لە نووسینی شیعرەکەی دەچووە پێشەوە، ئەوەندە هەستی دەکرد تارمایی شەیتان لە پشتییەوە وەستاوە. چونکە هەموو خولقاندنێکی جوانی لەبەرانبەر ئەم جیهانەدا، کاری ڕۆحێکی ناڕازییە.

لەناکاو ماریا بەدەم باوێشکەوە قسەکەی پێبڕیم و وتی: واتا ناسخەکە خودی شەیتان خۆی دەبێت؟ وەك ئەوەی چاوەڕێی وەڵام نەکات، هەستا و بەرەو ژووری نووستنەکە ڕۆیشت. ماوەیەك بێدەنگ

دانیشتم و بیرم لـە قسـەکانی ولیـەم دەکـردەوە. پاشـان هەسـتام و ئـەو کلفەزەم هێنا، کـە پێـی دابـووم تـا لەژێـر گەرمایـی مۆمـدا نووسـینەکەی بخوێنمـەوە. ئەوەبـوو بینیـم کات و بـەروار و ناونیشـانێکی لەسـەر نووسـراوە.
ئیدی من زانیم دەبوو لەوکات و شوێنە سەیرەدا، ولیەم ببینم.

***

مریـەم بەدەم لادانـی چەرچەفەکـەی سـەری و دایانـەوەی عەزیزیەکـەی، کە تا ناوقـەدی هەڵکشابوو، هەسـتاو بیـری لـەوە کـردەوە ئەمـڕۆ پێش بینینـی شێرزاد دەتوانێت سـەردانی ئـەو کتێبخانەیـە بـکات، کـە لە دەسـتنووسـەکەدا ولیـەم کاری لێدەکات. پاشـان لەوێـوە دەتوانێـت شـوێن پێـی ڕووداوەکان هەڵبگرێـت، وەک پێشـتر بیـری لێکردبـوەوە. هەربۆیـە بڕیاریـدا سـەعاتێک زووتر لە ماڵـەوە بچێتـە دەرەوە.

لە مەتبـەخ دوای ئـەوەی ویسـتی ئـاو گـەرم بـکات و قاوەیـەک بخواتـەوە، هەر زوو پەشیمان بوەوە و دوای ئـەوەی بـە بێزارییـەوە چـوو بـۆ تەوالێـت، گەڕایەوە و لاپەڕەیەکیتـری ڕۆمانەکـەی هەڵگـرت و دەسـتی بـە خوێندنـەوەی کرد.

نەبێلی نازناو
شێخ ڕەزا لە دەرەوەی یاساکەیە

ماریـا هەمیشـە وابـوو، لەنـاکاو بـۆ ماوەیـەك دیـار نەدەمـا و منیـش ڕاهاتبـووم لەسـەر ئـەم ونبوونانـەی. ئـەو ئێوارەیـەش کـە دەرکەوتـەوە و وتـی: حـەزی لـە پیاسـەیەکی کەنـاری دەریایـە، ڕۆژێـك بـوو بەفـر لەسـەرخۆ دەبـاری. هێـواش بـەلای مـراوی و تەورەسـەکاندا تێپەڕیـن، کـە ژنێکـی پیـر پارچـە نانـی بـۆ هەڵـدەدان و ئەوانیش هاتبوونـە بـن شۆسـتەی پیادە ڕەوەکـەوە و هەریەکەیـان دەیویسـت، لـەو وەرزی سـەرمایەدا، کـە بەفـر هەمـوو شـتێك دادەپۆشـێت و خـواردن کـەم دەبێتـەوە، فریـای گرتنـەوەی پارچـە نانێـك بکەوێـت. ژنـە پیرەکـەش بەخۆشـییەوە سـەیری دەکـردن و هەولیـدەدا هەرجـارە و یەکێکیـان پارچـە نانێـك بگرێتـەوە. دەشـێ ئـەوە گەورەتریـن ئـارەزووی ئـەو ژنـە بووبێـت لـەو ئێوارەیـەدا. من و ماریـا بێدەنگ لەژێـر چەترێکـدا دەڕۆیشـتین، تـا لەپەنـا دیوارێکـی نزمـدا وەسـتاین و بێدەنـگ لـە دەریامـان دەڕوانـی. سـەیری ماریـام کـرد، چاوەکانـی مانـدوو دیاربـوون. وتـم: ماریـا بیـر لەچـی دەکەیتـەوە؟ وتـی: لـەوەی ئیـدی مانـدوو بـووم لـە ماریـا. منیـش پێکەنیـم و وتـم دەکـرێ تـۆش ناوێکـی خـوازراو هەڵبژێریـت و ئیـدی بەناوێکیتـرەوە بژیـت. ماریـا پێنەکەنـی و تەنها بەچاوی مانـدووەوە دوور دەیڕوانـی. لەژێـر لێـوەوە وتـی: بەڕاسـت ئێمـە خۆمـان

یاخود ئـەوە ناوەکانمانـن، دەژیـن؟ بیرتـە شـەویك باسـی ئـەوەت کـرد، هەموو شاعیرە کۆنەکانتـان نازناویکیـان بـۆ خۆیـان دانـاوە و شـیعریان بـەو نـاوەوە نووسـیوە. بـەڵام بـۆت بـاس نەکـردم بـۆ وایـان دەکـرد؟ منیـش وتـم: کاتێك ئیسـلام دێـت، شـیعر حـەرام دەکات، بەوپێیـەی خەیاڵ لە پشـتییەوە وەسـتاوە و مـرۆڤ دەتوانێـت زیـادەڕەوی لـە وەسـف و زەمـدا بـکات و تـا ئەو سنووورە دنیاییانـەش بـڕوات، کـە لەگـەڵ بنەمـای ئایینەکـەدا ناکۆکـن. بـەڵام ڕێـگای لـە شـیعرێك نەگـرت لـە خزمەتـی ئایینـی ئیسـلامدا بێـت. هەربۆیـە شـاعیرەکان، ئەگەرچـی لـە حوجرەکانـەوە هاتبـوون، ڕێگایەکیـان دۆزیـیـەوە تـا لـەم تەڵەزگەیـە دەربازیـان بێـت و لەبـارەی شـتە دونیاییەکانـی وەك عەشـق و جوانـی و حـەزەوە بدوێـن، ئەویـش بـە دانانـی نازنـاو بـۆ خۆیـان. وەك ئـەوەی نازنـاوەکان بەجیـا لـە شاعیرەکان بژیـن و کەسـانێتر بـن. چونکـە لـە ئیسـلامدا کاتێـك مـرۆڤ دەمرێـت و لـە دوای ناشـتنی، لەسەر گۆڕەکـەی سرووتێك ڕێکدەخرێـت و مەلایـەك بەیـادی مردووەکـەی دەمێنێتـەوە نـاوی چییـە و کێیـە. پاشـان فێـری دەکات لـەو دونیـا چـی بڵێت و چۆن وەڵامـی فریشـتەکان بداتـەوە. بـەڵام لـە دۆخـی شـاعیرەکاندا، ئـەوان بەنـاوی خۆیانـەوە دەمـرن، نـەوەك نازناوەکەیـان. وەك ئـەوەی نازناوەکەیان گوناهبـار بێـت، نـەوەك خۆیـان. دیـارە لـە مێژووەیەکـی دوور و درێژیشـدا کەسانێکی دەگمـەن هەبـوون لـەم بنەمـا شـاراوەیە یاخـی بوون و بێترس، بەناوی خۆیانەوە نووسیوویانە.

ماریا بەسەرسامییەوە سـەیری کـردم و وتـی: بڵێـی نازناوەکانیـان دوای خۆشیان، هـەر نەژیـن؟ منیـش وتـم: ئەمـە تەنهـا ڕاڤەکردنێکـە و هیچیتـر. دوای قسـەکانمان و لەژێـر بارینـی بەفـردا، چ ئارەزوویەکـی قوڵـم بـۆ لـە ئامێزگرتـن لـە چـاوە ماندووەکانـی ماریـادا خوێنـدەوە.

نامەی دووەم

نەتوانینی نووسین وەک پرۆژەیەک بۆ نووسین

هاوڕێم (ع.م)

هیوادارم باش بن

حەزمکرد لە ڕێگای ئەم نامەیەوە کەمێك لەبارەی کردەی نووسینەوە بۆت بنووسم. پێشتر باسی ئەو ئێوارەیەم بۆ کردیت، کە لەگەڵ ماریا لە کەناری دەریا و بەدەم بەفربارینەوە، لەبارەی هۆکاری هەڵگرتنی نازناو لای شاعیرەکان دواین. ئەوکاتە نەمتوانی بەدرێژی بۆت بنووسم؛ لەوانەیە ئەمە پەیوەندی بە شەرمەوە هەبێت و هەوڵمدابێت خۆم لە باسکردنی باوەش و ماچە قووڵەکانی ماریا لادابێت و نەمویستبێت باسی لەرزینی لێوی بکەم لەنێوان لێوەکانمدا و خشانی لەسەرخۆی زمانی بۆ ناودەمم. چۆن بەدەستێك چەترەکەم گرتبوو، دەستەکەی تریشم لەناو قژە خورماییەکەیدا بوو، ئەویش بەچاوی نووقاوەوە وەستابوو. لە ڕێگای گەڕانەوەدا، ماریا باسی ئەوەی بۆ کردم، کە وەك زۆر کەسیتر و لەپاڵ یاداشتی ڕۆژانەیدا، لە هەوڵی نووسینی ڕۆمانێکدایە، ئەگەرچی لەوانەیە ڕۆژێك نەتوانێت لەڕێگای خانەیەکی بڵاوکردنەوەوە چاپی بکات. بەڵام ماوەیەکە هەستدەکات هیچ توانای نووسینی نییە و هەرکاتێك بەنیازی نووسین دادەنیشێت، هەست بە پەرشوبڵاوی دەکات و

ناتوانێت خۆی کۆبکاتەوە. لەوکاتەدا بەدەم شان هەڵتەکاندنەوە وتی: لەوانەیە لە بنچینەدا، ئەم بۆ نووسین نەخولقابێت. حەزدەکەم لێرەدا ئەو گفتوگۆیەت بۆ بنووسمەوە، کە ئەو ئێوارەیە لەنێوانماندا ڕوویدا.

من زیاتر بۆ قسەکردن، نەوەك دڵدانەوەی ماریا، وتم: گرنگترین بڕیار بۆ نووسەر، بڕیاری دانیشتنە لەبەردەم مێزی نووسیندا. ساڵانێکی زۆر لەمەوبەر و لە چاوپێکەوتنێکی (جۆن ماکسوێل کۆیتزی)ی ڕۆماننووسی باشووری ئەفریقا و براوەی خەڵاتی نۆبڵی ٢٠٠٣دا، دێڕێکی ئاوام خوێندۆتەوە و زۆر سەرنجڕاکێشاوم. بڕیاری دانیشتن لەبەرانبەر کاغەزی سپی و دەستبەرداربوونی زۆرێك لە خۆشییەکانی ژیان، سەختترین بڕیارە. چوونکە ئەو پێیوایە دواتر لە ململانێکردن لەگەڵ نووسیندا، لەگەڵ ڕەشکردنەوەی لاپەڕە و پاکنووسکردندا، نووسین خۆی بەدەستەوە دەدات. بەڵام ئەی ئەو ساتانەی هەست بە بێتوانایی و شکست دەکەین لەبەردەم سپێتی کاغەزدا؟ ئەو ساتانەی بڕیاردەدەین و دادەنیشین، لەبەردەممانندا پەڕەی سپی دادەنێین و قەڵەم بەدەستەوە دەگرین، بەڵام چەند لاپەڕەی سپی ڕەش بکەینەوە، پاکنووس بکەین و زیاد و کەم بکەین، هەستدەکەین ناتوانین زەفەر بە نووسین بەرین، هەروەك گۆرانی شاعیر لە ساتێکدا تووشی ئەو گرفتی بێ توانایی نووسینە دەبێت و هەر بە نووسینیش گوزارشت لەو دۆخە دەکات: (لەو خەیاڵەی پێی مەستم، بۆم ناخرێتە ناو چوارچێوەی هەڵبەستم).

ماریا هیچی نەوت و تەنها بەسەر داخستنەوە ڕێی دەکرد. منیش درێژەم پێدا و وتم: (کارلۆس لیسکانۆ)ی ئوروگوایی، کتێبێکی زۆر جوانی هەیە بەناوی (نووسەر و ئەوی دی)یەوە و لەبارەی ئەو ساتە ناخۆشەوەیە، کە تێیدا تووشی خەوزڕان و هەست بەفەشەل دەکات لە بەردەم نووسیندا. حەزدەکەم ڕۆژێك ئەو کتێبە بخوێنیتەوە. لیسکانۆ باس لە ساتێکی سەیر دەکات لەژیانی نووسەردا، ئەویش ئەوکاتەیە، نووسەر

ناتوانێت زەفەر بە نووسین بەرێت و لەبەردەم سپێتیی لاپەڕەدا، هەست بەبێ توانایی دەکات. چەند لاپەڕە ڕەش بکاتەوە و پاکنووس بکات، بەڵام ناتوانێت ئەوە بنووسێت، کە دەیەوێت یاخود لە خەیاڵیدایە. لەو کتێبەدا لیسکانۆ لەرێگای کۆمەڵێک بەشی کورت کورتەوە، دەیەوێت لەبارەی شتێکی سەیرەوە بدوێت، ئەویش ئەوەیە کاتێک نووسەر توانای نووسینی نامێنێت. کە دیارە ئەمە بەسەر لیسکانۆ خۆیدا هاتووە و کۆی کتێبەکەی وەك یاداشتێك وایە لەبارەی نەبوونی توانای نووسین ـەوە. کاتێك نووسەر دوور لە خۆشییەکانی ژیان، خۆی لەناو زماندا زیندانی دەکات، کەچی لەساتێکدا توانای تەواوکردنی ڕۆمانێکی نامێنێت. چەند خەریکی سڕینەوە، زیادکردن و پاکنووسە، بەڵام بێ سوود، توانای نووسینی نابێت. ئەمە بەسەر لیسکانۆ خۆی دێت و لەوساتەدا دەکەوێتە ژامان و بیرکردنەوە لە ژیانی ڕابردووی، نووسین و ئەو بوونەوەرەی ناوەوەی، کە پێیدەوترێت نووسەر. هەربۆیە کتێبەکەی لە یاداشتێکی ڕۆژانە دەچێت لەبارەی نەبوونی توانای نووسینەوە. بەڵام لیسکانۆ ئەم دۆخەی تێیدەکەوێت، (جیاواز لە گۆرانی شاعیر، کە تەنها بە دێڕێك گوزارشتی لێ دەکات)، دەیکات بە کتێبێکی زۆر جوان و لە پشتییەوە دیدێکی سەیر سەبارەت بە نووسەر بنیادەکات، ئەویش ئەوەیە نووسەر بونەوەرێکە دەخولقێنرێت. واتا مرۆڤ نووسەر لە خۆیدا دەخولقێنێت و نووسەر بوونێکی واقیعی و حەقیقی نییە. ئیدی پەیوەندییەکی سەیر لەنێوان نووسەر و خاوەنەکەی یاخود خولقێنەرەکەیدا دروست دەبێت، ئەویش ئەوەیە نووسەری داهێنراو، دەبێت بە ئاغا و خاوەنەکەشی دەبێت بە نۆکەری. چونکە مرۆڤ دەبێت کاربکات، تەماتە بکڕێت، پارەی کارەبا بدات، پلیتەی زۆپا بگۆڕێت، بچێت بۆ تەعزێ و کاروباری ژیانی ڕۆژانە ڕاپەڕێنێت و نووسەرەکەی ناویشی، وەك سەردارێك دانیشتووە و تەنها کاری نووسینە. مرۆڤ دەبێت بە خزمەتکاری نووسەرەکەی ناوی.

لە دیدی لیسکانۆوە، نووسەر بونەوەرێکە پێشتر بیری لێدەکەینەوە و ئامادەکاری بۆ دەکەین و دەیخولقێنین.

ماریا وتی: هیچ کتێبێکی ئەو نووسەرەم نەخوێندۆتەوە و ناویشیم نەبیستووە. منیش زیاتر درێژەم پێدا و وتم: کارلۆس لیسکانۆ نووسەرێکی بەناوبانگی ئۆرۆگوایییە و ساڵی ۱۹٤۹ لە مۆنتیفیدیۆ لەدایکبووە. لە گەنجێتیدا و دژ بە رژێمی دیکتاتۆریی وڵاتەکەی، پەیوەندی بە بزوتنەوەی تۆمبارۆی چەپی چەکدارییەوە دەکات و لە ۱۹۷۱ کاتێک تەمەنی ۲۲ ساڵ دەبێت، دەستگیر دەکرێت و دوای ئەشکەنجەدانێکی زۆر، ۱۳ ساڵ لە زینداندا دەمێنێتەوە. زیندانی بوونەکەشی دەکاتە کتێبێك بەناوی (گالیسکەی شێتەکان - یاداشتی زیندان)، کە من بۆ خۆم سەرسام بووم بەو سادەییە جوانەی لەم کتێبەشیدا هەیە و لەبارەی زیندانییەکەیەوەیەتی.

لە زینداندا و لەدوای ساڵی هەشتەمەوە، دەست بە نووسین دەکات، (وەك خۆی دەڵێت) تا بەرگەی ئەو سەختییەی زیندان بگرێت و ورەی نەڕوخێت. پێدەچێت ئەوە، ئەو ساتە بێت کە لیسکانۆ لەناو خۆیدا نووسەرێك دەخولقێنێت. بەڵام لە زینداندا نووسین کارێکی ڕێگا پێدراو نەبووە، ناچار لەسەر هەر کاغەزێك نووسیویەتی، کە دەستی کەوتبێت و لە گیتاری هاوڕێیەکی زیندانییدا دەیانشاریتەوە، کە پێش ئەم بەردەدرێت. کاتێکیش لیسکانۆ ئازاد دەکرێت، گیتارەکە لە ماڵی خوشکەکەی دەبێت. ئیدی سەفەری لیسکانۆ لەگەڵ نووسیندا بەردەوام دەبێت و شانۆ، ڕۆمان، چیرۆك و شیعر دەنووسێت. دوای ئەوەی لە زیندان ئازاد دەکرێت، بەرەو سوید هەڵدێت و دە ساڵێکیش وەك پەنابەر لەو وڵاتە دەژی و دواتر دەگەڕێتەوە بۆ ئۆرۆگوای تا لەو پرسیارانە هەڵبێت، کە بەردەوام وەك غەریبێك سەبارەت بە ڕەگەز و خەڵکی کوێی، لە پەناهەندە دەکرێن.

وتم: ماریا دەزانی بۆ من سەیربوو کاتێک لە کتێبی (نووسەر و ئەوی دی)ی لیسکانۆدا و لە لاپەڕە ٣١دا باسی شەوێك دەکات لە ستۆکهۆلم، کاتێک لەگەڵ چەند هاوڕێیەکی تورك و کورددا دەخۆنەوە و پێیان دەڵێت: دەتوانن بۆم باسبکەن چی کورد و تورك لەیەك پەرت دەکات؟ بۆ دەتوانن لێرە بەیەکەوە دابنیشن و گفتوگۆ بکەن، بەڵام لە تورکیا دژ بە یەکتر دەجەنگن؟ نازانم بۆ هەرگیز چاوەڕوانی دێڕێکی وا نەبووم لەم کتێبەدا، کە وای کرد دووجار ئەو چەند دێڕە بخوێنمەوە. ئەو لەگەڵ چەند هاوڕێیەکی کورددا دادەنیشێت و دەمانناسێت، بەڵام ئێمە ئەو ناناسین.

لیسکانۆ لەسەرەتای کتێبەکەیدا نووسیویەتی: (ئەوە M بوو دایهێنام و لە تاریکییشدا دایهێنام). لە لاپەڕە ٣٣شدا دەنووسێت: هەستدەکەم من بینای کەسێتییەکم کردووە، کە کەسێتی نووسەرە. دەشزانم لە پشت ئەم کەسایەتییەوە هیچ شتێك بوونی نییە... خۆ ئەگەر ئەو ئارەزووەی لە دوانزە ساڵیدا هەمبوو بۆ بوون بە نووسەر، خوێندنەوەکانم و ئەو ساتانەی لە نووسین و ڕامان لە کردەی نووسین بەسەرم بردن، بسڕمەوە، ئەوا هیچ شتێکی نامێنێتەوە).

بەرانبەر ماریا وەستام و وتم: کاتێك کتێبەکەی لیسکانۆم دەخوێندەوە، شاعیرە کۆنەکانمانم بیردەهاتەوە، کە هەریەکە و نازناوێکی بۆ خۆی دادەنا. بیرم لەوە دەکردەوە بۆچی (خدر) نازناوی (نالی) و (مەلا محەمەد)یش نازناوی (مەحوی) بۆ شیعرەکانیان دادەنێن؟ ئایا نەیاندەتوانی بەناوی خۆیانەوە شیعر بنووسن و بەتوانای شیعرییان، لە کێش و سەروادا جێگایان بکەنەوە؟ یاخود نالی ناوی ئەو شاعیرەیە مەلا خدر لە خۆیدا دروستی دەکات؟ بەڵام مەحوی دووجار نووسەر لەخۆیدا دروست دەکات، ئەویش دوای (مەشوی)، کە دڵنیانین چی بەسەر هاتووە، مەحوی دروست دەکات.

وتم: ماریا ئەو ناوانەت دێتەوە یاد، کە پێشتر لەبارەیانەوە قسەم بۆ کردوویت؟ دەزانیت کاتێك لە خوێندنەوەی ئەو کتێبەی لیسکانۆ بوومەوە، بەخۆمم وت بەڕاست من چیم خوێندەوە؟ ئەمە کتێبی یاداشت بوو لەبارەی بیرکردنەوە لە نووسین و نووسەرەوە؟ یاخود ڕامان بوو لەو شتانەی پەیوەندییان بە نووسینەوە هەیە لای لیسکانۆ؟ یاخود ڕاستتر بڵێین بیرکردنەوە و ڕامان بوو لەوساتانەی ناتوانین زەفەر بە نووسین بەرین و توشی خەوزڕان دەبین؟ بڵێی ئەمە سیحر و نهێنیی نووسینی کارلۆس لیسکانۆ نەبێت؟ ئەو نووسەرەی زیندان نەخشێکی زۆری لەسەر ژیان و بیرکردنەوەی بەجێهێشتووە، بێئەوەی بکەوێتە داوی زمانێکی ئایدۆلۆژی و بانگەشەکارەوە.

وتم: ماریا دەشێ ئەم دۆخەی نووسەر تێی دەکەوێت و توانای نووسینی نامێنێت، بەجۆرێك پەیوەندی بە (پەتای بارتلیبیی)ەوە هەبێت، کە حەزدەکەم لەماڵەوە باسی بکەین و لێگەڕێین ئێستا پیاسەکەمان تەواوبکەین.

هەوڵدەدەم لەکاتێکیتردا باسی (پەتای بارتلیبی)ت بۆ بکەم.

***

نامەی سێیەم
نەنووسین وەک پەتای بارتلیبی

ئازیزم (ع.م)
پاش سلاو

لـەم نامەیـەدا حەزدەکـەم لەبـارەی شـتێکی سـەیرەوە بـۆت بدوێـم، کـە پەیوەنـدی بـە کـردەی نووسـینەوە هەیـە و لەگـەڵ ماریاشـدا باسـمان کـرد. ئەویش وازهێنانە لـە نووسین. لەوانەیـە بزانیـت ماوەیـەك لەمەوبـەر فیلیـپ ڕۆتـی ڕۆماننووسـی ئەمریکـی، دوای نزیکـەی پەنجـا سـاڵ لـە نووسـین، بڕیـاری وازهێنانـی دا لـە کاری نوۆسـین. ئـەو دوای پەنجـا سـاڵ لـە کاری نووسـین و نووسـینی چەندیـن ڕۆمـان، بـاس لـەوە دەکات نووسـین کارێکـی زۆر سـەخت و بەئـازارە و لـە ژیانـدا زۆر شـتی لێسـەندۆتەوە. بـۆ تێگەیشـتن لـەم بڕیـارەی ڕۆث، باشـترە ڕۆمانـی (بارتلیبـی و هاوڕێکانـی)ی (ئەنریکـە ڤیـلا -ماتـاس)ی ئیسـپانی بخوێنینـەوە، وەك بـە ماریاشـم وت.

لەسـەرەتای ڕۆمانەکـەی ڤیـلا -ماتاسـدا، ڕسـتەیەك بەنـاوی (ژان دو لا برۆییـر ١٦٤٥-١٦٩٦)ەوە نووسـراوە. بـەڵام لـە وەرگێڕانـە عەرەبییەکەیـدا نووسـراوە (جـان دلا بروغییـە)و پێدەچێـت هەڵـەی چـاپ تێیـدا ڕوویدابێـت:

(شـکۆ و شـایەن بـۆ هەندێـك کـەس پەیوەسـتە بـە بـاش نووسـینەوە، بـەڵام بـۆ هەندێکیتـر، پەیوەسـتە بـە نـە -نووسـینەوە).

سەرەتا ئەو دوو دێڕە خوێنەر تووشی جۆرێك لە دڵەڕاوكێ دەكات، بەوەی بڵێی برۆییر ستایشی نەنووسین بكات؟ ئایا نەنووسین كردەیەكە و شایەنی ستایشە؟ بەڵام دواتر و هەر بە خوێندنەوەی چەند لاپەڕەیەك، تێدەگەین ڕۆمانی بارتلیبی و هاوڕێكانی، باسی بابەتێكی سەیر و ناوازە دەكات، كە پەیوەندی بە نەنووسینەوە هەیە.

ئەم ڕۆمانە باس لەو كەسانە دەكات، لە مێژووی ئەدەبدا بڕیاری دەستبەرداربوون لە نووسینیان داوە و بەیەكجاریماڵئاواییان لە دونیای نووسین كردووە. دیارە ڤیلا -ماتاس باس لە كەسێك ناكات، كە بەڕێكەوت هەندێك شت بنووسێت، پاشان ژیانی ڕۆژانە لەگەڵ خۆیدا بیبات. بەڵكوو ئەو باس لەو داهێنەرانە دەكات، كە قورسایی خۆیان هەیە لە دونیای نووسیندا، بەڵام لەساتێكدا دەستبەرداری نووسین دەبن.

دەبێت چ نهێنییەك لەپشت دەستبەرداربوون لە نووسین، وەستابێت؟ ئەی بڵێی خاڵی هاوبەش لەنێوان ئەو نووسەرانەدا هەبێت، كە دەكەونە دۆخی دووركەوتنەوە لە نووسین؟ دۆخێك لە دونیای ئێمەدا، ناتۆرەی گاڵتەجاڕیانەی لێدەنرێت، وەك پێینەماوە (ئەمەش خوازەیەكی سێكسییە و بۆ پیاوان لە دوای تەمەنێكەوە بەكاردەهێنرێت)، یاخود لێچۆتەوە (دیارە ئەمەش لە دۆخی مریشكەوە وەرگیراوە كاتێك توانای هێلكەكردنی نامێنێت). بەڵام ڤیلا -ماتاس، ڕۆمانێكی ناوازە لەو دۆخە دەخولقێنێت.

***

ڤیلا -ماتاس لە ئێستادا بە یەكێك لە چوار ڕۆماننووسی گرنگی ئیسپانیا دادەنرێت و لەدایكبووی ساڵی ١٩٤٨ە و ڕۆمانی (بارتلیبی و هاوڕێكانی) لە ٢٠٠٠دا بڵاوكردۆتەوە. لەو باوەڕەدام كاتێك خوێنەر

ناونیشانی ئەم ڕۆمانە دەبینێت، هیچ ڕانەوەستێت، بەوەی شتێکی وا سەرنجڕاکێشی تێدا نییە، مەگەر خوێنەرێکی بەئاگا خەیاڵی بۆ پەیوەندییەك بڕوات، کە لەنێوان ناونیشانی (بارتلیبی و هاوڕێکانی) و چیرۆکی (بارتلیبیی نووسەرەوە یاخود نەساخ)ی (هێرمان مێلفل)ی نووسەری (موبی دیك)دا هەیە و لەکاتی خوێندنەوەی ڕۆمانەکەدا، دەبینین ئاماژە بە چیرۆکەکەی مێلفل کراوە.

بارتلیبی ئەگەرچی ناوبانگێکی ئەوتۆی نییە لە دونیای ئێمەدا، بەڵام یەکێکە لە کەسایەتییە گرنگەکانی ئەدەب، هەروەك فاوست و هاملێت و مۆرسۆ و... (بارتلیبی) کەسایەتییەکی بەناوبانگی چیرۆکێکی هێرمان مێلفلی خاوەنی مۆبی دیکە و (زوینة آل توية) کردوویەتی بە عەرەبی، (لە فارسیدا بە "بارتلبی محرر" وەرگێڕدراوە). بارتلیبی کەسایەتییەکی گۆشەگیر و دابڕاوە لە دونیا و هیچ ئامانجێکی نییە لە ژیانیدا، جگە لە ئامادەبوون لە شوێنی کارەکەی و کەسایەتییەکی بێدەنگە و هەموو شتێك ڕەتدەکاتەوە. ڤیلا -ماتاس ئەم کەسایەتییە ناوازەیەی مێلفلی وەرگرتووە، تا لە ڕێگایەوە بتوانێت باس لەو نووسەرانە بکات کە دۆخێکی بارتلیبییانەیان هەیە، یاخود لە ڕۆمانەکەدا وا باس دەکرێن کە تووشی (پەتای بارتلیبی) بوون. ئەگەر بارتلیبی کەسێك بێت لە جیهان بچڕابێت، ئەوا ڤیلا -ماتاس هاوشێوەکانی ئەم، لە دنیای نووسیندا دەدۆزێتەوە.

لەسەرەتای ڕۆمانەکەدا دەزانین، گێڕەرەوە ڕەبەنە و لە ٨ی تەمموزی ١٩٩٩دا دەست بە نووسینی یاداشت دەکات، کە لەهەمان کاتدا وەك پەراوێز وان بۆ ڕۆمانێك هێشتا نەنووسراوە، یاخود دەقێك کە بوونی نییە. ئەو پێش ٢٥ ساڵ ڕۆمانێکی سەبارەت بە مەحاڵیی خۆشەویستی بڵاوکردۆتەوە و دوای ئەوە وازی لە نووسین هێناوە و بووە بە کەسایەتییەکی بارتلیبییانە. وەك باسی دەکات، بارتلیبییەکان ئەو

کەسانەن جیهان بەقووڵی ڕەفز دەکەنەوە. ناوی بارتلیبیش دەگەڕێتەوە بۆ ناوی فەرمانبەرێك لە چیرۆکی (بارتلیبی نەساخ یاخود لەبەرگرەوە)، کە نەبینراوە تەنانەت ڕۆژنامەیەکیش بخوێنێتەوە، بۆ ماوەی درێژ لە پەنجەرەوە، یاخود دیواری بەرانبەری دەڕوانێت. هەرگیز نە بیرە یاخود چا و قاوەی نەخواردۆتەوە، بۆ هیچ شوێنێك ناڕوات، چونکە ئەو ژیانی لە سنووری نووسینگەی کارەکەی دەرناچێت و تەنانەت ڕۆژانی پشووش هەر لە شوێنی کارەکەی بەسەر دەبات. ئەو باسی هیچ شتێکی خۆی ناکات و کاتێکیش پرسیاری تایبەتی، یاخود داوای شتێکی لێدەکرێت، یاخود لەبارەی خۆیەوە بدوێت، هەمیشە ڕستە بەناوبانگەکەی دەڵێت:

پێم باشترە ئەوە نەکەم:

I WOULD PREFER NOT TO

بارتلیبی تا سنوورێکی سەیر داخراوە بەسەر خۆیدا، بەڵام زۆر جدییە لە کارەکەیدا. تا سەرئەنجام ژیانی زۆر تراژیدیانە کۆتایی پێدێت.

ڤیلا -ماتاس دەڵێت: لەجیاتی ئەوەی بپرسین: بۆ ئەوان لە نووسین دەوەستن؟ دەبێ پرسیارەکە وا لێبکەین: بۆ دەنووسین و نووسین چ سوودێکی هەیە؟ ئایا نابێت بژین و لەپێناو وشەدا خۆمان لە ژیان دانەبڕین؟

بارتلیبییەکان لە نووسیندا ئەوانەن ئیدی ماڵئاوایی لە نووسین دەکەن، بەڵام هەر یەکە و هۆکاری خۆی هەیە و ڤیلا -ماتاس بەدوای هۆکاری ئەو وازهێنان لە نووسینەدا دەڕوات. لە ڕۆمانەکەدا باسی زۆر نووسەر دەکرێت، لەوانە:

جاك فاشییە باوەڕی بە گرنگی نووسین نامێنێت و دەڵێت: زۆر بە سادەیی، هونەر گەمژەییە. دواى ئەوە خۆی دەکوژێت. نەمانی متمانە بە گرنگی نووسین، سالنجەر تووشی بێدەنگییەکی سەیر دەکات و ئیدی هیچ نانووسێت. هەروەك ئەنریکە بانشی ئەرجەنتینی، دوای کتێبێکی

سەرنجڕاکێش بەناوی (سندوقی دەنگدان)ەوە، ٣٥ساڵ بێدەنگ دەبێت. بەڵام (گۆردی لۆبیت) و (هۆفمانستال) لەبەر وشکبوونی خەیاڵیان واز لە نووسین دەهێنن. بەڵام (هۆلدەرلین) شێتی زەفەری پێدەبات و (والسەر)یش بیست ساڵی کۆتایی ژیانی لە شێتخانە بەسەر دەبات. لای (تۆماس دی کینزی) مادە هۆشبەرەکان هۆکارەکەیەتی. ئەوانەش هەن کە لەکاتی نووسیندا، تووشی ئاڵۆزی دەبن و نازانن چۆن دەقەکانیان بەرەو تەواوکردن بەرن، وەك (کالۆ ئەمیلۆ جادا) کە سەرەتای ڕۆمانەکانی زۆر باش دەبوون، بەڵام دواتر ئەوەندە پەلوپۆیان هاویشتووە، ناچار لە نووسین وەستاوە. بێدەنگ بوونی ڕامبۆ و خوان ڕۆلفۆ و...

ئایا بڵێی ساراماگۆش لە قۆناغێکی تەمەنیدا و دووجار تووشی ئەو پەتایە نەبووبێت، کە جارێکیان بیست ساڵ و جارەکەی تریش ١٠ساڵی خایاند و دواتر چاك نەبووبێتەوە لێی؟

دەزانی ئەگەر ڕۆژێك بیرم لە وەرگێڕانی ئەو ڕۆمانەی ڤیلا -ماتاس بکردایەتەوە، ئەوا وەك (حامد سەلیم)ی پاڵەوانی ڕۆمانی (المترجم الخائن)ی فەواز حەداد، بەجۆرێکیتر خیانەتم لە دەقەکە دەکرد و چەند لاپەڕەیەکم بۆ ڕۆمانەکە زیاد دەکرد. ئەویش سەبارەت بەو بێدەنگییە سەیرەی ئازاد سوبحي دەبوو، لە دنیای نووسینی ئێمەدا. یاخود نەنووسینەکەی خاوەنی دیوانی لە غوربەتدا، بیرتە لە هەشتاکانی سەدەی بیستدا و لە باخی گشتي، دیوانە تاقانەکەیمان دەخوێندەوە؟ بەڕاستی دەکرێت ڕۆژێك لە دنیای خۆماندا بەدوای سەرچاوەی ئەم تۆرانە لە نووسین بگەڕێین. چوونکە دڵنیام ئەگەر ڤیلا -ماتاس بە ڕێگایەك شارەزایی لە ئەدەبی کوردیدا هەبووایە، ئەوە مەحاڵ بوو باسی بارتلیبییەکانی کوردی نەکردایە. لە ناسراوەکانییان ئەحمەد هەردي شاعیرە، کە لە دوای ئەو چەند شیعرەی دیوانی ڕازی تەنیایی پێکدەهێنن، ئیدی بێدەنگ بوو. هەرچۆن لە تەمەنێکی

زووداو دوای دیوانی (لە غوربەتدا) نیشانەکانی ئەو پەتایەش لە محەممەد عومەر عوسماندا دیاری دەدات و لە ناوەڕاستی هەشتاکانەوە و دوای ئەو دیوانە، دڵنیا نیم یەك یاخود دوو شیعر دەنووسێت، کە بە دڵنیاییەوە یەکێکیان ژەنەراڵی پایزە. بەڵام هەرچۆن ڤیلا -ماتاس باسی ساراماگۆ ناکات، منیش باسی ئازاد سوبحیم نەدەکرد، کە دەیەوێت بێدەنگ بوون بکاتە تێکست.

بەڵام لەو باوەڕەدام دەستەی کتێبنووسە نهێنییەکان و نووسەری وەك (چەتەکانی خەیاڵ)، پێچەوانەی بارتلیبییەکان بن و ئەمان تووشی پەتایەکی دیکە بووبن. لەوانەیە (پەتای جۆرج سیمینون) ناوێکی گونجاو بێت بۆیان. ئەگەرچی وەختی خۆی یەك ڕۆمانی ئەو نووسەرە فەرەنسییەم خوێندۆتەوە، کە ئێستا بیرم نەماوە و من خوێنەری کارەکانی نیم، ئەوەندەی سەرسامم بەخۆی. بۆئەوەی سیمینون وەك پەتایەك نیشان بدەم، دەبێت هەندێك شتت بەیاد بهێنمەوە.

سیمینونی بەلجیکی -فەرەنسی نووس، بەوە بەناوبانگ بووە تەنها شەو دەستی لە نووسین وەستاوە. ئەو لە ١٩٠٣ لەدایکبووە و لە ١٩٨٩دا مردووە، لە تەمەنی نووسینیدا هەندێك دەڵێن ٤٥٠ ڕۆمان و نزیکەی سەد هەزار چیرۆکی نووسیوە. هەشن دەڵێن ئەو ٣٠٠ ڕۆمان و ٥٠٠ نۆڤلێتی نووسیوە. تەنها کەسایەتی (میگرێ)ی پشکنەر، لە ٧٥ ڕۆمانیدا ئامادەیی هەیە. لە ١٩٢٢ دەچێتە فەرەنسا و دوای دوو ساڵ یەکەم ڕۆمانی بەناوێکی خوازراوەوە بڵاودەکاتەوە و ئیدی بۆ ماوەی ١٠ساڵ، بە ١٨ ناوی خوازراوەوە دەنووسێت، تا لە ١٩٣٢دا ئەم نهێنییە ئاشکرا دەکات. کاتێك پرسیاری هۆکاری ئەو هەموو ناوە خوازراوەی لێدەکەن، دەڵێت: لەبەرئەوە بووە تا بتوانێت لەگەڵ چەندین خانەی چاپ و بڵاوکردنەوەدا مامەڵە بکات. وەك مەزەندە دەکرێت سیمینون نزیکەی ٢٠٠ ڕۆمانی بەناوی خوازراوەوە بڵاوکردۆتەوە.

سیمینون لە نووسیندا زۆر خێرا بووە و هەر یەکسەر ڕەشنووسی ڕۆمانێکی تەواودەکرد و دوایی دەگەڕایەوە سەری و پاکنووسی دەکرد. ڕۆژانە لە شەشی بەیانییەوە بۆ شەشی ئێوارە، بەردەوام نووسیویەتی و توانیویەتی هەشتا لاپەڕە بنووسێت. ئەو ڕۆمانێکی دەهەزار دێڕیی، بە سێ ڕۆژ نووسیوە و جگە لە کورتە چیرۆك، مانگانە پێنج ڕۆمانی نووسیوە. لە ساڵی ١٩٢٧ بلاوکەرەوەیەك لەسەر ٢٥هەزار فرەنك گرەوی لەگەڵ دەکات، ئەگەر بتوانێت بە سێ ڕۆژ ڕۆمانێك بەشێوەی زنجیرە بۆ ڕۆژنامەکەی بنووسێت، بەمەرجێك هەر ئەڵقەیەکی لە ماوەی سەعاتێکدا بنووسێت و لە قەفەزێکی شووشەشدا دابنیشێت تا هەمووان ببینن. سیمینون گرەوەکە دەباتەوە. ئەو شوێنێکی تایبەتی نەبوو بۆ نووسین، تەنانەت ئەگەر لە سەفەریشدا بوایە، تەنها پێویستی بە ئامێری چاپکردن و سکرتێرەکەی هەبووە.

دەشێ بپرسیت: سیمینون بۆ بەو وزە سیحرییەوە دەینووسی؟ دیارە ئەو خۆی نەیشاردۆتەوە کە باوکی ژمێریار بووە و خێزانێکی مامناوەند بوون، کاتێکیش باوکی دەمرێت، ئەم بەرپرسیاریی خێزانەکەیانی هەڵگرتووە و وازی لە خوێندن هێناوە و لە ڕۆژنامەنووسی گەڕۆکەوە دەستی بەکار کردووە، بەڵام خەونی ئەوە بووە ڕۆژێك دەوڵەمەند بێت. ولش بوو، ئەو توانی لەڕێگای ڕۆمانەکانییەوە ببێتە ملیۆنێر و ٣٢ کۆشکی هەبێت.

بەڵام ئەم ئامێری ڕۆمانە، دوای ئەوەی ڕۆژێك نامەیەکی زەرد لەسەر مێزەکەی دەبینێت و لێی نووسراوە (ئۆسکار) ڕۆمانێك بەو ناوەوە دەنووسێت، کە دوایەمین ڕۆمانییەتی. چونکە لە ساڵی ١٩٧٢دا لە نووسین دەوەستێت و بڕیاردەدات هەرگیز نەگەڕێتەوە سەری. تەنانەت دەچێت بۆ شارەوانیی شاری لۆزان و شوناسنامەکەی دەگۆڕێت، بەوەی لە شوێنی پیشەدا نووسرابوو ڕۆماننووس، دەیکات بە بێ ئیش. ساڵێك

دوای ئـەوە یاداشـتـەکانی خـۆی بـۆ مـاوەی نـۆ سـاڵ، لەسـەر کاسـێت دەگێڕێتـەوە، کـە ٢٠ موجەلـەدی گـەورە دەبێـت. بـەڵام دوای خۆکووشـتنی کچەکـەی، کـە سیمینون یەکێـك بـووە لـە پاڵنەرەکانـی خۆکوشـتنەکەی، ژیانـی بەتـەواوی دەگۆڕێـت و هەرچـی هەیـە دەیفرۆشـێت و سیامانەکەی تەخشان و پەخشـان دەکات و لـە خانوویەکـی بچووکـدا گۆشـەگیر دەبێـت و هیـچ چاوپێکەوتنێکیـش نـاکات. سـەرەتا ماریـا وا گومانـی دەکـرد، سیمینونیش یەکێـك بووبێـت لـە دەسـتەی کتێبنووسـە نهێنییـەکان و دواتـر خـۆی ئاشـکرا کردبێـت. بـەڵام مـن لـەو باوەڕەدا نەبـووم، نـەك تەنهـا لەبەرئـەوەی خـۆی وتوویەتـی لەپێنـاو دەوڵەمەندبوونـدا دەنووسـێت، بەڵكـوو دەگمەنـە یەکێـك لـە دەسـتەی کتێبنووسـە نهێنییـەکان عاشـقی ئـەو ژمـارە زۆرە لـە خوێنـەر بووبێـت، بەڵكـوو ئـەوان کتێبـی یـەك نووسـخەییان لـە کتێبخانەکانـدا جێهێشـتووە.

دەکـرێ لـە کاتێکیتـردا، زیاتـر لەبـارەی نـاوی خـوازراو و خولیـای نووسـین لای دەسـتەی کتێبنووسـە نهێنییـەکان، بدوێـم.

***

مریەم خۆشـی نەیزانـی بۆ هەسـتا و بەرەو کتێبەکانـی شێرکۆ ڕۆیشـت و بە ناوپانـدا گـەڕا، تـا هـەردوو کتێبـی (نووسـەر و ئـەوی دیکـە)ی کارلـۆس لیسکانۆ و (بارتلیبـی و هاوڕێکانـی)ی ئەنریکـە بیلا-ماتاسـی دۆزییـەوە و لەگـەڵ سـەیرکردنیاندا، بەسەرسـامییەوە وتـی: وای خوایـە گیـان. وەك ئەوەی نهێنـی دەستنووسـەکە، زیاتـر و زیاتـر بـۆی ئاشـکرا ببێـت، ئەگەرچـی هیچی لەبارەی شـێخ ڕەزاوە نەدۆزییـەوە. کتێبەکانـی لەسـەر مێـزی ژووری دانیشتنەکە دانـا و کەمێـك لێیـان وردبـووەوە، پاشـان خستنییە نـاو جانتاکەی شانی و گەڕایـەوە بـۆ مەتبـەخ، چونکـە تـەواو هەسـتی بـە برسـێتی دەکـرد. بەهـۆی ئامادەکردنـی شـتێکەوە تـا بیخـوات، بیـری لـەو ناوانـە کـردەوە، کـە

لە دەستنووسەکەدا ڕێکەوتبیان دەکات، بەوەی لەو پەڕەیەدا بینی بوونی، کە لەناو کتێب و کاغەزەکانی شێرکۆدا دۆزیبوویەوە. چوو دوو کتێبەکەی لە جانتاکەی دەرهێنایەوە، چونکە بیری لێکردەوە هیچ پێویست ناکات لەگەڵ خۆیدا بیانبات. لە جێگای ئەوە، بەشێکیتری لە دەستنووسەکە دانا، تا لە ڕێگا بیخوێنێتەوە. هەر ئەوکاتەش بڕیاریدا ماوەیەک زووتر لە مەوعیدەکەی شێرزاد بچێتە دەرەوە، تا سەردانی کتێبفرۆشییەکەی ولیەم بکات. بێئەوەی بزانێت، کە هەرگیز پێناخاتە ناو ئەو کتێبفرۆشییەوە.

مریەم وای دانابوو کەمێک زووتر لە مەوعیدەکەی شێرزاد بگاتە ناوەندی شار، ئەمەش بواری دەدا سەردانێکی خێرای کتێبفرۆشییەکەی ولیەم بکات و ئەگەر بۆشی گونجا، کەمێک قسەی لەگەڵدا بکات. بەڵام لەناکاو شەمەندەفەرەکە وەستا و ڕایگەیاند بەهۆی کێشەیەک لە هێڵەکەدا، ناچارن ماوەیەکی کەم بوەستن. ئەو ماوە کەمە نزیکەی چارەکە سەعاتێکی خایاند و مریەمیش بۆ زاڵبوون بەسەر بێزارییدا، خۆی بە خوێندنەوەی ڕۆژنامەیەکەوە سەرقاڵکرد، کە لەسەر کورسییەکەی بەرانبەری جێ هێڵدرابوو، چونکە هەرچەند هەوڵیدا، نەیتوانی ئەو بەشە لە ڕۆمانەکە بخوێنێتەوە، کە لەگەڵ خۆیدا هێنابووی. کاتێکیش شەمەندەفەرەکە کەوتەوە ڕێ و حسابی کاتەکەی کرد، زانی ئەگەر بچێت بۆ کتێبفرۆشییەکە و لەوێوە بگەڕێتەوە بۆ ئەو جێگایەی شێرزادی لێدەبینێت، ئەوا بەلای کەمەوە بیست خولەک دوا دەکەوێت. هەربۆیە ویستی تەلەفوون بۆ شێرزاد بکات و پێی ڕابگەیەنێت کەمێک دوادەکەوێت، لەوکاتەدا زانی مۆبایلەکەی بیرچووە و لەگەڵ خۆیدا نەیهێناوە. ئەمەش ناچاری کرد ئەو نەخشەیە هەڵبوەشێنێتەوە، کە لە خەیاڵی خۆیدا دایینابوو.

ئەگەرچی مریەم پێش کاتی یەکتربینینەکە گەیشتە سلوسن، بەڵام شێرزادی بینی پڕ لە خۆر، لەسەر کورسییەک دانیشتووە و خەریکی خوێندنەوەیە.

کاتێک لەبەردەم شێرزاددا وەستا و سێبەرەکەی کەوتە سەری، شێرزاد لەسەرخۆ بەجۆرێک سەری هەڵبڕی، کە لە قاچییەوە بۆ ڕانی، پاشان عەزییە ڕەشە کورتەکەی سەیری کرد تا چاویان لەیەک ئاڵا و بزەیەکیان بۆ یەکتر کرد. شێرزاد هەستایە سەرپێ. مریەم دەستی درێژکرد و بەگەرمی سڵاوی لێکرد. پاشان بۆ ماوەیەک چاویلکە ڕەشە گەورەکەی خستە سەروو ناوچەوانی و بە پێکەنینەوە وتی: دەمێکە چاوەڕوانیت؟ شێرزادیش بەدەم ئامارەکردنەوە بۆ ڕۆیشتن، وتی: نا، من خۆم زووتر هاتم، چونکە سەرم لە کتێبفرۆشییەکی دەستی دوو دا لە جادەی (درۆتنین گاتان)، کارەکەم لەوێ زوو تەواو کرد و دوای ئەوە هاتم بۆ ئێرە.

مریەم بە شڵەژاوییەوە وتی: ئەوەی ولیەم کاری لێدەکات؟ شێرزاد سەیرێکی کرد و وتی: بەڵێ، بۆ تۆش هاتوچۆی ئەوێ دەکەیت؟ مریەم بە خۆ دزینەوەیەکەوە وتی: جارجار.

بەڵام ئەو ڕێکەوتە ئاسان نەبوو بۆ مریەم، کە ئەگەر لە ڕێگا شەمەندەفەری ژێرزەوییەکە نەوەستایە، ئەوا لەوانە بوو لەو کتێبفرۆشییە ڕێکەوتی یەکترییان بکردایە، وەک چۆن ماریا لە دەستنووسەکەی شێرکۆدا... شێرزاد لەو بیرکردنەوانەی دەرهێنا، کاتێک لێی پرسی: حەزدەکەیت پیاسەیەکی قەراغ دەریا بکەین یاخود لە جێگایەک دابنیشین؟

مریەم وەک ئەوەی خەیاڵی لە شوێنێکیتر بێت، شانێکی هەڵتەکاند و وتی: هەرکامیان بێت، بەڵام وابزانم خۆرەکەی خۆشە و با جارێ پیاسە بکەین.

ئیدی بەرەو کەناری دەریاکە ڕۆیشتن، کە خەڵکێکی زۆر بە درێژایی ڕێگاکە لێی دانیشتبوون یاخود ڕاکشابوون و خۆیان دابووە دەم تیشکی خۆر.

مریەم پرسی: هیچت بۆ نەکرا لە کونسوڵخانەی عێراق؟

شێرزاد بە بێزارییەوە وتی: نا، وابزانم بۆشم چارەسەر ناکرێت، چونکە کاتی خۆی کە هاتووم، بە ناوێکی وەهمییەوە خۆم تەسلیم کردووە، نەوەک ناوە ئەسڵییەکەم.

مریەم بەپێکەنینەوە وتی: واتا تۆ ناوت شێرزاد نییە؟

شێرزادیش پێکەنی و وتی: نا، من ناوم شێرزادە و وەختی خۆی بەناوێکیترەوە خۆم تەسلیم کردووە. گرفتەکەش ئەوەیە مرۆڤ خۆی ناژی، بەڵکوو ئەوەی دەژی، ناوەکەیەتی.

مریەم بە سەرسامییەوە سەیری کرد و وتی: چۆن؟

مەبەستم ئەوەیە، شێرزاد ڕووە و بەلەمێک وەستا، کە دەیویست لە کەنارەکە دووریکەوێتەوە و بە هەمان هێمنییەوە درێژەی پێدا: ئێمەی مرۆڤ وا دەزانین ئەوەی دەژی، خۆمانین، لەکاتێکدا ناوەکانمان دەژی. بۆ نموونە کونسوڵخانەی عێراق من ناناسێت، چونکە هیچ ناوێکم نییە لای ئەوان و ناشیەوێت وەک شێرزاد بمناسێت. با نموونەیەکت بۆ بهێنمەوە، کاتێک تۆ ڕۆژنامەیەک دەخوێنیتەوە و هەواڵی کوژرانی کەسێکی نەناسراوی تیایە لە ئیسپانیا... بۆ نموونە... ناوی خافییرە، تۆ جگە لەو ناوە هیچیترت لا نییە و لە ڕێگای هەواڵەکەوە دەشێ فیگوری خافییر لە زەینی خۆتدا بخولقێنیت، بەڵام ئەوە هیچ پەیوەندی بە خافییری ڕاستەقینەوە نییە. مەبەستم لەوەیە ئەوەی دەژی، ناوەکەیە نەوەک کەسەکە. دەشێ خافییر مردبێت، بەڵام ئەو لە تۆدا دەژی.

مریەم هەستی کرد بن باڵە تازە تاشراوەکانی کەمێک دەکزێنەوە، چاکەتە تەنکەکەی داکەند و لە ناوقەدی خۆی بەست، تەنها عەزییە پەشە کورت و بێقۆڵەکەی لەبەردا مایەوە، بەڵام ئەو لەوکاتەدا خەیاڵی لای ئەو بەشەی ڕۆمانەکەی هێرکۆ بوو، کە باسی لە ناو دەکرد. پاشان بۆئەوەی بابەتەکە بگۆڕێت، پرسی: ئەی چۆن بوو بڕیارتدا بمێنیتەوە؟

شێرزاد وەک ئەوەی چاوەڕوانی ئەو پرسیارە بێت، وتی: ئەوە بەسەرهاتی دوور و درێژە. مریەمیش بە پێکەنینەوە وتی: ڕۆژی ئەم وەرزەش درێژە. دوای ئەوە شێرزاد وتی: دوو هۆکار وای کرد بمێنمەوە، دووەمیان تۆیت.

مریەم ئەگەرچی وا خۆی نیشاندا، چاوەڕوانی ئەو وەڵامە نەبووە، بەڵام بەدەم قاقایەکەوە وتی: هەمووتان وا دەڵێن، ئەوەش ڕێگایەکی کورتە بۆ... قسەکەی تەواو نەکرد و وتی: ئەی هۆکاری یەکەم چی بوو؟ شێرزاد پێش ئەوەی وەڵامی بداتەوە، پێشنیاری ئەوەی بۆ کرد لە شوێنێک دابنیشن. هەر خۆشی ئاماژەی بۆ یەکێک لەو مێزە چۆڵانە کرد، کە لەبەردەم کافتیەکی بچوکدا بوو. دوای ئەوەی دانیشتن، وتی: بیرتە پێم وتیت من دوو کەسایەتیم هەیە و ئێستا تۆ لەگەڵ نووسەرەکەیاندایت؟ چەند مانگێک یاخود نزیکی ساڵێک دەبێت خەریکی نووسینی ڕۆمانێکم و هێشتا تەواوم نەکردووە. یەکەمجار کە تۆم بینی و وتت ناوم بەهارە، تووشی سەرسوڕمان بووم، بەوەی دیمەنی یەکتربینینێکی وا لە ڕۆمانەکەی منیشدا هەیە. لە دەستنووسەکەی منیشدا کچەکە دەڵێت ناوم بەهارە، بەڵام لە ڕاستیدا وا نییە.

مریەم بە دەستی سێبەری بۆ چاوی کردبوو تا خۆرەکە ئەزێتی چاوی نەدات، پرسی ئەی...؟

شێرزاد بێئەوەی سەیری بکات، وتی: لە ڕاستیدا ناوی مریەمە. هیوادارم تۆش ناوێکیتری وات نەبێت، چونکە ترسناکە واقیع و ڕۆمان تێکەڵ بەیەک ببن.

مریەم بە زۆر پێکەنینێکی کرد و لەگەڵیدا خۆی خست بە پشتدا و وتی چی... مریەم؟ ئەی هۆکاری یەکەم چی بوو وای کرد نەگەڕێیتەوە بۆ شارەکەی خۆت؟ خۆ ئەمەشیان هەر من نیم؟

شێرزاد بەدەم تێکدانی قاوەکەیەوە وتی: نا، ئەوە پەیوەندی بە دەستنووسی ڕۆمانەکەوە هەیە، بەوەی ڕووداوەکانی لەم شارەدا ڕوودەدەن.

هەرچەندە پێشتر ماوەیەک لەم شارەدا ژیاوم، بەڵام ئەمجارە حەزم کرد پیاسەیەک بە هەندێک لەو شوێنانەدا بکەم، کە لە ڕۆمانەکەمدا هەن. وەک پێم وتیت، پێش ئەوەی تۆ ببینم، چووم بۆ سەردانیی ئەو کتێبفرۆشییەی لە ڕۆمانەکەدا گرنگیەکی زۆری هەیە.

مریەم بە ساردییەکەوە وتی: ڕۆمانەکە باسی چی دەکات؟ شێرزادیش بە جۆرێک لە بێزارییەوە وتی: ناکرێت هەموو ئەمڕۆمان بە باسی ڕۆمان و سەفەرەکەی منەوە بکوژین، ئەوە دادەنێین بۆ کاتێکیتر. مریەمیش لەو ئاماژەیە تێگەیشت و هیچی نەوت.

***

ئێوارە دوای ئەوەی شێرزاد تا نزیک وێستگەی شەمەندەفەرەکەی گەیاند لە ناوەندی شار، مریەم بە تەنیا گەڕایەوە و بە درێژایی ڕێگاکە بیری لە شێرزاد دەکردەوە. تەنانەت کاتێک زەنگی تەلەفوونەکەی لێیدا و سەیری ژمارەکەی کرد، هیچ ئارەزووی وەڵامدانەوەی نەبوو. هەرچەندە ئەو وەک بەهار لەگەڵ شێرزاددا دانیشت، بەڵام هەستی دەکرد شتێک لە ناوەوەیدا دەگۆڕێت. بەدرێژایی ڕێگاکە و کاتێکیش گەیشتە ماڵەوە و لەسەر قەنەفەی هۆڵەکە دانیشت، بیری لە قسەکانی شێرزاد دەکردەوە و دەیویست ئەو قسانەی هەر پیاوێک لەبەردەم ئافرەتدا دەیکات تا سەرنجی ڕابکێشێت، لەو قسانەیتری جیابکاتەوە، کە هیچ ڕاڤەیەکی نەبوو بۆی. بەتایبەت ئەوەی پەیوەندی بە ڕۆمانەکەی شێرزاد و یەکتربینینەکەی یەکەمجاریانەوە هەبوو، پاشان ئەو قسانەی لەبارەی ناوەوە کردنی. ئەگەرچی ئەو ئێوارەیە شێرزاد لە میانەی قسەکانیدا، هەندێک شتی کەمی لەبارەی ژیانی خۆیەوە بۆ باس کرد، بەڵام مریەم هەستی دەکرد زۆر شت لەبارەیەوە دەزانێت. لەناکا و مریەم دەستی کەوتە سەر ڕانی، کە بەهۆی عەزییە کورتەکەیەوە بە دەرکەوتبوو،

هەستی بە جۆرێک لە پەشیمانی کرد لە پۆشینی ئەم جلانەیدا، کە پێشتر بیری لێنەکردبووەوە. چونکە نیگەران بوو لەوەی لەش و لاری وایان لە شێرزاد کردبێت... بەخۆی وت چییان لە شێرزاد کردبێت؟ خۆی دەیزانی وەڵامی پرسیارەکەی چییە، هەربۆیە لێیگەڕا و هەستا تا خۆی بگۆڕێت.

بەدەم خۆ گۆڕینەوە، ئەوەی سەیربوو بەلایەوە، ئەوەبوو بەدرێژایی ئەمڕۆ بیری لە شێرکۆ نەکردبووەوە، وەک ئەوەی شێرکۆ لە ڕابردوویەکی زۆر دووردا بێت. ئەگەرچی ئەوکاتەی شێرزاد داوەتی نان خواردنی ئێوارەی کرد و چوونە چێشتخانەیەکی لوبنانییەوە و شوێنێکیان لە گۆشەیەکیدا هەڵبژارد، مریەم سەرنجی دابوو هەڵسوکەوتی شێرزاد لەکاتی نانخواردندا، زۆر بە شێرکۆ دەکات.

مریەم دڵنیا بوو بەیانی شێرزاد دەبینێتەوە، وەک ئەویش لە کاتی قسەکانیدا ئاماژەی بەوەدابوو، تا باسی ڕۆمانەکەی بۆ بکات، هەربۆیە حەزی کرد بگەڕێتەوە سەر دەستنووسەکەی شێرکۆ و بزانێت ڕۆمانەکە بەکوێ دەگات. بەبێ ئەوەی بزانێت، لەبەر ماندوێتی، دوای ئەوەی یەک بەشی لێدەخوێنێتەوە، خەوی لێدەکەوێت و ئیتر ئەوە دوا بەشیش دەبێت لە ڕۆمانەکە بیخوێنێتەوە.

ڕاکردن لە با دا

لەبارەی ئەدەبی بێتاقەتییەوە نادوێم

نامەوێت لەم بەشەدا لەبارەی ئەو گفتوگۆیەوە بدوێم، کە شەوی پێش مەوعیدەکەم لەگەڵ ولییەم، لەنێوان من و ماریادا لەبارەی ئەدەبی بێتاقەتییەوە ڕوویدا.

ئەو شەوە لە میانەی قسەکانمان لەبارەی ئەدەبەوە، دوای ئەوەی ماریا پرسیاری ئەوەی لێکردم، کە تا ئێستا هەوڵی نووسینم نەداوە؟ منیش بۆم ڕوون کردەوە، کە بیرۆکەی نووسینم هەیە و هەندێکجار تێبینییەك یاخود شتێك دەنووسم. بەڵام زیاتر ئارەزووم لەوەیە خوێنەر بم، وەك لەوەی ببمە نووسەر. چوونکە خوێنەر ئەو شتە دەخوێنێتەوە، کە ئارەزووی لێیەتی و دەیەوێت، بەڵام نووسەر تەنها ئەو شتە دەنووسێت، کە لە توانایدایە. ئەو قسەیەش مریەمی سەرسام کرد، منیش ناچاربووم درێژەی پێبدەم و وتم: دڵنیانیم قسەیەکی وام لە شوێنێکدا خوێندبێتەوە و کەسێك وای وتبێت، بەڵام بۆ خۆم باوەڕم پێیەتی و لەمەش نهێنیی ئەو تەمەڵی و خۆ دزینەوەیەیە من لە بەرانبەر نووسیندا هەمە. خۆ ئەگەر ڕۆژێك نووسیم، ئەوا هۆکەی دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی، هەست بە بۆشاییەك بکەم لە کتێبخانەکاندا و

هەڤیلە هەبێت، نەنووسرابێت و مـن ناچاربـم بینووسـم، تـا ئـەو بۆشاییە پڕبکەمـەوە. ئەگینا بیـر لـە نووسـین ناکەمـەوە و دەمەوێـت هـەر خوێنەربم. ماریا بەدەم سەرسـامییەوە، وەك ئـەوەی خەیاڵـی لـە شـوێنێکیتر بێـت، پرسیارێکی سـەیری لێکـردم و وتـی: تـۆ چ جـۆرە ئەدەبێـك ناخوێنیتـەوە؟ منیش وتـم ئـارەزووم لـە خوێندنـەوەی ئـەو دەقانـە نییە، کە هەسـت و سۆز ڕۆڵ لـە نووسـینیاندا دەبینێـت. چونکـە هەسـت و سـۆز شـتێکی کاتین و زۆربـەی ئـەو دەقانـەش لـە وێسـتگەیەك یاخـود دۆخێکـی تەمەندا نووسراون. بـۆ نموونـە زۆرجـار نووسـەر حـەز دەکات باسـی تەنیایـی یاخود بێئاگەتـی خـۆی بـکات. بـەڵام ئەوەنـدەی لـە سـنووری هەسـت و سۆزدا بێت، پەیوەنـدی بـە شـتێکی کاتییـەوە هەیـە و من حـەزم لـە خوێندنەوەی نییـە هـەر لەبەرئەوەشـە ئـارەزووم لـە خوێندنـەوەی ئەدەبـی نامـە نییـە، کـە لەنێـوان نووسـەران و خۆشەویسـت، یاخـود کەسـە نزیکەکانیانـدا دەگۆڕدرێتـەوە. چونکـە گومـان دەکـەم زۆرێـك لـەو نامانـە بـەو هەسـتەوە نووسـراین، کـە لـە ئاینـدە، یاخـود لـە پـاش مەرگییـان کۆبکرێتـەوە و بڵاوبکرێتـەوە. هەربۆیـە دەشـێ زۆرێکیـان بیانەوێـت وێنەیەکـی جـوان، یاخود سـەیر بـدەن بەخۆیـان. هەربۆیـە هەسـتدەکەم ئـەو نامانـە جۆرێـك لە فێڵکردنـی تێدایـە، ئەویـش لـە ڕێـگای ڕازاندنـەوە، یاخـود پیشـاندانی هەسـت و سـۆزێکی زۆرەوە، تـا لـە ڕێگایـەوە خوێنـەری پێسەرسـام بکەن، وەك ئـەوەی لـە بنچینـەدا ئـەو نامانـە بـۆ خوێنـەر نووسـرابن. بـۆ خوێنەریش زەحمەتـە لـەو نامانـەدا جیـاکاری لەنێـوان ڕاسـتی و درۆدا بکات. پاشـان ئـەم جـۆرە نووسـینە زۆر پەیوەنـدی بـە سـاتی دیاریکـراوەوە هەیە و دەشێت هـەر چەنـد خولەکێـك دوای نامەکـە، ئـەو کەسـە هەمـان هەست و ڕای نەبێـت، وەك لـە نامەکـەدا نووسـیویەتی (ئەگـەر وامـان دانا، ئـەو ڕاسـتگۆ بـووە لـەوەی نووسـیویەتی). ئەمـەش تـا ڕادەیـەك بۆ نووسـینەوەی ئـەو جـۆرە لـە یاداشـتیش ڕاسـتە، کـە لەتەمەنێکـدا

لەبارەی خۆشەویستی و سێکسەوە بنووسێت، هەروەها دەتوانێت لەبارەی بێتاقەتی خۆیەوە بنووسێت. وانییە؟ وتم: ڕاستە... بەڵام جیاوازییەك هەیە لەگەڵ ئەوەی من باسی دەکەم. چونکە جۆرێك لە نووسین هەیە من ناتوانم بیخوێنمەوە، بەوەی نووسەرەکەی بۆ ئەوە نووسیویەتی تا پێم بڵێت بێتاقەتە، بێزار و تەنیایە. یاخود بێ هۆ جنێو بە ژیان، ئەوانیتر و کۆمەڵگا دەدات وەك ئەوەی تاوانێکی لێکرابێت و ناز بەسەر ئەوانیتردا دەکات، کە دەژی و بەردەوامی بە ژیانی خۆی دەدات، وەك ئەوەی ئەوانیتر بەرپرس بن لە ژیانی ئەم. پاشان ئەو جۆرە ئەدەبە، ئەدەبێکی ساتەوەختییە. بەوەی لە تەمنێکی دیاریکراودا دەنووسرێت. ئایا تەنها باسکردن و خستنەڕووی ئەوەی کە ڕەشبینین و قسە بە ژیان بڵێین وەك ئەوەی غەدری لێکردبین، بەسە بۆئەوەی دەقێك دروست بکات، توانای خوێندنەوەیمان هەبێت؟ ئەی چی بەو مرۆڤە دەست و قاچ پەڕیوە بڵێین، کە ململانێ لەگەڵ ژیاندا دەکات. یاخود ئەو بێوەژنە تەنیایەی لە غەمی بەخێوکردنی چوار منداڵەکەیدایە؟ لە دنیای ئێمەدا ئەم جۆرە نووسینە زۆرە، کە نووسینێکی کاتییە و بە ئیحساسەوە لە دونیا دەڕوانێت. من توانای خوێندنەوەی ئەو جۆرە ئەدەبەشم نییە.

ماریا کەمێك دەموچاوی گرژ کردبوو، وەك ئەوەی بیر لە شتێك بکاتەوە. بە دەنگێکی نزم وتی: من نموونەیەکی ئەو جۆرە ئەدەبەم لە خەیاڵدا نییە، هەربۆیە وێناکردنی زەحمەتە بۆم. منیش وتم: ماریا دەشێ وێناکردنی ئەمە بۆ تۆ کەمێك زەحمەت بێت، بەڵام لە دونیاکەی مندا ئەم جۆرە نووسینە زۆرە. تۆ بیهێنەرە بەرچاوت، دەقێك بە درێژایی دێڕ و لاپەڕەکانی تەنها بڵێ ژیان بێ تام و هیچە و نووسەرەکەی بە ڕۆحێکی مازۆخییەوە خۆی ئازار بدات و هەست بەوە بکات ژیان زاڵم و غەدداره بەرانبەری.

ماریا بە پێکەنینەوە وتی: بێ مانابوونی ژیانیش پێویستی بە جۆرێك لە ڕاڤە و سەلماندن هەیە، ئەویش لە ڕێگای پرسیارەوە. ئەگینا ئەو کەسە دەبێت چارەسەری دەروون بکات. بیرمان نەچێت مرۆڤ بە سرووشتی خۆی، بوونەوەرێکی ڕەشبینە و دەکرێ مێژوو وەك ڕووبەری ململانێی نێوان ئومێد و ڕەشبینی ببینین. دەشێ منیش بارودۆخێکی دەروونی تایبەت یاخود هەندێك پرسیار و گرفتم هەبێت لەبەرانبەر ژیاندا و وا بکات بە شێوازێکی جیاواز لەوانیتر بژیم و بیربکەمەوە، بەڵام ئەمە مانای ئەوە نییە ئەم شتانە مەرج بێت ببن بە دەق. پاشان ڕازی بم بەوەی لە ئینسان کەمتر بژیم و مل بۆ واقیع بدەم، یاخود ڕازی بم ئەوانیتر بەزەییان پێمدا بێتەوە. چونکە ئەوەی پێی دەڵێین واقیع و ئێمە تیایدا دەژین، دروستکراوی ئینسانەکان خۆیانە. من باس لە گەشبینی ناکەم، بەڵام ئەگەر ئێستا ئێمە دوو کۆیلە بووینایە و دوای ڕۆژێکی پڕ لە کاری تاقەت پڕووکێن، لە کێڵگەیەکی لۆکە یاخود کانێکی مسدا، تەنها ئەوە بەس بوو بمانووتایە ژیان بێمانایە؟ یاخود ملکەچانە چاوەڕێی مردنمان بکردایە؟ من ناتوانم چاوەڕێی موعجیزەیەك بم، تا ژیانمان جوان بکات. چونکە ژیان یاری لۆتۆ نییە.

ئەو شەوە باسی ئەوەمان کرد، کە مرۆڤ بۆ خۆی بوونەوەرێکی ڕەشبینە، بەڵام ئومێد و خەونەکان دروست دەکرێن و ڕەشبینیش مانای ئەوە نییە ڕازی بین بەوەی واقیع چۆنە، ئاوا ملکەچی بین بژین، یاخود بەناوی ڕەشبینییەوە ڕازی بین بەوەی کەمتر لە مرۆڤ سەیر بکرێین. پاشان ئەوە وەهمێکی کوشندەیە پێمان وا بێت ژیان دوو جەمسەری هەیە: لایەکییان ڕەشبینییە و ئەویتریشیان گەشبینییە. لەکاتێکدا لەنێوان ئەم دوو جەمسەرەدا، ڕووبەرێکی فراوان هەیە و نووسین کاری تیا دەکات. دەشێ بنووسیت، بێئەوەی س

بە دەستەی رەشبین، یاخود گەشبینان بیت. من باسی ئەزموونێکی خۆمم سەبارەت بە ڕازیبوون و ملدان بە ژیان بۆ کرد و نموونەی ئەو شەوەی زیندانی ئەدرنەم بۆ هێنایەوە، کە لەسەر سنووری تورکیا/ یۆنان زیندانی بووم و دوای ئەوەی ڕێگایەکمان بۆ هەڵهاتن دۆزییەوە، من نەمتوانی لەگەڵ زیندانییەکانیتر هەڵبێم، چونکە من وەك ئەو ئەسپە تەسلیمی قەدەری خۆم ببووم، کە توانای بازێکی کورتی بەسەر پەرژینە نزمەکەی دەوریدا نییە.

باسکردنی گفتوگۆی ئەو شەوە لەبارەی ئەدەبی بێتاقەتییەوە هەڵدەگرم بۆ کاتێکیتر، تا بەوردی بینووسمەوە. بەڵام بیرتە جارێك باسی نووسەرێکی شیلیم بۆ کردیت بەناوی ڕۆبەرتۆ بۆلانیۆوە؟ حەزدەکەم لێرەدا بەشێکی کورت لە ڕۆمانی (پشکنەرە کێوییەکان) لە لاپەڕە ٢٤١و ٢٤٢ت بۆ بنووسمەوە، کە لەبارەی ئەدەبی بێئومێدییەوەیە، کە دیارە هەرچۆنێك بێت، باڵاترە لەو ئەدەبەی من پێیدەڵێم ئەدەبی بێتاقەتی:

خواکین فۆنت، نەخۆشخانەی ئەل ڕێپۆسو بۆ نەخۆشییە عەقڵییەکان، باخچەی دیل دیسێیرتۆ دی لوس لیۆنیسی نیشتمانیی، قەراغ شاری مەکسیکۆ، تەمموزی ١٩٧٧:

کتێب هەیە بۆ کاتی وەڕسی. لەمەش زۆر هەیە. کتێبیش هەیە بۆ ئەو کەسەی ئارامیی دۆزیوەتەوە. بە بۆچوونی من، ئەمە باشترینە. هەروەها کتێبیش هەیە بۆ ئەو کاتە دەگونجێت، مرۆڤ غەمبارە. کتێبیش هەیە بۆ ئەوکاتە دەگونجێت، مرۆڤ بەختەوەرە. کتێبیش هەیە بۆ ئەو کەسەی تینووە بەدوای مەعریفەدا. هەروەها کتێبیش هەیە بۆ ئەو کەسەی مەیئوسە. ئەمەش ئەوە بوو، (ئولیسیس لیما) و (بیلانۆ) دەیانوویست بینووسن. ئەوان خواپ بەهەڵەدا چووبوون، هەرچۆن لە ئایندەدا دەردەکەویت. با خوێنەرێکی مامناوەند بە نموونە

وەربگرین. کەسێکی هێمن، لاوێکی تێگەیشتووی خوو ڕەوشت جوان و پەسەند، زرنگ. کەسێك کتێب و گۆڤارە ئەدەبییەکان دەکڕێت. ئەو کەسە چۆن دەبینن؟ کەسێکی ئاوا دەتوانێت ئەوە بخوێنێتەوە، کە بۆ کەسێکی ئارام و هوشیار نووسراوە. بەڵام دەشتوانێت جۆرەکانیتری کتێب بخوێنێتەوە، بە چاوێکی ڕەخنەگرانەوە، بێتەوەی بە شێوەیەکی نابەجێ و مەرگەساتانە بکەوێتە ژێر کاریگەرییان، ئەو دەتوانێت بێ لایەنانە بیانخوێنێتەوە. ئەمە باوەڕی منە. من نامەوێت کەس بریندار بکەم. با ئێستا خوێنەرە مەیئوسەکە وەربگرین، ئەوەی کە نووسەرە بێئومێدەکان دەڵێن کە ئەوان ڕوویان تێدەکەن. ئێوە چی دەبینن؟ یەکەم: ئەمە پەیوەستە بە هەرزەکارێك، یاخود کەسێکی گەورەی ناکامڵەوە، مرۆڤێکی نیگەران و ترسنۆك. ئەم گەمژە نموونەییە (ببورن بۆ دەربڕینەکە) دوای خوێندنەوەی (ئازارەکانی ڤارتەر) خۆی دەکوژێت. دووەم: ئەو خوێنەرێکی سنووردارە. بۆچی ئەو سنووردارە؟ ئاسانە، چونکە ئەو تەنها دەتوانێت کتێبی نائومێدانە یاخود ئەو کتێبەی بۆ نائومێدییە، بخوێنێتەوە. لە پەیوەست بەمەوە ئەو هەرگیز ناتوانێت، بۆ نموونە، بێ پچڕان (گەڕان بەدوای کاتی بەسەرچوودا) بخوێنێتەوە. یاخود چیای جادوویی (بەپێی دیدی من، نموونەی باڵایە بۆ کتێبی هێمنی، مەتینی، ناوازەیی)، یاخود (بێنەوایان)، یاخود (جەنگ و ئاشتی). ئایا بۆچوونی خۆم ڕوونکردەوە؟ باشە، بۆچوونی خۆم ڕوون کردەوە. ئیدی قسەم لەگەڵ (لیما و بیلانۆ)دا کرد، ئەوەم پێ وتن، ئاگادارم کردنەوە، داوام لێ کردن بیربکەنەوە چ ڕیسکێك دەکەن. وەك ئەوە وابوو قسە بۆ دیوار بکەیت. سەرەڕای ئەوەش وتم خوێنەرانی نائومێد، وەك کانە ئاڵتوونەکانی کالیفۆرنیان، ڕۆژێك تەواو دەبن! بۆچی؟ ئەمە شتێکی ئاشکرایە. کەس ناتوانێت تەواوی ژیانی مەیئوس بژی، جەستە توانای نییە، ئازارەکەی بەرگە ناگیرێت، ئیدی وردە وردە،

هۆشی لە سێلاوی ساردا ون دەبێت. خوێنەری مەیلوس (بەتایبەت ئەوەی شیعری نائومێدانە دەخوێنێتەوە، باوەڕم پێبکە، ئەحەمول ناکرێت) سەرئەنجام واز لەوە دەهێنێت گسوێ بە کتێب بدات و بەگشتی دەبێت بە هیوابڕاوێکی تەواو. یاخود چاك دەبێتەوە. وەك شەکەتێك لە پرۆسەی چاکبوونەوەدا، لە لۆکە پێچراوێك، لە ڕێژنەیەك حەپی ئارامکەرەوەی تەواودا، ئەو دەگەڕێتەوە بۆ لای ئەو ئەدەبەی کە بۆ خوێنەرێکی ئارام، سەرحاڵ، پڕ ئاسوودە نووسراوە. ئەمەش پێی دەوترێت (یاخود وەك من پێی دەڵێم): گوزەر لە قۆناغی هەرزەکارییەوە بۆ بالقی. مەبەستیشم ئەوە نییە بڵێم کاتێك مرۆڤ بووە خوێنەرێکی ئارام، ئیدی کتێبی نائومێدی ناخوێنێتەوە. بەدڵنیاییەوە وا دەکات! بەتایبەت ئەگەر کتێبی بماش، یاخود پەسەندبن، یاخود هاوڕێیەك پێشنیازیان بکات. بەڵام لە قوڵاییدا ئەوانە مرۆ وەڕس دەکەن! ئەم جۆرە ئەدەبە بەخۆی و هەموو چەقۆ و فیگۆری مەسیحەکانییەوە ناگاتە هیچ دڵێك، بە هەمان شێوەی لاپەڕەیەکی ئارام و سەنگین... ئەمەم بە لیما و بیلانسۆ وت! ئاگادارمکردنەوە! ئەدەبی ڕاستەقینەم نیشاندان. مەترسییەکانم نیشاندان... وتم نابێت ئێوە ئاوا زیادەڕۆیی بکەن، دەمارەکانتان تا دوا دڵۆپ بەتاڵ بکەنەوە. خاکی بن! بگەڕێن، لە زەوییە نەزانراوەکاندا ون بن، بەڵام کاتێك دەڕۆن با گوریسێکتان گرتبێت، شوێنەوارێکی کەم بەجێبهێڵن یاخود بەردی سپی، کە بتوانن ڕێگای گەڕانەوە بدۆزنەوە!

***

ئێوارەیەکی سارد بوو، کاتێك بەرەو ئەو شوێنە چووم، کە دەبوو ولیەمی لێ ببینم. ئەو ڕۆژە لەماڵەوە مامەوە و نەچوومە دەرەوە. لەدوای نیوەڕۆوە جۆرێك لە نیگەرانی گرتبوومی، بەوەی بۆچی ولیەم کاتێکی

هۆشی لە سێلاوی سارددا ون دەبێت. خوێنەری مەیلوس (بەتایبەت ئەوەی شیعری نائومێدانە دەخوێنێتەوە، باوەڕم پێبکە، ئەحەمسوول ناکرێت) سەرئەنجام واز لەوە دەهێنێت گوێ بە کتێب بدات و بەگشتی دەبێت بە هیوابڕاوێکی تەواو. یاخود چاک دەبێتەوە. وەک شەکەتێک لە پرۆسەی چاکبوونەوەدا، لە لۆکە پێچراوێک، لە ڕێژنەیەک حەپی ئارامکەرەوەی تەواوەدا، ئەو دەگەڕێتەوە بۆ لای ئەو ئەدەبەی کە بۆ خوێنەرێکی ئارام، سەرحاڵ، پڕ ئاسوودە نووسراوە. ئەمەش پێی دەوترێت (یاخود وەک من پێی دەڵێم): گوزەر لە قۆناغی هەرزەکارییەوە بۆ باڵغی. مەبەستیشم ئەوە نییە بڵێم کاتێک مرۆڤ بووە خوێنەرێکی ئارام، ئیدی کتێبی نائومێدی ناخوێنێتەوە. بەدڵنیاییەوە وا دەکات! بەتایبەت ئەگەر کتێبی باش، یاخود پەسەندبن، یاخود هاوڕێیەک پێشنیازیان بکات. بەڵام لە قوڵاییدا ئەوانە مرۆ وەڕس دەکەن! ئەم جۆرە ئەدەبە بەخۆی و هەموو چەقۆ و فیگۆری مەسیحەکانییەوە ناگاتە هیچ دڵێک، بە هەمان شێوەی لاپەڕەیەکی ئارام و سەنگین...
ئەمەم بە لیما و بیلانتۆ وت! ئاگادارمکردنەوە! ئەدەبی ڕاستەقینەم نیشاندان. مەترسییەکانم نیشاندان... وتم نابێت ئێوە ئاوا زیادەڕۆیی بکەن، دەمارەکانتان تا دوا دڵۆپ بەتاڵ بکەنەوە. خاکی بن! بگەڕێن، لە زەوییە نەزانراوەکاندا ون بن، بەڵام کاتێک دەڕۆن با گوریسێکتان گرتبێت، شوێنەوارێکی کەم بەجێبهێڵن یاخود بەردی سپی، کە بتوانن ڕێگای گەڕانەوە بدۆزنەوە!

***

ئێوارەیەکی سارد بوو، کاتێک بەرەو ئەو شوێنە چووم، کە دەبوو ولیەمی لێببینم. ئەو ڕۆژە لەماڵەوە مامەوە و نەچوومە دەرەوە. لەدوای نیوەڕۆوە جۆرێک لە نیگەرانی گرتبوومی، بەوەی بۆچی ولیەم کاتێکی

درەنگی لە جێگایەکی دوور و چەپەك دانابوو بۆ یەکتربینینەکەمان؟ کە دەکەوتە شوێنێکی چۆڵ لە دەرەوەی ویستگەی شەمەندەفەری گەڕەکی ئووپلاندس ڤێسپی لە باکووری شاری ستۆکهۆلم. ئەو ئێوارەیە هەوا زۆر ساردبوو، بە ناچاری و لەتاو سەرما، لەکەنار جادە چۆڵەکە پیاسەم دەکرد، تا لەناکاو ئۆتۆمبیلێك وەستا و لەبەر تاریکی، نەمتوانی شۆفێرەکەی ببینم. بەڵام بەدەنگەکەیدا زانیم ولیەمە، کاتێك وتی سەرکەوە. بێئەوەی هیچ بڵێم، سەرکەوتم و سەیری تاریکییەکەی پێشەوەم دەکرد. ولیەمیش بێدەنگ، چاوی لە پێشەوە بڕی بوو. جارجاریش بەهۆی ئاوێنەکەی بەردەمییەوە، چاودێریی ڕێگاکەی پشتەوەمانی دەکرد، ئەگەرچی هیچ ئۆتۆبیلێکی پێدا نەدەڕۆیشت.

ماوەی نیو کاتژمێر بە ڕێگایەکی چۆڵ و باریکدا ڕۆیشتین و جگە لە چەند پرسیار و قسەیەکی ئاسایی، هیچمان لەگەڵ یەکتردا نەوت. دوای ئەوەی لاماندایە ڕێگایەکی خۆڵ و بۆ ماوەیەکی کەم لە ڕۆیشتن بەردەوام بووین، ولیەم بێ ئەوەی سەیرم بکات، وتی: دەبێت ماوەیەك بە پێ بڕۆین. ئۆتۆمبیلەکەی ڕاگرت و کەمێك بە نارەحەتی دابەزی. دوای ئەوەی خۆمان پێچایەوە، ولیەم جانتایەکی بچووکی ڕەشی کردە شانی و بە تولە ڕێیەکدا بەناو دارەکاندا کەوتە ڕێ. منیش بێدەنگ دوای کەوتم. بێئەوەی بزانم خانوویەکی بچووك چاوەڕێم دەکات، کە نهێنی کتێبنووسە نادیارەکانی تێدا دەدۆزمەوە.

پێدەچوو خانووە چۆڵەکە لەناو ئەو دارستانەدا، یەکێك بێت لە ماڵە هاوینەییەکان و کەلوپەلێکی سادەی تێدابوو. دوای ئەوەی ولیەم دوو مۆمی داگیرساند، لە پەنجەرەکەوە سەیری حەوشەی دەرەوەی کرد و چوو ئاگردانەکەی گردا. من تا ئەوکاتە لە ناوەڕاستی ژوورەکەدا وەستابووم و لەبەر ڕووناکیی کزی مۆمەکان، سەیری تابلۆی سەر دیوار و ئەو کتێبخانە بچووکەم دەکرد، کە لە سووچێکی هۆڵەکەدا

دانرابوو. لەناكاو وليەم هاتە بەرانبەرم و بە پێكەنینەوە وتی: هیوادارم شوێنەكەت بە دڵ بێت. منیش هێشتا وەك ئەوەی نەزانم چی لە دەورم ڕوودەدات، بەسەرسامییەوە لە وليەمم دەڕوانی و وتم: دەكرێ بزانم ئێمە بۆ لێرەین؟ وليەم بەدەم دانیشتنەوە وتی: ئێرە ئەو شوێنەیە ڕازی كتێبنووسە نادیارەكانی تیا حەشار دراوە.

دوای ئەوە وليەم باسی ئەوەی بۆ كردم، هەر لە سەردەمانێكی زووەوە و لەگەڵ پەیدابوونی نووسراو و دەستنووس، دەستەیەكی نهێنی هەیە كاریان كۆكردنەوەی هەواڵ و زانیارییە لەسەر دەستنووس، كتێب، نووسەر و خوێنەرە سەیرەكان. تەمەنی ئەم دەستەیەش چەندین سەدەیە و لە زۆربەی شار و پایتەختەكانی دونیادا خەڵكانێكییان هەیە بە نهێنی كاردەكەن. دیارە دوای پەیدابوونی كتێبخانە و كتێبفرۆشییەكانیش، كاری ئەم دەستەیە تەواو ڕێكخراوە و چەند كتێبفرۆشییەك لە گۆشە جیاجیاكانی دنیاوە بەوردی سەرپەرشتیی ئەم دەستەیە دەكەن. دیارە وليەم خۆی یەكێك بوو لەوان، وەك دواتر زانیم. بەڵام لەبەر پاراستنی نهێنیی كارەكەیان و ئاشكرانەبوونیان، هەوڵیانداوە لە چەند شارێكی گەورەدا بنكەیان هەبێت و هەر یەكێكیان بەشێك لە ئەرشیفی دەستەكەی لا پارێزراو بێت. ئەگەرچی ئەو ناوی بنكە سەرەكییەكانی پێنەوتم، بەڵام باسی یەكێك لەو بنكانەی بۆ كردم، كە لەم ساڵانەی دواییدا وێران كراوە و دەكەوتە شەقامی (المتنبي) لە بەغدا، كە بە شەقامی كتێبفرۆشان ناسراوە و یەكێك لە بنكە سەرەكییەكانی دەستەكەیان لەوێدا بووە و لە پێش نیوەڕۆی ٥/٣/ ٢٠٠٧ بەهۆی ئۆتۆمبیلێكی بۆمبڕێژ كراوەوە كاول دەكرێت و هەموو ئەرشیفە نهێنییەكەیان لەوێدا دەسوتێت. ئەو ڕۆژە شەقامی موتەنەبی پڕدەبێت لە كتێب و لاشەی سووتاو، بێئەوەی كەس بزانێت لەو تەقینەوەیە بۆ سووتاندنی بەشێك لە ئەرشیفی

کتێبخانـەکان بـووە، کـە لـە ژێرزەمینێکـی نهێنیـی ئـەو شـەقامەدا بـووە و ئـەو ڕۆژە دووان لــە ئەندامەکانییــان لەوێــدا و لەنـاو کاغــەز و بەرگـی چەرمـی کتێبەکانــدا دەســوتێن.

ئـەو شـەوە ولیـەم باسـی زۆر کتێبخانـەی سـوتێنراوی لـە مێـژوودا بـۆ کـردم، باسـی نهێنـی کوشـتنی زۆر نووسـەری بـۆ کـردم، کـە تـا ئەوکاتـە نەمزانـی بـوو.

***

ڕۆژی ١٧ای سێپتەمبەر

مریەم لە زەنگی تەلەفوونەکەی بەئاگا هاتەوە، کە لە هۆڵەکەوە دەنگی دەهات. بەڵام هەرچەندی کرد، نەیتوانی هەستێت و بچێت وەڵام بداتەوە. ماوەیەک لەناو جێگاکەدا مایەوە، بۆ ئەوەی بزانێت سەعات چەندە. کاتێکیش هەستا، لەبەردەم سیسەمەکەدا و لە نزیک قاچییەوە، دەستنووسی ڕۆمانەکەی بینی پەرشوبڵاو لەو ناوەدا کەوتبوو. بۆ ئەوەی کۆی بکاتەوە، بەرەو هۆڵەکە ڕۆیشت. بیری کەوتەوە شەو بەدەم خوێندنەوەوە خەوی لێکەوتووە.

کاتێک دەنگی شێرزاد لەوسەری هێڵەکەوە نیوەڕۆ باشی لێکرد، مریەم زانی زۆر درەنگ بەئاگا هاتۆتەوە. پاشان شێرزاد داوای لێبووردنی لێکرد، بەوەی خەبەری کردۆتەوە. بەڵام مریەم دڵنیای کردەوە باشتر ئەو کارەی کرد، چونکە خۆشی نازانێت بۆ ئەوەندە لە جێگادا ماوەتەوە. شێرزاد پێیوت پێدەچێت بەیانی سەفەر بکات و بگەڕێتەوە بۆ شارەکەی خۆی، هەربۆیە بیری لەوە کردۆتەوە ئەگەر بتوانێت، ئەوا حەزدەکات ئەمڕۆ بیبینێت. مریەم هەرزوو بڕیاریدا و وا ڕێکەوتن دوای دوو سەعات لە شوێنەکەی دوێنێ یەکتر ببیننەوە.

مریەم بیری کردەوە دووشێکی خێرا بکات و شتێکی سادەش بخوات، بەڵام دوای ئەوەی لە حەمام هاتە دەرەوە، ئارەزووی لەوە نەبوو بەتەنیا شتێک ئامادە بکات بۆ خواردن، وەک ئەوەی بیەوێت زوو لەم تەنیاییە

بچێتــە دەرەوە، کــە بۆنەکــەی هەراسـانی دەکـرد. هەربۆیــە ماوەیــەک خەریکـی قـژ وشـک کردنــەوە و خــۆ ڕازاندنــەوە بـوو، بـۆ جلەکانیشـی زۆر بیـری لێنەکـردەوە و پانتۆڵێکـی سـێ چـارەک و تیشـێرتێکی سـپی لەبەرکـرد. بـەڵام بەلایـەوە گرنـگ بـوو چ بۆنێـک لـە خـۆی دەدات، تـا دواجـار دوو بۆنـی بەکارهێنـا، کـە یەکێکیانـی لـە سـەفەرێکی پاریسـدا کڕی بـوو. لەنـاو دەرگاکە بیـری کەوتـەوە ددانی نەشـۆردووە، گەڕایەوە و بەپەلـە خـۆی کـرد بـە تەوالێتەکـەدا، کـە لەگـەڵ دەسـتبردن بـۆ فلچـەی ددان شـۆردنەکە، دەسـتی بـەر شووشـەیەک قۆڵۆنیـا کـەوت، کـە خـۆی بـە دیاری بۆ شێرکۆی کڕی بوو. لەبـەر خۆیـەوە جنێوێکیـدا و تاقەتـی نەبوو پارچـە شـکاوەکانی شووشـەکەی کۆبکاتـەوە.

لـە وێسـتگەی شەمەندەفەرەکە حـەوت خولـەک کاتـی هەبـوو تـا هاتنـی شـەمەندەفەرەکە، هەربۆیـە گەڕایـەوە و چـوو لـە دووکانێـک قاوەیـەک و چۆرەکێکـی کـڕی و گەڕایـەوە بـۆ شۆسـتەی چاوەڕوانییەکـە.

بەشێکی زۆری ڕێگاکەی، بـە پاڵدانـەوە و چاونووقاوییـەوە بردەسـەر، تـا گەیشـتە ئـەو وێسـتگەیەی لـە نزیکییـەوە شـێرزاد چاوەڕوانـی دەکـرد، کـە هـەروەک دوێنـێ و لەسـەر هەمـان کورسـی، چـاوەڕوان بـوو.

شێرزاد بـە پێکەنینـەوە وتـی: وابزانـم ئەمـڕۆ لـە خـەوم کردیـت، نەمزانـی وا درەنـگ لـە خـەو هەڵدەسـتیت. بـەڵام مریەم ڕاسـتەوخۆ وەڵامی نەدایەوە و وتـی: خۆشـم نازانـم دوێنـێ شـەو، کـەی و چـۆن خـەوتـووم، لەوانەیـە مانـدوو بووبێتـم. شێرزادیش وتـی: دەی ئەمـڕۆ دەتوانیـن لـە جێگایـەک دابنیشـین تـا مانـدوو نەبیـت. مریـەم سـەیرێکی کـرد و وتـی: گرنـگ نییـە، چونکـە هەسـتدەکەم ئەمـڕۆ شـت زۆر هەبێـت تـا لەبارەیـەوە قسـە بکەیـن. دوای ئـەوەی قـژی لەسـەر دەموچـاوی لادا، درێـژەی پێـدا و وتـی: دەمەوێـت بـە ڕاسـتی پێـم بڵێیـت تـۆ کێیـت، پێشـتر منـت ناسـیوە یاخـود لـە هیـچ کوردێکیتـرەوە زانیاریـت لەسـەر مـن هەیـە؟

شێرزاد دڵنیای کردەوە کە هیچ شتێکی وا لە ئارادا نییە و هەر ئەو کەسەشە، کە دوێنێ کەمێک لەبارەی خۆیەوە بۆی دواوە. پاشان بەسەرسامییەوە پرسی هیچ بووە؟ مریەمیش بە کەمێک تووڕەیی تێکەڵ بە نازەوە وتی: ئا، کەواتە ئەمڕۆ باسی ڕۆمانەکەتم بۆ بکە، بیریشت نەچێت باسی کتێبفرۆشییەکەی ولیەمم بۆ بکەیت.

شێرزاد پێکەنی و وتی: بە دڵنیاییەوە، چونکە ڕووداوە گرنگەکان لەو کتێبفرۆشییەدا ڕوودەدەن.

ئەوکاتە گەیشتبوونە نزیک دوو ماسیگر، کە بەبێ دەنگی بەدیار قولاپەکانیانەوە وەستابوون. شێرزاد وتی: سەرەتای نووسینی ڕۆمانەکە دەگەڕێتەوە بۆ پێش ئەوکاتەی تووشی کێشەبیم لەگەڵ کونسوڵخانەی عێراق بەماوەیەک، مەبەستم کێشەی ناوەکەمە. ئەوکاتە لە هەوڵی نووسینی ڕۆمانێکدا بووم، دەمویست لە ڕێگایەوە باسی ژیانی چوار ئافرەتی کورد بکەم، کە لە خۆرئاوا دەژین. هەر یەکێک لەوانە چارەنووسێکی جیاواز دەژی و بەرێگایەک گەیشتۆتە خۆرئاوا. بەڵام هەموشیان خاڵی هاوبەش لەنێوانیاندا هەیە. واشم دانابوو ڕووداوەکانی ڕۆمانەکە لەم شارەدا بن.

مریەم هەوڵیدا سەرسامی خۆی بشارێتەوە، هەربۆیە بە پێکەنینەوە وتی: ناوت بۆ ئەو چوار ژنە دانابوو؟

شێرزادیش وتی: بەڵێ، ئەگەرچی هێشتا لەسەرەتای نووسینی ڕۆمانەکەدا بووم، بەڵام وام دامنابوو چوار ژن بەناوی ڕووناک، هەڵاڵە، شەوبۆ و مریەمەوە لەم شارەدا بژین و لە ڕێگای ژیان و پەیوەندیی هەر چواریانەوە، باس لەو ڕووە شاردراوەیەی ژیان بکەم، کە ئێمەی ڕۆژهەڵاتی لە خۆرئاوا هەمانە. مەبەستمە بڵێم دەمویست لە ڕێگای پەیوەندی و تێڕوانینی ئەو چوار ئافرەتەوە بۆ سێکس و پەیوەندی نێوان نێر و مێ، باس لە ژیان بکەم لەنێوان کولتوورە جیاوازەکاندا.

هەریەکێکیش لەو چوار ژنە، بە ڕێگایەکی جیاواز گەیشتۆتە ئەم شارە و تووشی جیابوونەوە بووە. بۆ نموونە شەویۆ لەڕێگای هاوسەرگیرییەوە سەفەردەکات و بەماوەیەکی کەم، بێئەوەی هۆکەی دیار بێت، مێردەکەی لێی جیادەبێتەوە و دوای ئەوە بۆ ماوەیەک لەگەڵ پیاوێکی سویدیدا دەژی و لە کاتی گێڕانەوەی ڕووداوەکانیشدا، بە تەنیا لەگەڵ سەگێکدا دەژی. شەویۆ لەو کەسانەیە کە هەر زوو بە هەڵسوکەوت و قسەکردنیش، بووە بە کەسێکی ڕۆژئاوایی و هەمیشە لە قسەکانیدا بەراوردی نێوان کولتووری کوردی و سویدی دەکات. دیارە لەو کەسانەیە کە بە نەرم دەڕوانێتە کلتورێک لەبەرانبەر کلتورێکیتردا، کولتوورێکی پیس یاخود گرنگی بە پیسی دەدات لە بەرانبەر کولتوورێکی پاک یاخود گرنگی بە پاک و خاوێنی دەدا. کولتوورێکی ژن کوژ لەبەرانبەر کولتوورێکی ئازادی بەخشدا. بیریشم نەچێت، شەویۆ چەند تاتۆیەکی لەسەر لەشی نەخشاندووە. دیارە لە شوێنی هەستیاریشدا. شێرزاد وای وت و بزەیەکی شەرمنانەی بۆ کرد. پاشان درێژەی پێدا: شتێکی خۆشت بۆ بگێڕمەوە، لە ڕۆمانەکەدا وام داتابوو کاتێک شەویۆ مامەڵەی سەفەرەکەی تەواو دەبێت و یەکەمجار کە لە تورکیاوە لەگەڵ مێردەکەیدا سەفەر دەکات، ئەوکاتەی فڕۆکەکە دەگاتە ناوچەرگەی ئەورووپا و مێردەکەی لە پەنجەرەکەوە دەریاچە و سەرزەمینە سەوزەکەی خوارەوەی نیشان دەدات، شەویۆ هەڵدەستێت و دەچێت بۆ تەوالێت. کە لەوسەر دەگەڕێتەوە، تەنوورەکەی کورت کردۆتەوە و کراسێکی بێ قۆڵی لەبەرکردووە. بەڵام ڕووناک لە هەموویان کۆنترە لە خۆرئاوادا و مێردێکی قاچاخچی و مێبازی دەبێت، کە لە ڕووداوێکی تەمووموژاویدا لە ڕووسیا کوژراوە. ڕووناک کەسێکی قۆشمەچییە و تۆڕێکی بەربڵاو پەیوەندی لەناو کورد و عەرەبەکاندا هەیە و دووجاریش بەپارە مامەڵەی هاوسەرگیری بۆ کەسانیتر کردووە و لە کوردستانەوە هێناونی. ڕووناک لەو ژنانەیە، نایەوێت بەبها بە تەمەنی خۆی بکات و هەموو

سەرنجی لەسەر پیاوانە و بە قسە و نوکتەی سێکسی ناسراوە.
مریەم بێ دەنگ ڕێی دەکرد و هیچی نەدەوت، شێرزادیش درێژەی بە قسەکانیدا: بەڵام هەڵاڵە خاوەن لەش و لارێکی سەرنجڕاکێش و سێکسییە و جیاواز لەوانیتر، حەزی بە کارکردنە لەناو ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنیدا و وەک شەوبۆ پەرگیرە لە بیروڕادا، بەوەی باوەڕی بە هاوسەرگیری نییە، دوای ئەوەی دوو ئەزموونی سەرنەکەوتووی شووکردنی دەبێت و هەست دەکات هەڵخەڵەتێنراوە. ئیتر ئاوا ڕۆمانەکە باسی ژیانی نهێنی ئەو چوار ژنە دەکات.
مریەم سەری هەڵبڕی و وتی: ئەی باسی چوارەمیانت نەکرد؟
شێرزاد پێکەنی و وتی: بەڕاست سەیرە، خەریک بوو مریەمیانم بیربچێت، کە کەسایەتی سەرەکی ڕۆمانەکەیە. مریەم جیاواز لەوان، ئەگەرچی ئەویش لە ژیاندا گرفتی خۆی هەبووە و تووشی جیابوونەوە بووە، بەڵام لەکاتی ڕووداوەکاندا، لەگەڵ کەسێکدا دەژی و تەنیا نییە، هەرچەند ماوەیەک لە ژیانیدا بە ئازادی ژیاوە و کۆمەڵێک پەیوەندی لەگەڵ پیاواندا هەبووە. بەڵام لەو ژیانە ماندوو دەبێت و بڕیاردەدات لەگەڵ کەسێکدا بژی.
شێرزاد وەستا و بەدەنگێکی جدییەوە وتی: دەزانی کاتێک تووشی کێشەی ناوەکەم بووم لەگەڵ کونسوڵخانەی عێراقدا، ئیدی ڕێڕەوی نووسینی ڕۆمانەکە گۆڕا، بەوەی لە خۆم دەپرسی: ئەوەی دەژی ناوەکانمانە یاخود خۆمانین. چونکە من بۆ خۆم چوومە کونسوڵخانە، بەڵام ئەوان دەیانووت ئیمە بەو ناوەوە تۆ ناناسین و کەسێک نییە بەو ناوەوە. هەربۆیە بیرم لەوە کردەوە، ئەو کەسەی لەگەڵ مریەمدا دەژی، کەسێکی وا بێت خەریکی نووسینی ڕۆمانێک بێت لەبارەی (ناو)ەوە. ئەمەش مریەم کاتێک ئاشکرای دەکات، دوای ئەوەی بەیانییەک بڕیار دەدات لێیجیابێتەوە و دەستنووسی ڕۆمانەکەی دەخوێنێتەوە. هەربۆیە

دوێنێ چووم بۆ ئەو کتێبفرۆشییە، تا سەیری شوێنەکە بکەم و بزانم هەروەک ئەوە وایە کە پێش چەند ساڵێک بینیومە و لە ڕۆمانەکەدا باسم کردووە. چونکە ئەو شوینە قورساییەکی زۆری هەیە لە ڕۆمانەکەدا، کە هەوڵمداوە بەشێوەیەک بیگێڕمەوە، کە لە ڕێگای خوێندنەوەی مریەم بۆ دەستنووسەکە، ناوەڕۆکی ڕۆمانەکە بەدەربکەوێت، بەوەی...

مریەم قسەکەی پێ بڕی و وتی: بەڕاست تۆ پێشتر منت نەناسیوە؟

شێرزاد بەسەرسامییەوە وتی: سەیرە، تۆ پێشتر هەمان پرسیارت لێکردم و من دڵنیام کردیت، کە بە ڕێکەوت تۆم بینیوە. مریەمیش وتی: زۆرجار ڕێدەکەویت لەناو پیاوانی ئێمەدا باسی ئافرەت بۆ یەکتر بکەن، یاخود ژمارە تەلەفوونەکەی دەدەن بەیەکتر، ئیدی پیاوانیش ڕێگایەک دەدۆزنەوە بۆ نزیک بوونەوە لێی.

شێرزاد بە سەرسامییەوە وتی: لێت ناشارمەوە ئەو ڕۆژەی تۆم بینی، هەستم دەکرد غەریب نیت لە بەرچاوم، وەک ئەوەی پێشتر بتناسم. ئەمەش هۆکارێک بوو بۆ پرسیارکردنم لێت.

مریەم ماوەیەک بێدەنگ بوو، وەک ئەوەی خۆی کۆبکاتەوە تا وتی: دەزانیت من ئەو مریەمەم تۆ باسی دەکەیت و ناوم بەهار نییە.

شێرزاد وەک ئەوەی تێنەگەیشتبیت پرسی مەبەستت چییە؟

مریەم لەسەرخۆ درێژەی پێدا. مەبەستم ئەوەیە، ئەوەی تۆ باست کرد، ژیانی من بوو. تەنانەت سێ ئافرەتەکەیتریش کە باستکردن، هاوڕێی منن و هەروان وەک تۆ وتت. منیش ئەو ڕۆژە ڕاستم نەکرد، کە وتم ناوم بەهارە.

شێرزاد لەبەرخۆیەوە وتی: دیسان یاریی ناوەکانە. دوای ئەوە ماوەیەک بێدەنگ بوو.

***

ئەو ڕۆژە مریەم و شێرزاد بێ هیلاک بوون، بە کەناری دەریا، تووڵەڕێی ئەو پارستانەکان شەقامە قەرەباڵغەکاندا پیاسەیان کرد و لەبارەی ڕۆمانە نەوەگرووەکەی شێرکۆ، چارەنووسی ڕووناک و هەڵاڵە و شەوبۆوە دوان. مریەم دەیویست بزانێت لە ڕۆمانەکەدا شێرکۆ بۆ ون دەبێت و چی بەسەر دێت. شێرزادیش، کە نەیدەتوانی وەڵامی بداتەوە، بەوپێیەی هێشتا ڕۆمانەکەی تەواونەکردووە و نازانێت چی ڕوودەدات، دەیویست دڵنیابێت ئەوەی لە تەنیشتییەوە ڕێ دەکات، کەسێکی ڕاستەقینەیە و تەنها تارێک نییە و بڕێ. هەربۆیە چەند جارێک بە هێمنی دەستی مریەمی گرت و لەناو دەستیدا یاری بە پەنجەکانی کرد و دواجار داوای لە مریەم کرد دەستنووسەکەی شێرکۆی نیشان بدات. مریەمیش بە دوو چاوی تەڕ و قورسەوە چاوی بڕیبووە چاوی شێرزاد.

***

کاتێک مریەم دەرگای کردەوە، پێش شێرزاد چووە ژوورەوە و گڵۆپی ژوورەکەی داگیرساند. شێرزادیش بەدەم داکەندنی پێڵاوەکانییەوە، چاوێکی بە ماڵەکەدا گێڕا و هەستی بە شەپۆلێکی خاو کرد لە بۆنی قۆڵۆنیا. مریەم بەدەم فەرموو لێکردنییەوە، دەرزێکی کردە پەنجەرەی مەنەج و ئامێری قاوە گەرم کردنەکەشی داگیرساند. پاشان هەردووکیان لە هۆڵەکە دانیشتن و دوای ئەوەی شێرزاد سەرسامی خۆی بۆ جوانی و ڕۆومبی ماڵەکە دەربڕی، کە نینجانە و پارچە مۆبیلەکان و ڕەنگی پەردە و تابلۆ و بەڕە و... جوان گونجاو بوون لەگەڵ یەکتردا. بەتایبەت سەیری بەڕەکەی ژێر قاچی کرد و لە ڕەنگەکانی ڕاما. بیری کەوتەوە، کە ئەویش هەمیشە حەزی لەو جۆرە نەخشانە بووە، کە لە بەڕە کوردییەکاندا هەن. مریەم بەدەم پێکەنین و سوپاس کردنەوە هەستا و چوو دەستنووسی ڕۆمانەکەی بۆ هێنا.

شێرزاد بەوردی سەیری نووسراوەکەی دەکرد و پەڕە دوای پەڕەی هەڵدەدایەوە و تا دەهات سەرسامی زیاتر بە سیمایەوە دەردەکەوت. جارجار لەبەرخۆیەوە ورتە ورتێکی دەکرد، بێئەوەی گوێ بە مریەم بدات، کە بەسەرییەوە وەستابوو. لەناکاو سەری هەڵبڕی و وتی: سەیرە، ئەمە هەر ئەو دەستنووسەیە، کە من نووسیومە.

مریەم بەجۆرێک لایەوە دانیشت، کە ڕانی بەر ڕانی شێرزاد کەوتبوو، بەڵام لەوکاتەدا هیچ ئاگای لەوە نەبوو، وتی: بڵێی بە ڕێکایەک دەستنووسەکەی تۆ نەدزرابێت و نەگەیشتبێتە لای شێرکۆ؟ شێرزاد دڵنیای کردەوە شتی وا مەحاڵە، چونکە دڵنیایە دەستنووسەکە لە جانتای سەفەرەکەیدایە و شەو لە ماڵی هاوڕێکەی، چەند دێڕێکی لێنووسیوە.

مریەم بە جۆرێک لە شپرزەییەوە پرسی: ئەی ئەم هەموو لێکچوونە لەنێوان نووسینەکەی تۆ و ئەم ژیانەی منی تیادا دەژیم، مانای چییە؟

شێرزاد دوای ئەوەی کەمێک لە مریەم وردبووەوە، وتی: تەنها شتێک بتوانێت ڕاڤەی ئەمە بکات، ئەوەیە کە تەنها ناوەکان دەژین، نەوەک مرۆڤەکان. درێژەی پێدا و باسی ئەوەی بۆ مریەم کرد، کە مەبەستی لەوەیە ناوەکانیش دەتوانن وەک مرۆڤە ڕاستەقینەکان بژین. بگرە زیاتریش. لەوێدا نموونەی کەسایەتی هاملێتی بۆ هێنایەوە، کە نەوەک تەنها وەک مرۆڤێک ژیاوە، بەڵکوو زیاتر لە مرۆڤێک ژیان دەکات. وتی: لەم ساڵانەی دواییدا، ڕۆمانێکم خوێندەوە بەناوی (جیهانی سەددام حسەین)ەوە، کە ٢٠٠٣ بڵاوکراوەتەوە. باسی ئەوەت بۆ ناکەم، ڕۆمانەکە لەچی دەدوێت، چونکە لە ناونیشانەکەیەوە زۆر شت تێدەگەیت. بەڵکوو دەمەوێت باسی نووسەرەکەیت بۆ بکەم، کە کەسێکە بوونی نییە. تەنها ناوێکە. ڕۆمانەکە ناوی (مەهدی حەیدەر)ی بە سەرەوەیە و بۆ خۆ ون کردنیش، چەند ڕێکایەکی گرتۆتە بەر. تۆ دەزانیت کاتماندۆ چییە؟ شێرزاد لە مریەمی پرس، کاتێکیش مریەم بەسەر ڕاوەشاندن، بە

ئەخێر وەڵامی دایەوە، شێرزاد درێژەی پێدا: ئەو مەمدی حەیدەرە، کە بوونی نییە بەوپێیەی نووسەرێکی عەرەب نییە بەو ناوەوە، لە کۆتایی ڕۆمانەکەیدا وای نووسیوە، کە ١٩٩٢ لە کاتماندۆی پایتەختی نیپاڵ دەستی بە نووسینی ئەم ڕۆمانە کردووە و لە لیمای پایتەختی پیرۆ، ٢٠٠٢ لە نووسینی ڕۆمانەکە بۆتەوە. دوو شاری سەیر، کە نووسەرێکی عەرەب تیایاندا بژی و خەریکی نووسینی ڕۆمانێکیش بێت. دەزانیت لەم چەند ساڵەی ڕابردوودا، ڕۆمانێکی ئاواش لەبارەی تۆباماوە نووسرا، بێ ئەوەی نووسەری هەبێت، یاخود ڕاستر نووسەرەکەی دیارێت و کەسێکی وانیمی بێت. لەوانەیە کەسێک بڵێت، بەهۆی ترسەوە، کەسێک لە پشت ئەو کتێبەوە وەستاوە و نایەوێت خۆی ئاشکرا بکات. بەڵام ئەی چۆنە ئەگەر وا بیرمان لێکردەوە، کە ئەوە ناوەکانن دەتوانن بژین و تەنانەت کتێبیش بنووسن.

مریەم بەدەم پێکەنینەوە هەستا و وتی: هەروەک من؟ بێ ئەوەی چاوەڕوانی وەڵام بێت، بەرەو مەتبەخەکە ڕۆیشت و لەوسەرەوە بە دوو کوپ قاوەوە گەڕایەوە. کاتێک لەسەر مێزەکەی بەردەمی شێرزاد دلینا، چوو لەبەرانبەری شێرزاددا دانیشت و قاچی خستە سەر قاچ. شێرزاد وتی: ئەو ماوەیە زۆر بیرم لەم جۆرە کتێبانە دەکردەوە، کە ناوی وەهمی نووسیوونی، یاخود ڕاستتر بڵێم، کەسانی وەهمی و نەبوو نووسیونی. لەگەڕانم بەدوای ئەو جۆرە کەسانەدا، کەوتم بەسەر ژمارەیەکی زۆر لەو کتێبانەی هەر نووسەریان نییە، یاخود وەک دەڵێن نووسەرەکانیان دیار نین. من ئەوکاتە لەخۆم پرسی: ئایا نووسەری هەزار و یەک شەوە، نەیدەتوانی لەو کتێبە گەورەیەدا و بەشێوەی مەتەڵ یاخود ڕازێک ناوی خۆی بشارێتەوە؟ بەڵام ئەمەی بۆ نەکرد؟ ئایا لەبەر ترس بووە؟ باوەڕ ناکەم تەنها ترس ڕافەی ئەم دۆخە سەیرەی ئەو نووسەرانە بکات، کە ناوی خۆیان نەخستۆتە سەر دەستنووس و کتێبەکان. ئەگەر نامەکانی

نیخوان سەفا ئاوا بە نادیار و پەنهانی نووسراون، ئەی سەدام حسەین بۆ ناوی خۆی ناخاتە سەر ڕۆمانەکانی؟ خۆ ناتوانین بڵێین ئەویش ترساوە. ئەوکاتە من وای بۆ چووم، کە سیحرێکی سەیر لە پشت نەنووسینی ناو لەسەر کتێبەکانەوە هەیە، وەک ئەوەی کتێبە مەزنەکان، بێنووسەر بن. کتێبە بێنووسەرەکانیش، مێژوویەکی دوور و درێژیان هەیە. وەک ڕۆمانی ژیانی لاساریۆ دی تورمیس، کە لە دەوروبەری ١٥٥٤دا نووسراوە. یاخود قورئان کە دانەر و پاشان نووسەرەوەی هەیە، نەوەک نووسەر. سەدام حسەینیش لە ڕۆمانەکانی هەروا دەنووسێت: (روایة لمؤلفها)، وەک ئەوەی سەدام حسەین نووسەرەوەی ڕۆمانەکە بێت و دانەرەکەی شتێکی باڵاتر بێت. پاشان کتێبە بێنووسەرەکان لە مێژوودا دەمێننەوە. ئیتر بیرم لەوە کردەوە، ڕۆمانێک لەبارەی کتێبە بێنووسەرەکانەوە بنووسم و هەستم بە دۆزینەوە و باس کردنی ئەو کتێبانە. بەڵام لەمیانەی گەڕانمدا، زۆرێک لەو کتێبانەم بینی کە بەناوی وەهمییەوە نووسراون، ناوێک بوونی نییە، وەک ئەوەی ناوەکان توانای ژیان و نووسینییان هەبێت.

مریەم بەوردی گوێی گرتبوو، ئەگەرچی ئەو دنیایەی شێرزاد لێی دەدوا، زۆر نامۆ بوو بەلایەوە. بەڵام چاوەڕێ بوو. شێرزاد وتی: دەزانی پیاوێکی ڕۆماننووسی جەزائیری هەیە بەناوی (یاسەمینە ئەلخەضرا)وە، ساڵی ١٩٥٥ لە جەزائیر لەدایکبووە و ئێستا لە فەرەنسا دەژی، وەختی خۆی ئەفسەر دەبێت لە سوپادا و لەبەر کارەکەی، ڕۆمان دەنووسێت و بەناوی ژنەکەیەوە، کە ناوی (یاسەمینە)یە، بڵاویان دەکاتەوە، چونکە دەزانێت سوپا ئەو کارە لە ئەفسەرێک قبوڵ ناکات و تووشی لێپێچینەوەی دەکات. بەڵام دوای کۆتایی هاتنی خزمەتی لە سوپادا و ڕۆیشتنی بۆ فەرەنسا، دوای ئەوەش کە خۆی ئاشکرا دەکات، کەچی هەر بەو ناوە ئافرەتانەییەوە دەنووسێت و نایەوێت بەناوی (محمد مولسهول)ەوە بنووسێت، کە ناوی خۆیەتی. ئەم ئارەزووە منی بەرەو دونیایەکی سەیر و نامۆ پەلکێش کرد، کە دونیای

نووسەرە وەهمییەکانە. ئەو نووسەرانەی لە پێناو نووسیندا، نێرگسییەت لە خۆباندا دەکوژن. وەک ئەو نووسەرە پورتوگالییە کردی، کە ناوی فێرناندۆ پیسەولیە و بەناوی چەندین کەسایەتی وەهمییەوە دەینووسی.

مریەم بەدەم دەست بردن بۆ قاوەکەیەوە، پرسی: ئیتر ویستت ڕۆمانێک لەو بارەیەوە بنووسیت؟

شێرزادیش وەک ئەوەی بیەوێت پشوویەک بدات، وتی: بەڵێ، وەک خوێندووتەوە. پاشان شتێکی دەگمەنیشم بۆ ئاشکرابوو. وەک ئەو نموونەی (ڕۆبێرت فیسک) تێیدەکەوێت، ئەگەرچی پێچەوانەیە. بەوەی نزیکی سەرەتای ٢٠٠٨ ڕۆبێرت، کە پەیامنێری ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستە لە ڕۆژنامەی (ئیندیپێندێنت)ی بەریتانی، لە لوبنان دەبێت، نووسخەیەکی وەرگێڕدراوی کتێبەکەی خۆی بۆ دەبەن بە عەرەبی، کە ناوی (سەدام حسێن لە لەدایکبوونەوە تا شەهیدبوون)ە. ئەوەی بەلای ڕۆبێرتەوە سەیرە و پێیانەڵێت، ئەوەیە کە ئەو هەرگیز کتێبێکی وای نەنووسیوە تا وەربگێڕدرێت بۆ سەر زمانی عەرەبی. ناچار دەچێت بۆ قاهیرە و سۆراخی خانەی بڵاوکردنەوەکە دەکات، بۆی دەردەکەوێت ئەو خانەیەی کتێبەکەی بڵاوکردۆتەوە، بوونی نییە و ژمارە تەلەفوونەکەشی هەمیشە داخراوە. ئەگەرچی کتێبەکە لە ٢٠٠٧دا، بە فەرمی ژمارەی سپاردنی بۆ وەرگیراوە. پاش هەوڵێکی زۆر، ڕۆبێرت سەرکەوتوو نابێت لە دۆزینەوەی ئەو کەسە/کەسانەی (ئەگەر هەبن) لە پشت ئەو کتێبەوەن و دواییانەتە بەڵام ئەم ناچار لەو بارەیەوە وتارێک هەر لەو ڕۆژنامەیەدا بڵاودەکاتەوە، کە کاری تێدا دەکات.

مریەم وەک ئەوەی پەلەی بێت، پرسی: ئەوکاتەی ولیەم، شێرکۆ لە ماڵە نهێنییەکەدا دەبینێت، باسی چی بۆ دەکات؟

زۆر نهێنی پەیوەندی بەو یەکتربینینەوە هەیە، شێرزاد وای وت و کەمێک باری دانیشتنەکەی چاککرد، چونکە ئەو ئێوارەیە ولیەم شێرکۆ

دەباتە ناو دونیای پڕ ڕاز و نهێنیی کتێبسازەکانەوە و بەشێک لەو ئەرشیفەی نیشان دەدات، کە لای ئەو بە نهێنی پارێزراوە و پەیوەندی بەهەندێک کووشتنەوە هەیە.

مریەم بە سەرسامییەوە پرسی ئەو کووشتنانە، چ پەیوەندییەکییان بە شێرکۆوە هەیە؟

دەبێت تۆ هەوڵ بدەیت لە ولییەم تێبگەیت، شێرزاد وای وت و درێژەی پێدا، ولییەم یەکێکە لەو کەسە کەم و نهێنییانەی لە ئێستا سەرۆکایەتی ئەو دەستە نهێنییە دەکەن، کە کاریان کۆکردنەوە و پاراستنی هەواڵ و دەستنووسی کتێبنووسە پەنهانەکانە و بەشێکی زۆری ئەرشیفی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست دێتەوە لای ولییەم. ئەمەش پەیوەندی بە چارەنووسی شێرکۆوە هەیە. بزانە، لە مێژوویەکی زۆر کۆنەوە، جۆرێک لە نووسەر هەیە، کە خولیایەکی سەیریان هەیە، بەوەی جگە لەوەی بەناوی خوازرا، یاخود وەهمییەوە دەنووسن، زۆرجار کتێبێک دەنووسن و بە دزییەوە لە کتێبخانەیەکدا بەجێی دەهێڵن تا بەو ڕێگایە بگاتە دەست خوێنەر. دیارە لەو سەردەمانەی ترس لە دەسەڵات زیاد دەکات، ژمارەی ئەم جۆرە کتێبانە و کوشتنی نووسەرانیش لە ڕووداوی تەمومژاوی و نادیاردا زیاتر دەبێت. ولییەم یەکێکە لە ئەندامانی ئەو دەستە نهێنییەی لە پشت کتێبخانەکانەوەن و لە هەموو گۆشەیەکی ئەم دونیایەوە ڕاپۆرتی ورد لەسەر ئەو نووسەرانە کۆدەکەنەوە و دەستنووسە دەگمەنەکانیان دەپارێزن. بەڵام تەقینەوەکەی شەقامی موتەنەبی لە بەغدا، ئاماژەیەکە بۆ ئاشکرابوونی یەکێک لە بنکە گرنگەکانی ئەو دەستەیە. چونکە لەناو ئاگر و وێرانەی دوای تەقینەوەکەدا، کۆمەڵێک لە ئەرشیفی ئەم دەستەیە دیارنامێنێت و دەکەوێتە دەست دەزگا نهێنییەکان. ئەمەش ئاماژەیەکی ترسناکە، بەتایبەت دوای ئەوەی خاوەن کتێبخانەیەک لە سلێمانییەوە دێت بۆ سوید، تا جانتایەکی پڕ لە دەستنووس و ڕاپۆرتی گرنگی

دەربازکراو لە تەڵبەندەوەکەی شەقامی مونتەنەبی، بگەیەنێتە دەستەی کتێبخانە نهێنییەکان لە سوید، ئەویش دیار نامێنێت و دوای چەند مانگێک لاشەکەی لەلایەن پاوچییەکەوە لە قولایی دارستانێکدا دەدۆزرێتەوە و جانتاکەشی دیارنامێنێت. لەم ڕووداوەوە چارەنووسی شێرکۆش دەگۆڕدرێت، بەوەی ولیەم داوای لێدەکات ئەو جانتایەی بۆ بدۆزێتەوە، دوای ئەوەی ڕۆمانی (چەتەکانی خەیاڵ)ی لە ڕەفەی کتێبخانەکەیدا بۆ دادەنێت و وردە وردە پەلکێشی دەکاتە ناو نهێنی دەستەکەیانەوە. بەلام تا بتوانێت شێرکۆ ڕازیبکات، هەندێک بەڵگەنامەی کۆنی نیشان دەدات، کە شێرکۆ تووشی سەرسوڕمان دەکەن. بەوەی دەرگای نهێنی کوژرانی چەند نووسەرێکی بە ڕوودا دەکاتەوە. بۆ نموونە، ولیەم لەناو ئەرشیفی نهێنیی دەستەکەیاندا، ڕاپۆرتێکی زۆر کۆنی شاردراوە لەژێر تەختەی بنی سندوقێکدا دەردەهێنێت، کە پەیوەندی بە کوژرانی جەمال عیرفانەوە هەیە. بە ڕاست تۆ جەمال عیرفان دەناسیت؟

مریەم تەنها بەسەر ڕاوەشاندن وەلامی بە نەخێر دایەوە.

بزانە بەپێی ڕاپۆرتەکەی لای ولیەم، جەمال عیرفان سالی..... لە سەردەمی فەرمانڕەوایی شێخ مەحمووددا و لە سلێمانی دەکوژرێت. ئەو پیاوە وەک منەوەرێکی سەردەمی خۆی سەیردەکرێت و باوەڕی بە پێشکەوتن هەبووە. کوشتنەکەشی وەک لە بەڵگەنامەکەدا هەیە، دوای ئەوە دەبێت، کە جەمال عیرفان کتێبێک بەنهێنی دەنووسێت و بە دزییەوە لەناو کتێب و دەستنووسەکانی مزگەوتی (حاجی حان) دایدەنێت. بەلام هەر زوو کارەکەی لەلایەن ئەو دەستەیەوە ئاشکرا دەکرێت، کە وەک لە ڕۆمانی (چەتەکانی خەیاڵ)دا باسکراوە، کاریان گەڕانە بەدوای ئەو جۆرە کتێبانەی بە دزییەوە بلاودەکرێنەوە، ئیدی هەر چەند ڕۆژێک دوای ئەوە دەکوژرێت. ولیەم دوای ئەوە هەوڵدەدات زیاتر سەرنجی شێرکۆ ڕابکێشێت، ڕاپۆرت و کتێبێکی دەستنووس پیشانی شێرکۆ دەدات، کە

سەبارەت بە كوشتنی عەبدولخالق مەعروفە لە ناوەڕاستی هەشتاكانی سەدەی ڕابردوودا.

شێرزاد ئەمجارە هیچ پرسیاری لە مریەم نەكرد و درێژەی پێدا: شێركۆش وەك زۆر خەڵكیتر، تا ئەوكاتە وای زانیبوو، كە عەبدولخالق مەعروف دوای بڵاوكردنەوەی كتێبێك لەسەر ئافرەت لە ئیسلامدا كوژراوە، بەڵام ولیەم نامەیەكی نهێنی دەستەكەیان لەو بارەیەوە نیشانی شێركۆ دەدات، كە هەفتەیەك دوای كوژرانەكەی، لە هەولێرەوە بۆیان نووسراوە و باسی ئەوەی تێداكراوە، كە عەبدولخالق لەسەر كتێبێكی ترسناك لەبارەی ئیسلامەوە كوژراوە، كە دوای ئەوەی دەینووسێت، ڕۆژێك بەدزییەوە نووسخەیەكی لەناو ڕەفەی كتێبفرۆشییەكدا بەجێ دەهێڵێت. بەڵام كەسێك چاوی لێی دەبێت و هەرئەوەش دەبێتە هۆی ئاشكرابوونی لەلایەن ئەوانەوە، كە بەدوای كتێبە نهێنییەكاندا دەگەڕێن. بەڵام نووسخەكەیتری ئەو كتێبە، لەناو ئەرشیفەكەی ولیەمدا هەڵگیرابوو، بێ ئەوەی شێركۆ هیچ پرسیارێك لەبارەیەوە بكات، یاخود داوای بینینی بكات.

مریەم بە سەرسوڕماوییەوە پرسی: بەڵام ئەمانە چ پەیوەندییەكیان بە دیارنەمانی شێركۆوە هەیە؟

شێرزاد كەمێك دەنگی نزم كردەوە و وتی: سەرئەنجام ولیەم داوا لە شێركۆ دەكات، تا هەوڵبدات ئەو جانتایەیان بۆ بدۆزێتەوە، كە كتێبفرۆشەكە لەگەڵ خۆیدا هێناویەتی بۆ سوید و لە مردنەكەیەوە دیارنەماوە. ئەو بەیانییەش تۆ داوای جیابوونەوەی لێدەكەیت، ئەو بڕیاری دابوو بڕوات بەدوای جانتاكەدا بگەڕێت.

مریەم بە شپرزەییەوە پرسی: ئێستا شێركۆ لە كوێیە؟ شێرزاد بە ساردییەكەوە وتی: ڕۆمانەكە تا ئێرەی نووسراوە.

مریەم بەخۆشییەكەوە وتی: بەڵام دەتوانم بەیانی بچم بۆ لای ولیەم و

لەو بپرسم. شێرزاد بە دڵنیاییەکەوە وتی: باوەڕناکەم بتوانیت، چونکە لە نەسڵی دوای ئەوەدا، ولییەم دەکوژرێت و ماریاش بە شێوەیەکی نەمومزاوی لە پارکێکدا خۆی دەکوژێت.

مریەم بێ ئارامانە هەستا و چەند جارێک بە ژوورەکەدا هات و چوو، لەناکاو وەستا و وتی: منیش جگە لە ناوێک، هیچی تر نیم؟

شێرزادیش بێئەوەی ڕاستەوخۆ وەڵامی بداتەوە، وتی: ئەوەی دەژی تەنها ناوەکانە، نەوەک کەسەکان. ناوەکان سێبەری ئێمە نین، بەڵکوو خودی خۆمانن. بەڵام تۆ تەنها کەسێت بزانێت شێرکۆ لە کوێیە؟ مریەم وای وت و بەرانبەر شێرزاد وەستا.

من لێتناشارمەوە، دوای کوشتنی ولیەم، شێرکۆ بەدوای سۆراخی ئەو جانتایەدا دەڕوات، کە بە خاوەنی کتێبخانەکەی سلێمانی بووە و لە مردنە نەمومژاوییەکەیەوە دیار نەماوە. گرنگی ئەو جانتایەش لەوەدایە چەند ڕاپۆرت و دەستنووسێکی لەبارەی کوشتنی چەند نووسەرێکەوە تێدایە. بەڵام ئەمە تەنها کاری شێرکۆ نابێت، بەوەی لەو گەڕانەیدا ڕێگای دەکەوێتە زۆر کتێبخانە و بەدوای ئەو کتێبانەشدا دەگەڕێت، کە لەلایەن نووسەرە نادیارەکانەوە، لە گۆشەیەکی کتێبخانەکاندا بەجێ دەهێڵدرێن، یاخود بەدوای نهێنی چارەنووسی ئەو نووسەرانەدا دەگەڕێت، کە لە ڕووداوی سەیردا دەکوژرێن، دوای ئەوەی کتێبێکیان بەدزییەوە نووسیوە.
بەڵام لێشت ناشارمەوە کارەکەی شێرکۆ هێندە ئاسان نییە، بەڵکو کارێکی پڕ مەترسییە. بەوەی ئەو چۆتە ناو ئەو ڕووبەرە سامناکەوە، کە چەتەکانی خەیاڵ تیایدا چالاکن و بەدوای کتێبە نهێنییەکاندا دەگەڕێن و نووسەرەکانییان دەکوژن. وەک چۆن بە درێژایی مێژوو وایان کردووە.
ولیەمیش ماوەیەک بوو، لەدوای تەقینەوەکەی شەقامی موتەنەبی و نبارنەمان و مردنی کتێبفرۆشەکەوە، هەستی کردبوو دەستەکەیان بەرەو ئاشکرابوون دەچێت، هەربۆیە بیری لەوە کردبوەوە یەکێک لە دەرەوەی

دەستەکەیان هەڵبژێرێت، تا بەدوای نهێنی کوشتنی کتێبنووسەکاندا بگەڕێت. بەلاشییەوە شێرکۆ بۆ ئەم کارە گونجاو بوو.

شێرکۆش دەکوژرێت؟ مریەم بە نیگەرانییەوە پرسیاری کرد و بێدەنگ چاوەڕوانی وەڵامی کرد. بەڵام شێرزاد هیچی نەوت. پاش کەمێک لە چاوەڕوانی، وتی: دەزانیت ناوەکان هەرگیز نامرن، بەڵکوو تەنها فەرامۆش دەکرێن. چونکە ئەوەی دەژی، ناوەکانە نەوەک کەسەکان. مرۆڤ بە سێبەری ناوەکەی خۆی دەکات و ئەوە مرۆڤە دوای ناوەکەی خۆی دەکەوێت. هەربۆیە من و تۆ و شێرکۆ و ولیەم و... دەژین، تا ئەوکاتەی فەرامۆش نەکرێین.

مریەم بەدەم گریانەوە بەرەو پەنجەرەکە ڕۆیشت و وتی: نەدەبوو شێرکۆت بکوشتایە. لەناکاو گەڕایەوە و دەستنووسەکەی هەڵگرت، بەدەم سڕینی فرمێسکەوە وتی: دوای ئەوە چی ڕوودەدات؟

شێرزاد بەهەمان هێمنییەوە وتی: دوای ئەوە تۆ بیر لە سوتاندنی دەستنووسەکە دەکەیتەوە و لەناو هەموو ناوەکاندا، لەبارەی (ع.م)ەوە پرسیارم لێدەکەیت و دەتەوێت بزانیت کێیە.

***

بەشی دووەم

ڕازی ناوەکان
بیرکردنەوە لە نووسینی ڕۆمانێك

کاتێک لە نووسیندا گەیشتمە ئەو شوێنەی مریەم دڵنیا دەبێت جگە لەناوێک، هیچیتر نییە و بیر لە سوتاندنی دەستنووسەکە دەکاتەوە و دەشیەوێت بزانێت ئەو ناوە کورتکراوەیە کێیە، کە بە دوو پیتی (ع.م) ئاماژەی پێدراوە و شێرکۆ بەش بەش دەستنووسەکەی خۆی بۆ ناردووە، لە نووسین وەستام.

ئێستا تۆش وا بزانە ئەوەی تا ئێستا من لە پێشەوە نووسیومە، تۆ هیچیت نەخوێندۆتەوە و فەرامۆشی بکە. بەسەرهاتی شێرکۆ و مریەم و دەستنووس و بکوژەکانیش فەرامۆش بکە و بیریش لە ڕازی (ع.م) مەکەرەوە، چونکە ئەویش ناوێکە وەک هەزاران ناویتر و دەشێت لە زەمان و شوێنی جیاوازدا، لە ژیانی جیاواز جیاوازدا بەرجەستە ببێت، بەپێی ئەو کەسانەی ئەندێشەی دەکەن و بیری لێدەکەنەوە. وەک چۆن تۆ ئێستا وا دەکەیت. هەموو ئەو شتانە فەرامۆش بکە و بیهێنە بەرچاوت، ڕۆژێکی پڕ باران، خۆت دەکەیت بە قاوەخانەیەکدا و مێزی یەکێک لە گۆشەکانی چۆڵە و سەرنجت ڕادەکێشێت. دەچیت لەوێ دادەنیشیت. دوای ئەوەی بە چواردەورتدا دەڕوانیت و بەدەم چاوەڕوانییەوە، ئەو کاغەزە هەڵدەگریت، کە لەسەر مێزەکە جێهێڵدراوە. وەک چۆن من وام کرد.

لـە کاغەزەکـەدا، هەندێک شـت تێکـەڵ و پێکـەڵ نووسـراون و کوژێنراونەتـەوە. بـەڵام بەڕوونـی چەنـد ناوێـک لـە بەشـی چەپـی لاپەڕەکـە لـە شـێوەی لیسـتێکدا نووسـراون. لەسـەرخۆ یـەک یـەک ناوەکان دەخوێنیتـەوە و لەگەڵیدا بە خەیـاڵ سـیمایان دەکێشـیت. وەک چـۆن مـن وام کـرد.

ناوی مریەم، هەلالە، ولیەم، شـەوبۆ، شـێرکۆ، ڕووناک و شـێرزادی سـەر پەڕەکە دەخوێنیتـەوە، بێئـەوەی بزانیت بۆچی لەوێدا نووسـراون، بەخەیـاڵ سـیمایان دەکێشـیت و وردە وردە هەریەکەیـان ژیانێکیـان لـە خەیاڵتـدا بـۆ دروسـت دەبێـت و هـەروەک مـن و تـۆ بەهەمـوو وردەکارییەکـەوە دەژین. من وام کـرد و هەریەکەیان بەوجۆرە ژیان، وەک پێشـتر خوێندتـەوە.

بـەڵام ئێسـتا دەپرسـیت: ئـەی چارەنووسـیان چـی دەبێـت؟ شـێرکۆ بـۆ کـوێ دەڕوات و چـی بەسـەر دێـت؟ دوای ئـەوەی مریـەم دەزانێـت تەنهـا ناوێکـە، چـی دەکات؟ عەبدولخالـق مەعـروف پێـش ئـەوەی بکوژرێـت، خەونـی بـە چ کتێبێکـی تـرەوە بینیـوە؟ (ع.م) کێیـە و چـی لـە دەسـتنووسـەکەی شـێرکۆ دەکات؟ بڵێـی دەسـتەی کتێبنووسـە نهێنییـەکان لـە کـوێ بـن؟

من وەڵامی هیچ یەکێک لەو پرسیارانە نادەمەوە و لە جێگای ئەوە، چەند لاپەڕەیـەک بـە سـپێتی جێدەهێڵـم، تـا ئەگـەر ڕۆژێـک توانیـت و ئارەزووت کرد ژیان ببەخشیتە ناوەکان، ئـەوا بـۆ خـۆت وەڵامـی ئـەو پرسیارانە و هـەر پرسـیارێکیتر بدەیتـەوە، کـە لـە خەیاڵتـدان. یاخـود لەوانەیـە بیـر لـە نووسـینی ڕۆمانێـک بکەیتـەوە، بەوپێیـەی دەتەوێـت ژیان و چارەنووسێکیتر بۆ نـاوەکان بنووسیتەوە. ئەوکاتـە لـە نهێنێـی (ع.م)ش دەگەیت.

Eta Mihemed

Rêberî Kitêbsaze Kujrawekan

Ebdulxaliq
Xewnî
Be Kitêbêkî Tirewe
Debînê

ISBN 978-1-63068-974-2

ENDESE